

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

146778

(Yüksek Lisans Tezi)

ANTİK KAYNAKLARDA KAPPADOKIA BÖLGESİ

Hazırlayan
Evren Şar
2501000065

Tez Danışmanı

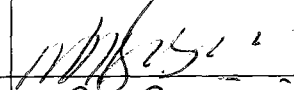

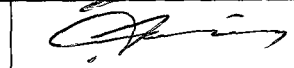
Prof. Dr. Mehmet Özsait

- 146778 -

İstanbul 2004

TEZ ONAYI

TARİH Bilim Dalında 2501000065 numaralı EVREN ŞAR'IN hazırladığı "ANTİK KAYNAKLARDA KAPADOKYA BÖLGESİ" konulu YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 10. Maddesi uyarınca 07.07.2004 ÇARŞAMBA günü saat..13.30.'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin Kabulü."ne* OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
PROF.DR.MEHMET ÖZSAİT	Kabul	
PROF.DR.OĞUZ TEKİN	Kabul	
PROF.DR.MUSTAFA HAMDİ SAYAR	Kabul	
DOÇ.DR.BEDİA DEMİRİŞ	Kabul	
~~YRD.DOÇ.DR.A.VEDAT ÇELGİN~~	KABUL	

ÖZ

Problemleri bir yapıya sahip olan ve sınırları, eskiçağ tarihi boyunca siyasi gelişmelere paralel olarak değişen Kappadokia bölgesi kabaca kuzeyde Pontos (Karadeniz) batıda Tuz (Antik Tatta) Gölü ile Phrygia, kuzeybatıda Galatia, güneyde Kilikia, Toros Dağları ve Konya (Antik Lykaonia eyaleti) ile doğuda Fırat nehri (Euphrates), Malatya (Melitene) ve Küçük Armenia, güneydoğuda Kommagene arasında kalan bölge olarak tanımlanabilir.

Antik dönem Anadolu'su için, kendilerine has dilleri, toplum yapıları ve coğrafi farklılıklarıyla oldukça önemli bir yere sahip olan Kappadokia bölgesi hakkında 'ikinci. elden kaynaklar' önemli bilgiler vermektedir. "Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi" konulu bu yüksek lisans tez çalışması ile eskiçağ tarihi yazını için birincil derecede önemli olan Antik Kaynaklar taranmış, buna ek olarak çalışmamızda modern eserlerden de faydalanılarak Kappadokia'nın tarihi ve tarihi coğrafyası sunulmuştur .

ABSTRACT

Capadocia region, which has a problematic structure and borders of which change according to the political events that take place during the ancient history, lies roughly between Pontos (Black Sea) in the North, Salt Sea (Ancient Tatta) and Phrygia in the west, Galatia in the Northwest, Cilicia, Toros Mountains and Konya (Ancient Lykaonia state) in the South and Fırat river (Euphrates), Malatya (Melitene) and Armenia Minor in the east, Commagene in the southeast.

'Second hand sources' give important information about the Cappadocia region, which has its own language, social structure and geographical differences has great importance for the ancient period Anatolia. With this Master's Thesis, titled "Cappadocia Region in the Ancient Sources", ancient sources which are primary importance for ancient history literature were all examined, furthermore in the the thesis, with the use of modern sources, Cappadocia's history and historical geography was presented.

ÖNSÖZ

“Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi” konulu tez çalışmasında antik dönem Anadolu’su için, kendilerine has dilleri, toplum yapıları ve coğrafi farklılıklarıyla oldukça önemli bir yere sahip olan ‘Kappadokia Bölgesi’ ve ‘Kappadokia Halkı’ hakkında Antik kaynaklarda geçen bilgiler tespit edilip dilimize aktarılmıştır.

Çalışmamızda ekler bölümünde sunulmuş olan antik kaynaklara ait metinlere dayanılarak elde edilen bilgiler modern kaynaklarda geçen bilgilerle harmanlanarak ‘Kappadokia Bölgesi’nin tarihi ve coğrafyası ayrıntılı bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır. Fakat bu çalışma esnasında bazı kaynakların indekse sahip olmaması, varolan indeksin eksik olması ya da bazı kaynaklara ulaşamaması gibi sorunlar yaşanmıştır. Bu nedenle ortaya çıkmış olabilecek eksik ve yanlışlıkların hoşgörü ile karşılanacağını ümit ediyorum.

Bana bu konuyu vererek değerli görüş ve bilgilerini benden esirgemeyen hocam Prof. Dr. Mehmet Özsait’e, zor anlarımda yanımda olan ve yol gösteren hocam Prof. Dr. Oğuz Tekin’e, sabırla gerekli düzenlemeleri yapmama yardımcı olan ve çalışmamı yönlendiren Dr. Hamdi Şahin’e, ve sayın Nesrin Özsait’e en içten teşekkürlerimi sunmayı görev bilirim.

Ayrıca bu çalışma oluşturulurken desteğini ve anlayışını esirgemeyen sevgili aileme, değerli arkadaşım Derya Çığır’a, çeviriler konusunda bana destek veren sevgili teyzem Prof. Dr. Füsün Sokulu Akıncı’ya da en içten şükranlarımı sunarım.

Evren Şar

Nisan 2004

* Bu çalışma İstanbul Üniversitesi araştırma Fonu’na desteklenmiştir.
Proje no: T-185/06032003

İÇİNDEKİLER

ÖZ/ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
HARİTALAR LİSTESİ.....	vii
LEVHALAR LİSTESİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
I. KAPPADOKIA BÖLGESİ TARİHİ COĞRAFYASI	3
A. Sınırları.....	3
B. Jeolojik Yapısı.....	6
C. Yüzey Şekilleri ve İklim.....	10
D. Başlıca Bölgeleri ve Şehirleri.....	12
E. Bölgeden Geçen Başlıca Yollar.....	16
II. KAPPADOKIA PREHİSTORYASI VE II. BİN YILDA KAPPADOKIA.....	18
III. I. BİN YIL VE PERS HAKİMİYETİ ALTINDA KAPPADOKIA BÖLGESİ.....	21
IV. HELLENİSTİK DÖNEM VE KAPPADOKIA.....	23
V. ROMA DÖNEMİ VE KAPPADOKIA.....	31
VI. KAPPADOKIA DİLİ VE KAPPADOKIA ADININ KÖKENİ.....	46
VII. KAPPADOKIA BÖLGESİNDE DİNİ İNANÇLAR.....	49
VIII. KAPPADOKIA BÖLGESİNDE EKONOMİ VE BÖLGENİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	51

SONUÇ.....	53
KAYNAKÇA.....	55
A. Hellen, Roma ve Bizans Kaynakları.....	55
B. Modern Yayınlar.....	70
EK I: Antik Kaynaklarda Kappadokialıların Kökeni Hakkındaki Pasajlar.....	90
EK II: Antik Kaynaklarda Kappadokia'nın Tarihi Coğrafyası Hakkındaki Pasajlar.....	94
EK III: Antik Kaynaklarda Pers Hakimiyeti Altında Kappadokia Konulu Pasajlar.....	197
EK IV: Antik Kaynaklarda Hellenistik Dönem Ve Kappadokia Hakkındaki Pasajlar.....	204
EK V: Antik Kaynaklarda Roma Dönemi Ve Kappadokia Hakkındaki Pasajlar.....	226
EK VI: Antik Kaynaklarda Kappadokia'nın Sosyal Yaşamı Hakkındaki Pasajlar.....	316
EK VIII: Antik Kaynaklarda Kappadokialı Şairler, Yazarlar Ve Tarihçiler Hakkındaki Pasajlar.....	337
HARİTALAR	
LEVHALAR	

HARİTALAR LİSTESİ

HARİTA I: M.Ö. II. Binde Kappadokia. (Darga 1998 : s. 128)

HARİTA II: M.Ö.IV. Yüzyılda Kappadokia bölgesi ve yolları. (Sevin 1998 : s. 49)

HARİTA III: Thrakia ve Küçük Asia (Sullivan : Levha xxiv)

HARİTA IV: Kappadokia ve Küçük Armenia (Ramsay 1890, s.267)

HARİTA V: Galatia, Kappadokia ile Lykaonia'nın bazı bölümleri (Ramsay 1890, s.197)

HARİTA VI: Principatus Döneminde Kappadokia Eyaleti (Teja 1980: s.1121)

HARİTA VII: Strabon'a göre Pontos Bölgesi (Olhausen 1980: s. 904-905)

HARİTA VIII: Küçük Asya (Macro 1980: s. 664-665)

LEVHALAR LİSTESİ

LEVHA I: Kappadokia Hanedanı. (Sullivan 1980 : Levha 4)

LEVHA II: I. Arkhelaos'a ait sikke (Sullivan 1990, s. 132)

LEVHA III: I. Ariobarzanes'e ait sikke (Sullivan 1990, s. 124)

LEVHA IV: Önyüzde Roma İmparatoru Hadrianus, arka yüzde Argaios dağı'nın betimlendiği sikke (Akat 1991: s. 189)

LEVHA V: Kappadokia elçisi (Walser, Levha. 54)

LEVHA VI: Ürgüp'ün batısındaki peribacaları ve geride Erciyes (Argaios) Dağı. (Uğur Ayyıldız, **Eşsiz Kapadokya**, Net yay., İstanbul, 1993, s.5)

LEVHA VII: Zelve yolu üzerinde içi oylularak şapel ve hücre olarak kullanılmış peribacaları (Ayyıldız 1993 : s. 71)

LEVHA VIII: Karanlık Kilise ve manastırının bulunduğu bölüm. (Ayyıldız 1993 : s. 60.)

LEVHA IX: Tokalı Kilisinin tonozu üzerinde bulunan ve Hz. İsa'nın son akşam yemeğini konu alan fresk (Ömer Demir, **Cradle of History**, Ankara, 1988, s. 22-23)

LEVHA X: Karanlık Kilise'nin kubbesinde bulunan ve Hz. İsa'nın çarmıha gerilişini konu alan fresk. (Demir 1988 : s. 22-23)

LEVHA XI: Kaymaklı Yeraltı Şehri (Soandos). (Demir 1988 : s. 55)

LEVHA XII: Derinkuyu Yeraltı Şehri Kesiti. (Demir 1988 : s. 72-73)

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e.	Aynı eser/yer
a.g.e.	Adı geçen eser
a.y.	Yazara ait son zikredilen yer
b.a.	Eserin bütününe atf
Bkz.	Bakınız
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör/ yayına hazırlayan
Krş.	karşılaştırınız
s.	Sayfa/sayfalar

GİRİŞ

'Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi' konulu yüksek lisans tez çalışmasında Antik Çağ Anadolu'su için büyük önem taşıyan Kappadokia bölgesi ile ilgili tarih yazımı için son derece önem taşıyan, fragmanlar dışındaki Yunan, Roma ve Geç Antik Çağ kaynakları Kappadokia ile ilgili ilişkileri çerçevesinde ele alınmıştır.

Çalışmamızda antik kaynakların ışığında modern eserlerden de faydalanılarak Kappadokia bölgesinin tarihi coğrafyası ve tarihi ayrıntılı olarak tespit edilmiş ve sunulmuştur. Bu sayede ekler bölümünde verilen 'Antik Kaynak Metinleri'nin daha iyi anlaşılabilmesi de amaçlanmıştır. Tezin yazımında başvurulan modern yayınlarda, bölge hakkında bilgi veren ilk araştırmacıların eserlerinden de faydalanılmış olmasına rağmen daha çok son yıllarda yapılmış olan çalışmalar baz alınmıştır.

Bölgede bugüne kadar yapılmış olan yüzey araştırmaları ve kazılarla ilgili bibliyografya, ilgili bölümde, bahsi geçen merkezlerde dipnot olarak verilmiş, ayrıntıya girilmemiştir. Özellikle bölge tarihi, dönemin olayları genel olarak ele alınarak, bu olayların Kappadokia ve Kappadokialılara olan etkisinden kısaca bahsedilmiştir. Çalışmada, Roma döneminden önce karşımıza çıkan özel isimlerin yazımında "K", Roma döneminde aynı isimlerin "C" ve Roma'dan sonra başlayan Bizans çağında ise yeniden "K" harfi ile yazıldığını gözlemlememize rağmen yazım birliği sağlanması açısından bunların yazımında "K" harfi baz alınmıştır.

Ekler bölümünde bulunan tarihi coğrafya ile ilgili kısımda, Tauros dağlarının aslen Akdeniz bölgesi içerisinde kalması ve sadece küçük bir bölümünün Kappadokia bölgesinin güneyinden geçmesi nedeniyle tüm Tauros silsilesi yerine bölge içinde adı geçen bölümler ele alınmıştır. Benzer şekilde siyasi gelişmelere paralel olarak çeşitli dönemlerde Kappadokia ile beraber anılan Pontos bölgesi ve Tauroslardan çıkarak Mezopotamya'da Tigris (Dicle)

nehri ile birleşen Euphrates nehri de, ayrıca incelenmek yerine Kappadokia maddesi altında adı geçtiği oranda ele alınmaya çalışılmıştır.

Antik kaynaklar üzerinde çalışma yapılırken, öncelikle Kappadokia bölgesi ile ilgili tüm yer ve kişi adlarının bir listesi çıkarılarak bahsi geçen antik kaynakların indekslerinde bu isimler tek tek taranmış ve bulunan kısımlar fişlere geçirilmiştir. Daha sonra bu bölümler dilimize çevirilerek kronolojik ve konu ayrımına göre tasnif edilerek ekler bölümünde sunulmuştur.

I. KAPPADOKIA BÖLGESİ TARİHİ COĞRAFYASI

A. SINIRLARI

Kappadokia bölgesi günümüzde Kırşehir, Nevşehir, Niğde üçgenini çağrışırsa da aslında Eskiçağ dünyasında sınırları sık sık değişen problemlerli bir yapıya sahipti.

Pers işgali öncesi, klasik dönemde Kappadokia, genel olarak kuzeyde Pontos (Karadeniz)¹ ve Kuzey Anadolu Dağları, batıda Tatta (Tuz) Gölü ile Phrygia², kuzeybatıda Galatia³, güneyde Kilikia⁴, Tauros Dağları ve Lykaonia ile doğuda Euphrates (Fırat nehri), Melitene ve Armenia Minor⁵, güneydoğuda Kommagene arasında kalan bölge olarak tanımlanabilir⁶. Strabon bölgenin güneyde Kilikia Taurosları diye adlandırılan dağlar, doğuda Armenia, Kolchis ve kuzeyde Halys nehrinin ağzına kadar Euxenios ve batıda hem Paphlagonialı kabileler ve hem de Phrygia'da yerleşmiş olan Lykaonialılara kadar uzanan Galatialılar ve Kilikia Trakheia'da oturan Kilikalılar tarafından çevrilmiş olduğunu söylemektedir⁷. Asıl Kappadokia bölgesinin Luwi etkisindeki kültürü ve dili Herodotos döneminde eski Hitit ülkesine yani Kızılırmak kavisi içine ve hatta onun kuzeyine, kuzeybatısına, yani Anadolu'nun Doğu Karadeniz bölgesinin hemen hemen tümüne yayılmış bulunuyordu. Bu nedenle, yani bölgedeki egemen Kappadokia dili ve kültürü nedeniyle ilkçağ Hellen yazarları Doğu Karadeniz bölgesini Pontos Kappadokia'sı olarak adlandırmışlardır.

¹ Diodoros, *Historia Romana*, LIV, 24.

² Plinius, *Naturalis Historiae*, V, 41,145; Stephanus Byzantius; *Ethnicorum Quae Supersunt*, 211, 10.

³ Plinius, *Naturalis Historiae*, V, 42,146; Diodoros; *Historia Romana*; LXXX, 4.7; Procopius; *Peri Ton Polemon*, II, xxviii.23.

⁴ Plinius, *Naturalis Historiae*, VIII,83,225-226; Appianos, *Romaikae Historia*; (Prologus) I, 6; Ammianus Marcellinus, XXII, 9, 13.

⁵ Nina Garsoian, "The Emergence of Armenia", *The Armenian People I*, London, Macmillan, 1997, s. 44.

⁶ Veli Sevin, "Tarihsel Coğrafya", *Kapadokya*, İstanbul, T.T.K., 1998, 47-48; W. Ruge, "Kappadokia", *RE*, X, 1919, s.1910

⁷ Strabon, *Geographika*, XII, I, 1; Karl, Strobel Klagenfurt, "Kappadokia", *Der Neue Pauly*, VI, 1999, s.262.

Pontos Kappadokiası; batıda Halys⁸, doğuda Kolkhis, Kuzeyde Eukseinos, Güneydoğu yönünde Armenia, güneybatıda ise Kappadokia bölgeleri ile sınırlanmıştı⁹.

Örneğin Herodotos'un aktarmış olduğu bilgilerden, M.Ö. 6. Yüzyılın ortalarında bu sınırın kuzeyde Karadeniz'e değin uzandığı anlaşılmaktadır¹⁰. Nitekim Pers kralı Büyük Dareios'un vergi bölgeleri (*Nomos*) içinde Phrygia, Paphlagonia ve Kilikia'nın yanında Kappadokialılardan "Suriyeli"¹¹ olarak söz edilmiş olmasına karşın, Pontos'un hiç anılmamış oluşu, bu kuzey yöresinin M.Ö. 6. Yüzyılın sonlarında bile Kappadokia'ya dahil edildiğine işaret etmektedir. M.Ö. 585'de Med kralı Kyaksares tarafından Anadolu'da işgal edilen ve Kappadokia'yı da içeren topraklar, daha sonra idari yönden, merkez Mazaka kabul edilerek, Persler'in Küçük Asia'daki önemli satraplıklarından biri haline gelmiş ancak yönetimde kolaylık sağlanması amacıyla M.Ö. 360 yılında, ikiye bölünmüştür. Böylece bölgenin kuzeydeki kısmına "Pontos Kappadokia'sı, güneydeki kısmına ise "Büyük Kappadokia", "Esas Kappadokia" ya da "Megale Kappadokia" adı verilmiştir¹².

Strabon ve Plinius, Kappadokia bölgesinin, Roma eyaleti haline gelmeden önce, hakimiyetin bölge soyluları ve rahip prenslerin elinde bulunduğu "strategia" adı verilen bölümlere ayrıldığını söylemektedirler¹³. Bu bölümler; Melitene¹⁴, Kataonia (Toros ve Antitoroslar arasında kalan bölüm¹⁵), Kilikia, bölgenin güneybatı ucunda yer alan ve Toros geçitlerini denetleyen Garsauritis, Laviansene, Sargarausene, Galatia eyaleti ile sınırı oluşturan ve Kappadoks'un kaynağını aldığı Sarauene, bölgenin batı ucundaki Khamenene ve Morimene¹⁶ olarak sıralanabilir. Roma döneminde ise Kastabala ile Kybistra civarında

⁸ Herodotos, *Historiai*, I, 6; W. Ruge, "Halys", *RE*, VII, Stuttgart, 1912, s. 2286-2287; Christian Mareck, "Halys", *Der Neue Pauly*, V, 1998, s. 101-102.

⁹ Adem Işık, "Antik Kaynaklarda Karadeniz bölgesi", Ankara, 2001, s. 11.

¹⁰ Herodotos, *Historiai*, I.76

¹¹ *a.e.*, V, 49; I, 71; I, 72; V, 72.

¹² Strabon, *Geographika*, XII, I, 4; Işık, *a.g.e.*, s. 23.

¹³ Strabon, *Geographika*, XII, II, 2-3; Plinius, *Naturalis Historiae*, VI, 3; Sevin, *a.g.e.*, s.52.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. Karlheinz Kessler, "Melitene", *Der Neue Pauly*, VII, 1999, s. 1191-1192.

¹⁵ İ.H. Konyalı, *Aksaray Tarihi I. Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde*, İstanbul, 1974, s. 131.

¹⁶ W. Ruge, "Morimene", *RE*, XVI, Stuttgart, 1935, s. 304-305.

bulunan Kilikia'dan alınmış ülke onbirinci valilik olarak Kilikia Trakheia ile birlikte Arkhelaos'a verilmiştir¹⁷.

M.S. 17 yılında bölgenin Roma eyaleti haline gelmesi ile, başkenti Caesarea olan Kappadokia¹⁸, kuzeyde Samsun, doğuda Fırat, güneyde Tauroslar, ve batıda ise Galatia ve Pamphylia ile sınırlanmıştır.

Kappadokia Bölgesinin kuzey sınırı, M.Ö. 278-77 yıllarında boğazları aşarak yarımada giren Kelt kökenli, Anadolu'da Galat, Gallograeci adıyla bilinen ve temel olarak, Tektosag, Tolistoag, Trokme, şeklinde kabilelere ayrılan Kelt boylarının göçüne sahne olmuştur¹⁹. Bu göçler sonucunda ise bölgenin kuzeybatı tarafları giderek Galatlar'ın eline geçmiş ve M.S. 72 yılında Galatia ile resmi olarak birleştirilmiştir. Galatia eyaletinden yaklaşık olarak M.S. 90 yılında ayrılan Kappadokia, son olarak M.S. 98-99 yılları arasında, Traianus'un yönetimi sırasında²⁰ yeni bir düzenleme yapılarak Armenia Minor, Pontos Cappadocius, Pontos Polemoniicus, Pontos Galaticus ve Lycaonia bölgeleri Kappadokia'nın coğrafi alanı içine girecek şekilde birleştirilmiş ve²¹ Kappadokia, 'Kappadokia' ve 'Pontos' isimli iki yeni eyalet oluşturana dek (M.S. 107-113) bu birleşik yapısını sürdürmeye devam etmiştir. Diocletianus döneminde (M.S. 284-305) imparatorlukta yapılan yeni düzenlemelere göre bölge ikiye ayrılarak, doğusundaki toprakların bir bölümü Armenia eyaletine eklenmiştir²².

---

¹⁷ Strabon, *Geographika*, XII, I, 4; XII, II, 10; Cramer, a.g.e., s. 130.

¹⁸ Karl Strobel Klagenfurt, "Cappadocia", *Der Neue Pauly*, I, 1997, 974.

¹⁹ Hamdi Şahin, "Galatlar ve Galatia İle İlgili Antik Kaynaklar", İstanbul, 1997 (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), s. 4 vd.

²⁰ *CIL*, III, 309; Brandis, a.g.e., s. 532; Marquardt, a.g.e., s. 363.

²¹ Marquardt, a.g.e., s. 363.

²² Clive, F.W. Foss, "Cappadocia", *The Oxford Dictionary of Byzantium* I, Washington, 1991, s. 378.

B. JEOLJİK YAPISI

Kappadokia bölgesini ilk kez, 1712'de XIV. Louis'in emriyle Afrika ve Kütük Asya yolculuğuna çıkan Fransız araştırmacı Paul Lucas dünyaya tanıtmıř²³ fakat anlarında söz etmiş olduğu ve antik yazarlarca hiç anılmamış olan, inanılmaz manzaralar nedeniyle çağdaşları tarafından hayalperestlikle suçlanmıştır. Lucas'ın Kappadokia bölgesi ile ilgili gezi anlarının arasında şu satırlar dikkati çekmektedir:

“...Irmak (Kızılırmak) kıyısındaki kente girdik...Sudan çıkarken karşı kıyıdaki eski yapı kalıntılarını g rd ğimde inanılmaz bir şaşkınlığa düştüm. Bunlar çok sayıda inanılmaz piramitlerdi... Hepsinin içeri girmek için güzel bir kapısı yukarı çıkmak için güzel bir merdiveni ve tüm odaların aydınlanmasını sağlamak için büyük pencereleri vardı ve tek bir kaya kütlesinin içine oyulmuş üst üste bir çok daireden oluşuyordu.

Sonunda her piramidin tepesinde değişik şekiller olduğunu fark ettim... Bunların sayısı iki ya da  c yüz değil iki binden fazlaydı... İlk önce bu piramitlerin eski keşişlere ait konutlar olabileceğini d şt nd m ve g rd ğim bu şekiller bana Rum papazlarının başlıklarını, kucağında ocuk taşıyan kadınları ve bir de Meryem Ana tasvirlerini anımsattı. Fakat sonra başka değişik şekiller de fark ettim... bazılarının tanrısal bir fiade taşıyan çehreleri vardı. Bir kısmını sfenklere benzettim. Hepsinin önünde sere serpe diz çökmüş çıplak kadınlar... Çeşitli biçimlerde aslanlar ve kuşlar vardı...”²⁴

Fakat 1867 yılında Charles Texier,  nl  kitabı “*Asie Mineure, Description Geographique, Historique et Archeologique des Provinces et es Villes de la Chersonnese D'Asie*”de Lucas'ın sözlerini doğrularak Kappadokia ile ciddi olarak ilgilenmeye başlayan bilim dünyasının öncüsü olmuřtur²⁵.

Bölgenin ilk kez Lucas tarafından kaleme alınan bu görkemli ve farklı doğal yapısı binlerce yıl aktifliğini sürdürmüş olan genç volkanik bir

²³ Texier, a.g.e., s. 87-88.

²⁴ Michel Coindoz, “Zuwinasa-Venasa-Vanote-Avanos: Bizans önce ve Sonrasında Kapadokya”, *Arkeoloji ve Sanat*, 38/39, 1998, s. 2.

²⁵ Coindoz,a.g.e. , s. 2-3.

kemer üzerine kurulmuş olmasından kaynaklanmaktadır²⁶. Ayrıca Anadolu'nun en yüksek zirvesine sahip olan ve tarihsel zamanlarda aktif olduğu bilinen tek volkanik dağı Erciyes (Argaios) de, 3916 m. Yüksekliği ile Kayseri yakınlarındaki Develi ovasındadır²⁷. Zaten Kappadokia bölgesini üne kavuşturan ve UNESCO tarafından "Dünya Doğal ve Kültürel Mirası"na katılarak 24 Kasım 1986'da, arkeolojik kalıntıların ve doğal coğrafi güzelliklerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi amacıyla ulusal park ilan edilen²⁸ Nevşehir yöresi ve burası ile özdeşleşen ilginç coğrafi görünümünü Erciyes, Hasan Dağı ve Melendiz gibi volkanlara ve bunların püskürttüğü kül, tüf, tüftit, pomza, ignimbrit, lahar gibi volkanik maddelere borçludur²⁹. Bu tip coğrafi yapılar Aksaray ilindeki İhlara vadisinde³⁰ ve Kayseri'deki Soğanlı Vadisinde de görülür. Volkanların Nevşehir yöresine, günümüzdeki coğrafi manzarasını vermeleri, bacalarında ve yan bacalarından attıkları maddelerle gerçekleşmiştir. Dışarı atılan maddeler gaz halinde (fümerol safıyası) olduğu gibi katı (Piroklastik maddeler) ve akıcı maddeler (lav) halinde de olabilir. Katı maddeler, ya kül ya da daha büyük parçalar (lapilli, volkan bombası) halinde fırlatılır. Bu maddeler göllerde kireçtaşı, kiltası, marn gibi çökellerle ard arda tabakalanmış ve sonra bölgeye yerleşen Kızılırmak kollarıyla bu kalın katmanları derin vadiler oluşturarak yarmıştır³¹. Savrulan küller, o günkü topografyanın elverişli yerlerinde ve özellikle sığ göllerde, yatay tabakalar halinde üst üste yığılmış, henüz iç güçler işlerini tam olarak bitirmeden dış güçler de devreye girerek bol yağışların egemen olduğu "Pluvial dönem"de geniş ölçüde aşınma biçimlerini meydana çıkartmıştır³².

Kızılırmak vadisi ile eski yayla yüzeyi arasındaki düzey farkı, yörede yazla kış, geceyle gündüz arasındaki sıcaklık farkının tüf yüzeylerinde meydana

²⁶ Muammer Atiker, "Cappadocia", *İlgi* 84, 1996, İstanbul, s.13.

²⁷ Friedrich Hild, Marcell Restle, *Tabula Imperii Byzantini 2, Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia Und Lykandos)*, 1981, Wien, 149; Karl, Strobel Klagenfurt, "Argaios", *Der Neue Pauly*, I, 1999, s.1055.

²⁸ Atiker, a.g.e., s.14.

²⁹ M. Tuncel, "Oluşum Çağları", *Kapadokya*, İstanbul, 1998, s. 22; Ufuk Esin, "Tarih Öncesi Çağların Kapadokyası, *Kapadokya*, Ayhan Şahenk Vakfı, İstanbul, 1998, s.152.

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkn., Muammer, Atiker, "İhlara Canyon", *İlgi* 81, 1995, İstanbul, s. 16-21.

³¹ Muammer Atiker, "Kapadokya'da Bir Peribacası Ormanı: Zelve Vadisi", *İlgi* 76, 14-21, 1994, İstanbul, s.15.

³² Tuncel, a.g.e., s. 28; b.a. Roland Brinkmann, *Geology of Turkey*, Stuttgart, s.1976.

getirdiği ayrışma; ilkbahar ve Kırkikindi yağmurlarının sağanak halinde düşmesi ve doğal bitki örtüsünün step (bozkır) görünüşünde yani ormansız olması gibi aşınmayı kolaylaştırıcı etmenler burada bir araya gelmişti. Tüm bu etmenler yöredeki özgün biçimlerin oluşmasında etkili olmuştur. Plato yüzeyinden Kızılırmak'a doğru eğimli yüzey üzerinde birbirine paralel uzanan vadiler, önce aralarında bir takım keskin sırtlar meydana getirmiş, daha sonra da bu sırtlar, yanlardan gelen daha küçük yarıntılarla koniler, piramitler ve sütunlar biçiminde parçalanmıştır.

Süpürülerek bu duruma gelmiş eski kütle üstünde sert, büyücek kaya parçaları (bazalt ya da ignimbrit) varsa, bu durumda söz konusu parçalar, her bir piramidin üstünde bir örtü veya bir baş gibi yer alarak altındaki sütunu su süpürmesine (denüdasyon) karşı korurlar. Ancak bu sütun biçimlerinin meydana gelmesi için bu sert taş parçalarının mutlaka bulunması da şart değildir. Üstleri bir kaya parçası ile korunmuş bu sütunlara "peribacası" adı verilir³³. Bu volkanik konilerin en iyi örneklerine ise bölgede Pluvial erozyonun en şiddetle yaşandığı Matçan çayı civarı, Zelve, Damsa, Ürgüp, Göreme³⁴, Uçhisar, Çavuşini, Zelve ve Avanos civarında rastlanmaktadır³⁵.

Nevşehir yöresinde görülmeye değer yerler sadece buraya kadar saydığımız doğal biçimlerle sınırlı değildir. Coğrafyanın sunduğu bir özellik olan tuf adı verilen kayanın el aletleri ile çok kolay işlenmesinden ve yontulabilmesinden dolayı, bölge sakinleri peribacalarını oyarak, herhangi ekstra yapı materyali kullanmaksızın ev, tapınak ve Derinkuyu ve Kaymaklı gibi tehlike anlarında sığınabileceği yer altı kentleri meydana getirmişlerdir³⁶. Kayalara oyulmuş çok sayıda kilise (Tokalı Kilise, Çarıklı Kilise, Elmalı Kilise, Karanlık Kilise³⁷, Kızlar Kilisesi, Kılıçlar Kilisesi, Çanlı Kilise³⁸, Özlüce On İki

³³ Tuncel, a.g.e., s. 28.

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. Yıldız Ötügen, *Göreme*, Kültür ve Turizm bakanlığı Yay., Ankara, 1987.

³⁵ Atiker, a.g.e., s. 14.

³⁶ Atiker, a.g.e., s.14; Atiker, 1994, a.g.e., s.16; b.a., Luciano Giovanni,, "The Rock Settlements", *Art of Cappadocia*, Nagel Publishers, Geneva, 1971, s.85-117.

³⁷ b.a. Halis Yenipınar - Seracettin Şahin, *Paintings of The Dark Church*, A Turizm Yay., 1998.

³⁸ b.a. R. Ousterhout, "Kapadokya'da Bir Bizans kilisesi ve Yerleşimi", Çev. Engin Akyürek, *Arkeoloji ve Sanat* 86, İstanbul, 1998, s. 2-12.

Havari Kilisesi³⁹ , Nevşehir Meryem Ana Kilisesi⁴⁰ v.b.) bunun tipik örneklerini sunmaktadır⁴¹.

---

³⁹ b.a. Sacit Pekak, "Kapadokya'da Post-Bizans Dönemi Dini Mimarisi -I- Nevşehir ve Çevresi 2", *Arkeoloji ve Sanat* 84, İstanbul, s.1998, s. 23-32.

⁴⁰ b.a. Sacit Pekak, "Kapadokya'da Post-Bizans Dönemi Dini Mimarisi -I- Nevşehir ve Çevresi 2", *Arkeoloji ve Sanat* 83, İstanbul, s.1998, s. 12-22.

⁴¹ b.a. Yorgo Seferis, *Kapadokya Kiliselerinde Üç Gün*, Çev. Samih Rifat, YKY, İstanbul, 1995; Talbot, D. Rice, *The Art of Byzantine Era*, London Thames and Hudson, London, 1963; Nicole Thiery, "The Rock Churches", *Art of Cappadocia*, Nagel Publishers, Geneva, 1971, s.129-171;

C. YÜZEY ŞEKİLLERİ VE İKLİM

Bölgenin en büyük dağı günümüzdeki adıyla Erciyes olan 3917 m. yüksekliğindeki Argaios'tur, Strabon, bu dağa tırmananların sayısının oldukça az olduğunu ve etrafının ormanlarla çevrili olduğunu kaydetmiştir⁴². Ayrıca Kappadokia, kuzeyde sahile paralel uzanan üç dağ sırası, güneyde yer alan büyük Tauros silsilesinin bir bölümü⁴³ ve Euphrates boyunca uzanan Armenia dağları ile çevrilidir. Bölge, Tahtalı ve Aladağlar arasında daralmasına rağmen yine de bu kısımda Kiskissos (Keskin), Fraktin ve Podandos üzerinde yoğun yerleşim yerleri bulunmaktadır⁴⁴. Deniz seviyesinden yaklaşık 1000 metre yüksekte bulunan⁴⁵ Kappadokia bölgesi, dağlarla çevrili yapısı ve sert geçen kış mevsiminde vadileri birbirine bağlayan ve antik çağda da yoğun olarak kullanılmış olan⁴⁶ geçitlerin kapanması nedeniyle hemen hemen Akdeniz dünyasından ayrı ve izole bir yapı kazanmış ve bu nedenle de aktif ticaret konusunda gelişme gösteremeyerek doğulu toplum yapısını uzun süre korumuştur⁴⁷. Ayrıca bölgenin bu dağlık yapısı şehirlerin ve yerleşim merkezlerinin birbirinden uzak ve dağınık olmasına yol açmıştır⁴⁸. Kayseri, Malatya ve Elbistan ovaları ise bu dağlık arazi içinde bulunan bereketli çöküntü ovalarıdır⁴⁹.

Bölgenin başlıca akarsuyu Pontos'dan doğarak Kappadokia bölgesini boydan boya geçen ve Hititler'in Maraşsantiya adını verdiği Halys (Kızılırmak)'tır⁵⁰. Kızılırmak nehir sistemi bölgede özellikle Sivas'ın kuzeydoğusu ile Kırşehir'in kuzeybatısı arasındaki bölgeyi kapsamaktadır⁵¹. Nehirde zaman zaman meydana gelen taşkınlar bölgede yaşam için elverişli

---

⁴² Strabon, *Geographika*, XII, II, 7; Claudian, *Carmina*, XVIII, 246-248.

⁴³ Quintus Curtius, *Historiarum Alexandri Magni*, VII, iii.20; Procopios, *Peri Ton Polemon I*, x, 1; Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, II, 1; Cicero, *Epistulae Ad Atticum*, V.18.

⁴⁴ Hild, a.g.e., s. 50.

⁴⁵ Teja, a.g.e., s.1092.

⁴⁶ Hild, a.g.e., s. 50.

⁴⁷ T. R. Shannon Broughton, "Cappadocia", *The Oxford Classical Dictionary*, 1961, London, s. 164.

⁴⁸ Hild, *ibid.*, s. 51.

⁴⁹ Sevin, a.g.e., s. 48.

⁵⁰ Hild, a.e., s. 48.

⁵¹ A.e.

ortamlar yaratmakta olduğundan Halys'ün her iki yakasında da Sebasteia⁵² ve Kaisareia⁵³ da dahil olmak üzere pek çok antik kent kurulmuştur⁵⁴. Strabon tarafından, çıkış noktası Kappadokia ile Pontos arasındaki Camisene olarak gösterilen nehrin en önemli kolu ise Kappadoks'tur (Deliceçay)⁵⁵. Bölgeden doğan diğer önemli akarsular ise Karmalas (Zamantı)⁵⁶ adlı koluyla birlikte Saros (Seyhan)⁵⁷ ve Pyramos'tur⁵⁸ (Ceyhan). Kappadokia'nın doğu sınırını oluşturan⁵⁹ ve Euphrates'in (Fırat) kollarından biri olan Melas (Tohma) çayı⁶⁰ da bu bölgeyi besleyen akarsular arasındadır. Ayrıca suyu son derece tuzlu olan ve bataklık yapısına sahip Tatta gölü de bölge sınırları içerisinde yer almaktadır⁶¹.

Dağlık bir yapıya sahip olan bu bölgenin iklimi günümüzde olduğu gibi geçmişte de karasal step iklimi özellikleri taşıyordu⁶². Bölgenin soğuk kış şartları, dayanıklı tahıl ve meyve üretimini kısıtlamaktaydı. İklimi hakkında antik kaynaklarda çok fazla bilgi olmamasına rağmen Strabon, Pontos'dan daha güneyde olan Kappadokia'nın, Pontos'dan daha soğuk bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir⁶³.

⁵² W. Ruge, "Sebast(e)ia", *RE*, IIa, Stuttgart, 1923, s.952-953.

⁵³ Ayrıntılı bilgi için bkn. Gain Benoit, "Kaisareia", *RAC*, XIX, Stuttgart, 1954, s. 992-1026.

⁵⁴ Hild, *ibid.*, s. 49.

⁵⁵ Plinius, *Naturalis Historia*, VI, ii, 6-9; Klagenfurt, Karl, Strobel, "Kappadox", *Der Neue Pauly*, VI, 1999, s. 266; W. Ruge, "Kappadox", *RE*, X, Stuttgart, 1919, s.1917-1918; Garstang, *a.g.e.*, s. 47.

⁵⁶ W.M. Ramsay-Hogart, *a.g.e.*, s. 81.

⁵⁷ Friedrich Hild, "Saros", *Der Neue Pauly*, XI, 2001, s. 87.

⁵⁸ W. Ruge, "Pyramos", *RE*, XXIV, Stuttgart, 1963, s. 1-11.

⁵⁹ Hild, *ibid.*, s. 49.

⁶⁰ Strabon, *Geographika*, XXII, 2, 8.

⁶¹ Texier, *a.g.e.*, s. 97; Strabon, *Geographika*, XII, V, 4; XII, VI, 1; Plinius, *Naturalis Historiae*, XXXI, xli, 84

⁶² Friedrich Hild, - Marcell Restle, *a.g.e.*, s.56 vd.

⁶³ Strabon, *Geographika*, XII, II, 10; Hild, *a.g.e.*, s. 135.

D. BAŞLICA BÖLÜMLERİ VE ŞEHİRLERİ

Strabon ve Plinius, Kappadokia bölgesinin, Roma eyaleti haline gelmeden önce, hakimiyetin bölge soyluları ve rahip prenslerin elinde bulunduğu “*strategia*” adı verilen bölümlere ayrıldığını söylemektedirler⁶⁴. Bu bölümler; Melitene⁶⁵, Kataonia (Toros ve Antitoroslar arasında kalan bölüm⁶⁶), Kilikia, bölgenin güneybatı ucunda yer alan ve Toros geçitlerini denetleyen Garsauritis, Laviansene, Sargarausene, Galatia eyaleti ile sınırı oluşturan ve Kappadoks’un kaynağını aldığı Sarauene, bölgenin batı ucundaki Khamenene ve Morimene⁶⁷ olarak sıralanabilir. Roma döneminde ise Kastabala ile Kybistra civarında bulunan Kilikia’dan alınmış ülke onbirinci valilik olarak Kilikia Trakheia ile birlikte Arkhelaos’a verilmiştir⁶⁸.

Strabon, batıda Tatta (Tuz) gölü, kuzey ve doğuda ise Halys ırmağı ile çevrili olan Morimene’de⁶⁹ kent düzeyinde yerleşim bulunmadığını ve bu bölgede iyi eşeklerin yetiştirilmekte olduğunu yazmıştır⁷⁰. Bu yöredeki en önemli kent ise Nyssa’dır⁷¹.

Bu dönemde karşımıza çıkan en dikkat çekici yerleşim yeri ise Hitit İmparatorluk Çağında “Zuwinasa”ya da “Wananda” adıyla anılan Ounesa (Vanesa)’dır. Sevin, bugün genellikle Avanos ile bir tutulan kentin⁷² aslında Gülşehir’in güneybatısındaki Sivasa (Suvasa-bugünkü adıyla Gökçetoprak) olabileceğini yazmaktadır⁷³.

Kappadokia bölgesinin ayrılmış olduğu bölümlerden en büyüğü ve gelişmiş olan Kilikia yöresi, kuzeyde Kızılırmak nehri, batıda Garsauritis şehri

⁶⁴ Strabon, *Geographika*, XII, II, 2-3; Plinius, *Naturalis Historiae*, VI, 3; Sevin, a.g.e., s.52.

⁶⁵ Ayrıntılı bilgi için bkn. Karlheinz Kessler, “Melitene”, *Der Neue Pauly*, VII, 1999, s. 1191-1192.

⁶⁶ İ.H. Konyalı, *Aksaray Tarihi 1. Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde*, İstanbul, 1974, s. 131.

⁶⁷ W. Ruge, “Morimene”, *RE*, XVI, Stuttgart, 1935, s. 304-305.

⁶⁸ Strabon, *Geographika*, XII, I, 4; XII, II, 10; Cramer, a.g.e., s. 130.

⁶⁹ Cramer, a.g.e., s. 115.

⁷⁰ Strabon, *Geographika*, XII, II, 10.

⁷¹ W. Ruge, “Nyssa”, *RE*, XVII 2, Stuttgart, 1937, s. 1662-1663; Karl Strobel Klagenfurt, “Nyssa”, *Der Neue Pauly*, VIII, 2000, s.1076.

⁷² Coindoz, a.g.e., s. 4.

⁷³ Sevin, a.g.e., s. 52; L. Zgusta, *Kleinasiatische Ortsnamen*, Heidelberg, 1984, s. 974.

ile güneyde Kataonia ovalarına dek uzanmakta ve Küçük Asia'nın en yüksek yaylası olma özelliğini taşımaktaydı⁷⁴. Kappadokia bölgesinin başkenti olan Mazaka da⁷⁵ yine bu bölgenin sınırları içinde yer almaktaydı. Sönmüş eski bir yanardağ olan ve Argaios dağı eteklerinde kurulmuş olan Mazaka, Taballar ile Kappadokia'ya giren Muşki kabileleri için önemli bir yerleşim merkeziydi⁷⁶. Şehir Hellenistik dönemde, kral V. Ariarathes Eusebes'in (M.Ö. 163-130) hükümdarlığı esnasında yenilenmiş ve "Eusebia"⁷⁷ adını almıştır. Ayrıca şehrin M.Ö. 1. yüzyılın sonlarına doğru imparator Augustus Caesar'ın şerefine Caesarea adını aldığını da bilmekteyiz⁷⁸. Şehrin bulunduğu coğrafya her ne kadar yaşamak için elverişsiz⁷⁹ olsa da Mazaka yörenin en önemli şehri olarak görülmekteydi. Roma döneminde ise şehir imparator Iustinian döneminde yeniden tahkim edilmiş, şehrin sakinlerinin güvenliği garanti altına alınmış; kilise, hayır evleri ve hamamlar yaptırılarak şehrin metropol sınıfına yükselmesi sağlanmıştır⁸⁰.

Tyanitis eyaleti sınırlarına dahil edilmiş olan Tyana kenti (Bugün Kemerhisar) Mazaka'dan sonra bölgenin "şehir" olarak kabul edilebilecek en büyük ikinci yerleşimdir ve Semiramis tepelerinden birinin üzerine kurulmuştur⁸¹. Hitit imparatorluk çağında *Tuwamiva*⁸², M.Ö. I. binde *Tukhana* ya da *Tauna* olarak adlandırılan Tyana, Ksenophon'un Anabasis adlı eserinde *Dana* adıyla zengin bir şehir görünümünde karşımıza çıkmaktadır⁸³. Sonradan Tauros yakınındaki Eusebeia olarak da adlandırılan⁸⁴ Tyana, muhtemelen bu zenginliğini sulak topraklarına⁸⁵ ve Kilikia kapılarına uzanan önemli yolların

⁷⁴ Charles Texier, *Küçük Asya*, 3. cilt, Çev. Faruk Yılmaz, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara, 2002, s. 57.

⁷⁵ Ramon Teja, "Die Römische Provinz Kappadokien in der Prizipatszeit", ANRW, II, 7., Walte De Grayter, Berlin, 1980, s. 1103.

⁷⁶ R. D. Barnett, "Phrygia And The Peoples of Anatolia In The Iron Age", CAH, II, part 2, 1975, s. 422; Hogart, a.g.e., s. 274.

⁷⁷ Strabon, *Geographika*, XII, II, 7.

⁷⁸ Ammianus Marcellinus, *Rerum Gestarum Libri*, XX, 9, 1; Jones, a.g.e., 179.

⁷⁹ Strabon, *Geographika*, XII, II, 9.

⁸⁰ Procopius, *de Aedificiis* V, iv. 17-18

⁸¹ Strabon, *Geographika*, XII, II, 7.

⁸² O. I. Gurney, *Die Hethiter*, Dresden, 1969, s. 30.

⁸³ Ksenophon, *Anabasis*, I, ii, 20; Sevin, a.g.e., s. 56; Jones, a.g.e., s. 177.

⁸⁴ Strabon, *Geographika*, XII, II, 7.

⁸⁵ *Pre-Hellenic Monuments of Cappadocia*, s. 75.

üzerinde bulunmasına borçluydu⁸⁶. Tyana'nın kuzeydoğusunda ise 4. ve 10. yüzyıllarda Roma imparatorlarına ait olan *Andabilis* yerleşimi bulunmaktadır⁸⁷.

Kappadokia'nın sınırları içine dahil olan başka bir yöre de Kataonia'dır⁸⁸. Strabon, halkı Kappadokialılardan farklı olan Kataonia'nın her tarafının dağlarla çevrili, derin ve geniş ovalardan oluştuğunu yazmaktadır⁸⁹. Bu bölümün en önemli şehri Antitauroslar üzerinde bulunan ve *Ma* ya da *Enyo* kültü ile ünlü bir yerel kült merkezi⁹⁰ olan Komana (Şar) idi. Şehir Hititler döneminde *Kummanni* adını taşıyordu⁹¹. Strabon bu kalabalık şehrin Armenialılar için önemli bir ticaret merkezi olduğunu kaydetmektedir⁹². Ayrıca Tauros Dağı eteklerinde bulunan, Hitit kaynaklarında '*Hupışna*' olarak geçen⁹³ ve Mazaka-Tyana yolu üzerinde yer alan Kybistra⁹⁴ (Konya Ereğlisi-Kara Hisar⁹⁵), Tynna (Porsuk) ve Podandos (Pozantı)'da bu valilikte bulunan önemli kasabalar arasında sayılabilirler. Ramsay ve Hogart Kybistra'nın Kappadokia'nın 10 *strategia*'ya ayrılmadan önce Tyanitis eyaletine dahil olduğunu yazmaktadırlar⁹⁶.

Kappadokia bölgesinin en doğu ucunda ise, bugün Malatya olarak anılan ve geçmişte, doğuda bir Syria bölgesi olan Sophene ile güneyde Kommagene bölgeleri tarafından sınırlanan 'Melitene' yöresi yer almaktaydı⁹⁷. Şehir Mezopotamya'yı Küçük Asia'ya bağlayan yolların üzerinde bulunduğu

⁸⁶ Jones, a.e.; Karl Strobel Klagenfurt, "Tyana", *Der Neue Pauly*, 12/1, 936; Eckart Olshausen, "Tyana", *Der Kleine Pauly*, 5, 2002, 1975, s. 1015.

⁸⁷ Ramsay-Hogart, a.g.e., 75; Ramsay, a.g.e., s. 347, 449.

⁸⁸ Klagenfurt, Karl, Strobel, "Kataonia", *Der Neue Pauly*, 6, 1999, 338-339; Hans Treidler, "Kataonia", *Der Kleine Pauly* IV, Stuttgart, 1969, s. 159; W. Ruge, "Kataonia", *RE*, X, Stuttgart, 1912, s. 2478-2479.

⁸⁹ Strabon, *Geographika*, XII, 1, 2.

⁹⁰ Procopius, I, xvii.13-20; Lloyd, a.g.e., 239; E. Kirsten, "Cappadocia", *Reallexikon für Antike und Christentum* II, Stuttgart, 1954, s. 878; Chantre, a.g.e., s. 134; Hugh Last-R. Gardner, "Pontus And Its Neighbours: The First Mithridatic War", *CAH*, II, Cambridge, 1932, s.214; Tarn, a.g.e., s. 125.

⁹¹ Hild - Restle, a.g.e., 208; Teja, a.g.e., s.1108; Karl, Strobel Klagenfurt, "Komana", *Der Neue Pauly*, VI, 1999, s. 672; Konrat Ziegler, "Komana", *Der Kleine Pauly* III, Stuttgart, 1969, s. 277; John Garstang, *The Hittite Empire*, Constable and Company Ltd., London, 1929, s. 72.

⁹² Strabon, *Geographika*, XII, 3, 36.

⁹³ Sevin, a.g.e., s. 58.

⁹⁴ Cicero, *Epistulae Ad Atticum*, V.18, Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV.II.1.

⁹⁵ William Martin Leake, *Journal Of A Tour In Asia Minor*, Georg Olms Verlag, 1976, New York, s. 63.

⁹⁶ Krş. W.M. Ramsay-Hogart, a.g.e., s. 77.

⁹⁷ Konrat Ziegler, "Melitene", *Der Kleine Pauly* III, Stuttgart, 1969, s. 1179; Cramer, a.g.e., s. 126.

için ayrı bir öneme de sahipti⁹⁸ ve bereketli toprakları sayesinde çok çeşitli sebze ve meyve üretimi gerçekleştirilebilmekteydi⁹⁹.

Garsauritis bölgesinde yer alan ve eskiden önemli bir Hitit şehri olan Garsaura¹⁰⁰ Strabon'un döneminde eski parlaklığını kaybetmiştir. Fakat şehir yine de İkonikum-Mazaka yolu üzerinde önemli bir istasyon olması ve eyalet başkenti olarak varlığını koruması açısından Kappadokia bölgesi için önemli bir yerleşim merkezidir. Lykaonia sınırında bulunan¹⁰¹ Garsaura şehrinin ismi, son Kappadokia kralı Arkhelaos tarafından hükümdarlığının son döneminde 'Arkhelais' olarak yenilenmiştir (daha sonra ise Colonia Claudia Augusta adını almıştır)¹⁰².

Herodotos'ta Pers kralı Kserkses'in ordularının toplanma yeri¹⁰³ olarak adı geçen Kritalla adlı Kappadokia şehrinin ise yeri kesin olarak belli olmamakla beraber Kayseri ve Aksaray arasında bir noktada bulunduğu düşünülmektedir¹⁰⁴.

---

⁹⁸ Clive, F.W. Foss, "Melitene", *The Oxford Dictionary of Byzantium II*, Washington, 1991, s. 1336.

⁹⁹ Cramer, a.g.e., s. 126.

¹⁰⁰ Karl, Strobel Klagenfurt, "Garsaura", *Der Neue Pauly*, II, 1998, 786; W. Ruge, "Garsauritis", *RE*, VII, Stuttgart, 1912, s. 768; D. G. Hogart, "The Hittites of Asia Minor", *CAH I*, Cambridge, 1926, s. 272.

¹⁰¹ Strabon, *Geographika*, XII, VI, 1; Cramer, a.g.e., s. 114.

¹⁰² Broughton, a.g.e., s. 164; Jones, a.g.e., s. 179; A.H.M.Jones, *The Grek Cities*, The Claredon Press, Oxford, 1966, s. 82.

¹⁰³ Herodotos, *Historiai*, VII, 26.

¹⁰⁴ Sevin, a.g.e., s. 61.

E. BÖLGEDEN GEÇEN BAŞLICA YOLLAR

Kappadokia bölgesi hemen her dönemde, Anadolu tarihi açısından, konumu itibariyle önemli bir yer tutmuş ve başlıca anayolların üzerinde yer almasından dolayı tarih boyunca bir kavşak statüsünde bulunmuştur. Bölgeden geçen başlıca yollardan ilki Byzantion (İstanbul) ve Ankyra üzerinden gelerek Kızılırmak kavisi yoluyla Tuz gölü'nün doğu tarafından Garsaura (Aksaray) ile Tyana'ya ve Kilikia Kapılarına (Gülek Boğazı) giden eski yoldur¹⁰⁵. Bu yol sonradan, Hıristiyanlığın büyütyerek önem kazanmasının ardından Kudüs'e giden hacılar tarafından yoğun olarak kullanıldığı için "Hacı yolu" olarak adlandırılmıştır¹⁰⁶.

Bölgede bulunan bir başka önemli yol ise Sinope (Sinop) ve Amisos (Samsun) gibi kentlerden başlayarak Amaseia (Amasya)¹⁰⁷ ve Tavion (Büyük Nefesköy) üzerinden Mazaka'ya ulaşırdı. Buradan ya Tyana (Kemerhisar)¹⁰⁸, Podandos (Pozantı)¹⁰⁹ ve Kilikia kapıları ya da Develi, Fraktin, Sision (Kozan) üzerinden giden yollarla birleşerek Akdeniz'e ulaşmaktaydı. Karadeniz kıyısını iç kesimlere ve Akdeniz'e bağlayan bu yol, özellikle M.Ö. 4. Yüzyılın ortalarına kadar ticari açıdan oldukça önemli bir yere sahip olmuştu¹¹⁰.

Ayrıca Sardes ve Susa arasında uzanan ve Perslerin batıya yönelik yayılma politikalarını gerçekleştirmek üzere I. Dareios tarafından yaptırılan ünlü "Kral Yolu" nun¹¹¹ bir bölümü de Kappadokia'dan geçmekteydi¹¹². Kral yolu Ephesos'tan başlıyor, Sardes üzerinden Lydia, Gordion ve Tavion'a (Büyük Nefesköy) ulaşıyor, buradan da Kappadokia üzerinden, Kilikia kapıları yoluyla

¹⁰⁵ Lloyd, a.g.e., 238.

¹⁰⁶ David, French, Roma Çağında Küçük Asya'daki Yollar ve Mil Taşları, Fasikül I: Hacı Yolu, British Institute of Archaeology, Ankara, 1981, s. 16; Sevin, a.g.e., s. 50.

¹⁰⁷ G. Hirschfeld, "Amaseia", RE, I, Stuttgart, 1894, s. 1743.

¹⁰⁸ Ayrıntılı bilgi için bkn. Hild, - Restle, a.g.e., s. 298 vd.

¹⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkn. Hild, - Restle, a.g.e., s.261 vd.

¹¹⁰ Sevin, a.g.e., s. 50.

¹¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkn. R. J. Forbes, Notes On The History Of Ancient Roads and Their Constructions, 1934, Amsterdam, s. 80-83.

¹¹² Ramsay bu yolun Kilikia ve Susa arasındaki bölümünün Asur hükümdarları tarafından yaptırılmış olabileceğini savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkn. W. M. Ramsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, M.E.B. yay., İstanbul, s.26-35.

Fırat'a geliyor ve Dicle'ye ulaşıyordu¹¹³. Bu yol I. Dareios'a muazzam ordusunu Küçük Asia geçitlerinden batıya doğru kolayca yürütme imkanını vermiş¹¹⁴, Anadolu karayolu ticaretini canlandırmış, haberleşmede büyük kolaylık sağlamış ve tabiat açısından son derece İran'a benzeyen Kappadokia bölgesinin kısa sürede Persler tarafından benimsenmesine ve Pers etkisinin bu bölgede etkin bir şekilde yerleşmesine yol açmıştır.

Bölgeye dahil başka bir yol ise, batıdan gelerek İkonion (Konya) ile Garsaura (Aksaray) üzerinden Mazaka'ya (Kayseri) ulaşan bir sistemdi ve bu sayede Kappadokia'nın Ege kıyıları ile ilişkisi sağlanmaktaydı.

---

¹¹³ Herodotos, *Historiae*, V, 52; Akurgal, a.g.e., s. 339; Hans Treidler, "Kappadokia", *Der Kleine Pauly* IV, 1969, Stuttgart, s.115; William , M. Ramsay, *The Historical Geography of Asia Minor*, 1890, Amsterdam,27; H.Kiepert, "Die Persisch Königsstrasse Durch Vorderasien Nach Herodotus", *Monatsberichte der Berliner Akademie der Wissenschaften*, 1858, s. 128 vd; W. M. Calder, "The Royal Road in Herodotus", *Classical Review* 39, 1925, s. 7-11.

¹¹⁴ M. Ş.Günaltay, *İran Tarihi I*, T.T.K., Ankara, 1987, s. 192.

II- KAPPADOKIA PREHISTORYASI VE II. BİN YIL'DA KAPPADOKIA

Bölgede, Avla Dağ¹, Ürgüp Karain², Barsık³, Soğanlıdere⁴, Kışla Kadarak⁵ gibi merkezlerde rastlanan buluntular sayesinde yerleşim tarihinin alt paleolitikte dek uzandığı anlaşılmaktadır.

Kappadokia'da neolitik dönemi temsil eden en önemli iki merkez ise M.Ö. 8 bine tarihlenen Aşıklıhöyük⁶ ile Niğde Köşk Höyüktür⁷. Aşıklı Höyük batı Kappadokia'nın Lykaonia'ya sınır olan, eski adıyla Garsauritis/Archelais/Colonia Archelais kentinde bulunmaktadır⁸. Çekirdek Kappadokia'da av hayvanları arasında yabani atın da saptanmış olması bölgede Halosen dönemde atın varlığını göstermesi açısından önemlidir⁹. Kalkolitik Dönem ve Erken Bronz Çağını bölgede en iyi temsil eden yer ise Yozgat'ın 45 km. güneydoğusunda yer alan Alishar'dır¹⁰. Ayrıca kısa süreli kazılar neticesinde

¹ Savaş Harmankaya, Oğuz Tanındı, "Avla Dağ", TAY, Paleolitik, C.I, İstanbul, 1996 (21.11.97); Todd, Ian, A.- Pasquare, G., "The Chipped Stone Industry of Avla Dağı", AS, 15, London, 1965, s.95-112.

² Savaş Harmankaya, Oğuz Tanındı, "Ürgüp Karain", TAY, Paleolitik, C.I, İstanbul, 1996 (27.09.95); Afet İnan, "Ankara-Samsun Arasında Tarih Gezisi", DTCFD, 5, Ankara, 1947, s.119-132.

³ Savaş Harmankaya, Oğuz Tanındı, "Barsık", TAY, Paleolitik, C.I, İstanbul, 1996 (02.09.95).

⁴ Savaş Harmankaya, Oğuz Tanındı, "Soğanlıdere", TAY, Paleolitik, C.I, İstanbul, 1996 (05.09.95); Campbell- R. Thompson, "One Some Prehistoric Stone Implements from Asia Minor", MAN, c.10, 1910, s. 38-39, 71-72.

⁵ Savaş Harmankaya, Oğuz Tanındı, "Kışla Kadarak", TAY, Paleolitik, C.I, İstanbul, 1996 (05.09.95); G. Soylu, "Niğde'nin Prehistoryasına Yeni Katkılar", Antropoloji, sayı.3, Ankara, 1967, s. 195-198.

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkn.; Veli Sevin, Anadolu Arkeolojisi, 1997, İstanbul; Ufuk Esin, "Early Copper Metallurgy at the Pre-Pottery Site of Aşıklı", Readings In Prehistory, Graphis yay., 1995, İstanbul, s.61-79.

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkn. Uğur Silistreli, "Köşkhöyük'te bulunan Kabartma İnsan ve Hayvan Figürleriyle Bezeli vazolar", Belleten LII, sayı 206, 1989, Ankara, s. 361-374; Uğur Silistreli, 1988 Köşkhöyük Kazısı", XI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, (18-23 Mayıs 1989, Antalya), 1990, Ankara, s. 91-97; Silistreli, Uğur, "1984 Köşkhöyüğü", VII. Kazı Sonuçları Toplantısı, (20-24 Mayıs 1985, Ankara), 1986, Ankara, s. 129-141; Ian Todd, "The Prehistory of Central Anatolia I: The Neolithic Period", Studies In Mediterranean Archaeology LX,1980, Göteborg.

⁸ Gülçur, a.g.e., s. 152.

⁹ Esin, a.g.e., s. 94.

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkn. Charles Burney, David, Marshall, Lang., The Peoples of the Hills, 1988 London; Remzi Oğuz Arık, "Anadolu Arkeolojya Tarihinde Alishar Hafriyatı", TAED, sayı 1, Ankara, 1933, s. 22-63; H.H. Von der Osten, The Alishar Höyük. Season of 1930 and 1932. Part 1, The university of Chicago, OIP:28 researches in Anatolia:7, Chicago, 1937.

ortaya çıkarılan Kayseri Fraktin¹¹ ve Aksaray Gelveri¹² adlı yerleşimler de Kalkolitik dönemi nispeten iyi tanıtan yerleşimlerdir. Nevşehir'deki Hacıbekaş-Suluca Karahöyük, Sarılar beldesindeki Zank höyük, Aksaray Güvercin Kaya ise Tunç çağı yerleşimlerine verilebilecek birkaç örnek arasındadır¹³ fakat bu döneme ait en önemli yer, aynı zamanda bir beylik merkezi de olan Kayseri'deki Kültepe höyüğüdür¹⁴.

Kayseri'nin 22 km. doğusunda bulunan Kaniş/Neşa¹⁵, Hitit uygarlığının oluşmaya başladığı en önemli merkezlerden biridir ve burada bulunan Asur çivi yazılı tabletleri ile Anadolu'nun ilk kez tarih çağlarına adım atmış olması dolayısıyla özel bir öneme sahiptir. Kaniş/Kültepe'nin (Karahöyük veya Karaev Köyü), M.Ö. II. binyılın ilk çeyreğinde yani Mazaka/Kaisareia'dan çok önceleri Kayseri ovasının en önemli başkentlerinden biri olduğunu öğreniyoruz. İç Anadolu'nun en büyük höyüklerinden biri olan Kültepe höyüğünde ilk kazı çalışmalarını Fransız bilimadamı E. Chantre¹⁶ başlatmış ve onu takiben 1906'da H. Winkler - H. Grothe, 1925'de Çek arkeolog B. Hrozný¹⁷, 1948'de T. Özgüç bölgede çalışmalara devam etmiştir¹⁸. Ayrıca Büyük Kappadokia bölgesinde yer alan ve Nimet Özgüç tarafından ortaya çıkarılan bir

¹¹ Esin, a.g.e., 109; ayrıca ayrıntılı bilgi için bkn. Tahsin Özgüç, "Fraktin Kabartması Yanındaki Prehistorik Ev", *Anatolia I*, 1956, s. 59-64; Chantre, a.g.e., 126 vd.

¹² Ayrıntılı bilgi için bkn. Ufuk Esin, "Gelveri-Ein Beispiele für die Kulturellen Beziehungen Zwischen Zentralanatolien und Südosteuropa Während des Chalkolithikums", *Anatolica (Leiden) XIX*, 1993, s. 47-56.

¹³ Esin, a.g.e., s. 116-117.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. Tahsin Özgüç, "Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Kültepe Kazısı Raporu 1948", 1950, Ankara.

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkn. Louis, Lawrence Orlin, *Assyrian Colonies In Cappadocia*, 1970, Paris; Emin, Bilgiç, "Kapadokya Tabletlerine Göre Anadolu Kavimleri Üzerine Araştırmalar", *AÜDTCFD*, XX, II, s.33-43; Emin Bilgiç, "Anadolu'nun İlk Tarihi Çağının Mühim Bir Meselesi V. Türk Tarih Kongresi Raporu", Ankara, 1960, 118-127; Salih Çeçen, "Kültepe Metinlerinde Bulunan Yeni 'Waklum' Mektupları", *AÜDTCFD*, XXXIV, 1-2, 1990, s. 35-50; Salih Çeçen, "Koloni Devri Anadolu'sunda Tarihi ve Sosyal Olayların Asurlu Tüccarlar Tarafından Tarihleme Olarak Kullanılışı", *AÜDTCFD*, XXXV, 1, 1991, s.49-61.

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkn. Ernest Chantre, *Mission En Cappadoce*, 1898, Paris.

¹⁷ Darga, "MÖ II. Binyıl: Orta ve Son Tunç Çağı", *Kapadokya*, 1998, İstanbul, s.127.

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkn. Tahsin Özgüç, "Yeni Araştırmaların Işığında Eski Anadolu Arkeolojisi", *Anatolia VII* (1063), 1964, Ankara, 1964, s. 23-42; Tahsin Özgüç, "New Observations on the Relationship of Kültepe with Southeast and North Syria during the Third Millenium B.C.". *Ancient Anatolia Aspects of Change and Cultural Development. Essays in Honor of Machteld J. Mellink*, Wisconsin, 1986; Tahsin Özgüç, "Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Kültepe Kazısı Raporu 1948", 1950, Ankara.

başka önemli yerleşim ise Acemhöyük (Aksaray)'dır¹⁹.

Yukarıda da belirtildiği gibi Anadolu'nun tarihsel çağları, Kappadokia'daki Alishar Höyük, Kültepe/Kaniş ve Kappadokia Pontika sınırları içindeki, Hititler'in başkenti Boğazköy/Hattuşa kökenli, ve 19. yüzyılın sonlarında Kayseri dolaylarında bulunan ve Asurlu tüccarların tutmuş oldukları Asurca çivi yazısıyla yazılmış kayıtlarla başlar, bunların tamamına yakın bir kısmı ise iş mektupları, muhasebe kayıtları, konşimento, ve mahkeme tutanaklarından oluşmaktaydı²⁰. Bu nedenle dünya müzelerine ve özel koleksiyonlara giren Anadolu'nun bu ilk yazılı belgeleri, *Kappadokia Tabletleri* adıyla anılmaktadırlar. Anadolu'nun M.Ö. 19.-18. yüzyıllarını kapsayan bu dönemine klasik tarih deyimiyile "Asur Ticaret Kolonileri Çağı" denilmekte ise de kimi zaman "Asur Sömürgeleri", "Kültepe Çağı", "Beylikler Dönemi" ifadeleri de karşımıza çıkabilmektedir.

M.Ö. II. Binin başlarında Anadolu'nun güneybatısında Luwice, daha sonra Paphlagonia olarak anılacak olan kuzey kesimlerde Palaca²¹ konuşulmasına rağmen Kızılırmak nehrinin geçtiği topraklarda ve Kappadokia'da "Neşaca" konuşulmaktaydı. Bu dile neden "Neşaca" adı verildiği kesin olarak bilinmese de bu dil bugün bildiğimiz Hititçe'dir²².

Verimli Kayseri ovasının kuzeydoğusunda ve çok önemli yolların kavşağında yer alan Kültepe höyüğünün, yazılı belgelerde anılan Kaniş kenti

¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkn. Emre Kutlu, "Acemhöyük Seramiği", *Anadolu (Anatolia) X*, 1966, 53-98; Nimet Özgüç, "Acemhöyük Kazıları" ", *Anadolu (Anatolia) X*, 1966, s. 1-28; Nimet Özgüç, "Acemhöyük'ün Eski Anadolu Sanatına Yeni Katkıları", *Bellefen*, XLIII/170, 1979, s. 281-287.

²⁰ Sevil Gülçur, "Some unknow aspects of Western Cappadocia:-Results of the 1993 Survey", *Readings In Prehistory*, Graphis yay., İstanbul, 1995, s.150; Lloyd, a.g.e. s. 15.

²¹ Firuzan Kınal, *Eski Anadolu Tarihi*, Ankara, 1991, s. 173.

²² Lloyd, a.g.e., s. 28; Ekrem Akurgal, , *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara, 1998, s. 50; Kınal, a.g.e., s. 170.

olduğu da 1925 yılında B. Hrozny'nin kazıları sayesinde kesinlik kazanmıştır.

III- I. BİN YIL VE PERS HAKİMİYETİ ALTINDA KAPPADOKIA BÖLGESİ

Tevrat'ta Tubal¹, Asur kaynaklarında Tabal² olarak adlandırılan bölge³ M.Ö. 7. yüzyılda Asurluların vassalı haline gelmiştir. Kuruluşu bu döneme dek inen çok az sayıda Kappadokia şehri bilinmekle beraber Büyük Semiramis'in hükümdarlığı esnasında, Euphrates kıyısında Melitene şehrini⁴, Sardanapale'nin ise Tarsus-Mersin arasında yeri tam olarak bilinmeyen antik kent Anchiale'yi kurmuş olduğu bilinmektedir⁵.

Bölge daha sonra , M.Ö. 6. y.y.'ın başlarında Media kralı Kyaksares tarafından fethedildi. Fakat daha sonra Perslerin Med devletine son vermesinin ardından, Kyros idaresi altındaki Persler Anadolu'ya girerek Akdeniz ve Ege'deki ticaretin önünde kendileri için tek engel olan Lydialılar ile çarpıştılar. Kroisos Lydialılar ve Medler arasında sınır haline gelmiş olan Halys nehrini geçerek Kappadokia'ya doğru yürüyüşe geçti ve bölgedeki en güçlü yer olan Pteria'yı ele geçirdi, köyleri kuşattı ve ülkeyi talan etti⁶. Bu savaşın ardından Sardes'de meydana gelen ikinci çarpışmanın neticesinde Anadolu Pers hakimiyeti altına girmiş oldu⁷ ve satraplıklara ayrıldı⁸. Kappadokia bölgesinin Kyros tarafından ilk atanan satrabı ise Artabates⁹ olmuştu. Kappadokia'da yerleşen Persler için doğal çevre, kendi coğrafyalarıyla benzerlik gösteriyordu. Volkanik Erciyes bölgesi ayrıca ateş kültü için son derece uygun bir yerdi. Kyros'un hükümdarlığı sırasında, Kappadokia, batıda Kızılırmak'tan güneyde Tyana'ya dek yayılan topraklarıyla Anadolu'nun beş büyük satraplığından biri

¹ Tevrat, Hezekiel, XXVII, 3.

² Ayrıntılı bilgi için bkn. Louis, Lawrence Orlin, *Assyrian Colonies In Cappadocia*, 1970, Paris; Hogart, a.g.e., s. 272.

³ Veli Sevin, "MÖ I. Binyıl: Demir Çağı", *Kapadokya*, İstanbul, 1998, s. 173.

⁴ Cramer, a.g.e., s. 106.

⁵ Texier, a.g.e., s. 5.

⁶ Herodotos; I, 76; I, 79; M. Mellink, "The Native Kingdoms of Anatolia", *CAH*, III, part 2, Cambridge, 1991, s. 652.

⁷ Sevin, Veli, "Anadolu'da Pers Egemenliği", *Görsel Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, c. 2, İstanbul, 1982, s. 268; John Boardman, *Persia and the West*, London, 2000, s.16; Sevin, a.g.e., 1998, s. 191; Ernst Meyer, *Der Hellenistischen Staaten In Kleinasien*, 1925, Leipzig, 5.

⁸ Gray-Cary, a.g.e., s. 194.

⁹ Ksenophon, *Kyropaideia*, VIII, vi,7,

haline geldi ve I. Dareios'un (M.Ö. 522-486) yönetimi altında üçüncü satraplıkla birleşti¹⁰. Dareios dönemine tarihlenen dokümanlar Persler ile Kappadokialıların ilişkilerini ortaya koymasından oldukça ilginçtir. I. Dareios'a ait bir yazıtta Kappadokia Pers hakimiyeti altındaki 23 satraplıktan biri olarak geçmektedir ve yazıtta şunlar söylenmiştir: *"Bunlar benim ülkelerim... bana vergi öderler... ve benim kurallarına uyarlar, gece ya da gündüz, hangisi olursa olsun... dikkatli olanlara cömert oldum, düşman olanları ise cezalandırdım ve kendi hukuk kurallarımı bu ülkelerde yerleştirdim."*¹¹ Dareios'un halefi Kserkses de (M.Ö. 486-465) Kappadokia'yı Perslere vergi ödeyen ülkelerin arasında saymıştır. Bunlardan Kappadokia'nın bu dönemde Perslerin vassal krallığı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Kappadokialılar Pers kültürünü kısa sürede özümseyerek Pers pantheonunu, dini kültlerini, Pers takvim sistemini ve giyim stilini benimsemişlerdir. Ayrıca Med-Pers fetihleri bölgede feodal yapılı bir İran asiller sınıfının ortaya çıkışına neden olmuştur. Bu dönemde asiller ve rahipler kralların otoritesine rakip olabilecek denli büyük bir güce sahiptiler¹².

M.Ö. 360'da, hala Pers egemenliğinde bulunan Kappadokia iki parçaya ayrıldı¹³. Sinop, Turhal civarını kapsayan ve başkenti Gaziura olarak kabul edilen bölüm ayrı bir satraplık halini aldı. Büyük Kappadokia adı verilen diğer kısım da, Mazaka (ya da antik Caesarea¹⁴) başkent sayılarak bağımsız hale geldi ve M.Ö. 1. yüzyıla dek bu statüsünü korudu.

Perslerin yenilmesinden sonra bölge bir dünya devleti kurmak isteyen Büyük İskender tarafından fethedildi¹⁵.

¹⁰ Gülçur, a.g.e., 151; Konyalı, a.g.e., s.134.

¹¹ Yücel Akat, "Göreme Cappadocia", *Anatolia A World Heritage*, Ankara, 1991, s. 187.

¹² Broughton, a.g.e., 164.

¹³ Özsait, a.g.e., s. 296.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. Friedrich Hild, Marcell Restle, a.g.e., 193 vd; Benoit, a.g.e., s. 992-1026; Clive, F.W. Foss, "Caesarea", *The Oxford Dictionary of Byzantium I*, Washington, 1991, s. 363-364.

¹⁵ Plutharkos, *Bioi Parafelloi (Aleksandros)*, XVIII, 3; Arrianos, *Anabasis*, II, 4, 1-2.

IV. HELLENİSTİK DÖNEM VE KAPPADOKIA

Bölgedeki Pers hakimiyeti Büyük İskender doğu ve batı ülkelerini egemenliği altında birleştirerek bir cihan devleti kurma isteği ile son bulmuş, fakat İskender'in bu projesi 13 Haziran 323'de Babylonia'da¹, ardında varis bırakmadan gerçekleşen ölümü² nedeniyle yarıda kalmıştır.

Ölmeden önce doğunun fethi, büyük ölçüde tamamlanmış fakat Tuna'dan Indus'a ve Aral gölünden Mısır içlerine kadar uzanan geniş topraklarda çeşitli uluslar onun güçlü kişiliği altında barış içinde içinde bir araya gelmeyi başarmışlardı³. Onun yerine geçecek durumda olan biri ailede yoktu. İskender'in karısı Roksane'den doğan oğlu henüz çocuktukardeşi Arrhidaios ise aklen gelişmemişti.

Bunların paralelinde İskender'e yakın olan komutanlar arasında taht kavgaları başlamakta gecikmedi. Babylonia'da kurulan bir devlet konseyinde Diadokhlar adı verilen İskender'in ardılları meydana gelen dünya devletinin akıbetini görüşerek geçici olarak devleti Perdikkas'ın yönetmesine karar verdiler⁴.

İmparatorluğun mülki idaresinde ise, satraplık statüsünün korunmasına karar verildi ve bunların taksiminde, bazı küçük değişiklikler haricinde İskender tarafından yapılan atamalar geçerli sayıldı. Böylece, Ptolemaios Mısır'a⁵, Eumenes Paphlagonia ve Kappadokia'ya⁶, Philotas Kilikia'ya, Menandros

¹ Curtius Rufus, *Historia Alexandri Magni*, X, 5,6; Plutarkhos, *Alex.*, XCVIII; Arrianos, *Anabasis*, VII, 28 ; N. Davis- C.M. Kraay, *The Hellenistic Kingdoms*, London, 1973, s. 31; M. Özsait, *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidia Tarihi*, 1985, s. 1.

² Diodoros, *Historia Romana*, XVIII,2 ; Appianos, *Syr.*, 52; Plutarkhos, *Eum.*, III,1; M.E. Bosch, *Hellenizm Tarihinin Ana Hatları*, I. Kısım, Çev. Afif Erzen, İstanbul, 1942, s. 129; Özsait, *a.g.e.*, s. 1, dpn. 2.

³ Özsait, *a.g.e.*

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkn. G. M. Cohen, "The Diadochi and The New Monarchies", *Athenaeum* 54, 1974, s. 177 vd.

⁵ Diodoros, *Historia Romana* XVIII,3, 15 ; Özsait, *a.g.e.*, s. 2; Ayrıntılı bilgi için bkn. Cressy, Skeat, Th. *The Reigns of The Ptolemies*, München, 1954.

⁶ Plutarkhos, *Bioi Paralleloi*, (Eumenes), III, 2 Diodorus Sikilus, *Bibliothēke Historike*, XVIII,3.1-3; Quintius Curtius, *Historiarum Alexandri Magni*, X, x.3; Marcus Iunius Iustinus, (Pompeius Trogus), *Historiae*, XIII,4; W.W. Tarn, "The Heritage of Alexander", *CAH*, VI, 1933, s. 464.

Lydia'ya, Philotas'ın oğlu Assandros Karia'ya, Laomedon Suriye'ye sahip oldu⁷. Bu paylaşımda Antigonos Monophtalmos Lykia ve Pamphylia ile birleştirilen Büyük Phrygia'ya, Leonnatos Hellespontos Phrygia' sına, Lysimakhos Karadeniz kıyısıyla birlikte Thrakia'ya sahip oldu⁸. Doğuda, Media yine Pithonas'ın idaresi altına verildi⁹. Eumenes'e düşen Kappadokia, Paphlagonia ve Pontos bölgelerinin fethi İskender'in Dareios ile karşılaşmak üzere hemen hareket etmek zorunda kalması nedeniyle tamamlanamamıştı. İskender Kappadokia'nın sadece güney kesimini topraklarına katabilmiş ve buranın yönetimini Sabiktas adında bir Perse teslim etmişti¹⁰. Bu arada Merkezi Gaziura'da¹¹ olan ve kuzeyde yer alan ikinci Kappadokia satraplığının satrabı I. Ariarathes'e¹² vergi ödemesi koşuluyla dokunulmamıştı¹³. Bundan yararlanan Ariarathes bölgenin zenginliklerini elinde toplarken aynı zamanda oluşan kuvvetli ordusuyla Kappadokia'daki iktidarını genişleterek kendisini kral ilan etmişti¹⁴. Fakat İmparatorluğun birliğini korumak isteyen Perdikkas'ın Küçük Asia satraplıkları arasında stratejik bir konuma sahip olan bu bölgede, gelecekte sürekli tehlike oluşturacak bir devlet bırakması söz konusu olamazdı. Bu nedenle yanına kral III. Philippos'u da alarak bölgenin fethini tamamladı ve yönetimini Eumenes'e verdi. Fakat Eumenes'in Kappadokia'nın kuzeyini ele geçirdiğine dair bir bilgiye sahip değiliz¹⁵. Bu arada Pers kralı Kyros'un soyundan geldiğini iddia eden I. Ariarathes (M.Ö. 404-322) Perdikkas tarafından isyan ettiği gerekçesiyle ya da ülkeyi yeniden Makedonia yönetimi altında birleştirmek istediği için yakalandı ve 82 yaşında asılarak öldürüldü (M.Ö. 332)¹⁶. Yeğeni ve manevi oğlu olan II. Ariarathes işe Armenia'ya kaçtı ve babasının yerine geçmek için fırsat kollamaya başladı.

⁷ Meyer, a.g.e., s. 13.

⁸ Mansel a.g.e., s 427; Özsait a.g.e.,s 3

⁹ Özsait a.g.e., s. 3

¹⁰ Arriannos, *Anabasis*, II, 4.1-2; Curtius Rufus, *Historiarum Alexandri Magni*, III, iv.1; Meyer, a.g.e., s.10; Cramer, a.g.e., s. 107.

¹¹ Christo, M . Danoff, "Gaziura", *Der Kleine Pauly II*, 1967, Stuttgart, s. 707; W.Ruge "Gaziura", *RE*, VII, 1912, Stuttgart, s. 891; Meyer, a.g.e., s. 10.

¹² D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor*, London, 1950, s. 180.

¹³ Appianos, *Romaike Historia*, (Mith.) XII, II, 8.

¹⁴ Diodoros, *Historia Romana* XVIII, 16.

¹⁵ Özsait, a.g.e., s 296.

¹⁶ Appianos; *Romaike Historia* (Mith.) XII, II, 8; Tekin, a.g.e., 199; Cramer, a.g.e., s. 107.

Küçük Asia topraklarında daha sonra Pisidia ve Isauria'yı kuvvetli savunmalarına karşın zapt eden Perdikkas¹⁷, bu başarılarından sonra Küçük Asia'da kesin bir otorite sağlamak amacıyla Eumenes'i yeni fetihlerle görevlendirmiştir¹⁸. Perdikkas'ın amacı Makedonia'yı ele geçirmek ve bundan önce rakibi Ptolemaios'un ortadan kaldırmaktı. Perdikkas, Antigonos'la mücadeleye girmeden önce, bunlarla birleşmiş bulunan ve Mısır'da adeta bağımsız bir devlet kurmuş olan Ptolemaios'a karşı yürümek ve burayı kendi hakimiyetine sokmağa karar vererek, Eumenes'i de, kendi satraplığına sınır olan Lykia, Karia, Phrygia ve Pamphylia'yı ele geçirmesini ve Antipatros ile Krateros'un Anadolu'ya geçmelerini önlemeleri görevini verdi¹⁹. Böylece Antigonos'a karşı planladığı amacına ulaşmak için M.Ö. 321 yılında Mısır'a sefer yaptı²⁰. Bu davranışı haber alan diğer komutanlar aralarına Ptolemaios'u da alarak Perdikkas'a karşı bir birlik oluşturmuşlardır²¹. Perdikkas'ın Mısır'da yenilerek katledilmesi üzerine Triparadeisos kentinde yeniden görüşmeler yapılarak (M.Ö. 321) Antipatros, imparatorluğun yeni naibi seçildi ve satraplıklar yeniden bölüştürüldü. Bu kez Kappadokia bölgesi Nikanoros'a düşmüştü²².

Fakat birkaç yıl sonra Antipatros'un ölümü (M.Ö. 319) ile Antigonos en güçlü kişi konumunu aldı²³

Makedonia'da Kassandros Polyperhon'a karşı harekete geçince ona, Antigonos ve Ptolemaios yardım etmeye başladılar. Polyperhon bu durum karşısında Eumenes'in Antigonos, Ptolemaios ve Kassandros'a karşı savaşa devam etmesini istedi. Bunun üzerine Eumenes M.Ö: 318'de Kappadokia'dan 5000 süvari ve 2000 piyade ile ayrılarak, Toroslar üzerinden Kilikia'ya girdi.

¹⁷ Diodoros, XVIII, 22; Özsait a.g.e.,s 5

¹⁸ Bosch a.g.e.,s 137; Özsait a.g.e.,s 343

¹⁹ Justinus,XIII,6; Akşit a.g.e.,s 21

²⁰ Diodoros, XVIII, 25,29, 33; Plutarkhos, *Eum.*,5; Bosch , a.g.e.,s 137; Özsait a.g.e.,s: 343

²¹ Bosch a.g.e.,s 136; Özsait a.g.e.,s 343

²² Appianosos, *Mith.*, XII, II , 8; Diodorus Sicilus; *Bibliothekes Historikes*, XVIII, 39,6;

Mehmet Özsait, "Anadolu'da Hellenistik Dönem", *Anadolu Uygarlıkları*, 1982, s. 289;

A.H.M. Jones, *The Cities of The Eastern Roman Provinces*, 1983, Amsterdam, s.174, Tarn,

a.g.e., s. 470.

²³ Bosch a.g.e.,s 144; Özsait a.g.e., s 19-20.

Burada Makedonyalılar Eumenes'in emri altına girdiler ²⁴. Eumenes, arkadaşları arasından en güçlülerini seçerek ve bunlara büyük paralar vererek bu yerlerde ücretli asker sağlamaları için gönderdi. Bunlardan bazıları Lykia, Pisidia ve bu bölgelere yakın olan yerlere gittiler ve büyük bir gayretle bu işle uğraştılar. Diğer bir kısım ise Kilikia, Suriye Koele ve Phoenicia'ya ve Kıbrıs'a gittiler. Bu sayede kısa zamanda 10.000 piyade ile 2000 süvari temin edildi ²⁵. Böylece M.Ö. 316 yılında Antigonos, Eumenes'i öldürmeyi başardı ²⁶. Eumenes'e karşı yapılan bu mücadele Antigonos, Seleukos ²⁷, Ptolemaios, Lysimakhos ve Kassandros bir süre için bir araya gelerek bir cephe şeklinde hareket etmişlerdir. Ayrıca bu mücadele Antigonos'a muazzam bir servet ve toprak bakımından İskender imparatorluğunun yaklaşık olarak yarısından fazlasını kazandırdı ²⁸. Bu durumda diodokhlar arasındaki mücadelenin bununla kalmayacağı anlaşılmaktadır.

Antigonos, Yunanistan ve Makedonia'da taraftar bulmak ve burada Kassandros'u yıpratmak düşüncesiyle Aitol'leri kendi tarafına çekmenin çarelerini aradı ve bu amacında bir süre için bile olsa başarılı oldu ²⁹. M.Ö. 313 yılında Karia şehirlerinin Antigonos tarafından zapt edildiğini öğrenen Kassandros buraya bir ordu gönderdi ancak bu ordular başarılı olamadılar ³⁰. Kassandros'un Küçük Asia'ya geçeceğinin haberini alan Antigonos oğlu Demetrios'u Suriye'e bırakarak ³¹, onu Mısır'dan Ptolemaios'un buraya yapması olası olan bir hücumu beklemekle görevlendirdi ³². Demetrios'un emrine verilen ordu içerisinde, on bin ücretli asker içinde 500 tanesi de Lykialı ve Pamphyliyalı askerlerdi ³³. Antigonos ordunun geri alan kısmıyla boğazlar mıntıkasına doğru hareket etti ve M.Ö. 314/13 kışını Phrygia'da Keleanai şehrinde geçirdi.

²⁴ Diodoros, XVIII,59,1-3; Plutarkhos, Eumenes, 13,2-3; Justinus, 14,2; Akşit 1971: 23,dp. 18

²⁵ Diodoros, XVIII,61,4-5; Akşit a.g.e.,s: 23

²⁶ Cornelius Nepos, Eum., 10-13; Plutarkhos, Eum., XV- XIX; Bosch a.g.e.,s 143; Özsait a.g.e.,s 343

²⁷ Seleukos I Nicator (M.Ö. 321-280) : Büyük İskender'in kumandanlarından biri.

²⁸ Bosch a.g.e.,s 144; Özsait a.g.e.,s 19-20

²⁹ Diodoros, XIX, 66

³⁰ Diodoros, XIX, 68

³¹ Bosch a.g.e.,s 145

³² Diodoros, XIX,69,1; Plutarkhos, Demetrios,5,2; Appianos, Syriaca,54; Akşit a.g.e.,s 29

³³ Diosoros, XIX,69,1; Akşit a.g.e.,s 30

Antigonos'la Seleukos'un mücadelesi sırasında Ptolemaios, anlaşma hükümlerini yerine getirmek üzere, Anadolu'nun batı kıyılarındaki Yunan şehirlerini Antigonos kuvvetlerinden temizlemek istemiş ve Antigonos'un oğlu Demetrios ile M.Ö. 310- 309 yıllarında savaşa başlamıştır. Daha sonra M.Ö. 304 yılına gelindiğinde her iki taraf da bu uzun süreli kuşatmanın sona ermesi için Aetolia birliğinin de aracı olması ile barış imzaladı.

Bu başarılarından sonra Antigonos'a tekrar cephe alan Ptolemaios, Kassandros, Lysimakhos ve Seleukos birleştiler ³⁴. Lysimakhos daha sonra Küçük Asia'ya geçti ve bu haberi alan Antigonos Kilikia üzerinden Kappadokia'ya geldi. Yukarı Phrygia ve Lykonias'ı tekrar kendisine bağlayan Antigonos o sırada düşmanın yakınında olduğunu öğrendi ve Demetrios'a haber göndererek kendisine yardım gelmesini bildirdi ³⁵. Bu arada, Ptolemaios'da Suriye Coele'de bazı yerleri işgal etti. Bu savaşa hazırlık aşamasında, bazı Lysimakhos'un ordusundan bazı askerlerin Antigonos'un ordusuna katıldıkları kaynaklarda yer almaktadır. Bu askerler arasında, iki bin Autariat'lı ile sekiz yüz Lykia ve Pamphylia'lı da bulunmaktaydı ³⁶. Antigonos'un tarafına geçen bu askerler onun tarafından, hediyelerle ödüllendirilmişlerdir ve bu durum bu askerlerin ücretli askerler olabileceği sonucunu düşündürmektedir ³⁷. M.Ö. 302- 301 yıllarında kışın yaklaşması üzerine Antigonos Lysimakhos'u taptan vazgeçti. Ancak daha sonra Seleukos'un büyük bir kuvvetle "Yukarı Asia"dan K. Asia'ya doğru ilerlediği haberini aldı ³⁸.

Antigonos'a karşı birleşmiş olan Seleukos, Lysimakhos ve Ptolemaios, ondan kalan mirası eşit olarak paylaşmadılar. Bu paylaşım sırasında Ptolemaios'un aldığı yalan haber neticesinde Mısır'a dönmesi sonucunda bu taksimden bir pay alamamıştır ³⁹. Kassandros Makedonia'dan başka bir talepte bulunmamış ancak kardeşi Pleistarkhos'a Kilikia verilmiştir. İpsos savaşından

³⁴ Diodoros, XX, 106-107; Akşit a.g.e.,s 37

³⁵ Diodoros,XX, 108,1-2; 109,4-5;Akşit a.g.e.,s 37

³⁶ Diodoros,XX,113,3

³⁷ Diodoros,XX,113,3;Akşit a.g.e.,s 38

³⁸ Diodoros, XX, 109; Bosch a.g.e.,s 153

³⁹ Mansel a.g.e.,s 434; Özsait a.g.e.,s 347

en karlı çıkan kişi ise Seleukos olmuştur. Seleukos, Euphrates (Fırat) ile deniz arasındaki (Akdeniz) Suriye'ye, Phrygia'nın içlerinden İndus'a kadar olan İskender İmparatorluğunun tamamına sahip olmuştur ⁴⁰. Lysimakhos ise, Thrakia'ya ek olarak, Kilikia ve Ptolemaios'un eline düşmüş görünen Lykia, Pamphylia ve Pisidia'daki birkaç yerin dışında, Toroslar'a kadar Küçük Asia'yı elde etmiştir. Böylece Lykia M.Ö. 301 tarihinde Lysimakhos'un eline geçmiş oluyordu ⁴¹. Ipsos savaşı sırasında ortaya çıkan bu karışıklıklardan faydalanan II. Ariarathes ise bu sırada Kappadokia'ya dönerek iktidar mücadelesinde yer aldığını ortaya koydu. Antigonos'un yerine bakan II.Amyntas, Ariarathes'e engel olmaya çalıştıysa da bu teşebbüsünde başarılı olamadı⁴².

M.Ö. 281 yılında Suriye'den yürüyüşe geçen Seleukos, büyük bir orduyla Küçük Asia'ya girdi. Bu sırada Thrakia'da bulunan Lysimakhos ise Dardanellos'u (Çanakkale boğazı) geçip güneye doğru ilerledi. Böylece Kurupedion mevkiinde son büyük meydan muharebesi M.Ö. 281 yılında yapılmış oldu ve savaş Seleukos'un galip gelmesi ve Lysimakhos'un ise ölümü ile sonuçlandı ⁴³. Lysimakhos'un Bütün ordusu Seleukos tarafına geçti. Böylece, Bosphorus ve Herakleia ile Bityhnia hariç, bütün Küçük Asia'nın hakimi Seleukos oldu ⁴⁴.

Ayrıca Lysimakhos'un Kurupedion savaşında (M.Ö. 281) 77 yaşında iken hayatını kaybetmesi üzerine ise Kappadokia'da Makedonia egemenliği de sona ermiş oldu ve satraplık Kataonia ile beraber Suriyeli Seleukosların idaresine geçti⁴⁵. Böylece, Kappadokia'ya sahip olan II. Ariarathes, Seleukos krallığına tabi hale geldi.

Böylece Küçük Asia'da M.Ö. 301- 281 yılları arasında görülen Lysimakhos hanedanlığı sona ermiş, M.Ö. 188 yılına kadar devam edecek olan

⁴⁰ Appianos, *Syr.* 55; Özsait a.g.e., s 347

⁴¹ Bosch a.g.e., s: 154; Mansel a.g.e., s 434; Akşit a.g.e., s 39,40; Özsait a.g.e., s: 347

⁴² Tekin, a.g.e., s. 201.

⁴³ Appianos, *Syr.*, 62; Berve a.g.e., s 239; Bosch a.g.e., s: 26; Mansel a.g.e., s 435; Davis- Kraay a.g.e., s 188-189; Özsait a.g.e., s 348

⁴⁴ Polyaeus, IV, 9,4; TAM 1913: 98; Akşit a.g.e., s 43

⁴⁵ Appianos, (*Syr.*) IX, 55; Tekin, a.g.e., s. 199; Tarn, a.g.e., s. 119.

Seleukos hanedanlığının hakimiyeti başlamış oluyordu ⁴⁶. Seleukos yalnız Anadolu ve Thrakia'ya sahip olmakla kalmadı aynı zamanda Makedonia kralı da ilan edildi. Seleukos'un ölmesiyle birlikte İskender'in son generali de siyasal sahneden çekilmiş oldu. Böylece Mısır'ın dışındaki imparatorluk toprakları tek bir kişinin elinde toplanmak üzereydi. Seleukos'un ölümünden sonra, bir daha bu birlik fikri ortaya çıkmayacak biçimde krallıklar oluştu. Büyük İskender'in ölümünden 43 yıl sonra onun sahip olduğu topraklarda üç büyük krallık oluştu. Bunlar Mısır'da Ptolemaioslar, Thrakia'nın bir parçası ile Küçük Asia, Suriye ve Yukarı Asia'da Seleukoslar, Makedonia'da M.Ö. 279 yılına kadar Ptolemaios Keraunos ve onun ölümüyle, Antigonos Monophtalmos'un torunu Antigonos Gonatas ile başlayan Antigonoslar sülaleleridir ⁴⁷.

II. Ariarathes'in en büyük oğlu olan Ariaramnes⁴⁸ Kappadokia krallığının gerçek kurucusu sayılmaktadır. M.Ö. 2. y.y.'dan çok daha önce tıpkı Küçük Asia'nın diğer bölgelerinde olduğu gibi, başlarında bir rahip-kral'ın bulunduğu tapınak şehirler ya da kendi sülalelerinden bir kralın olduğu şehir devletleri bulunmaktaydı. Tabii tüm bunlar Ariaramnes ve onun ardılı III. Ariarathes'in kurmuş olduğu birleşik Kappadokia krallığı ile bütünleşmiş oldu⁴⁹ ve Ariarathes Hellenistik kralları örnek alarak tıpkı Antigoneia, Lysimakheia ya da Kassandreia gibi Hellen komutanların kendi isimleri ile kurmuş olduğu şehirlerin bir benzeri olan Ariaratheia⁵⁰ adlı yeni bir şehir kurarak bunu yeni krallığın başkenti yaptı⁵¹. Suriye kralı II. Antiokhos Theos'da bu bağımsızlığı tanıyarak kızı Stratonike'yi Ariaramnes'in oğlu olan ve Kappadokialı yöneticiler arasında kral ünvanını alan ilk kişi⁵² olan III.

⁴⁶ Özsait a.g.e.,s 348

⁴⁷ Özsait a.g.e.,s 349

⁴⁸ Bkz. F. Cauer, "Ariaramnes", RE, II, Stuttgart, 1896, s. 814-815; Simonetta, a.g.e., s. 16.

⁴⁹ Rostovtzeff, a.g.e., s. 839.

⁵⁰ Karl, Strobel, Klagenfurt, "Ariarath(e)ia", Der Neue Pauly, 1, 1996, s.1079; F.Cauer, "Ariaramnes", RE, II, Stuttgart, 1896, 814-815.

⁵¹ Baydur, a.g.e., s. 93; Rostovtzeff, a.g.e., s. 839; Friedrich Hild, - Marcell Restle, a.g.e., s. 151 vd.

⁵² Bono Simonetta, The Coins of the Cappadocian Kings, Office Du Livre Fribourg, Basel, 1977, s. 20.

Ariarathes ile evlendirmiştir⁵³. Bu dönemde, II. Antiokhos'un büyük ihtimalle kızının çeyizi olarak vermiş olduğu ve gelenek ve görenekler açısından Kappadokia ile hemen hemen aynı olan Kataonia ve Melitene de krallığın topraklarına katılmıştır⁵⁴. M.Ö. 255 yılında kral ünvanını⁵⁵ alan III. Ariarathes'in ayrıca bir süre babası Ariaramnes ile ortak hüküm sürdüğünü bilmekteyiz. Bu sırada ülkenin kuzeyinde Pers kökenli Mithridates, Pontos krallığını kurmuş bulunuyordu.

⁵³ Klagenfurt, a.g.e., s. 263.

⁵⁴ Strabon *Geographika*, XII, 1, 2.

⁵⁵ A.H.M. Jones, *The Cities of The Eastern Roman Provinces*, Amsterdam, 1937; Warwick Ball, *Rome In The East*, Taylor and Francis Group, London, 2001, s. 435.

V- ROMA DÖNEMİ VE KAPPADOKIA

III. Ariarathes'ten sonra Kappadokia tahtına Eusebes (dindar) ünvanlı IV. Ariarathes (M.Ö. 220-163) geçmiştir. İlk eşinden olan kızı Stratonike'nin birinci evliliğini Bergama kralı II. Eumenes ile ikinci evliliğini ise II. Eumenes'in kardeşi II. Attalos ile gerçekleştirmiş olmasından bu dönemde Kappadokia ile Bergama ilişkisinin oldukça dostane bir boyutta olduğunu görmekteyiz¹. Ayrıca IV. Ariarathes'in Suriye kralı Antiokhos'un kızı Antiokhis ile ikinci evliliğini yapmasından da (M.Ö. 192), III. Antiokhos'un müttefiği olduğu anlaşılmaktadır².

Fakat M.Ö. 190'da gerçekleşen ve III. Antiokhos'un yenilerek Roma ile, şartları Seleukoslar için çok ağır olan Apameia barışını imzalamak zorunda kaldığı Magnesia savaşından sonra, kralın, Romalıların ve Bergama kralı II. Eumenes'in yanında yer aldığını görmekteyiz. IV. Ariarathes (220-160), III. Antiokhos ile Roma arasındaki mücadele esnasında Antiokhos'un tarafını tuttuğu için Magnesia savaşından sonra tahtını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir. Bunun üzerine Roma'ya elçiler göndererek af dilemiştir. Roma konsülü Cn. Manlius Vulso ise onun özrünü kabul ederek, talep ettiği barışın 600 talanton (3.600.000 drahmi) ödemesi karşılığında gerçekleşebileceğini belirtmiştir. Fakat bu miktar, daha sonra Roma'nın müttefiği olan Bergama kralı (IV. Ariarathes'in damadı) II. Eumenes'in araya girmesi sonucunda yarıya indirilmiştir³. Bu olaylardan sonra IV. Ariarathes, Romalıların Pontos kralı I. Pharnakes ile Galatlar'a karşı başlattığı savaş sırasında, sadık bir müttefik olarak Roma'nın yanında yer almıştır⁴. Bu sırada Antiokhos da Kappadokia'nın iyi tahkim edilmiş şehirlerinden biri olan Soandos'u (Soğanlıdere) ele geçirebilmek amacıyla Kappadokia'ya savaş açmış ve kenti ele geçirmiştir⁵.

IV. Ariarathes'in ikinci karısı olan Antiokhis çocuğu olmadığı için

¹ Tekin, a.g.e., s. 202.

² Appianos, *Romaike Historia*; (Syr.) I, 5; Niese, "Ariarathes", *RE*, II, Stuttgart, 1896, s. 817.

³ Livius, XXXVIII, 39; Polybios, *Historiai*, XXI, 40; Özsait, a.g.e., s. 300; Simonetta, a.g.e., s. 22; Cramer, a.g.e., s. 108.

⁴ Polybios, *Historiai*, XXV, 2.

⁵ Frontinus, *Stratagemata*, III, ii, 8-9.

kocasını Orophernes ve Ariarathes adlı iki erkek çocuğu evlat edinmeye ikna etmiş⁶ fakat daha sonra, Mithridates⁷ adında bir erkek çocuk ile iki de kız çocuk dünyaya getirince, önce evlatlıklardan biri Roma'ya, diğeri ise Ionia'ya yollanmıştır⁸.

IV. Ariarathes'in ölümünün ardından Kappadokia tahtına Mithridates geçerek V. Ariarathes Philopator (M.Ö. 163-130) adını almıştır. Grek eğitimi alan ve ateşli bir Hellen sever olan kral⁹ zamanında Kappadokia'nın, kültür adamlarının toplandığı bir merkez olduğu, imar faaliyetlerine büyük önem verildiği¹⁰ ve yine bu dönemde Roma ile iyi ilişkiler kurulduğu bilinmektedir¹¹. Fakat V. Ariarathes'in tüm modernleşme çabalarına rağmen Kappadokia, süregiden köy ekonomisi nedeniyle sosyolojik ve ekonomik açıdan oldukça geri kalmış bir yapı sergilemeyi sürdürmüştür¹².

Bu dönemde Kappadokia etkisi doğuda Fırat, batıda Marmara bölgesine kadar yayılmış, Armenia, Kommagene, Suriye ve Bergama meselelerine müdahalede bulunulmuştur¹³. Suriye kralı Demetrios Ariarathes ile dostluk kurmak maksadı ile kızını ona vermek istemiş fakat bu teklifi reddedilince IV. Ariarathes'in evlatlığı ve V. Ariarathes'in üvey kardeşi Orophernes'i kışkırtarak onun bin talanton karşılığında Kappadokia tahtına geçmesini sağlamıştır¹⁴ (M.Ö. 161). Bu olay üzerine V. Ariarathes ise Roma'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Bu sırada Demetrios ve Orophernes'in elçileri de Roma'ya gelerek Ariarathes hakkında suçlamalarda bulunmuşlardır¹⁵. Roma senatosu bu durum karşısında krallığın iki kardeş arasında paylaşılmasını bir çözüm yolu olarak önermişse de¹⁶ kısa süre sonra V. Ariarathes, Bergama kralı II. Attalos'un yardımıyla tahtı

⁶ Diodoros, *Historia Romana*, XX, Zonaras, 9, 24; Martin, Schenke, "Orophernes", *Der Neue Pauly*, 9, 2000, s.51.

⁷ Diodoros, *Historia Romana*, XXXI, 19; Baydur, a.g.e., s. 93.

⁸ Tekin, a.g.e., s. 202.

⁹ M. Rostovtzeff, *The Social and Economic History of The Hellenistic World*, I-III, 1953, Oxford, s. 838; Niese, a.g.e., s. 818.

¹⁰ Strabon, *Geographika*, XII, 2.8; Jones, a.g.e., s. 175; M., Rostovtzeff, a.g.e., s. 838.

¹¹ Diodoros, *Historia Romana*, XXX, 19.

¹² Jones, a.g.e., s. 175.

¹³ Baydur, a.g.e., s. 94.

¹⁴ Appianos; *Romaike Historia* (Syr.) VIII, 47-48; Diodoros, *Historia Romana*, XXXI, 19.

¹⁵ Polybios, *Historiai*, XXXII, 12; III.5.2.

¹⁶ Appianos; *Romaike Historia* (Syr.) VIII, 47-48; P.V.M. Benecke, "Rome And The Hellenistic States", *CAH.*, VIII, Cambridge, 1930, s. 281.

yeniden ele geçirmiş ve Kappadokia'yı oldukça iyi şartlar altında yönetmeyi başarmıştır¹⁷.

M.Ö. 161-159 yılları arasında Kappadokia'da hüküm süren Orophernes¹⁸ ise iyi bir yönetici olamamıştı. Hükümdarlığı esnasında Kappadokialıların gelenek ve göreneklerini hor görerek Ionia'nın sefahat düşkünü geleneklerini benimsetmek istemiş¹⁹ ve egemenliği altında bulunanlara kötü davranarak ekonomik açıdan onları sömürmeye çalışmıştır²⁰.

Orophernes, Priene kentinde saklanmak ve zorda kaldığında kullanabilmek amacıyla 400 talantonluk bir tür ihtiyat akçesi fonu oluşturmuştu²¹. Fakat daha sonra işler umduğu gibi gelişmedi ve V. Ariarathes tarafından tahtından uzaklaştırılarak Syria'ya sürüldü. Böylece V. Ariarathes, kentin sakinlerinden, toplanan parayı kendisine vermelerini istedi, ama Prieneliler V. Ariarathes'in zaferine rağmen parayı vermemekte kararlı bir tutum sergileyince²² Ariarathes Prienelilerin topraklarını işgal etmişse de tüm çabalarına rağmen gene de paranın Orophernes'e geri dönmesine mani olamadı.

Ayrıca V. Ariarathes 'Eusebia' adlı iki kent, ve 'Anisa' adlı kentlerin de kurucusudur²³. Bu iki Eusebia'dan biri Mazaka idi ve adı "Argaios dağı yanındaki Eusebia" olarak değiştirilmişti²⁴. Mazaka ise bu dönemde büyük ihtimalle III. Ariarathes'in başkent haline getirdiği Ariaratheia'nın yerini almış ve Ariaratheia unutulup gitmiştir²⁵. Diğer Eusebia ise aslında Tyana idi ve bu kentin adı da "Tauros Dağı yanındaki Eusebia" olarak değiştirilerek Roma döneminde bölgenin ikinci en önemli kenti halini almıştı²⁶. Kent Kilikia kapılarının başlangıcından 30 km. kuzeyde bulunmaktaydı²⁷. Mazaka'nın

¹⁷ Appianos; *Romaike Historia*, (Mith.) iii.5.2; Tekin, a.g.e., 202; Baydur, a.g.e., 95; Polybios, XXXII, 12; Diodoros, *Historia Romana*, XX, Zonaras, 9, 24

¹⁸ Orophernes'e ait olduğu bilinen 6 adet tetradrahmi bulunmaktadır ve bunlar Priene kentinde Athena Polias heykelinin kaidesinin dibinde ele geçirilmiştir; Simonetta, a.g.e., s. 28.

¹⁹ Polybios, *Historiae*, XXXII, 11; Athenaeus, *Deipnosophistae* IV, X, 440 b.

²⁰ Polybios, XXXII, 11; Th. Lenschau, "Orophernes", *RE*, XVIII 1, Stuttgart, 1939, 1169.

²¹ Tekin, a.g.e., s. 204; Simonetta, a.g.e., s. 28; Benecke, a.g.e., s. 281.

²² Polybios, *Historiae*, XXXIII, 6.

²³ Tekin, a.g.e., s. 203; Hirschfeld, "Ariaratheia", *RE*, II, Stuttgart, 1896, s. 815.

²⁴ Benoit, a.g.e., s. 993; Tekin, a.y.

²⁵ Baydur, a.g.e., s. 93; M. Rostovtzeff, a.g.e., s. 839.

²⁶ Teja, a.g.e., s. 1104.

²⁷ Clive, F.W. Foss, "Tyana", *The Oxford Dictionary of Byzantium*, III, Washington, 1991, s. 2130.

kuzeydoğusundaki Anisa şehrinin halkı, M.Ö. 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen bir yazıtta kendilerini bir *politeuma* olarak tanımlamaktaydılar. Bu onların kendi kendilerini yöneten bir toplum olduğuna ancak Anisa'nın henüz tam bir kent olmaktan uzak bulunduğunu göstermektedir²⁸.

Roma ile iyi ilişkiler içinde olan V. Ariarathes M.Ö. 160 yılı başında Roma'ya altın bir taç göndermiş, buna karşılık Roma senatosu da kendisine bir kılıç ve fildişi bir koltuk hediye etmişti²⁹. Bu durumu V. Ariarathes'in Orophernes tehlikesine karşın kendine yandaş arama çabası olarak düşünmek de akla yakındır³⁰. Bergama krallığının Roma'ya vasiyetle intikalinden sonra yaşanan Aristonikos isyanının bastırılmasında yer alan V. Ariarathes³¹, bu savaş sırasında hayatını kaybetmiştir (M.Ö. 130)³². Ölümünden sonra ise bağlılığının ödülü olarak Lykaonia ve Bergama egemenliğinde olan Kilikia'nın bir bölümü Kappadokia krallığına verilmiştir³³.

V. Ariarathes'in ölümünden sonra kralın dul karısı Nysa oğulları adına krallığı bir süre yönetmeye çalışmış ve çocuklarından beşini gelecekte iktidar sorunlarıyla karşılaşmamak amacıyla zehirleyerek öldürtmüştü³⁴ fakat altıncı oğlunun elinden kurtularak VI. Ariarathes Epiphanes Philapator adı ile Kappadokia tahtına çıkmasına engel olamamıştır³⁵.

On beş yıllık hükümdarlığı esnasında VI. Ariarathes'in kısa bir süre için annesi Nysa ile ortak bir hükümdarlık devresi yaşamış olduğu da sikkeler tarafından kanıtlanmaktadır³⁶. Annesinin ölümü üzerine ise yönetimi tek başına ele alan VI. Ariarathes³⁷, Pontos kralı V. Mithridates'in kızı Laodike ile evlenmiş³⁸ böylece Mithridates'i bir süreliğine Kappadokia krallığına müttefik olarak kazanmıştır³⁹.

²⁸ Tekin, a.y.

²⁹ Polybios, *Historiai*, XXXII, 1.

³⁰ Baydur, a.g.e., s. 95.

³¹ Cramer, a.g.e., s. 109.

³² Iustinianus, XXXVII; Jones, a.g.e., s. 176.

³³ Tekin, a.y.; Jones, a.y.

³⁴ Niese, a.g.e., s. 819.

³⁵ Last, Gardner, a.g.e., s. 235.

³⁶ Simonetta, a.g.e., s. 29.

³⁷ Polybios, *Historiai*, V.43.1; Klagenfurt, a.g.e., s. 263.

³⁸ John, G. F. Hind, *CAH*, IX, Cambridge University Press, Cambridge, 1994, s. 132.

³⁹ Sullivan, a.g.e., s. 53.

Fakat bir süre sonra VI. Mithridates, Ariarathes'in ölümünün Kappadokia kanunları uyarınca kral vekilliğinin anneye düşmesi nedeniyle kız kardeşini tek başına tahta geçireceğini ve bu sayede de kız kardeşi yoluyla Kappadokia üzerinde kendi kontrolünün hakim olacağını hesaplayarak bir suikast planladı. Böylece M.Ö. 111 civarında VI. Ariarathes bir Kappadokia soylusu olan Gordios tarafından Mithridates'in planladığı bir cinayete kurban gitti⁴⁰. VI. Ariarathes'in ölümü üzerine tahta bu kez çocuk yaştaki VII. Ariarathes Philometoros geçmiş (M.Ö. 116-101)⁴¹ ve çocuk büyüüp yönetimi ele alacak hale gelene kadar annesi Laodike krallığa vekalet etmeye başlamıştı. O sıralar en parlak dönemini yaşamakta olan Bithynia bölgesinin kralı III. Nikomedes Kappadokia'nın kaleleri ve birliklerini işgal edince, Pontos kralı VI. Mithridates Eupator, kızkardeşi Laodike'ye yardım bahanesiyle, Kappadokia'ya girdi. Fakat kardeşi Mithridates'in planlarından haberdar olamayan Laodike kendini emniyete almak için III. Nikomedes'le evlenmişti⁴². Bunu öğrenen Mithridates öfkelenerek tahta yeniden yeğeni VII. Ariarathes'i geçirdi. Laodike ve Nikomedes ise Bithynia'ya kaçmak zorunda kaldılar⁴³. Tabii bu durum onun, yeni kralın iç işlerine karışmasına da olanak sağlamıştı. Bir süre sonra VI. Mithridates, yeni krala, babasının katili Gordios'u⁴⁴ yanına alması için yoğun bir baskı uygulamaya başladı. Buradaki asıl niyet ise yeğeninini bunu kabul etmeyeceğini bilmesi ve Kappadokia tahtını ele geçirebilmek için uygun bir bahane elde etmeye çalışması idi⁴⁵. Sonuçta her şey Mithridates'in planlarına uygun olarak gelişti ve Ariarathes bu duruma müsamaha gösteremedi⁴⁶. Gerginliğin tırmanması neticesinde de Mithridates yeğenini hançerleyerek öldürdü⁴⁷.

Bu olayların ardından Mithridates, Ariarathes sülalesinden olmamasına karşın kendi öz oğlunu IX. Ariarathes adıyla Gordios'un himayesi altında

⁴⁰ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 1; Hind, a.g.e., s. 141; Tekin, a.g.e., s. 205.

⁴¹ Simonetta, a.g.e., s. 34.

⁴² Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 1; Richard, D., Sullivan, *Near Eastern Royalty and Rome*, London, 1990, s. 53;

⁴³ Sullivan, a.e. s. 53.

⁴⁴ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 1; Jones, a.g.e., s. 176; Niese, a.g.e., s. 819.

⁴⁵ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 1.

⁴⁶ Hugh Last, - R.Gardner, a.g.e., s. 237.

⁴⁷ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 1; Baydur, a.e., s. 15.

Kappadokia tahtına geçirdi⁴⁸

IX. Ariarathes Pontos sülalesine dahil olmasına rağmen babası VI. Mithridates'in desteğiyle tahtı zaman zaman kesintiler olsa da on beş yıla yakın bir süre elinde tutmayı başarmıştır. Fakat bunu hakaret olarak değerlendiren ve yöneticilerinin zulmünden bıkan Kappadokialı soylular Nikomedes ve Laodike'nin de çabalarıyla ayaklanarak VII. Ariarathes'in küçük kardeşi VIII. Ariarathes'i (M.Ö.100) tahta geçirdiler⁴⁹. Ama Mithridates VIII. Ariarathes'i sürmekte gecikmedi, zaten bundan kısa bir süre sonra da VIII. Ariarathes stres nedeniyle ortaya çıkan bir hastalık sonucunda hayatını kaybetti⁵⁰. Bu olay şüphesiz Ariarathesler hanedanının sonu idi⁵¹ fakat Laodike ve III. Nikomedes, VI. Ariarathes'in üçüncü oğlunu aday olarak gösterdiler. Bu arada Pontoslu Mithridates de Ariarathes sülalesinin torunu olduğunu iddia ettiği oğlu IX. Ariarathes'i kendi aday olarak Gordios ile birlikte Roma senatosuna gönderdi⁵². Sonuçta Mithridates'in, entrika ve baskılarla kendi oğlunu başa geçirmesi üzerine Kappadokia'da huzursuzluklar baş gösterdi. Bunun üzerine Roma senatosu duruma müdahale ederek Kappadokia'nın özgürlüğünü ilan etti ve bölgenin idaresinin halkın iradesine bırakılması gerektiğini söyleyerek bu bölgeye demokrasiyi getirmeyi denediler⁵³. Fakat Kappadokialı elçiler krallıklarının bir kral olmadan varlığını sürdüremeyeceğini söyleyerek bu büyük bağışı geri çevirdiler ve bir kral atanmasını yalvararak rica ettiler⁵⁴. Roma senatosu bir ülke halkının özgürlükten bu kadar bıkkın olabileceğini görmenin verdiği şaşkınlıkla Ariobarzanes adlı soyluyu *I. Ariobarzanes Philoromaios* adı ile Kappadokia tahtına geçirmek zorunda kaldı (M.Ö. 96). I. Ariobarzanes (M.Ö. 96-63) Roma desteğiyle tahta geçtiğinden ve bir Roma müttefiği olduğundan, *Philo Romaios* (Roma'yı seven) ünvanını almıştı. Ancak Roma'nın adayının tahta geçmesi Mithridates'i hayal kırıklığına uğrattı ve bundan böyle hep

⁴⁸ Sullivan, a.g.e., s. 53.

⁴⁹ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 1; Sullivan; a.g.e., s. 54.

⁵⁰ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 1; Simonetta, a.g.e., s. 36.

⁵¹ Baydur, a.g.e., 96; Niese, a.g.e., s. 820.

⁵² Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 2; Niese, a.g.e., s. 820; Simonetta, a.g.e., s. 39.

⁵³ Strabon, *Geographika*, XII, 1,4.

⁵⁴ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 2; XXXVIII, 5; Strabon, *Geographika*, XII, II, 11.

Roma'nın karşısında yer alarak savaş planları yapmaya başladı⁵⁵. Mithridates'in kışkırtmaları neticesinde Armenia kralı Tigranes Gordios'un da desteğini alarak Ariobarzanes'i M.Ö. 93 yılında tahtından uzaklaştırdı⁵⁶ ve VI. Mithridates'in oğlu olan IX. Ariarathes tahta geçti⁵⁷. Ariobarzanes ise Roma'ya sığındı⁵⁸. Bu olay Roma'nın İran sınırına komşu olmasına ve ilk kez İran ile ilişki kurmasına neden oldu⁵⁹. Fakat bir yıl sonra Ariobarzanes Roma konsülü Sulla tarafından Gordios'un bölgeden sürülmesi neticesinde yeniden tahta çıkarıldı. Sulla bunun için Kappadokia halkı ile mücadele etmek zorunda kaldı. Buradan Plutarkhos'un sözlerinin de doğruladığı üzere Kappadokia'da Mithridates'i sempatiyle karşılayan bir gücün bulunduğu anlaşılmaktadır⁶⁰. Bir süre sonra yine tahtını kaybeden Ariobarzanes M.Ö. 91'de konsül Aquillius'un desteğiyle tekrar tahtına kavuştu⁶¹. Mithridates M.Ö. 90-89 yıllarında Ariobarzanes'in Kappadokia'yı yeniden terk etmesine neden olsa da, kral, Sulla'nın subayı Curio'nun yardımıyla M.Ö. 84'te yeniden krallığının başına geçmeyi başardı⁶².

Bu olaydan iki yıl sonra bir kez daha ülkeyi terk etmek zorunda bırakılan ve hayatı taht mücadeleleri ile geçen Ariobarzanes bu kez Murena'nın yardımıyla tahtına kavuşabilmişti⁶³. M.Ö. 81 yılında Ariobarzanes, oğlu II. Ariobarzanes ve Mithridates Eupator'un 4 yaşındaki küçük kızı arasında meydana gelen nişan nedeniyle bölgeyi Pontos kralına bırakmak mecburiyetinde kaldı⁶⁴. Fakat bir iki yıl sonra Ariobarzanes dönmek için yeniden Roma'ya başvurdu ve Sulla'nın emriyle Mithridates ile aralarında bir anlaşma yapılması sağlandı⁶⁵. Fakat Sulla'nın ölümü üzerine Ariobarzanes'in makus talihi yine devreye girdi ve gözlerinin önünde toprakları tekrar ellerinden kayıp gitti.

M.Ö. 77'de Tigranes Kappadokia'ya girerek Mazaka'yı ele geçirdi ve

⁵⁵ Tekin, a.g.e., s.208; Baydur, a.g.e., s. 97; Ömer Tuncer, *İşte Anadolu*, 1992, İstanbul, s.167.

⁵⁶ Richard D. Sullivan, "The Dynasty of Cappadocia", *ANRW*, II, 1980, s.1129; Jones, a.g.e., s. 176. Garsoian, a.g.e., s. 54; C., Neilson Debevoise, *A Political History of Of Parthia*, Greenwood Pres Publishers, New York, 1968, s. 45.

⁵⁷ Simonetta, a.g.e., s. 36.

⁵⁸ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 3; Appianos, *Mithr.*, X, 31.

⁵⁹ Plutarkhos, Sulla, V, 3, 5

⁶⁰ Plutarkhos, (Sulla), V, 3; Plutarkhos, (Luc.) XIV,6.

⁶¹ Marcus Iunius Iustinus, *Historiae*, XXXVIII, 3; XXXVIII, 4.

⁶² Appianos, (Mith.) VIII,57; Tekin, a.g.e., s. 208.

⁶³ Ormerod, H.A. —, M., Cary, "Rome And The East", *CAH VIII*, Cambridge, 1932, s. 353.

⁶⁴ Appianos, (Mith.), IX, 66; Sullivan, a.g.e., s. 57.

⁶⁵ Lucius Annaeus Florus, *Epitome de Tito Livio*, I, XL, 12-14. App. Mith., XII, 67.

bu şehrin halkını kısa bir süre önce kurarak kendi adını vermiş olduğu Tigranokerta⁶⁶ kentine zorla yerleştirdi⁶⁷. M.Ö. 74'te Mithridates, I. Ariobarzanes'i yeniden tahttan uzaklaştırdı. Bu kez Ariobarzanes'e tahtını iade eden kişi Romalı komutan Lucullus olmuştu. Bunun karşılığında Ariobarzanes de M.Ö.69'da Lucullus'un Tigranes'e karşı yaptığı sefere destek verdi⁶⁸. Böylece eskiden Kappadokia kontrolünde olan, nehrin batısındaki Melitene ve doğusundaki Tomisa arasında bulunan önemli bir geçiş yeniden Kappadokialıların eline geçmiş oldu⁶⁹. Bu arada Tigranes'in Tigranokerta'ya yerleştirdiği Mazakalılar yeniden kendi yurtlarına döndüler⁷⁰. Fakat bu olaylar ülkede huzurun sağlanmasında yeterli olmamıştı ve M.Ö. 67'de Ariobarzanes son kez Mithridates ve Tigranes tarafından ülkesinden kovuldu. Romalı komutan Lucullus yine duruma müdahale etmeye çalıştıysa da bu kez başarılı olamadı⁷¹.

İlhak etme ve ilhak edilen bölgelere müttelik krallar yerleştirme politikası izleyen Pompeius⁷² önce Sophene ve Gordyene'yi Tigranes'in oğluna veriyse de onun Parthlarla çevirdiği süregiden entrikalar nedeniyle kısa süre sonra Ariobarzanes'i yeniden tahta çıkardı ve Sophene'yi ona geri verdi⁷³. Böylece önce Kappadokia'nın doğu sınırı güvence altına alınmış sonra da Lykaonia'daki Kybistra'nın Ariobarzanes'e verilmesiyle güneybatıdaki Kilikia Kapıları güvence altına alınmış oldu⁷⁴. M.Ö. 63'te I. Ariobarzanes belki görevini en iyi şekilde yerine getirdiği belki de yeni hanedanın güvence altına alındığı düşüncesi ile tahtından feragat etti ve Kappadokia krallığı Pompeius'un huzurunda yapılan bir törenle Ariobarzanes'in oğluna geçti⁷⁵.

I. Ariobarzanes ile Athenais'in oğlu olan II. Ariobarzanes Philopator'un

⁶⁶ Moses Khorenats'i, *History of The Armenians*, Harvard University Pres, London, 1978, s. 119.

⁶⁷ Appianos, (Mith.), XII, 67; Strabon, *Geographika*, XII.2.9; Garsoian, a.g.e., s. 44.

⁶⁸ Sullivan, a.g.e., s. 1135.

⁶⁹ Strabon, XII.2.1 ; Sullivan, a.g.e., s. 1135.

⁷⁰ Plutarkhos, (Luc.) XXIX, 4; Strabon, *Geographika*, XII, II, 9.

⁷¹ Plutarkhos, (Luc.) XXXV, 5; Dio, XXXVI,15 ; App. Mith., 91, 414.

⁷² App.(Mith.) X II, XVII, 114-115; Timothy B. Mitford, "Cappadocia And Armenia Minor-Historical Settings of The Limes", ANRW, II, 7.2, 1980, Berlin, s. 1172.

⁷³ App. (Mith.)XV,105; Cicero, *Epistulse Ad Atticum*, V, 20,(in cilicia); Debevoise, a.g.e., s. 73.

⁷⁴ Sullivan, a.g.e., s. 1135; Tekin, a.g.e., s. 208; App., (Mith.)XV,105.

⁷⁵ Tekin, a.g.e., s. 208; App., (Mith.)XV, s.106.

iktidarı (M.Ö. 63-52) oldukça sıkıntılı geçmiştir. Mithridates Eupator'un kızı ile evlenerek konumunu güvenceye almaya çalışan II. Ariobarzanes, Kappadokia içinde yer alan ve onun kral olmasının yasallığını sorgulayan gruplarla uzlaşma sağlayabilmek için çaba harcamıştır. II. Ariobarzanes'in ölümü büyük ihtimalle iç muhaliflerin etkisi ile olmuş ve karısı da bu komploda rol oynamıştır⁷⁶. Ölümünden sonra ise yerine oğlu III. Ariobarzanes Eusebes, Philoromaios geçmiştir. Tahta çıkışının ilk yıllarında annesi ile ortak bir hükümdarlık süreci yaşanmıştır ve bu esnada Athenais olayı gerçekleşmiştir⁷⁷. Taht entrikaları ve suikast girişimlerinden o sıralar Kilikia prokonsülü olan Cicero'nun desteğiyle kurtulabilmiş ve hayatı ile tahtını bu şekilde koruyabilmiştir⁷⁸.

Cicero Armenialı Tigranes'in ardılı II. Artavasdes'in göstermiş olduğu üstü kapalı savaş işaretleri nedeniyle Armenialıların ve Parthların Kappadokia'ya yapacakları ortak bir seferden endişe duymaktaydı⁷⁹. III. Ariobarzanes babası ve dedesini de desteklemiş olan bir grup 'amici' tarafından desteklenmesine rağmen hala Ariarathes sülalesinin geri dönmesini isteyen ve Roma ile işbirliğinden hoşlanmayan bir grup soylu devlet içinde kıpırdanmalara yol açıyorlardı⁸⁰. Bu sırada vuku bulan başka bir iç karışıklık ise Komana'daki rahip olayı idi⁸¹. Yeni kralın Pompeius'a ve bazı Roma soylularına olan borcunu ödemesinde de yine Cicero yardımcı olmuştu⁸². Bu olay ve Ariobarzanes'in kendi güvenliği için Roma desteğine ihtiyaç duyması o zamana dek kendi kendine yetmekte olan Kappadokia'nın mali bir kriz yaşadığına işaret etmektedir. III. Ariobarzanes, Caesar ile Pompeius ve yandaşları arasındaki iç savaş sırasında Pompeius'u desteklemesine⁸³ rağmen Pompeius'un yenilgisinden sonra Caesar yine de Ariobarzanes'i affetmiş ve Armenia Minor'u Kappadokia'ya bağlamıştır⁸⁴.

M.Ö. 47 yılında Caesar ile Pontos kralı II. Pharnakes arasındaki savaşta

⁷⁶ Sullivan, a.g.e., s. 1138, Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, 2. 6.

⁷⁷ Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, 4, 6; Sullivan, a.g.e., s. 176.

⁷⁸ Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, 4, 6-8; Cicero, *Epistulae Ad Familiaris* XV, 2. 1-8; Texier, a.g.e., s. 17.

⁷⁹ Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV.4.6; Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, 3, 1

⁸⁰ Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, 2,6.

⁸¹ Cicero, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, 4, 6.; Strabon, XII, III, 32.

⁸² Cicero, *Epistulae Ad Atticum*, 6.1.3; 5.18.4, 6.2.7; 6.3.5; Sullivan; a.g.e., s.

1141; Tekin, a.g.e., s. 209.

⁸³ Appianos, *Romaike Historia* 2.49; Sullivan, a.g.e., s. 179; Simonetta, a.g.e., s. 43.

⁸⁴ Diodoros, *Historia Romana*, XLI.63 ; XLII.45; XLII.48.

Kappadokia zarar görmüştür⁸⁵. Ardından Pontos kralı II. Pharnakes'e karşı Caesar'ın desteğini sağlayan Ariobarzanes M.Ö. 42'de kendisine karşı bir suikast planladığı gerekçesi ile Caesar'ın katillerinden biri olan Cassius'un emriyle öldürülmüş ve askeri mühimmatı ile hazinelerine el konulmuştur⁸⁶.

Bundan sonra ölen kralın yerine, Marcus Antonius'un da desteğiyle kardeşi X. Ariarathes Eusebes (*dindar*) Philadelphos (*kardeşini seven*) geçti (M.Ö. 42-36). Appianos'dan öğrendiğimiz kadarıyla Antonius Ariobarzanes sülalesinin son kralı olan X. Ariarathes'in annesine karşı hayranlık duymaktaydı ve onu kral olarak tanımasında bu çok etkili bir neden olmuştu⁸⁷. Fakat bu kralın öldürülmesi emrini veren de yine bizzat Antonius olmuştu⁸⁸.

X. Ariarathes'in ardından tahta geçen I. Arkhelaos Philopator M.S. 17 yılına kadar hüküm sürdü⁸⁹. Bu esnada bölgedeki küçük kralların ölümü ve bunların da bölgeye dahil olması ile Kappadokia bölgesi M.Ö. 20 yılına dek Akdeniz'den Pontos dağlarına kadar geniş bir alana yayıldı ve nihayetinde M.Ö. 3 yılında Arkhelaos'un Polemon'un dul karısı Pythodoris ile evlenmesi sonucunda iki krallık birleşti⁹⁰. Fakat son Kappadokia kralı Arkhelaos'un Tiberius tarafından Roma'da ölümüne neden olunması ile⁹¹ genişlemesine bir son verilen krallık⁹² M.S. 17 yılında Roma eyaleti haline gelmiş⁹³ ve vergiye bağlanmıştı⁹⁴. Bu tarihten itibaren Küçük Armenia bölgesi Kappadokia bölgesine dahil olmuş ve bölgenin sınırları Pontos dağlarından Tauroslara dek uzamıştı⁹⁵. M.S. 31 yılında ise yine Tiberius tarafından bölgenin yönetim biçiminde bir değişiklik yapılarak bölgenin yönetimi *Procurateur* olarak

⁸⁵ Caesar, *De Bello Alexandrino*, 34 vd; Diodoros, *Historia Romana*, XLII,45, 2-3.

⁸⁶ Appianos; (*Bellum Civile*) VIII, 63.

⁸⁷ Appianos; *Romaikie Historia*, (*h Civile*) V, 7; Sullivan,, a.g.e., s. 182.

⁸⁸ Tekin, a.g.e., s. 209; Simonetta, a.g.e., s. 45.

⁸⁹ Sullivan; a.g.e., s. 1149.

⁹⁰ Mitford, a.g.e., s. 1172; Lloyd, a.g.e., s. 239.

⁹¹ Tacitus, *Annales*, II, 42; Leake, a.g.e., s. 64.

⁹² Friedrich Hild, - Marcell Restle, a.g.e., s.64; Teja, a.g.e., s.1084.

⁹³ Tacitus, *Annales*, II, 42; Ayrıntılı bilgi için bkn. Marquardt, *Römische Staatverwaltung I*, Dormstadt, 1957, s. 365 vd; Simonetta, a.g.e., s. 46; Ball, a.g.e., s.436.

⁹⁴ Strabon, *Geographika*, XII, 1,4; Velleius Paternulus, *Res Gestae Divi Augusti*, *Historia Romana*, II, XXXIX, 3; Eutropius, VII, 11; Hans Treidler, "Kappadokia", *Der Kleine Pauly* IV, 1969, Stuttgart, s.114.

⁹⁵ Mitford, a.g.e., s. 1173; T.B. Mitford, "Some Inscriptions from the Cappadocian Limes", *JRS*, 64, 1974, s. 165.

adlandırılan, doğrudan imparatora karşı sorumlu, mali, küçük bir memurun idaresi altına verilmiştir. Fakat bu dönemde Kappadokia'nın ekonomisi gittikçe kötülemeye, halk sefaletе sürüklenmeye başlamıştı.

Claudius (M.S. 41-54) Archelais şehrine Romalı kolonistler yerleştirdi, böylece şehir 'koloni' ünvanı kazanarak Colonia Archelais adını aldı⁹⁶. I. Arkhelaos ile aynı adı ve ünvanı taşıyan oğlu II. Arkhelaos ise babasının ölümünden 20 yıl sonra sadece Kilikia Aspera'da küçük bir krallığa sahipti ve kendini küçük bir ada kenti olan Elaiussa-Sebaste'nin (Ayaş) güzelleştirilmesine adanmıştı⁹⁷.

M.S. 60'da Neron (M.S. 54-68) döneminde vergiler ve ekonomik sıkıntı son noktaya ulaşmış ve halkın sefaleti keskinleşmişti⁹⁸. Tabi bu durum halkın yeni bir dine sığınmasında ve Hıristiyanlığın kolayca Kappadokia'yı etkisi altına almaya başlamasında önemli bir etken olmuştur⁹⁹.

M.S. 69 yılında tahta oturan ve üç ay gibi kısa bir süre için tahta kalabilen Otho Kappadokia anayasası ve yönetim biçiminde kısmi bir değişiklik yapmak istemişse de başarılı olamamıştır¹⁰⁰.

Corbulo ise Armenia Minor'u Kappadokia bölgesinden ayırarak bölge yönetiminde önemli değişikliklere neden olmuştu.

Vespasianus (M.S. 69-79) bölgeyi Barbarlardan korumak için buraya 2 lejyon göndererek eyaletin bir konüllüğün yönetimi altına girmesini sağladı. Böylece Kappadokia, Armenia ve Parth akınlarına karşı bir sınır savunma merkezi haline gelmiş oldu¹⁰¹.

M.S. 72 yılında Vespasianus tarafından Galatia ile birleştirilen ve merkezi Melitene olarak kabul edilen Kappadokia¹⁰² Galatia eyaletinden

⁹⁶ Gülçur, a.g.e., s. 152; Konyalı, a.g.e., s. 135.

⁹⁷ Lloyd, a.g.e., s. 239.

⁹⁸ Tacitus, *Annales*, XIV, 26.

⁹⁹ Texier, a.g.e., s.23; b.a., Umberto Neri, "The Early Christians", *Art of Cappadocia*, Nagel Publishers, Geneva, 1971, s.121-124.

¹⁰⁰ Tacitus, *Historiae*, I, 78; Texier, a.g.e., s. 25.

¹⁰¹ Cumon, a.g.e., s. 20.

¹⁰² Mitford, a.g.e., s. 1182; Jones, a.g.e., s. 181; Klagenfurt, a.g.e., s.974; Nina Garsoian, "The Arsakuni Dynasty", *The Armenian People I*, Macmillan, London, 1997, s.68; Magie, a.g.e., s. 1435; Glen, W. Bowersock, *Studies On The Eastern Roman Empire*, Keip Publishing, 1994, s. 86; Debevoise, a.g.e., s.200; F. A. Lepper, *Trajan's Parthian War*, Oxford University Pres, London, 1948, s. 111.

yaklaşık olarak M.S. 90 yılında ayrılmıştır. Daha sonra, son olarak M.S. 96-99 yılları arasında, Traianus'un yönetimi sırasında Consul T. Pompeius Bassus tarafından bu bölgeler yeniden birleştirilmiş¹⁰³ ve buna göre yeni bir düzenleme yapılarak Armenia Minor, Pontos Cappadocius, Pontos Polemoniachus, Pontos Galaticus ve Lykaonia Kappadokia'nın coğrafi alanı içerisine alınmıştır¹⁰⁴.

Bölge Traianus, Kappadokia ve Pontos isimli iki yeni eyalet oluşturana dek (M.S. 107-113) bu yapısını sürdürmüştür¹⁰⁵. Buradan geçen önemli yollar ve bölgede kurulan garnizonlar buraya zenginlik ve gelişme getirerek yeni bir hayatın başlamasına neden olsa da bölgenin sadece 3/1'i iskan edilmiş durumdaydı¹⁰⁶. İmparatorluk doğudaki genişleme politikaları için gereken parayı önceki Kappadokia krallıklarından kalma bir darphaneye sahip olan Caesarea'da basmıştır¹⁰⁷. Böylece Caesarea kuzeyde Amisos¹⁰⁸ ve Sinope ile gelişen ticaret ve güneyde Kilikia Kapıları ve Tyana rotasından aldığı mallarla bir dönem için renkli bir ticaret hayatına ve sosyal yaşamda hareketlenmeye kavuştuysa da, Kappadokia bölgesi hiçbir zaman büyük bir zenginlik ve ticaret ülkesi olamamıştır.

Yeni Pers kralı Artakserkses'in Severus Aleksander döneminde (M.S. 222-235), bölgeyi fethetmesinin ardından Roma ile bir antlaşma yapıldı. Fakat süre giden bu Pers korkusu Caesarea'da güçlü savunma sistemlerinin inşasına neden oldu.

Valerianus döneminde ise (M.S. 253-260) imparator, Küçük Asia'nın maruz kaldığı korsan saldırılarına bizzat kendisi karşı koymak istemiş ancak ordusunu tesiri altına alan veba salgını neticesinde başarıya ulaşamayarak Perslere esir düşmüştür. Bundan sonra ise Suriye, Kappadokia ve Kilikia'nın talan edildiği bilinmektedir¹⁰⁹.

Romalıların doğuya düzenledikleri seferler için geçiş yolu olarak

¹⁰³ *CIL*, III, 309; Brandis, a.g.e., s. 532; Marquardt, a.g.e., s. 363.

¹⁰⁴ Marquardt, a.e., s. 363.

¹⁰⁵ Anthony D. Macro, "The Cities of Asia minor Under The Roman Imperium", Berlin, 1980, s. 667; Broughton, a.g.e., s. 164; Marquardt, a.g.e., s.367; R. P. Longden, "Notes On The Parthian Campaigns of Trajan", *JRS*, XXI, London, 1931, s. 24.

¹⁰⁶ Broughton, a.g.e., s. 164; Longden, a.e., s. 23.

¹⁰⁷ Cumon, a.g.e., s. 609.

¹⁰⁸ G. Hirschfeld, "Amisos", *RE*, I, Stuttgart, 1894, s. 1839-1840.

¹⁰⁹ Akşit, a.g.e., s. 415,416.

kullanılan Kappadokia ayrıca M.S. 245 ve 267 yıllarında iki kez Goth akınlarına sahne olmuştur ve Suriye kraliçesi Zenobia'nın bölgeye yaptığı yürüyüşlerinden de etkilenmiştir.

Diocletianus zamanında (M.S.284-305) Kappadokia iki parçaya ayrılmış ve batı kısmı yine Kappadokia olarak adlandırılmaya devam edilmiştir, doğuda kalan küçük bölüm ise bir süre Armenia Minor'a bağlanmış olsa da M.S. 371-372 yıllarında Valens tarafından 'Prima' ve 'Secunda' olmak üzere iki eyalete ayrılmıştır. Bu durumda Caesarea Kappadokia Prima'nın başkenti olarak varlığını sürdürürken Tyana 'Kappadokia Secunda' adlı yeni eyaletin başkenti halini¹¹⁰. aldı¹¹¹ ve Kappadokia'nın sivil ve dini metropolisi haline geldi¹¹². Cybistra, Archelais, Diocaesarea¹¹³, Faustinopolis, Nyssa, Parnassus ve Sasima ise *Cappadocia Secunda*'ya dahil diğer şehirlerdi¹¹⁴.

Bu dönemde Caesarea'lı St. Basileios (M.S. 329-379)¹¹⁵, Naziansos'lu Gregorius (M.S. 329-89)¹¹⁶ ve Nyssa'lı Gregorius (M.S. 335-395)¹¹⁷ gibi 'Kilise Babaları' olarak adlandırılacak Hıristiyan teologları, din tarihi, sosyal ve siyasi tarih açısından önemli bir yer tutmuşlardır¹¹⁸. Bunlardan eskiden Kappadokia'nın asiller sınıfına mensup olan Basileios, Valens'in Kappadokia'yı ve dolayısıyla Caesarea Başpsikoposluğunu ikiye bölüp, diğer Psikoposluğu önce Tauros Dağlarında, Podandos'ta, daha sonra ise Tyana'da kurarak onun hakimiyet sahasını azaltmış olması nedeniyle Valens'e kızmış¹¹⁹ ve Başpsikoposluğuna bağlı psikoposları imparatorluk genel valisine kendi maiyeti olarak takdim etmiştir¹²⁰.

¹¹⁰ Jones, a.g.e., s. 182.

¹¹¹ Foss, a.g.e., s. 378; Texier, a.g.e., s.24.

¹¹² Clive, a.g.e., s.2130.

¹¹³ W. Ruge, "Diocaesarea", RE, V, Stuttgart, 1905, s. 656.

¹¹⁴ Jones, a.g.e., s. 87.

¹¹⁵ F. L. Cross, "Basil, St., 'The Great'", *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, Oxford University Press, London, 1974, s. 139, Garsoian, a.g.e., s. 88.

¹¹⁶ F. L. Cross, "Gregory of Nazianzus", *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, Oxford University Press, London, 1974, s. 599.

¹¹⁷ F. L. Cross, "Gregory of Nyssa", *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, Oxford University Press, London, 1974, s. 599.

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkn. G. Mathew, "The Christian Background", *The Cambridge Medieval History I*, Cambridge, 1966, s. 42- 60; Barry Baldwin, "Cappadocian Fathers", *The Oxford Dictionary of Byzantium I*, 1991, s. 379-380.

¹¹⁹ Jones, a.g.e., s. 183.

¹²⁰ E. Kirsten, "Kappadokya'nın Muahhar İlkçağda Sosyal Yapısı", *V. Türk Tarih*

M.S. 4. yüzyılda Euphrates'in doğusunda kalan bölgelerin Sasani topraklarına katılmasından sonra Kappadokia stratejik açıdan çok daha önemli bir hal alarak 5. yüzyılda Isaurialılar ve Hunların akınlarına sahne oldu. Buna karşılık I. Iustinian bir takviye programı izleyerek Caesarea'yı yeniden yapılandırmış ve Mokissos'da takviye edilmiş bir üs kurarak 535'te buraya, sivil ve askeri güçlere sahip bir prokonsül atamıştır. 553'de ise eski sisteme geri dönmüş ve 575'de Sebasteia ile Caesarea büyük bir yıkımla Sasanilerin eline geçmiştir¹²¹. 611'de ise Sasani ordusu'nun yeniden Asia Minor'a girmesi ile Hıristiyanların çoktan terkettiği Caesarea'nın kapıları Yahudiler tarafından işgal kuvvetlerine açılmıştır. Böylece kent bir yıldan fazla Sasani işgali altında kalmıştır¹²². 612'de ise Roma ordusu Caesarea'daki Sasani ordusunu kuşatmış, nihayetinde ise Sasani Bizanslıları yenip şehri ateşe vererek Caesarea'yı terk etmişlerdir.

Bu Sasani işgalleri akabinde başlayan Arap istilaları ile Muaviye tarafından 647'de Kayseri işgal edilmiş ve daha sonra 708 yılında, önce Kilikia kapılarının daha sonra ise önemli sınır kalelerinden biri olan Tyana'nın ele geçirilmesi ile bu akınlar yoğunlaşmıştır¹²³.

1072'de ise bölgeyi elinde tutan Bizans imparatoru I. Aleksios Komnenos Kappadokia topraklarının önemli bir bölümünü Süleyman Şah'a bırakmak zorunda kalmış ve Kappadokia Manuel Komnenos dönemine dek Anadolu Selçukluları'na bağlanmıştır. I. Yıldırım Bayezit ise bölgeyi 1399 yılında Osmanlı topraklarına dahil etmiştir¹²⁴.

Kongresi Raporu, Ankara, 1960.

¹²¹ Clive, F.W. Foss, "The Persians in Asia Minor And The End of Antiquity", **The English Historical Review**, CCCLVII, 1975, s. 745.

¹²² a.y.

¹²³ Clive, a.g.e., s.378.

¹²⁴ Yusuf Halaçoğlu, "Osmanlı Tarihi", **Görsel Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi**, c.4, Görsel Yay., İstanbul, 1982, s. 649.

VI- KAPPADOKIA DİLİ VE KAPPADOKIA ADININ KÖKENİ

Persler merkez Anadolu'nun doğu kısmını *Katpatuka* olarak adlandıran ilk insanlardı. Kappadokia adına ilk kez M.Ö. 6. Yüzyılın sonlarında, İran'da, Kirmanşah'la Hemadan arasındaki yol üzerinde bulunan ve Pers kralı I. Dareios'un (MÖ 522-486) Behistun (Bisitun) dağının kayalıklarına kazılan ve imparatorluğuna bağlı ülkelerin sıralandığı, Persçe, Elamca ve Akadça olarak yazılmış üç dilli yazıtında, *Katpatuka* biçiminde rastlanmaktadır¹. Açıklıkla bilinmemekle birlikte bilim adamları arasında bu sözcüğün Persçe'de "Tukha" ya da "Dukha Ülkesi" ya da "Güzel Atlar ülkesi" anlamına geldiği düşünülmektedir, çünkü bölgede M.Ö. II. Bin yılın ortalarından itibaren cins atlar yetiştirilmekteydi² ve Asur ile Pers imparatorlukları buradan haraç olarak at ve katır almaktaydı. Buna karşılık Plinius, Yunanlılar tarafından da benimsenen ve "Kappadokia" halini alan ismin³ Halys'in (Kızılırmak) kollarından biri olan Kappadoks (Delice) çayının adından geldiğini yazmaktadır⁴. 1914 tarihli bir Nevşehir salnamesinde ise bu adın Asur kralı Ninias'ın Kappadoks adındaki oğlundan geldiği belirtilmiştir⁵. Kappadokia adının bir yer adı olarak kullanıldığı M.Ö. 6. yüzyıl öncesindeki çağlarda (M.Ö. 8.-7. Yüzyıl) bölgenin tek bir adı yoktu. Orta kesimine daha çok Tabal, Kızılırmak'ın kuzeyindeki bölümüne Kaşku, güneybatı kesimine Tukhana (Tuvana), doğu ucuna da Melid gibi adlar verilmekteydi. Ayrıca Kappadokia sözcüğü kimi bilim adamlarınca Anadolu'da konuşulan Hint-Avrupa dillerinden biri olan Luwice'ye de bağlanmaktadır⁶.

Kappadokialıların kendilerine özgü bir dilleri de bulunmaktaydı. Özellikle çivi yazılı Asur belgelerinden elde edilen bilgilere göre bölgede Tabal,

¹ R. D. Barnett, "Persepolis", *IRAQ*, XIX, London, 1956, s. 69; Gerold, Walser, *Die Völkerschaften Auf Den Reliefs Von Persepolis*, Verlag Gebr. Mann, 1966, Berlin, s. 17; G. B. Gray-M. Cary, "The Reign Of Darius", *CAH*, IV, Cambridge, 1926, s. 194.

² Claudian, *Carmina*, II, 30; Cumon, *a.g.e.*, s.610.

³ Friedrich Hild, - Marcell Restle, *a.g.e.*, s. 63.

⁴ Plinius, *Naturalis Historia*, VI, ii, 6-9.

⁵ Teyfur Erdoğan, "Rum harfleri ile Türkçe (Karamanlıca) Diğer bir Nevşehir salnamesi", *Tarih ve Toplum*, sayı 145, 1996, s. 51.

⁶ R. Schmitt, "Kappadoker", *Reallexikon der Assyriologie, Vorderasiatischen*, 1980, Berlin/New York, 1980, s. 399-400.

Kaşku ve Muşki adlı ülkeler bulunmaktaydı⁷. Bunlardan kabaca Nevşehir ve Niğde'den Gürün'e değin uzanan Tabal ülkesinde, hiyeroglif Luwcası'nın kullanımının M.Ö. 700 yıllarına değin sürdüğü ve bu dönemde bölgede Hitit ve Luwi kökenli insanların yaşadığı anlaşılmaktadır.

Bunların yanı sıra, bölge M.Ö. 6. Yüzyılın ortalarından sonra İran'dan gelen Akhaimenidler'in önemli yerleşme alanlarından biri olmuş ve zaten karışık olan toplum yapısı iyiden iyiye karışmıştır. Anadolu'nun İranlı sakinlerinin dili Semitik bir lehçe olan Aramice idi ve uzun süre diplomatik ve ticari sebeplerle Tigris'in batısındaki tüm ülkelerde bu dil kullanılmıştı. Semitik etkinin Asur ticaret kolonileri çağından itibaren etkili olmaya başladığını ve Hellenistik dönem boyunca Aramice'nin Kappadokia aristokratları arasında hem edebi dil olarak yerleşmiş olduğunu, hem de dinsel ritüellerde kullanıldığını görüyoruz⁸. Bir Atina vatandaşı olan ve ülkesini Hellenleştirmek için büyük çaba harcayan V. Ariarathes döneminde ise Yunanca'nın yerli dile göre küçük bir atakta bulunduğu görülmektedir⁹. Kataonialıların da Kappadokialılar ile aynı dili konuştuklarını aktaran¹⁰ Strabon'un döneminde ise Kappadokia lehçesi hala baskın durumda idi. M.S. 4. Yüzyılda bile bölgede egemenliğini yitirmemiş olan bu yerel Kappadokia dili hakkında, ağır ve kaba¹¹ bir aksana sahip olduğu dışında, yeterli bilgimiz bulunmamaktadır. Philostrarus bu konu hakkında şunları aktarmaktadır:

“Argaios'un komşusu olan Kappadokia bölgesindeki Caesarea şehri sofist Pausanias'ın doğum yeri idi. O Herodes tarafından eğitilmişti ve Clepsydron'un üyelerinden biriydi, kabaca 'susamış biri' olarak çağırılıyordu. Her ne kadar Herodes'in özel üstünlüklerini miras almışsa ve doğaçlama söylev vermede yetenekliyse de, hala konuşmalarını bütün Kappadokialılar gibi kaba ve ağır bir aksanla yapar, kısa heceleri uzatır, uzunları kısaltırdı, pahalı nefis yiyecekleri hazırlanış aşamasında bozan bir aşçı gibi...”

⁷ Seton Lloyd, *Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Ender Varinlioğlu, Tübitak Yay., 1998, Ankara, s. 67 vd.

⁸ F. Cumon, “The Frontier Provinces of the East: I. Cappadocia, Lesser Armenia, Commagene”, *The Cambridge Ancient History XI*, Cambridge, 1954, s. 607.

⁹ Jones, a.g.e., s. 175.

¹⁰ Strabon, *Geographika*, XII, 1, 2.

¹¹ Philostratus, *Bioi Sophiston*, 594vd.; Jones, a.g.e., s. 176.

Pek çok Klasik antik yazar Strabon'un aktardıklarına dayanarak Kappadokialıların Suriyeli oldukları konusunda görüş birliği içine girmişlerdir ve Tauros Dağlarının kuzeyi¹² ile Pontos kıyılarında yaşayan bu insanları, güneydeki koyu tenli Syrialılar'dan ayırt etmek için "*Leukosyrialılar*"¹³ (Beyaz Suriyeliler) olarak adlandırmışlardır¹⁴.

---

¹² Strabon, *Geographika*, XIV, V, 1.

¹³ J.A.Cramer, *Geographical and Historical Description of Asia Minor*, MDCCCXXXII , Oxford, s. 105; Ayrıntılı bilgi için bkn. Eckart Olshausen, "Leukosyroi", *Der Neue Pauly*, VII, 1999, 109-110; Arif, Müfid, Mansel, "Leukosyroi", *Der Kleine Pauly* III, 1969, Stuttgart, s. 600-601.

¹⁴ Strabon, *Geographika*, XII, III, 9; XII, III, 27; XII, III, 5.

VII- KAPPADOKIA BÖLGESİNDE DİNİ İNANÇLAR

Kappadokia dininin karakteri de oldukça karışıktır ve Pers istilasından çok daha önceye, Hitit dönemine ve belki de bundan daha önceye gitmektedir. Yakın doğuda oldukça yaygın olan dağ kültü Kappadokia bölgesinde de Anadolu'nun en yüksek tepesi olan volkanik Argaios dağının sikkeler üzerinde resmedilmesi ile varlığını göstermektedir¹. Pers istilasının sonucunda ise Magi kolonileri tüm ülkeye yayılarak büyük bir sadakatle inançlarını sürdürmüşlerdir.

Kappadokialı *Ma*, Anadolu lu *Men Pharnaku*² ve İranlı *Anaitis* gibi Kappadokia'da saygı gören ve farklı kökenlere dayanan tanrılar doğulu modaya uygun olarak bir baş rahip ile çok sayıda kadın ve erkeklerden oluşan kutsal köleler ile organize edilmiş³ ve sonunda Hellenizmin galibiyeti ile Tanrılar Olympos tanrılarına uydurularak yerli kavimlerin dinlerinde büyük değişiklikler meydana getirilmiştir. Arami etkisinde Astarte'nin bir görünümünü sunan *Ma*, bu dönemde Artemis ya da savaş tanrıçası Athena veya Enyo'nun bir görünümüne dönüşmüş⁴, baş tanrı Zeus, güneş tanrısı ise Apollon halini almıştır. Strabon bu dönemde ünlü kült merkezi Komana (Şar)'nın canlı ve ayrıntılı bir tasvirini sunmaktadır.

“ Bu Antitauroslerde derin ve dar vadilerde Komana ve buradaki halkın “Ma” dedikleri Enyo tapınağı bulunur. Burası önemli bir kenttir; halkını çoğunlukla dindar kişiler ve tapınakta yaşayan hizmetkarlar oluşturur. Halkı Kataonialılar olup genellikle krala tabi olarak sınıflandırılırlarsa da, aslında çoğunlukla rahibe tabidirler. Rahip tapınağın ve hizmetkarlarının ruhani başkanıdır. Ben orada konuk olduğum zaman bunların sayıları, kadın erkek karışık altı binden fazla idi. Ayrıca tapınağın, geliri rahipler tarafından kullanılan önemli bir de arazisi vardı. Kappadokia'da kraldan sonra rahip gelir ve genellikle rahip kralla aynı soydandır. Artemis Tauropos onuruna yapılan ayinlerin buraya, Orestes ile kızkardeşi Iphigenia tarafından Tauroslar Skythiası'ndan getirildiği ve kente ismini veren yas saçının buraya bunlar tarafından bırakıldığı zannedilmektedir...”

¹ Ayrıntılı bilgi için bkn. Edward, A. Sydenham, *The Coinage of Caesarea in Cappadocia*, Spink & Son Ltd., New York, 1978; Nezahat Baydur, *Anadolu'daki Kutsal Dağlar, Dağ Tanrılar*, İstanbul, 1994, s. 5-43.

² Hind, a.g.e., s. 137.

³ Hugh Last, - R.Gardner, a.g.e., s. 215.

⁴ Strabon, *Geographika*, XII, II, 3.

Orostes ise Komana'da (Gömenek) Artemis Tauropolos kültünü halkla tanıştırmıştır⁵. Bu dönemde artık dinsel dil Aramice yerine Grekçe halini almıştır⁶. Ayrıca Strabon bölge rahiplerinin son derece önemli bir konuma sahip olduklarını ve krallardan sonra geldiklerini kaydetmektedir⁷. Roma etkisi ise doğu Asia Minor'un bu karışık dini yapısını çok fazla değiştirememiştir.

---

⁵ Procopius, xvii.13-20,

⁶ Cumon, a.g.e., 612.

⁷ Geographika, XII, II, 3; App. ,(Mith.) X II, xvii, 114-115.

VIII- KAPPADOKIA BÖLGESİNDE EKONOMİ VE BÖLGENİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Coğrafi özellikleri ve karasal step iklimi özellikleri taşıyan iklimine paralel olarak gelişen ekonomisi açısından incelendiğinde, bölgenin, antik çağın sonuna dek ününü koruyan cins Kappadokia atlarının¹ ve katırlarının² yetiştiriciliği açısından oldukça önemli bir yere sahip olduğunu görüyoruz. Ayrıca, tahıl ve küçükbaş hayvan üretimi yapıldığı, oniks, kristal plakaları³, quartz, mermer (Plinius, hiç parlaklığı olmayan Kappadokia'ya has mermerin kıymetsiz olduğunu söylemektedir)⁴, doğal tuz⁵, göz hastalıklarının tedavisinde kullanılan bir çeşit şifalı tuz⁶, civa ve kalem yapımı ile tekstil alanında kullanılan kırmızı toprak boyanın çıkarıldığı⁷ da bilinmektedir⁸.

Bunlara ek olarak Strabon'un şu sözleri bölgenin büyük bir kısmını bozkıların oluşturmasına rağmen Argaios'un çevresinde kerestecilik yapılabildiğini kanıtlamaktadır:

“...Bu kente aynı zamanda “Eusebia” ve ilave olarak da ‘Argaios’un yanında’ denir. Çünkü burası tepesinde hiçbir zaman kar eksik olmayan dağların en yüksekği, Argaios’un eteklerinde kurulmuştur ve buna tırmananlar (ki çok azdır) berrak havada hem Pontos hem de Issikos denizinin görülebildiğini söylemektedirler. Genellikle Mazaka bir kentin kurulması için uygun bir yer değildir. Çünkü burada ne su vardır ne de doğal bir şekilde tahkim edilmiştir; ve valilerin ihmali yüzünden surları da yoktur. (bir ok atımlık mesafede bulunan ve yararlı tepelerin önünde yaşayan halk, surlara çok güvenerek yağmacılık yapmasınlar diye, belki de bilerek tahkimat

¹ Nemesianus, *Lycidas:Mopsus*, 240; *The Scriptorum Historiae Augustae*, II, IV, 5; Seneca, *Apocolocyntosis*, 64.

² Aristoteles, *de Miralibus Auscultationibus*, 831 b, 17

³ Strabon, *Geographika*, XII, II, 10; Broughton, *a.g.e.*, s. 164; Teja, *a.g.e.*, s.1098

⁴ Plinius, *Naturalis Historiae*, XXXVI, XII, 61.

⁵ Plinius, *Naturalis Historiae*, XXXI, xxxix,77.

⁶ Plinius, *Naturalis Historiae*, XXXI, XLI, 84.

⁷ Strabon, *Geographika*, XII, II, 10; Gülçur, *a.g.e.*, s. 152; Lloyd, *a.g.e.*, s.82; Hild, - Restle, *a.g.e.*, s. 64; Cramer, *a.g.e.*, s. 111.

⁸ W.W. Tarn, *Hellenistic Civilizations*, , s. 222.

yapılmamıştır). Ayrıca bütün çevredeki toprak düz olduğu halde, çok kıraçtır ve çift sürmeye elverişli değildir. Kumlu ve altı kayalıktır. Biraz daha ilerleyince, içinde ateş çukurları bulunan bir çok stadia uzunluğundaki volkanik araziye gelinir. Ayrıca elverişli gibi gözükken bir şey de aslında tehlikelidir. Çünkü bütün Kappadokia'da hiç kereste olmadığı halde Argaios'un bütün çevresi ormanlarla kaplıdır, ve böylece kolaylıkla kerestecilik yapılabilir; fakat ormanlık bölgenin hemen altında bir çok yerlerde ateşler ve aynı zamanda yer altında soğuk su vardır; fakat ateş ve su yüzeye çıkmaz. Bazı yerlerde de arazi bataklıktır ve geceleri burada ateş çıkar. Ülkeyi tanıyanlar ağaçları işleyebilirler, çünkü onlar tehlikeye karşı dikkatlidir, fakat burası çoğu kimseler ve özellikle sığırlar için tehlikelidir, çünkü görünmeyen ateş çukurlarına düşebilirler..."

9

Ekmekleri ve fırıncıları ile ünlü olan¹⁰ Kappadokia bölgesi ayrıca süt, tuz ve yağ ile yapılan ve 'yumuşak ekmek' adıyla anılan ekmekleriyle de tanınmaktaydı¹¹.

Bölge günümüzde şarapçılık açısından önemli bir yere sahip olmasına rağmen, antik dönemdeki şarap üreticiliği konusunda bize sadece Strabon bilgi aktarmakta ve Melitene bölgesinde Monarite şarabı ile rekabet edebilecek derecede kaliteli şarapların üretildiğini yazmaktadır¹².

Tüm bunlara ek olarak, pek çok antik kaynaktan köle ticaretinin de Kappadokia için önemli bir gelir kaynağı olduğunu ve Kappadokia kölelerinin eskiçağ dünyasında aranan niteliklere sahip olduklarını öğrenmekteyiz¹³.

Neredeyse tüm antik kaynak yazarları Anadolu'nun bu mütevazı halkını 'barbar', 'kaba', hatta kimi zaman kanları zehirli bir engereği öldürebilecek kadar kötü¹⁴ olarak nitелеmekte ağız birliği etmiş gibidirler¹⁵.

---

⁹ Strabon, *Geographika*, XII, II, 7.

¹⁰ Teja, a.g.e., s.1093.

¹¹ Athenaeus, *Deiphnosophistae* III, 113, b.

¹² Teja, a.y; Strabon, *Geographika*, XII, II, 1.

¹³ The *Scriptores Augustae*, *Hadrian* xiii.7, s. 43; Herodotos, *Historiai*, I, 76; Seneca, *Apocolocyntosis*, s.119, s.64; Cumon, a.g.e., s. 609; Broughton, a.g.e., 164.

¹⁴ Demodocus, *Convivial And Satirical Epigrams*, XI, 237.

¹⁵ Demodocus, *Convivial And Satirical Epigrams*, XI, 238; Eusebios, *Ekklesiastike Historia*, VIII, XII, 1;

SONUÇ

'Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi' konulu yüksek lisans tez çalışmasında Antik kaynaklara dayanarak, Eski Anadolu Tarihi açısından büyük öneme sahip olan ve Anadolu'dan geçen ticaret yollarının kavşağında bulunan Kappadokia bölgesinin tarihi ve tarihi coğrafyası ayrıntılarıyla çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla tarih yazımı için son derece önem taşıyan Yunan, Roma ve Geç Antik Çağ kaynakları, Kappadokia ile ilişkileri çerçevesinde ele alınıp İngilizce ve Almanca çevirilerinden dilimize aktarılmış ve gerek antik kaynakların gerek modern yayınların ışığında Kappadokia'nın tarihi ve toplum yapısı ortaya çıkarılmıştır.

Kappadokia'nın kapsadığı topraklar dönemden döneme değişiklik göstermekle beraber kabaca bugünkü Çorum, Yozgat, Sivas, Malatya, Kayseri, Nevşehir, Kırşehir, Niğde illeri ile Amasya, Tokat, Kahramanmaraş, Adana ve Konya illerinin bir bölümünü içine almaktaydı.

Son derece dağlık bir yapıya sahip olan Kappadokia bölgesi, dağların ulaşımı güçleştirmesi ve sert geçen kış mevsiminde geçitlerin kapanması nedeniyle Akdeniz dünyasından ayrı ve izole bir yapı kazanmış ve bu nedenle de aktif ticaret konusunda gelişme gösteremeyerek doğulu toplum yapısını uzun süre koruyarak şehirleşme konusunda fazla mesafe kaydedememiştir.

Pek çok Klasik antik yazar tarafından *Suriyeli* olarak anılan Kappadokialılar'ın, güneydeki koyu tenli Syrialılar'dan ayırt edilebilmeleri için çoğunlukla "*Leukosyrialular*" (Beyaz Suriyeliler) terimi kullanılmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda bölgede, en eski yerleşim tarihinin alt paleolitik döneme kadar gittiği tespit edilmiştir. M.Ö. II. Binyılda bölgenin ev sahipliği yaptığı Asurlu tüccarlar sayesinde 'Asur Ticaret Kolonileri Çağı' yaşanmış ve Anadolu'nun ilk yazılı belgeleri Kültepe'de (Kaneş) ortaya çıkmıştır. Hitit imparatorluğu'nun çekirdeğini oluşturan bölge, daha Persler'in egemenliğine girmiştir. Yöreyi *Katpatuka* olarak adlandıran Persler zamanında, devrin kutsal dağı Argaios'un (Erciyes) kuzey eteğindeki Mazaka (Kayseri) ön plana çıkmıştır. M.Ö. 334'de Büyük İskender Doğu seferi esnasında Kappadokia'nın bir bölümünü ele geçirerek satraplığa Sabiktas'ı atamıştır.

Bunun üzerine yerel bir sülaleye mensup olan I. Ariarathes İskender'e karşı çıkarak bağımsızlığını ilan ettiyse de Perdikkas tarafından öldürülmüştür. Bu olayların sonucunda bölge Eumenes'e verilmiştir. Antigonos Monophthalmos'un ölümünden sonra ise Kappadokia bölgesi sözde Seleukos krallığına bağlı olan Ariarathes sülalesinin yönetimine girmiştir.

IV. Ariarathes Romalılar'a karşı III. Antiokhos'u desteklemiş ancak III. Antiokhos Magnesia savaşında yenilgiye uğrayınca Apameia barış anlaşmasıyla Kappadokia Roma himayesine geçmiştir (M.Ö. 188).

Pontos kralı VI. Mithridates ise VI. Ariarathes'i öldürerek, M.Ö. 100 civarında Kappadokia'yı ele geçirmeyi başarmıştır. Pompeius VI. Mithridates'i yenilgiye uğrattıktan sonra (M.Ö. 63) ise Kappadokia yeniden Roma'nın himayesine geçmiştir. Tiberius döneminde, Roma Eyaleti statüsü kazanan Kappadokia'nın bu dönemdeki en zengin kenti Caesarea (Kayseri) idi.

Kappadokia hıristiyanlığın yayılma dönemlerinde de en önemli odak noktalarından biri olmuştur. Casarealı Basileios, Nyssalı Gregorius ve Nazianzolu Gregorius bu dönemde Kappadokia'da yetişen önemli teologlardır.

Anadolu'nun eski sakinlerinden olan ve ekmekçilik, at yetiştiriciliği ve köle ticareti alanlarında ünlenmiş olan bu mütevazî insanlar eski çağ dünyasının diğer halkları arasında 'kaba bir dil konuşan', 'çıkarıcı' ve aynı zamanda 'çekingen' sıfatları ile nitelenen kötü bir şöhrete sahiptilerdi.

Kuşkusuz yaptığımız bu çalışmada bazı eksiklikler ve gözden kaçan noktalar olmuştur fakat şurası açıktır ki, Kappadokia tarihi ile ilgili karanlıkta kalanlar ileride yapılacak olan arkeolojik ve epigrafik araştırmalar sayesinde gün ışığına çıkarak özellikle Kappadokia'nın yerel kültürünü çok daha iyi tanıtan bilgilere ulaşmamızı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

A- HELLEN, ROMA VE BİZANS KAYNAKLARI

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

AISKHYLOS; **Persae,**

Çev. G.D. Kalyoncu, M.E.B. yay., İstanbul, 1968.

ARISTOTELES ; **Minor Works,**

Çev. H. Rackham, London 1932.

HERODOTOS; **Historia,**

Çev. H. Stein, Berlin 1892-190

_____ ; **Historiae,**

Çev. Kallenberg, Lipsiae 1890.

_____ ; **Historien,**

Çev. von J. Feix, I.-II., München 1963.

_____ ; **Herodot Tarihi,**

Çev. M. Ökmen-A. Erhat, İstanbul 1991.

ISOKRATES; **Epistulae,**

Çev. G. Norlin- L. Van Hook, I-III, London, 1928-1945.

M.Ö. IV. Y.Y.

DEMOSTHENES; Orationes,

Çev. J. H. Vince, Cambridge 1954. (Loeb).

_____ ; **Orationes, (Epistulae, Prooemia)**

Çev. F. Blass, Leipzig 1888-92.

KSENOPHON; Anabasis,

Çev. W Gemoll, Leipzig 1896.

_____ ; **Hellenika,**

Çev. C.L. Brownson-O.J. Todd, London 1961 . (Loeb).

_____ ; **Anabasis,**

Çev. H. Örs, MEB, İstanbul 1962.

_____ ; **Anabasis,**

Çev. T. Gökçöl, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1984.

_____ ; **Kyropaedia,**

Çev. T.E. Page , London 1960-61. (Loeb).

M.Ö. IV. III. YY.

APULEIUS, The Golden Ass,

Çev. W.Adlington, London, 1924. (Loeb).

MENANDER, Fragments From Identified Plays,

Çev. Francis G. Allinson, London, 1921. (Loeb).

PHILOSTRATOS, Bioi Sophiston,

Çev. W.C. Wright, London, 1952

THEOPHRASTUS, Peri Phyton Historias ,

Çev. Arthur Hort, London, 2 vol., 1916. (Loeb)

TITUS MACCIUS PLAUTUS, The Braggart Warrior,

Çev. P. Nixon, London, 1924. (Loeb)

M.Ö. II.Y.Y

APOLLONIUS RHODIUS; Argonautica,

Çev. R.C. Seaton, London 1955. (Loeb).

_____ ; **Argonautica,**

Çev. E.V. Rieu, Harmondsworth 1959.

_____ ; **Das Argonautenepos ,**

Çev. R.Glei- St. Natzel, Darmstadt 1996.

POLYBIOS, **Historiai,**

Çev. W.R. Paton, I-VI, London, 1922.

M.Ö. II. I. Y.Y

MARCUS TULLIUS CICERO; **De Divitione,**

Çev. William Armistead, Falconer, London, 1930. (Loeb).

_____ ; **De Provinciis Consularibus,**

Çev. R. Gardner, London, 1958. (Loeb).

_____ ; **Epistularum Ad Atticum,**

Çev. E. O. Winstedt, 3 Vol., London, 1928.
(Loeb)

_____ ; **Epistulae Ad Familiares,**

Çev. W. Glynn Williams, 3 Vol., London, 1927-
1929. (Loeb)

_____ ; **Pro Deiotaro,**

Çev. N. H. Watts, London 1931. (Loeb).

_____ ; **Pro Flacco,**

Çev. Louis E. Lord, London 1937. (Loeb).

M.Ö. I. Y.Y.

CORNELIUS NEPOS; De Viris Illustribus,

Çev. C. Halm, Leipzig 1871. (Teubner)

_____ ; **Liber de excellentibus ducibus exterarum gentium,**

Çev. J.C. Rolfe, London 1929 (Loeb).

DIODORUS SICULUS; Bibliothekes Historikes,

Çev. C.H. Oldfather, London 1952-1957. (Loeb).

_____ ; **Bibliothekes Historikes,**

Çev. I. Bekker, L. Dindorf, F. Vogel, Leipzig 1888-1906.
(Teubner)

MEMNON; (= ed. C. Müller, F.Gr.H., III.536, Parisiis 1853)

M. TERENCEIUS VARRO ; Res Rusticae,

Çev. G Goetz, Leipzig 1912. (Teubner)

_____ ; **De Re Rustica,**

Çev. W.D. Hooper, Cambridge 1934 (Loeb).

Q. HORATIUS FLACCUS; Satires, Epistles, Ars Poetica,

Çev. H. Rushton Fairclough, London, 1929. (Loeb)

_____ ; **Iambuslar, Lirik Şiirler, Saturalar, Mektuplar,**

Çev. T. Uzel, Ankara, 1994.

M.Ö. I. -M.S. I. Y.Y

APOLLODOROS, Library and Epitome,

Çev. Sir James George Frazer, London, 1921.

DIONYSIOS HALICARNASSOS, The Roman Antiquities,

Çev. E. Cary, 7 Vol., London, 1960 (Loeb)

GAIUS IULIUS CAESAR; Commentarii De Bello Civile,

Çev. A.G. Pekkett, London 1961. (Loeb)

_____ ; **De Bello Aleksandrino,**

Çev. A.G. Pekkett, London 1964. (Loeb)

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; Naturalis Historia,

Çev.H.R. Rackham-W.H.S. Jones, London 1947.

(Loeb).

IUVENALIS; The Sixteen Satires,

Çev. P. Green, New York, 1974. (Penguin)

_____ ; **Saturae,**

Çev. J. Willis, Stuttgart-Leipzig, 1996. (Teubner).

STRABON; Geographika,

Çev. Meineke, Berlin 1853-1909.

_____ ; **The Geography of Strabon,**
Çev. H. L. Jones, London 1950-1954. (Loeb).

_____ ; **Coğrafya, Anadolu XII, XIII, XIV. Kitaplar,**
Çev. A. Pekman, İstanbul 1987.

TITUS LIVIUS; Ab Urbe Condita,
Çev. C. Walters, Oxonii 1934.

_____ ; **Ab Urbe Condita,**
Çev.. E. T. Page, London 1961. (Loeb).

_____ ; **Şhrin Kuruluşundan İtibaren, I.-II.,**
Çev. S. Şenberk, İstanbul 1992-1994.

_____ ; **Şhrin Kuruluşundan İtibaren,**
III-IV, Çev. S. Şenberk, İstanbul 1996.

VELERIUS PATERCULUS, Res Gestae Divi Augusti,
Çev. Frederick W. Shipley, London, 1930 (Loeb)

M.S. I. Y.Y.

GAIUS PLINIUS SECUNDUS; Naturalis Historia,
Çev. H.R. Rackham-W.H.S. Jones, London 1947.
(Loeb).

GAIUS VALERIUS FLACCUS ; Argonautica
Çev. J. H. Mozley, London 1956 (Loeb)

IOSEPHUS; **Bellum Judaicum,**

Çev. S.A. Naber, Berlin 1877.

_____ ; **De Bello Judaico,**

Çev.D. Michel-O. Bauernfeind, I.-II., München 1959-1969.

_____ ; **Bellum Iudaicum,**

Çev.H.St.J. Thackeray-R. Marcus, London 1961. (Loeb).

_____ ; **Iudaikæ Arkhaiologia,**

Çev.H.St.J. Thackeray-R. Marcus, London 1961. (Loeb).

IUVANALIS, **The Sixteen Satire,**

Çev. P.Green, New York, 1974

LUCRETIUS, **De rerum natura libri sex.,**

Çev. J. Martin, Stuttgart, 1992

MARCUS ANNAEUS LUCANUS; **De Bello Civile,**

Çev. J.D. Duff, London 1951. (Loeb)

PLINIUS, **Naturalis Historia,**

Çev. W.H. S. Jones, 10 Vol., Cambridge, 1961

SEXTUS IULIUS FRONTINUS; **Strategematon et Aquaductu Urbis Romae,**

Çev. L.E. Bennett, London 1925 (Loeb)

_____ ; **De Aquaeductibus,**
Çev. Bücheler, Lipsiae 1887.

QUINTIUS CURTIUS RUFUS; Historiarum Alexandri Magni Macedonis,
Çev. J.C. Rolfe, London 1962. (Loeb)

TACITUS; Historiae et Annales,
Çev. J. Jackson, London 1956. (Loeb).

M.S. I. II. Y.Y.

DIO CHRYSOSTOMOS; Orationes,
Çev. J.W.Cohon-H.Lamar Crosby, London, 1932-
1953.(Loeb).

LUCIUS ANNAEUS FLORUS; Epitoma De Tito Livio,
Çev. O. Rossbach, Leipzig 1896.

_____ ; **Epitoma De Tito Livio Bellorum Omnium
Annorum,**
DCC Libri II., Çev.E.S. Foster, London 1966. (Loeb).

PLUTARKHOS; Vitae Parallelae,
Çev. H.E. Butler-E.A. Barber, Oxford 1933.

_____ ; **Bioi Paralleloi,**
Çev. B. Perrin, London 1959. (Loeb).

SENECA; Apocolocyntosis,

Çev. W.H.D. Rouse, London 1925. (Loeb).

M.S. II. Y.Y.

APPIANOS; Romaike Historia,

Çev. H. White, I-IV., London, 1913 (Loeb.)

FLAVIUS ARRIANOS; Anabasis,

Çev.E.T. Robson, London 1929-1933. (Loeb).

_____ ; **İskender'in Anabasis'i,**

Çev.H. Örs, İstanbul 1945.

_____ ; **Der Alexanderzug Indische Geschichte,**

Çev. G. Wirth-O. von Hinüber, Zürich 1985.

LUCIUS APULEIUS, Metamorphoses,

Çev. W. Adlington, London, 1924 (Loeb).

LUKIANOS, The Works of Lucian,

Çev. A. M. Harmon, 8 Vol., London, 1961 (Loeb).

_____ ; **Scholia in Lucianum,**

Çev. H. Rabe, "Alexandros", Leipzig 1906.

PAUSANIAS; **Descripto Graeciae**,
Çev.L. Dindorf, Paris 1845.

_____ ; **Periegesis Tes Hellados**,
Çev.W.H.S. Jones, London 1964. (Loeb).

_____ ; **Pausanias Beschreibung Griechenlands**,
Çev.E. Meyer, Zürich-München 1954-1967.München 1972-1979.

PTOLEMAIOS; **Geographia**,
Çev. C. Müller, Lipsiae 1843.

M.S. II. III. Y.Y

ATHENEAUS, **Deipnosophistae**,
Çev. C.B. Gulick, London, 1961.

ATHENAEUS; **Deipnosophistarum**,
Çev. G. Kaibel, Lipsiae 1887.

_____ ; **Deipnosophistae**,
Çev.C.B. Gulick, London 1961. (Loeb).

CASSIUS DIO COCCEIANUS; **Historia Romana**,
Çev. V.P. Boissevain, Berlin 1895-1901.

_____ ; **Historia Romana,**
Çev. E. Carry, London 1954. (Loeb).

_____ ; **Römische Geschichte,**
Çev. G. Wirth-O. Veh, Zürich-Stuttgart 1985-1987.

MARCUS IUNIANUS IUSTINUS; **Historiae,**
Çev. J.C. Th. von Otto, Jena 1842.

_____ ; **Historiorum Libri XLIV,**
Çev. F. Rühl, Paris 1873.

_____ ; **Weltgeschichte von den Anfaengen bis zu**
Augustus,
Çev. O. Seel, Zürich 1972.

PHILOSTRATUS, **Bioi Sophiston,**
Çev. W.C. Wright, London, 1922. (Loeb)

SCRIPTORES HISTORIA AUGUSTAE
Çev.D. Magie, New York 1932 (Loeb).

M.S. III. Y.Y.

DIOGENES LAERTIUS; De Clarorum Philosophorum Vitis,

Çev. J.F. Boissonadio edentibus, Paris, 1862.

_____ ; **Lives of Eniment Philosophers,**

Çev. And Çev. E. T. Page, London 1966. (Loeb)

NEMESIANUS; Lycidas: Mopsus,

Çev.J. Wight Duff- Arnold M. Duff, 1934. (Loeb)

M.S. IV. Y.Y.

ALCIPHON, Epistolai,

Çev. A.R. Brenner- F.H. Fobes, London, 1955.

_____ ; **Epistulae,**

Çev.M. A. Schepers, Leipzig, 1905. (Teubner)

AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum Gestarum Libri,

Çev. John C. Rolfe, 3 Vol., London, 1939 (Loeb)

_____ ; **Rerum Gestarum Libri,**

Çev.Garthausen, Leipzig 1874-1875.

CLAUDIAS; Carmina,

Çev. M. Platnauer, London 1930.

FLAVIUS CLAUDIUS IULIANUS; Epistulae,

Çev. W. C. Wright, 3 vol., London, 1959-1962. (Loeb).

EUSEBIOS; Ekklesiastike Historia,

Çev. H. Kraft, München, 1989.

_____; **Ekklesiastike Historia,**

Çev. Kirsopp Lake-J.E.L. Oulton, London, 1926-1932. (Loeb).

_____; **Breviarum Ab Urbe Condita,**

Çev. John Selby Watson, London, Henry G. Bohn, York Street,
Convent Garden 1853.

GREGORIUS; Patrologia,

Çev. J.P. Migne, patrologia Cursus Completus, series Graeca,
Paris, 1841.

SAINT BASILEIOS; Tou En Agiois Patros Hemon Basileou Epistolai,

Çev. R.J. Deferrari, London 1926. (Loeb)

THE GREEK ANTHOLOGY, The Epigrams of Saint Gregory The Theologian,

Çev. W. R. Paton, London 1919. (Loeb).

M.S. V. Y.Y.

SIDONIUS APOLLONIARIS; Poems and Letters,

Çev. William B. Anderson - W.H. Semple and
E.H. Warmington, 2 vols., Cambridge, Mass.,
etc., 1936-1965. (Loeb).

M.S. V. – VI. Y.Y.

ZOSIMUS; *Historia Nova*,

Çev. L. Mendellshon, Leibzig, 1887.

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS; *Anecdota*,

Çev. H.B. Dewing, London 1960. (loeb)

_____ ; ***Peri ton Polemon*,**

Çev. H. B. Dewing, London 1960. (Loeb).

_____ ; ***Peri Ktismaton*,**

Çev. H.B. Dewing, London, 1954. (Loeb).

STEPHANUS BYZANTIUS; *Etnicorum quae Supersunt*,

Çev. A. Meineke, Berlin 184

B- MODERN YAYINLAR

- Akat, Yücel : “Göreme Cappadocia”, **Anatolia A World Heritage**, Ankara, 1991, s.180-222.
- Akşit, Oktay: **Roma İmparatorluk Tarihi**, İstanbul, 1985.
- Akurgal, Ekrem: **Anadolu Kültür Tarihi**, Ankara, 1998.
- Akurgal, Ekrem: **Anadolu Uygarlıkları**, Net Turistik yayınları, İstanbul, 1990.
- ANRW **Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt**
- Arık, Remzi, Oğuz : “Anadolu Arkeologya Tarihinde Alişar Hafriyatı”, **TAED**, sayı 1, Ankara, 1933, s. 22-63.
- AS **Anatolien Studies**
- Atiker, Muammer : “Cappadocia”, **İlgi** 84, , İstanbul, 1996, s.12-21.
- Atiker, Muammer: “İhlara Canyon”, **İlgi** 81, İstanbul, 1995, s. 16-21.
- Atiker, Muammer : “Kapadokya’da Bir Peribacası Ormanı: Zelve Vadisi ”, **İlgi** 76, 14-21, İstanbul, 1994.
- AÜDTCFD **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi.**
- Barnett, R. D. : “Persepolis”, **IRAQ**, XIX, London, 1956, s. 55-77.

- Barnett, R. D. : “Phrygia And The Peoples of Anatolia In The Iron Age”, **CAH**,volum II, part 2 , 1975, s. 417-438.
- Baldwin, Barry : “Cappadocian Fathers”, **The Oxford Dictionary of Byzantium I**, 1991, s. 379-380.
- Ball, Warwick : **Rome In The East**, Taylor and Francis Group, London, 2001.
- Baydur, Nezahat : **Kültepe (Kanes) Ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar**, Edb. Fak. Yay., İstanbul, 1970.
- Baydur, Nezahat : **Anadolu’daki Kutsal Dağlar, Dağ Tanrılar**, İstanbul, 1994.
- Belleten Belleten. Türk Tarih Kurumu.
- Benecke, P.V.M. : “Rome And The Helenistic States”, **CAH**, VIII, Cambridge, 1930, s. 279-304.
- Bıçakçı, Erhan., Duru, G : “Kapadokya Yöresinden yerel Mimarlık Örnekleri: ‘Kara Kemer’ (Atkı Kemerli Tonoz) Yapımı”, **Arkeoloji ve Sanat** 96, İstanbul, 2000, s.12-18.
- Bilgiç, Emin : “Anadolu’nun İlk Tarihi Çağının Mühim Bir Meselesi V. **Türk Tarih Kongresi Raporu**, Ankara, 1960, s.118-127.
- _____ : “Kapadokya Tabletlerine Göre Anadolu Kavimleri Üzerine Araştırmalar”, **AÜDTCFD**, XX, II, s.33-43.

- Boardman, John: **Persia and the West**, London, 2000.
- Bosch, M.E. : **Hellenizm Tarihinin Ana Hatları**, I. Kısım, Çev. Afif Erzen, İstanbul, 1942.
- Bowersock, Glen, W. : **Studies On The Eastern Roman Empire**, Keip Publishing, 1994.
- Brinkmann, Roland : **Geology of Turkey**, Stuttgart, 1976.
- Broughton, Thomas, Robert, Shannon: "Cappadocia", **The Oxford Classical Dictionary**, 1961, s. 164.
- Burney, Charles- Lang, David, Marshall: **The Peoples of the Hills**, London, 1988.
- CAH The Cambridge Ancient History I-XII, ed. J. B. Bury-S.A. Cook (Cambridge- London 1923-1996)
- Calder, W.M. : "The Royal Road in Herodotus", **Classical Review** 39, 1925, s. 7-11.
- Campbell- Thompson, R. : "One Some Prehistoric Stone Implements from Asia Minor", **MAN**, c.10, 1910, s. 38-39-71-72.
- Cary, M. : "Thebes", **CAH**, vol. VI, Cambridge, 1933, s. 80-107.
- Cauer, F. : "Ariaramnes", **RE**, II, Stuttgart, 1896, s. 814-815.
- Chantre, Ernest : **Mission En Cappadoce**, Paris, 1898.

- CIL. **Corpus Inscriptionum Latinarum**
- Cohen, G. M. : “The Diadochi and The New Monarchies”, **Athenaeum** **54**, 1974, s. 177 vd.
- Coindoz, Michel: “Zuwinasa-Venasa-Vanote-Avanos: Bizans Önce ve Sonrasında Kapadokya”, **Arkeoloji ve Sanat** **38/39**, 1987, s. 2-6.
- Cramer, J.A.: **Geographical and Historical Description of Asia Minor**, Oxford , MDCCCXXXII.
- Cressy, Skeat, Th.: **The Reigns of The Ptolemies**, München, 1954.
- Cross, F. L.: “Basil, St., ‘The Great’”, **The Oxford Dictionary of the Christian Church**, Oxford University Pres, London, 1974, s. 139.
- Cross, F. L.: “Gregory of Nazianzus”, **The Oxford Dictionary of the Christian Church**, Oxford University Pres, London, 1974, s. 599.
- Cross, F. L.: “Gregory of Nyssa”, **The Oxford Dictionary of the Christian Church**, Oxford University Pres, London, 1974, s. 599.
- Cumon, F. : “The Frontier Provinces of the East: I. Cappadocia, Lesser Armenia, Commagene”, **The Cambridge Ancient History XI** , Cambridge, 1954, s. 606-613.

- Çapar, Ömer : “Phrygia ve Demir Devrinde Anadolu Kavimleri”, **AÜDTCFD**, XXXI, 1-2, 1987, s. 43-73.
- Çeçen, Salih : “Koloni Devri Anadolu’sunda Tarihi ve Sosyal Olayların Asurlu Tüccarlar Tarafından Tarihleme Olarak Kullanılışı”, **AÜDTCFD**, XXXV, 1, 1991, s. 49-61.
- Çeçen, Salih : “Kültepe Metinlerinde Bulunan Yeni ‘Waklum’ Mektupları”, **AÜDTCFD**, XXXIV, 1-2, 1990, s. 35-50.
- Danoff, Christo, M. : “Gaziura”, **KP , II**, Stuttgart, 1967, s. 707.
- Darga, M. : “MÖ II. Binyıl: Orta ve Son Tunç Çağı”, **Kapadokya**, 124-169, İstanbul, 1998.
- Davis, N. - Kraay, C.M. : **The Hellenistic Kingdoms**, London, 1973.
- Debevoise, C., Neilson: **A Political History of Of Parthia**, Greenwood Pres Publishers, New York, 1968.
- DNP **Der Neue Pully.**
- Erdoğdu, Teyfur: “Rum harfleri ile Türkçe (Karamanlıca) Diğer bir Nevşehir salnamesi”, **Tarih ve Toplum** , sayı 145, 1996, s.47-56.
- Esin, Ufuk : “Tarihöncesi Çağların Kapadokyası”, **Kapadokya**, İstanbul, 1998, s. 64-123.
- _____ : “Gelveri-Ein Beispiele für die Kulturellen

Beziehungen Zwischen Zentralanatolien und Südosteuropa Während des Chalkolithikums”, **Anatolica (Leiden) XIX**, 1993, s. 47-56.

_____ : “Early Copper Metalurgy at the Pre-Pottery Site of Aşıklı”, **Readings In Prehistory**, Graphis yay., İstanbul, 1995, s.61-79.

_____ : “Some unknow aspects of Western Cappadocia:- Results of the 1993 Survey”, **Readings In Prehistory**, Graphis yay., İstanbul, 1995, s.149-175.

Forbes, R. J. : **Notes, On The History Of Ancient Roads and Their Constructions**, Amsterdam, 1934.

Foss, Clive, F.W. : “The Persians in Asia Minor And The End of Antiquity”, **The English Historical Review**, CCCLVII, 1975, s. 721-747.

_____ : “Cappadocia”, **The Oxford Dictionary of Byzantium I**, Washington, 1991, s. 378-379.

_____ : “Caesarea”, **The Oxford Dictionary of Byzantium I**, Washington, 1991, s. 1336.

_____ : “Melitene”, **The Oxford Dictionary of Byzantium II**, Washington, 1991, s. 1336.

_____ : “Tyana”, **The Oxford Dictionary of Byzantium III**, Washington, 1991, s. 2130.

French, David., H. : “The Roman Road System of Asia Minor”, **ANRW**, II, 7.2, 698-729, Walte De Grayter,

Berlin, 1980.

_____ : **Roma Çağında Küçük Asya'daki Yollar ve Mil Taşları, Fasikül I: Hacı Yolu**, British Institute of Archaeology, Ankara, 1981.

Gain, Benoit: "Kaisareia", *Reallexikon für Antike und Christentum XIX*, Stuttgart, 1954, s. 992-1026.

Garsoian, Nina : "The Emergence of Armenia", **The Armenian People I**, Macmillan, London, 1997, s. 37-63.

_____ : "The Arsakuni Dynasty", **The Armenian People I**, Macmillan, London, 1997, s. 63-95.

Garstang, John : **The Hittite Empire**, Constable and Company Ltd., London, 1929.

Giovanni, Luciano : "The Rock Settlements", **Art of Cappadocia**, Nagel Publishers, Geneva, 1971, s.85-117.

Gray, G. B. – Cary, M. : " The Reign Of Darius", **CAH, IV**, Cambridge, 1926, s. 173-227.

Gurney, O. I. : **Die Hethiter**, Dresden, 1969.

Güler, O: "Kapadokya'nın Küçük Kilikia Bölümü'nde Antik Bir Kent: Gereme", **Arkeoloji ve Sanat** 88, 1999, s. 44-47.

Günaltay, M. Ş. : **İran Tarihi I**, T.T.K., Ankara, 1987.

Halaçoğlu, Yusuf: "Osmanlı Tarihi", **Göresel Anadolu**

Uygurhkları Ansiklopedisi, c.4, Görsel Yay.,
İstanbul, 1982, s. 642-731.

Harmankaya, S.- Tanındı, O.: “Avla Dağ”, TAY, C.I, İstanbul, 1996.

_____ : “Barsık” , TAY, C.I, İstanbul, 1996.

_____ : “Kışla Kadarak” , TAY, C.I, İstanbul, 1996.

_____ : “Soğanlıdere” , TAY, C.I, İstanbul, 1996.

_____ : “Ürgüp Karain” , TAY, C.I, İstanbul, 1996.

Hild, Friedrich: **Das Byzantische Strassensystem In
Kappadokien**, Wien, 1977.

_____ : “Saros”, **Der Neue Pauly**, 11, 2001, s. 87.

Hild, Friedrich- Restle, Marcell: **Tabula Imperii Byzantini 2, Kappadokien
(Kappadokia, Charsianon, Sebasteia Und
Lykandos)**, Wien, 1981.

Hind, John, G. F.: “Mithridates”, **CAH**, IX, Cabridge University
Press, Cambridge, 1994, s. 129-161.

Hirschfeld, G. : “Ariaratheia”, **RE**, II , Stuttgart, 1896, s. 815.

_____ : “Argaios”, **RE**, II , Stuttgart, 1896, s. 684.

_____ : “Amisos”, **RE**, I , Stuttgart, 1894, s. 1839-1840.

_____ : “Amaseia”, **RE**, I , Stuttgart, 1894, s. 1743.

- Hogart, D. G. : “The Hittites of Asia Minor”, **CAH**, I, Cambridge, 1926, s. 252-274.
- Işık, Adem : **Antik Kaynaklarda Karadeniz Bölgesi**, T.T.K. Basımevi, Ankara, 2001.
- İnan, Afet : “Ankara-Samsun Arasında Tarih Gezisi”, **DTCFD**, 5, Ankara, 1947, s.119-132.
- Jones, A.H.M. : **The Cities of The Eastern Roman Provinces**, Amsterdam, 1937.
- Jones, A.H.M. : **The Grek Cities**, The Clarendon Press, Oxford, 1966.
- JRS **Journal of Roman Studies**
- Kessler, Karlheinz : “Melitene”, **Der Neue Pauly**, 7, 1999, s. 1191-1192.
- Khorenats’i Moses : **History of The Armenians**, Harvard University Pres, London, 1978.
- Kınal, Firuzan : **Eski Anadolu Tarihi**, Ankara, 1991.
- Kiepert, H. : “Die Persisch Königsstrasse Durch Vorderasien Nach Herodotus”, **Monatsberichte der Berliner Akademie der Wissenschaften**, 1858.
- Kirsten, E. : “Kapadokya’nın Muahhar İlkçağda Sosyal Yapısı”, **V. Türk Tarih Kongresi Raporu**, Ankara, 1960, s. 60-62.
- _____ : “Chorbischof”, **Reallexikon für Antike und**

- Christentum II**, Stuttgart, 1954, s.1105-1114.
- _____ : "Cappadocia", **Reallexikon für Antike und Christentum II**, Stuttgart, 1954, s. 861-891.
- Klagenfurt, Karl, Strobel : "Argaios", **Der Neue Pauly**, 1, 1996, s.1055-1056.
- _____ : "Ariarath(e)ia", **Der Neue Pauly**, 1, 1996, s.1079.
- _____ : "Cappadocia", **Der Neue Pauly**, 1, 1997, s. 974-975.
- _____ : "Garsaura", **Der Neue Pauly**, 2, 1998, s. 786.
- _____ : "Kappadokia", **Der Neue Pauly**, 6, 1999, s. 262-264.
- _____ : "Kappadox", **Der Neue Pauly**, 6, 1999, s. 266.
- _____ : "Kataonia", **Der Neue Pauly**, 6, 1999, s. 338-339
- _____ : "Komana", **Der Neue Pauly**, 6, 1999, s. 672.
- _____ : "Nyssa", **Der Neue Pauly**, 8, 2000, s. 1076.
- _____ : "Tyana", **Der Neue Pauly**, 12/1, 2002, s. 936.
- Kollwitz, J. : "Cappadocia", **Reallexikon für Antike und Christentum II**, Stuttgart, 1954, s. 861-893.
- Konyalı, İ.H. : **Aksaray Tarihi 1. Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde**, 1974, İstanbul.

- KP Der Kleine Pauly, Lexikon der Antike
- KST Kazı Sonuçları Toplantısı.
- Kutlu, Emre : “Acemhöyük Seramiği”, **Anadolu (Anatolia) X**, 1966, s. 53-98.
- Last, Hugh – Gardner, R. : “Pontus And Its Neighbours: The First Mithridatic War”, **CAH, II**, Cambridge, 1932, s.211-259.
- Leake, William Martin : **Journal Of A Tour In Asia Minor**, Georg Olms Verlag, New York, 1976.
- Lenschau, Th. : “Orophernes”, **RE**, XVIII 1, Stuttgart, 1939, s. 1167-1170.
- Lepper, F. A. : **Trajan’s Parthian War**, Oxford University Pres, London, 1948.
- Lloyd, Seton: **Türkiye’nin Tarihi**, Çev.Ender Varinlioğlu, Tübitak Ender Varinlioğlu, Tübitak Yay., Ankara, 1998.
- Longden, R. P. : “Notes On The Parthian Campaigns of Trajan”, **JRS**, XXI, London, 1931, s. 1-36.
- Lund, Helen: **Lysimachus, A Study In Early Hellenistic Kingship**, Routledge, London and New York, 1922.

- Macro, A.D. : "The Cities of Asia Minor Under the Roman Imperium", **ANRW**, II, 7.2, 658-697, Walte De Grayter, Berlin, 1980.
- Magie, D. : **Roman Rule in Asia Minor**, London, 1950.
- Mansel, Arif, Müfid : **Ege ve Yunan Tarihi**, Ankara, 1963.
- _____ : "Leukosyroi", **Der Kleine Pauly** III, Stuttgart, 1969, s. 600-601.
- Mareck, Christian : "Halys", **Der Neue Pauly**, 5, 1998, s. 101-102.
- Mathew, G. : "The Christian Background", **The Cambridge Medieval History I**, Cambridge, 1966, s. 42- 60.
- Marquardt, Joachim : **Römische Staatverwaltung I**, Dormstadt, 1957.
- Mellink, M. : " The Native Kingdoms of Anatolia", **CAH**, III, part 2, Cambridge, 1991, s. 619-666.
- Meyer, Edward : **Apollonios von Tyana Und Die Biographie Des Philostratos**, Berlin, 1917.
- Meyer, Ernst : **Der Hellenistischen Staaten In Kleinasien**, Leipzig, 1925.
- Mitford, T.B. : "Cappadocia And Armenia Minor: Historical Setings of The Limes", **ANRW**, II, 7.2, Walte De Grayter, Berlin, 1980, s. 1169-1128,.
- _____ : "Some Inscriptions from the Cappadocian Limes", **JRS**, 64, 1974.

- Neri, Umberto : "The Early Christians", **Art of Cappadocia**, Nagel Publishers, Geneva, 1971, s.121-124.
- Niese B. : "Ariarathes", **RE**, II , Stuttgart, 1896, s. 815-821.
- Olshausen, Eckart : "Tyana", **Der Kleine Pauly**, 5, 1975, s. 1015.
- _____ : "Leukosyroi", **Der Neue Pauly**, 7, 1999, s. 109-110.
- _____ : "Pontos Und Rom", **ANRW**, II, 7.2, Walte De Grayter, Berlin, 1980, s. 903-912.
- Orlin, Louis, Lawrence : **Assyrian Colonies In Cappadocia**, 1970, Paris.
- Ormerod, H.A. -, M., Cary : "Rome And The East", **CAH VIII**, Cambridge, 1932, s. 350- 395.
- Ousterhout, R. : "Kapadokya'da Bir Bizans kilisesi ve Yerleşimi", Çev. Engin Akyürek, **Arkeoloji ve Sanat** 86, İstanbul, 1998, s. 2-12.
- Ötügen, Yıldız: **Göreme**, Kültür ve Turizm bakanlığı Yay., Ankara, 1987.
- Özgüç, Nimet: "Acmhöyük Kazıları", **Anadolu (Anatolia) X**, 1966, s.1-28.
- _____ : "Acmhöyük'ün Eski Anadolu Sanatına Yeni Katkıları", **Bulleten**, XLIII/170, 1979, s. 281-287.
- Özgüç, Tahsin : Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Kültepe

kazısı raporu 1948, Ankara, 1950.

_____ :
“Fraktin Kabartması Yanındaki Prehistorik Ev”,
Anatolia I, 1956, s. 59-64.

_____ :
“Yeni Araştırmaların Işığında Eski Anadolu
Arkeolojisi”, **Anatolia VII** (1063), Ankara, 1964,
s. 23-42.

_____ :
”New Observations on the Relationship of
Kültepe with Southeast and North Syria during
the Third Millenium B.C.”. **Ancient Anatolia
Aspects of Change and Cultural Development.
Essays in Honor of Machteld J. Mellink**,
Wisconsin, 1986.

Özsait, Mehmet:
“Anadolu’da Hellenistik Dönem”, **Anadolu
Uygurhıkları Ansiklopedisi**, İstanbul, C.II, 1982,
s. 280-324.

_____ :
“Anadolu’da Roma Egemenliğı”, **Anadolu
Uygurhıkları Ansiklopedisi**, İstanbul, C.II, 1982,
s. 326-361.

_____ :
Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidia Tarihi, :
1, İstanbul, 1985.

Pekak, S. :
“Kapadokya’da Post-Bizans Dönemi Dini
Mimarisi -I- Nevşehir ve Çevresi 1”, **Arkeoloji
ve Sanat** 83, İstanbul, 1998, s. 12-22.

_____ :
“Kapadokya’da Post-Bizans Dönemi Dini
Mimarisi -I- Nevşehir ve Çevresi 2”, **Arkeoloji**

ve Sanat 84, İstanbul, s.1998, s. 23-32.

- Ramsay, William , M. : **The Historical Geography of Asia Minor**, Amsterdam, 1890.
- _____ : **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, M.E.B. yay., İstanbul, 1961.
- RE G. Wissowa et al., Paulys Real Encyclopadie der Classichen Altertumswissenschaft, 1893-1980, Stuttgart.
- Rice, Talbot, D. : **The Art of Byzantine Era**, London Thames and Hudson, London, 1963.
- Rostovtzeff, M. : **The Social and Economic History of The Hellenistic World**, I-III, Oxford, 1953.
- Rostovtzeff, M., Ormerod, H.A.: "Pontus And Its Neighbours: The First Mithridatic War", **CAH, IX**, Cambridge, 1932, s. 211-259.
- Ruge, W. : "Kappadokia", **RE, X**, Stuttgart, 1919, s. 1910-1917.
- _____ : "Kappadox", **RE, X**, Stuttgart, 1919, s.1917-1918.
- _____ : "Tyana", **RE, VIIA2**, Stuttgart, 1948, s.1630-1642.
- _____ : "Diocaesarea", **RE, V**, Stuttgart, 1905, s. 656.

- _____ : "Garsauritis", **RE**, VII, Stuttgart, 1912, s. 768.
- _____ : "Gaziura", **RE**, VII, Stuttgart, 1912, s. 891.
- _____ : "Halys", **RE**, VII, Stuttgart, 1912, s. 2286-2287.
- _____ : "Kataonia", **RE**, X, Stuttgart, 1912, s. 2478-2479.
- _____ : "Komana", **RE**, XI, Stuttgart, 1922, s. 1126-1127.
- _____ : "Morimene", **RE**, XVI, Stuttgart, 1935, s. 304-305.
- _____ : "Nyssa", **RE**, XVII 2, Stuttgart, 1937, s. 1662-1663.
- _____ : "Sebast(e)ia", **RE**, IIa, Stuttgart, 1923, s.952-953.
- Schenke, Martin : "Orophernes", **Der Neue Pauly**, 9, 2000, s. 51.
- Schmitt, R. : "Kappadoker", **Reallexikon der Assyriologie, Vorderasiatischen**, Berlin/New york, 1980, s. 399-400.
- Seferis, Yorgo : **Kapadokya Kiliselerinde Üç Gün**, Çev. Samih Rıfat, YKY, İstanbul, 1995.
- Sevin, Veli : "Anadolu'da Pers Egemenliği", **Görsel Anadolu Uygarıkları Ansiklopedisi** , c. 2, İstanbul, 1982, s. 268-279.

- _____ : **Anadolu Arkeolojisi**, Der Yay., İstanbul, 1997.
- _____ : “MÖ I. Binyıl: Demir Çağı”, **Kapadokya**, İstanbul, 1998, s.170-193.
- _____ : “Tarihsel Coğrafya”, **Kapadokya**, İstanbul, 1998, s. 44-61.
- Silistrelî, Uğur : “1984 Köşkhöyük”, **VII. Kazı Sonuçları Toplantısı, (20-24 Mayıs 1985, Ankara)**, Ankara, 1986, s. 129-141.
- _____ : “Köşkhöyük’te bulunan Kabartma İnsan ve Hayvan Figürleriyle Bezeli vazolar”, **Belleten LII**, sayı 206, Ankara, 1989, s. 361-374.
- _____ : “1988 Köşkhöyük Kazısı”, **XI. Kazı Sonuçları Toplantısı I, (18-23 Mayıs 1989, Antalya)**, Ankara, 1990, s. 91-97.
- Simonetta, Bono : **The Coins of the Cappadocian Kings**, Office Du Livre Fribourg, Basel, 1977.
- Soylu, G. : “Niğde’nin Prehistoryasına Yeni Katkılar”, **Antropoloji**, sayı.3, Ankara, 1967, s. 195-198.
- Sullivan, Richard, D. : “The Dynasty of Cappadocia”, **ANRW**, II, 7.2, Walte De Grayter, Berlin, 1980, s. 1125-1168.
- _____ : **Near Eastern Royalty and Rome**, University of Toronto Press, London, 1990.
- Sydenham, Edward, A. : **The Coinage of Caesarea in Cappadocia**, Spink & Son Ltd., New York, 1978.

- Şahin, Hamdi : “Galatlar ve Galatia İle İlgili Antik Kaynaklar”, İstanbul (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), 1997.
- TAD Türk Arkeoloji Dergisi
- TAED Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi
- TAY Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri
- Tarn, W.W. : **Hellenistic Civilizations**, Edward Arnold and Co., London, 1947.
- _____ : “The New Hellenistic Kingdoms”, **CAH**, vol. VII, 1928, s.75-107.
- _____ : “Persia, From Xerxes to Alexander”, **CAH**, vol. VI, 1933, s. 1-25.
- _____ : “Alexander: The Conquest of Persia”, **CAH**, vol. VI, 1933, s.352-386.
- _____ : “The Heritage of Alexander”, **CAH**, vol. VI, 1933, s.461-504.
- Teja, Ramon, : “Die Römische Provinz Kappadokien in der Prizipatszeit”, **ANRW**, II, 7.2, 1083-1124, Walte De Grayter, Berlin, 1980.
- Tekin, Oğuz : “Hellenistik Çağ ve Roma İmparatorluk Dönemi”, **Kapadokya**, s. 194-225, İstanbul, 1998.
- Texier, Charles : **Küçük Asya**, 3. cilt, Çev. Faruk Yılmaz,

Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri
Vakfı, Ankara, 2002.

- Thiery, Nicole : "The Rock Churches", **Art of Cappadocia**, Nagel Publishers, Geneva, 1971, s.129-171.
- Treidler, Hans : "Kappadokia", **KP**, IV, Stuttgart, 1969, s. 114-115.
- _____ : "Kataonia", **KP**, IV, Stuttgart, 1969, s. 159.
- _____ : "Pyramos", **RE**, XXIV, Stuttgart, 1963, s. 1-11.
- Todd, Ian : "The Prehistory of Central Anatolia I: The Neolithic Period", **Studies In Mediterranean Archaeology LX**, Göteborg, 1980.
- Todd, Ian, A.- Pasquare, G. : "The Chipped Stone Industry of Avla Dağı", **AS**, 15, London, 1965, s.95-112.
- Tuncel, M. : "Oluşum Çağları", **Kapadokya**, 19-42, İstanbul, 1998.
- Tuncer, Ömer: **İşte Anadolu**, İstanbul, 1992.
- Von der Osten, H.H.: The Alishar Höyük, Season of 1930 and 1932, Part 1, The university of Chicago, OIP:28 researches in Anatolia:7, Chicago, 1937.
- Walser, Gerold : **Die Völkerschaften Auf Den Reliefs Von Persepolis**, Verlag Gebr. Mann, Berlin, 1966.
- Whorton, Annabel, Jane : "Monuments of Cappadocia", **The Oxford Dictionary of Byzantium I**, Washington, 1991,

s. 379.

Wood, D. : "Byzantine Military Standarts In a Cappadocian Church", **Archaeology C.12,1**, İstanbul, 1959, s. 38-46.

Yenipınar, Halis- Şahin, Seracettin:

Paintings of The Dark Church, A Turizm Yay., 1998.

Zgusta, L. :

Kleinasiatische Ortsnamen, Heidelberg, 1984.

Ziegler, Konrat :

"Melitene", **KP, III**, Stuttgart, 1969, s. 1179.

_____ :

"Komana", **KP, III**, Stuttgart, 1969, s. 277.

EK I: ANTİK KAYNAKLARDA KAPPADOKIALILARIN KÖKENİ HAKKINDAKİ PASAJLAR

LEUKOSYRIALILAR VE KAPPADOKIA ADININ KÖKENİ

M.Ö. V. – IV. Y.Y

HERODOTOS, *Historiai*, I, 72

_____, I, 76

M.Ö. I.- M.S. I. YY.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 5

_____, XII, III, 9

“Paphlagonia’ya gelince; burası doğuda, Herodotos’a göre “güneyden gelerek Syrialılar ve Paphlagonialılar arasında akan Eukseinos denen denize dökülen Halys nehri ile sınırlanmıştır.” Onun “Syrialılar” dan kastı “Kappadokialılar” dır.Taurosların öbür tarafındakilere “Syrialılar” dendiği halde bugün dahi bunlara Leukosyrialılar “Beyaz Syrialılar” denmektedir. Tauros’un bu tarafındakilere kıyaslanacak olursa, öbür taraftakilerin tenleri daha esmerdir; halbuki bu taraftakiler öyle değildir, bu nedenle “Beyaz” ünvanını almışlardır. Pindaros Amazonların “mızrakları ile uzaklara erişen bir Syria ordusunu sevkettiğini” söyler ve bu suretle yaşadıkları yeri Themiskyra’da olduğuna açıkça işaret eder. Themiskyra, Amisene topraklarındadır ve bu topraklar Halys nehrinden sonra

gelen ülkede yaşayan Leukosyrialılara aittir.....”

_____, XII, III, 12

_____, XII, III, 24-25

_____, XII, III, 27

“...(Apollodoros) Sık sık Phoinikalılar ve Mısırlılar ve Etyopyalılarından söz ettiği halde, Beyaz Syrialılardan ve Syrialılardan veya Kappadokialılardan veya Lykaonialılardan söz etmez...”

M.Ö. I. Y.Y.

CORNELIUS NEPOS, *Datames*, XIV, I, 1

“Kamisares’in oğlu ve doğuştan Kariyalı olan Datames, Skythialı bir annenin oğlu olarak doğdu ve kariyerine Artakserkses’in sarayını koruyan askerlerden biri olarak başladı. Babası Kamisares kişisel cesareti, savaşta ki yiğitliği ve pek çok fırsatta krala sadakatini ispatlaması nedeniyle Kilikia’nın Kappadokia’ya katılan ve *Leukosyroi* yani, *Beyaz Suriyeliler*’in iskan ettiği bu parçasını yönetti...”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historia*, VI, ii, 6-9

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS, *Peri Ton Polemon*, I, XVII, 22

KAPPADOKIALILARIN KÖKENLERİ

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, I, 2

“Aynı dili konuşan kabilelere gelince; eskiler Kappadokialıları ayrı bir kabile olarak kabul ettiklerinden, Kataonialıları bundan ayırmışlardır. Kabileleri sayarken de Kataonia’yı Kappadokia’dan sonra koymuşlar ve ondan sonra da Euphrates ve onun ötesindeki kabileleri , Melitene’yi de Kataonia’ya dahil edecek şekilde sıralamışlardır. Kataonia ve Euphrates arasında bulunan Melitene, Kommagene’ye sınır olup, Kappadokia’nın bölünmüş olduğu on valilikten biridir. Gerçekten benim zamanımda Arkhelaos’dan sonra gelen krallar, Kappadokia’da ki valiliklerini bu şekilde devam ettirmişlerdir. Kataonia Kappadokia’nın onda biridir. Benim zamanımda her iki memleketinde valileri vardı; fakat o zamandan beri diğer Kappadokialılarla kıyaslandığı zaman ne dil ne de başka adetler bakımından Kataonialıların farklı olmadıkları görülür. Bunların ayrı bir kabile olduklarını gösteren bütün işaretlerin kaybolmuş olması dikkat çekicidir. Her halde bunlar vaktiyle ayrı bir kabile idi, fakat Kappadokialıların ilk kralı olarak kabul edilen Ariarathes(III) tarafından ilhak edilmişlerdi.”

_____,XII, III, 9

M.S. I. II. Y.Y.

DIO CHRYSOSTOM , **Orationes**, 35, 14,

“... Ayrıca sen Phrygia, Lydia ve Karia'nın önünde bir siper gibi durmaktasın; zaten etrafında başka kabileler de var; Kappadokialılar, Pamphyliyalılar ve Pisidialılar...”

M.S. IV. Y.Y.

St. BASILELIOS, **Epistolai**, IXCVIII

“... Kappadokia Secunda'nın Psikoposuyla tanışmak bizim de niyetimizdi; ama onlar başka bir eyaletin adıyla adlandırıldıklarında hemen bizden ayrı bir soydan ve ırktan olduklarını düşündüler...”

EK II: ANTİK KAYNAKLARDA KAPPADOKIA’NIN TARİHİ COĞRAFYASI HAKKINDAKİ PASAJLAR

Sınırları

M.Ö. V.-IV. Y.Y.

HERODOTOS, *Historiai*, V, 49

“...Bunları söylerken, yanında getirmiş olduğu bronz levha üzerinde çizilmiş dünya haritası üzerinde, bu ülkelerin yerlerini gösteriyordu. “Lydialıların, diye devam etti, komşuları Phrygialılardır, işte bizim Suriyeliler dediğimiz Kappadokialılar; onların sınırında Kilikia; şurada denize çıkarlar ve işte burada Kıbrıs adası...”

, I, 72

“Kappadokialılar’a Yunanlılar Suriyeli derler. Bu Suriyeliler, Pers egemenliği altına düşmeden önce Med’lere bağlıydılar. Medlerin toprakları ile Lydialılarınkiler arasında sınır aslında Halys ırmağıydı, ki bu ırmak Armenia dağlarından çıkar. Kilikia’dan geçer, Matienleri sağına, Phrygia’yı soluna alıp, bu iki ülke arasında akar; bu ülkeleri geçtikten sonra, kuzeye doğrularak Kappadokia Suriyelileri ile sol kıyıda Paphlagonia arasında sınır çizer. Demek ki Halys ırmağı hemen hemen bütün Asya’yı bir kıyıdan öbürüne kesmiş olur, bir yanda Kıbrıs adasının karşısına rastlayan kıyı, öbür yanda karadeniz kıyıları. Burası bir çeşit boyun

noktasıdır ve ayağına çabuk bir adam bu yolu beş günde alabilir.

V, 52

“ Biz kendimiz de bu yol (Kral yolu) hakkında bir şeyler söyleyeceğiz: Bütün yol boyunca kraliyet konutları ve çok güzel kervansaraylar vardır. Hep insanların oturdukları yerlerden ve güvenlik içinde geçilir. Lydia ve Phrygia içlerinde yirmi stathmetikos ya da konak boyunca uzanır ki bu, doksan dört buçuk parasang tutar. Phrygia sınırında Halys ırmağına rastlanır, bu ırmağı geçebilmek için buraya hakim durumda olan sıradağları ve ırmağı gözaltında bulunduran önemli bir kaleyi aşmak gerekir. Bunu aştıktan sonra Kilikia sınırına kadar Kappadokia içinde yirmi sekiz konak yani dört yüz parasang gidilir; sınırda iki sıradağı aşacak ve iki kalenin önünden geçeceksiniz. Oradan öte , Kilikia içerisinde geçilecek yol üç konak, onbeş buçuk parasangtır. Kilikia ve Armenia arasında, içinde gemilerin yüzebildiği bir ırmaktır ki adı Fırat'tır. Armenia içinde her biri bir garnizonla tutulan on beş konaklık yol vardır, elli altı buçuk parasang tutar. Bu bölgeyi gemilerin yüzebildiği dört ırmak sular. Bunlar geçilmeden gidilemez. Birincisi Dicle'dir; ikinci ve üçüncü aynı yerden çıkmadıkları ve bir tek ırmak olmadıkları halde aynı adı taşırlar. Birincisi Armenia'dan, öbürü Matien'lerin ülkesinden gelir. Dördüncünün adı Gyndes'dir; Eskiden Kyros'un üç yüz altmış kanala ayırmış olduğu ırmak budur. Armenia'dan Matienler ülkesine geçerken dört konak vardır ve bu ülkeden Kissia'ya vardıktan sonra, üzerinde Susa kentinin

kuruşmuş olduğu ve gemilerin işlemesine elverişli bulunan Khoaspes'e kadaron bir konak, kırk iki parasang yoldur. Bütün bu konakların toplamı yüz on birdir; Sardes ile Susa arasındaki konakların sayısı işte budur.”

M.Ö. II.-I. YY.

CICERO, Epistulae Ad Familiaris, XV, II

M.Ö. I. YY.

DIODORUS SICILUS, Bibliotheca Historike, II, 2, 3

M.Ö.I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, Geographika, XII, I, 1

“Ve Kappadokia da çeşitli kısımları olan bir ülkedir ve bir çok değişiklikler geçirmiştir. Fakat bu ülkenin aynı dili kullanan sakinlerinin , güneyde Kilikia Taurosları diye adlandırılan dağlar, doğuda Armenia ve Kolkhis ve değişik dil konuşan aradaki halklar ve kuzeyde Halys nehrinin ağzına kadar Eukseinos ve batıda hem Paphlagonialı kabileler ve hem de Phrygia'da yerleşmiş olan Lykaonialılara kadar uzanan Galatialılar ve Kilikia Trakheia'da oturan Kilikialılar tarafından çevrilmiş oldukları söylenebilir.”

_____, XII, I, 3

“Kilikia Trakheia'ya kadar uzanan Issos körfezi ve Sinope

ile Tibarenler kıyısına kadar uzanan Eukseinos tarafından sınırlandırılmış olan Kappadokia, büyük bir yarımada'nın berzahını oluşturur. Yarımada'dan kastım , berzahın bu tarafında Kappadokia'nın batısında kalan kısımdır, burası Herodotos tarafından “ *Halys nehrinin bu tarafındaki ülke*” diye tanımlanmıştır; çünkü burası, Herodotos'un Halys nehrinin bu tarafındaki kabilelerin bir tiranı olarak adlandırdığı Kroisos tarafından bütünü ile yönetilen bir ülkedir. Bununla birlikte bugünün yazarları Taurosların bu tarafındaki ülkeye Bütün Asia kıtasının ismini kapsatarak Asia demektedirler. Bu Asia, doğudaki ilk ulusları, Paphlagonialıları ve Phrygialıları ve Epiktetos'u ve bunların yanında Troas'ı ve Hellespontos'u ve bunlardan sonra denizlerde, Yunanlı olan Aiolisleri ve Ionialıları ve geri kalanlar arasında Kariyalılar ve Lykialıları ve iç tarafta Lydialıları içine alır. Diğer kabilelere gelince, bunlar hakkında daha sonra konuşacağım.”

, XII, I, 4

Makedonialılar Kappadokia'yı ele geçirdikleri zaman, burası Persler tarafından iki satraplığa ayrılmış bulunuyordu. Makedonialılar ülkenin bir kısmını isteyerek, bir kısmını da istemeyerek satraplıktan krallığa çevirmişlerdir. Bu krallıklardan birine “*Asıl Kappadokia*”, “*Tauros yakınındaki Kappadokia*” ve hatta “*Büyük Kappadokia*” ve diğerine de başkaları “*Kappadokia Pontika*” adını vermişlerse de, bunlar “Pontos olarak adlandırmışlardır. Büyük Kappadokia'nın idari taksimatını henüz bilmiyoruz, çünkü kral Arkhelaos'un ölümünden sonra Caesar ve senato, buranın bir Roma eyaleti olmasına

karar vermişlerdir. Fakat Arkhelaos ve ondan önce gelen krallar zamanında ülke valiliklere ayrılmıştı. Tauros'un yakınlarındakiler beş tane idi, yani, Melitene, Kataonia, Kilikia, Tyanitis, Garsauritis; ve Laviansene, Sargarausene, Sarauene, Khamenene ve Morimene ise geri kalan beş valiliği meydana getiriyordu. Daha sonraları Romalılar son olarak korsan Antipatros'a ait olan Derbe'ye kadar uzanan Kastabala ve Kybistra civarında bulunan Kilikia'dan alınmış ülkeyi onbirinci valilik olarak Arkhelaos'a ve korsanlık işlerinin örgütlendirildiği bütün bölge ile birlikte, Elaiussa civarındaki Kilikia Trakheia'yı da vermişlerdir.”

_____, XII, II, 10

“Ülkenin büyüklüğü şöyledir: Genişliği Pontos'tan Tauros'a kadar yaklaşık 1800 stadia, uzunluğu Lykaonia ve Phrygia'dan doğuda Euphrates ve Armenia'ya kadar yaklaşık 3000 stadiadır. Burası sadece meyve bakımından değil fakat özellikle tahıl ve her çeşit davar bakımından da mükemmel bir ülkedir. Pontos'a nazaran daha güneyde olduğu halde ondan daha soğuktur. Bagadania hem düz ve hem de hepsine oranla daha güneyde olduğu halde (Zira Taurosların dibinde bulunur) burada da hemen hemen hiç meyve ağacı yetişmez. Ülkenin geri kalan kısmının çoğunda ve özellikle Garsauritis, Lykaonia ve Morimene civarında çok sayıda eşekler otlar. Kappadokia'da ayrıca “Sinoplu” olarak adlandırılan aşı boyası yapılı; İberialılar bununla rekabet ettikleri halde, bunlarıki dünyadakilerin en iyisidir. “Sinoplu” olarak adlandırılmasının nedeni, Ephessosluların ticareti Kappadokia halkına ulaştıncaya

kadar buralı tüccarların onu Sinope'den sevk etmeyi adet edinmelerindedir. Arkhelaos'un madencileri tarafından, Galatialıların ülkesi civarında, kristal ve oniks plakaları bulunduğu söylenir. Ayrıca belirli bir yerde renk bakımından fildişine benzeyen beyaz bir taş bulunur ve bundan küçük bilek taşları ölçüsünde parçalar elde edilir ve bu parçalardan küçük hançerler için saplar yapılır. Başka bir yerde de çok sayıda saydam taş parçaları bulunuyordu ve onlar bunu ihraç ediyorlardı. Pontos'la Kappadokia sınırı Tauroslara paralel dağlık bir bölge olup, *Khammenene*'nin en batı ucundan başlar ve burada sarp çıkışlı tahkim edilmiş bir yer olan Dasmenda bulunur ve *Laviansene*'nin en doğu ucuna kadar uzanır. Hem Khammenene hem de Laviansene Kappadokia valilikleridir.”

_____, XII, III, 2

_____, XII, III, 5

“...Kallisthenes “*Gemilerin Dizilişi*” adlı risalesinde “*Kroma, Aigialos ve yüksek Eritinoi*” sözcüklerinden sonra “*Parthenios nehri yöresindeki görkemli evlerinde yaşayan Kaukonlar, Polykles'in oğlu tarafından yönetiliyorlardı.*” Sözcüklerini araya sıkıştırmış ve Kaukonların, Herakleia'ya ve *Mariandyner* ülkesinden bizim Kappadokialı dediğimiz *Leukosyria*'ya kadar uzandıklarını Tieion dolaylarındaki Kaukon kabilelerinin Parthenios nehrine kadar yayıldıklarını, halbuki bu nehirlerden sonra Kytoron'u elinde tutan Hnetlerin bulunduğunu ve bugün dahi Parthenios nehri dolaylarında

bazı Kaukonita topluluğunun yaşadığını ekler.”

_____, XII, III, 8

“... Zenedotos “*Enete'den*” diye yazar ve Homeros’un açıkça bu günkü Amisos’a işaret ettiğini söyler. Ve bazıları da Kappadokialıların sınırında oturan Enetler isimli bir kabilenin Kimmerler ile bir sefer yaptıklarını ve sonra Adria denizine sürüldüklerini söylerler....”

_____, XII, III, 9

_____, XII, III, 14

“Gazelonitis’den sonra, Saremene’ye ve Sinope’den aşağı yukarı dokuz yüz stadia uzaklıkta bulunan ve önemli bir kent olan Amisos’a gelinir. Theopompos buranın ilk defa Miletoslular, ...Kappadokialı bir lider tarafından ve üçüncü defa da Athenokles ve Athenalılar tarafından kolonize edilerek , isminin Peiraios olarak değiştirilmiş olduğunu söylemektedir...”

_____, XII,III, 38

_____, XII, III, 39

_____, XII, V, 1

“... Fakat Paphlagonia tarafındaki bölge, Pontos ve Kappadokia ve evvelce tarif ettiğim kabilelere yakın olduğundan, ilk önce buralara komşu bölgeleri anlattıktan sonra sırasıyla öteki yerleri anlatmam, her halde daha

uygun olacaktır.”

_____, XII, V, 2

“Pontos ve Kappadokia yakınındaki kısımlara Trokmiler sahiptir. Buraları Galatialıların oturduklarının en tahkim edilmişidir....”

_____, XII, VI, 1

_____, XII, VI, 3

“Isaurike'nin yanında Derbe bulunur ve burası Kappadokia'ya en yakın ülkedir.....”

_____, XIV, V, 1

“... Fakat Kilikia Pedias, Soli ve Tarsos'dan Issos'a ve keza Tauros'a Kappadokialıların yerleşmiş olduğu kuzey yanındaki kısımlara kadar uzanır...”

_____, XIV, V, 23

“ Her ne kadar Epheros bu yarımadaın on altı kabile tarafından iskan edildiğini söylüyorsa da, bunlardan üçü Hellen ve diğerleri, karışmış olanların dışında, barbarlardır. Bunları şöyle toplayabiliriz: Kilikialılar, Pamphyialılar, Mariandyner, Troialılar ve Karialılar deniz kıyısında; Pisidialılar, Mysialılar, Khalybler, Phrygialılar ve Milyaslılar iç kısımda yaşarlar. Bu soruna hakim olan Apollodoros, Ephoros'un devrinden daha sonra gelen Galatları, önce sözü edilenlerden sonra, on

yedinci kabile olduğunu söyler. Troia savaşları sırasında Hellenler henüz buraya yerleşmemişlerdi ve yabancı kabileler zaman aşımından ötürü daha fazla karışmışlardı; ve ozan (homeros), kataloğunda, Troialıların, Paphlagonialıların ve Lydialılarını sayacağı yerde Mysialıların, Phrygialıların, Karialıların, Lykialıların ve Meionialıların kabilelerini ve örneğin: Halizonlar ve Kaukonlar gibi diğer bilinmeyen halkları ve “Katalog” dışında Keteiler ve Solymleri ve Thebe ovasından Kilikialıları ve Lelegleri sayar, fakat hiçbir yerde Pamphyliyalılar, Bithynialıları, Mariandyleri, Pisidialıları, Khalybleri, Mysialıları veya Kappadokialıları saymaz. Çünkü bunlardan bazıları henüz bölgeye yerleşmemişlerdi ve diğerleri de öteki kabilelerin içinde yer alıyorlardı.örneğin; Hidrieisler ve Termiller Karialıların ve Dolionlar ile Bebryklerin Phrygialılar arasında yer aldığı gibi.”

, XIV, V, 24

“ Fakat Apollodorus açık olarak Ephoros’un ifadesi üzerinde adil bir yargıya varamamış ve aynı zamanda ozanın sözlerini karıştırmış ve değiştirmiştir, çünkü aksi halde o, Ephoros’a hem Sinope hem de Amisos’dan doğruya doğru bu kadar uzak olan Khalybleri neden yarımadanın içine yerleştirdiği sorusunu sormalıydı. Bu yarımadanın berzahının Issos’dan Eukseinos’a uzanan doğru olduğunu söyler ve bu doğruyu bir tür meridyen olarak kabul ederler. Bu doğruyu bir kısmı Sinope’ye, diğerleri de Amisos’a yöneltir, fakat hiç birisinin Khalybler ülkesine yöneltmediği bu doğru kesinlikle bir

eğridir. Gerçekte Khalybler ülkesinde geçirilen meridyeni Küçük Armenia ve Euphrates içinden geçirmeliydi, böylece tümüyle Kappadokia'yı, Kommagene'yi, Amanos dağına Issikos körfezini kesmiş olurdu. Şayet bu durumda eğri çizginin berzahı sınırladığını kabul edersek, en azından bu yerlerin pek çoğu özellikle ve onun gibi Kappadokia'nın Eukseinos'a doğru bir uzantısı olan ve şimdi Pontos denen topraklar ve böylece Khalyblerin ülkesi, Kataonia ve her iki Kappadokia ve atlamış olduğu Lykaonia'nın da yarımadanın bir parçası olarak aşağıya doğru kayması gerekirdi. Bundan başka Ephoros, benim önceden işaret ettiğim gibi ve ozanın Holizonlar dediği Khalybleri neden iç kısma koymuştur? Buna karşı onları Kappadokia ve Kilikia örneğinde yapıldığı gibi, ikiye ayırıp bir kısmını deniz kıyısına ve diğerini iç kısma yerleştirmek daha iyi olurdu. Fakat Ephoros Kappadokia'nın adını bile anmamıştır ve sadece deniz kıyısındaki Kilikalılardan söz eder.....”

, XIV, V, 27

“...ozanda (Homeros) Kappadokia, Kataonia ve Lykaonia'dan söz edilmez, fakat bunun nedeni yukarıda söylediklerimiz olamaz, çünkü bu kabilelerin o zamanki tarihlerini bilemiyoruz. Bunun için Apollodoros'un, Homeros'un neden Kappadokialıları ve Lykaonialıları atlamış olduğunun nedeni ile ilgilenmiş olması ve onu savunmaya kalkması saçmadır....”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, V, 41, 145

“Phrygia, Troas’ın gerisindedir ve halkları hala Lectum burnu (Baba burnu) ve Echeleus nehri arasında anılır. Bunun kuzey tarafında Galatia, güney tarafında Lycaonia, Pisidia ve Magdonia ile sınırdadır ve doğuda da Cappadocia’ya doğru uzanır...”

_____, V, 25, 95

“...Lycaonia’ya ait dikkate değer diğer bölgeler Tauros dağı üzerindeki Thebasa ve Galatia ile Cappadocia arasındaki sınırda bulunan Ida’dır...”

_____, V, 42, 146

“Aynı şeyi Phrygia üzerinde uzanan ve eski başkenti Gordium(Yassıhöyük) olan bu ülkeden pek çok toprak almış olan Galatia için de söylemek uygun olur. Bölge Tolistobog, Vaturi ve Ambutouti denilen Gallialılar tarafından işgal edilmiştir. Maeonia ve Paphlagonia bölgelerini işgal edenler ise Trogmilerdir. Galatia’nın kuzey ve doğusu boyunca Cappadocia uzanır ki burası Tectosaglar, Toutobodiacılar tarafından işgal edilmiş olan en bereketli topraklardı. Halklar ve tetrarkh’ların sayısı 195’tir. Ancyra kenti Tectosaglara, Tavium Trocmelere ve Pessinus Tolistoboglara aittir...”

_____, VI, iii, 8-9

“Cappadocia’nın içinde Claudius Caesar’ın Archelais adlı

şehri vardır. Buradan Halys nehri akar. Iris üzerindeki Amaseia Gazakena bölgesindedir. Kolopene bölgesinde ise Sebastia ve Sebastepol adlı küçük ama yukarıda belirtilen şehirler kadar önemli iki şehir vardır. Cappadocia'nın geri kalan bölgeleri ise şunlardır; Semiramis tarafından kurulmuş olan, Melite Diokaesaria, Tyana, Castabala, Magnopolis, Zela ve Argaios dağının eteğinde şu anda Caesareia olarak bilinen Mazakus. Cappadocia'nın Commagene'ye bitişik olan ve 'Melitene' olarak adlandırılan bir kısmı Büyük Armenia'ya sınırdır, ayrıca Garsauritis ile Phrygia, Morimene ile ise Galatia'ya komşudur. Galatia ile Cappadocia'nın sınırını Cappadox nehri ayırmaktadır ki bu nehir aynı zamanda Cappadocialıların isimlerini aldıkları yerdir. Onlar eskiden 'Beyaz Suriyeliler' olarak anılmaktaydılar.”

, VI, 39, 214-215

“Üçüncü paralel ve Himalayalar'ın yakınlarında Hindistan'dan başlar ve Media, Cataonia, Cappadocia, Tauros, Amanus Issus, Cilicia Kapıları, Soli, Tarsus, Cyprus, Pisidia, Pamphylia, Side, Lycaonia, Lycia, Patara, Ksanthos, Kaunos, Rhodos, Cos, Halikarnassos, Knidos, Doris, Khios, Delos, Kykladların ortası, Gythium, Malea, Argos, Laconia, Elis, Olmypyis ve Peloponnesos'taki Messenia, Syracuse, Cataonia, Sicilya ortaları, Sardunya'nın güneyi, Carteia, Cadız bölgelerinin içinden geçer.

, VIII, 83, 225-226

“ Bu bağlamda doğanın sadece farklı hayvanları farklı ülkelere vermesi değil, aynı zamanda bazı hayvanları aynı bölgedeki farklı alanlara vermemesi de şaşırtıcıdır. İtalya’da Maesia ormanında (Etruria’da) şu an üzerinde konuştuğumuz *dormice* sadece belli bir kısımda bulunmaktadır. Lycia’da Sexi yakınında ceylanlar bölgeyi aşamazlar tıpkı Cappadocia’yı Cilicia’dan ayıran sınırı yabani eşeklerin geçemediği gibi...”

, XXXI, 6, 24

“...Cappadocia kabileleri ile başlayacağız. Bunlar Pontos halkının içlerine dek yayılmışlardır. Bu çok sayıdaki insanlar Sağda Commagene, Commagene’nin sağ tarafındaki yukarıda saydığım Asia kabileleri, Küçük ve Büyük Armenia’yı geçerek büyük bir alana yayılmışlardır...”

, VI, 49

“ Büyük Armenia Parihedri dağlarında başlar ve daha önce de belirttiğimiz gibi, Cappadocia bölgesinden Euphrates nehri ile, Mesopotamia’dan ise neredeyse aynı derecede ünlü Tigris nehri ile ayrılır...”

TACITUS, *Annales*, II, LX

“...Eski ihtişam hikayelerini kanıtlayan yığınla Mısır mektubu duvarların üzerinde baki kalmıştır ve kıdemli rahiplerden biri kendi yerel dilini açıklamak için şunları söyler: ‘ Öncelikle şehir yediyüzbin askere sahipti ve bu

ordu ile Kral Ramses (II. Ramses -M.Ö. 1333) , Libya ve Ethiopia'yı, Medler ve Persleri, Bactria'yı ve Scyth ve Suriyelilerin yaşadığı yerleri ve Armenia'lıları aldıktan sonra ve Cappadocia'da oturanlara komşu olduktan sonra bir tarafta Bithynia denizine bir tarafta da Lycia'ya kadar her yere hakim oldu'..."

M.S. II. Y.Y.

APPIANOS, **Romaike Historia**, (Prologus) I, 6

"...Şayet Kappadokia ve Kilikia'dan Ionia'ya doğru inilirse, büyük bir Yarımada'ya rastlanır: kara, sağ yanında Pontos, Propontis, Hellespontos ve Ege denizi ile sol yanında ise Pamphylia veya Mısır denizi ile çevrilidir. Burası her iki adı da taşımaktadır..."

M.S. II. – III. Y.Y.

CASSIUS DIO, **Historia Romana**, LXXX, 4, 7

"Valerianus Paetus metreslerine, hizmet etsinler diye altında bastırılmış olduğu portresini süs eşyası olarak dağıttığı için hayatını kaybetti. Bu yüzden ona karşı şikayetler oldu. Kendi memleketinin komşusu olan Kappadokia'ya gitmek istiyordu - çünkü o Galatyalıydı - ve orada bir ayaklanma başlatmak istiyordu. Zaten bu yüzden kendi portresini taşıyan altın parçalarını yaptırmıştı..."

_____, LIV, 24

“Bunun, Mithridates’in torunu olduğunu iddia eden ve Asander’in ölümünden sonra Augustus’un elinden krallığı alan Scarbonius olduğu görülüyor. Aynı zamanda o, Asander’in Dynasmis adlı karısıyla da evlendi, ki bu kadın aynı zamanda Pharnakes’in kızı ve Mithridates’in torunuydu. Ve böylece kocası tarafından hükümdarlığı garanti altına, Bosphorus’u ise kontrolü altına aldı. Agripa bunu öğrenince ona karşı Pontos’un Kappadokia sınırındaki bölümünün kralı olan Polemon’u gönderdi...”

M.S. III. Y.Y.

MARCUS IUNIUS IUSTINUS, *Historiae*, II, 4

“Aynı sıralarda Scythianlar arasında krali kan taşıyan iki genç; Ylinos ve Scolopitus soylular arasında meydana gelen bir sürtüşme nedeniyle ülkelerinden sürüldüler ve giderken yanlarına pek çok genç adam aldılar. Daha sonra Cappadocia civarlarında, Thermedon nehri yakınlarında Themiscyra ovasına sınır olan bölgede yerleşmek için uygun bir yer buldular.”

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, *Rerum Gestarum Libri*, XXII, 9, 13

“...Cappadocialıları Cilicialılardan ayıran kapılara vardığında bir öpücükle Celsus adındaki bölge valisini

kabul etti ki o (Iulianus) Atina'daki öğrencilik yıllarından itibaren onu tanımaktaydı. Ona arabasında bir yer verdi ve Tarsus'a beraberinde götürdü..."

BASILELIOS, Epistolai, XXXIV

"... Ve bu tahammül edilemez tek kötü şey değildi, bundan daha da acıklı olanı büyük bir şehir olan Tarsus, şans eseri, sınırları Isaurialıları, Kilikialıları, Kappadokialıları ve Syrialıları kapsayacak şekilde kurulmuştu ve sen düşünüp birinden diğerine bakmaktayken yıkılmak için bir iki adamın deliliğine teslim edilmişti..."

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS, Peri Ton Polemon, II, xxviii, 23

"...Fakat birçoğu, Lazika'nın egemenliğinin, Perslere karşı olan üstünlüğüne gücünün yetmesini diliyorlardı. Oradaki bu başlangıçla hiç zorlukla karşılaşmadan Pontos Eukseinos boyunca uzanan ülkeleri hem denizden hem de karadan istila edebileceklerdi, böylece Kappadokialılar, Galatialılar ve onlara bitişik olan Bithynialıları yenebilir ve ani bir saldırıyla, herhangi bir engelleme olmaksızın Byzantium'u zaptedebilirlerdi..."

STEPHANUS BYZANTIUS, Ethnicorum Quae Supersunt, 211, 10

"Gordion, Kappadokia karşısında. Büyük Phrygia kenti; Midas'ın babası Gordios'dan dolayı..."

DAĞLAR

Argaios

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 6

_____, XII, II, 7

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, II, 6-7

M.S.II.-III.Y.Y.

PHILOSTRATUS, *Bioi Sofiston*, II, 13

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, *Rerum Gestarum Libri*, XX, 9, 1

M.S. IV. Y.Y.

CLAUDIAN, *Carmina*, V, 31

"... Cappadocia tarlaları katliamla yandı. Süratli atların babası Argeus gözden düştü. Halys'ün suları kırmızı akar ve Cilicialılar kendilerini savunamıyorlar uçurumlu dağlarda..."

_____, II, 30

“Şimdi Cappadocialıların otlakları ve hızlı atların babası Argaios yanıyor.”

_____, XVIII, 246-248

“... Kırsal bölge yok edilip harabe haline getirilmişti. Sadece orta okyanus umut verdi. Cappadocia kadınları Phasis nehrinin diğer yakasına esarete mahkum edilmiş olarak sürüldüler. Kendi arazilerinin ahırlarından çalındı, çalınan sürüler Caucasus’un karlı derelerinden içtiler ve bu sürüler Argaios dağının otlaklarını Scythia’nın ağaçları ile değiştirir.”

_____, XLVII, 4-5

“ Ne mutlu attır ki, onun güzel kaderi bir tanrının buyurucu eline uymak ve kutsal gemle yönlendirilmektir. Ve o, koşardı rüzgarın yelesini savurduğu İspanya ovalarında ya da yikanırdı Cappadocia’nın verimli bir vadisindeki Argaios dağının erimiş karlarında...”

Tauroslar

M.Ö. II.Y.Y.

POLYBIOS, Historiai, IV, 2

M.Ö. II.- I. Y.Y.

CICERO, Epistulae Ad Atticum, V, 18

_____, **Epistulae Ad Familiaris, XV, 2**

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, Geographika, XII, I, 1

_____, **XII, II, 3**

_____, **XII, II, 4**

_____, **XII, II, 6**

_____, **XII, II, 7**

_____, **XII, II, 10**

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, Naturalis Historiae, V, 25, 95

QUINTIUS CURTIUS, **Historiarum Alexandri Magni**, VII, iii, 20

“... Yükseklikte ikinci sırada olan Tauros Kappadokia’dan yükselerek Caucasus’a katılır. Kilikia’dan geçer ve kendini Armenia dağları ile birleştirir...”

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS, **Peri Ton Polemon**, I, x, 1

“Kilikia’nın Tauros dağ silsilesi ilk olarak Kappadokia, Armenia, Persarmenia’dan daha sonra ise Albania, Iberia ve bölgede bulunan diğer bağımsız ya da Perslerin esareti altındaki ülkelerden geçer...”

_____ I, xvii,13-20

NEHİRLER, AKARSULAR VE GÖLLER

EUPHRATES

M.Ö. II. – I. Y.Y.

CICERO, *Epistulae Ad Atticum*, XV, 3, 1

_____, *Epistulae Ad Familiaris*, XV, i, 2

M.Ö. II. Y.Y.

POLYBIOS, *Historiai*, V, 43

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 1

_____, XII, II, 7

_____, XII, II, 8

M.S. I.Y.Y.

FRONTINUS, *Stratagemata*, I, i, 6

IOSEPHUS, *Bellum Iudaicum*, VII, 18

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, X, 26

M.S.I. – II. Y.Y.

PLUTARKHOS, Bioi Paralleloi, (Antonius), LXI, 1
_____, (Sulla), V

MS. II. Y.Y.

APPIANNOS, Romaike Historia (Syr.) IX, 55

_____, (Civ.) VIII, 56

M.S. III.-IV. Y.Y.

ALCIPHRON, Letters of Courtesans, IV, 18,15

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum Gestarum Libri, XX, 11, 4

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIOS, Peri Ton Polemon, I, xvii,12-20

PROCOPIUS, Peri Ton Polemon, I, XVII, 22

HALYS

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

AISKHYLOS, *Persae*, 865

"Kaç kent zaptetti o (Dareios). Halys'ün geçit yerini yürüyerek aşmadan Ocak'tan uzaklaşmadan!..."

HERODOTOS, *Historiai*, I, 6

"...Güneyden girip Syria ve Paphlagonia arasından akan ve Pontos Eukseinos denilen denizdeki Boreas rüzgarı yöresinde son bulan Halys nehrinin..."

_____, I, 28

"Günler günlere katıldı, Halys nehrinin beri yakasındaki ulusların Kilikia ve Lykia 'dan gayri hepsi boyun eğmiş, Kroisos 'un egemenliğini tanımışlardı..."

_____, I, 72

"Kappadokia 'lılara Yunan 'lılar Suriyeli derler. Bu Suriye'liler, Pers egemenliği altına düşmeden önce Med'lere bağlıydılar. Halys Nehri idi ki bu nehir Ermenistan dağlarından çıkar Kilikia'dan geçer, Matien'ler i saina, Phrygia 'yı soluna alıp bu iki ülke arasından akar; bu ülkeleri geçtikten sonra kuzeye doğrularak Suriye 'liler ile sol kıyıdaki Paphlagonia arasında sınır çizer. Demek ki Halys nehri hemen bütün Asia 'yı bir kıyıdan öbürüne kesmiş olur..."

_____, I, 75

"...Kroisos , Halys kıyılarına vardığı zaman askerlerini mevcut köprülerden geçirmiştir, ben öyle sanıyorum; ama Yunanistan 'da yaygın olan söylentiye bakılırsa, ona nehri aşmanın çaresini Miletos'lu Thales göstermiştir."

_____, I, 103

"...En büyük çarpışmanın ortasında, gün gece olduğu sırada Lydia 'ıları yenen işte odur (Kyaksares); bütün yukarı Asia 'yı birlikler halinde toparlayıp, Halys nehrine kadar hükmü altına alan odur."

_____, I, 130

"Astyages, otuzbeş yıllık bir saltanattan sonra işte böyle iktidardan düştü ve Med 'ler onun kıyıcılığı yüzünden Pers'lerin önünde boyun eğmek zorunda kaldılar; Halys nehrinin üst yanına düşen Yukarı Asia'yı Skyth egemenliği dışında yüzyirmisekiz yıl ellerinde tutmuşlardı..."

_____, V, 52

"...Phrygia sınırında Halys nehrine rastlanır, bu nehri geçebilme için buraya hakim durumda olan sıradağları ve nehri göz altında bulunduran önemli bir kaleyi aşmak gerekir."

_____, V, 102

"Sardes yanmıştı ve bu arada ülkenin tanrıçalarından Kybebe'nin tapınağı da yanmıştı, sonradan Persler bunu bütün Yunanistan topraklarını yakmak için bahane olarak kullanmışlardı. Halys 'ün bu yanında bulunan Pers 'ler , seferi haber almışlar ve Lydia 'nın yardımına koşmak üzere toplanmışlardı."

_____, VII, 26

"...Satraplardan, en iyi donatılmış birlikleri getirip kraldan, söz vermiş olduğu armağanları alan hangisiydi, bunu söyleyemeyeceğim, hatta bunu meydana çıkarmak için bir geçit töreni yapılmış olup olmadığını da bilmiyorum. Halys nehrini geçip Phrygia'ya ve bu ülke içinde yürünerek Kelainai 'a varıldı."

ISOKRATES, *Epistulae*, (Penegyrikos) IV, 143-144

"... Böylece, kimse benim, örneklerdeki seçimimde adil olmadığımı ve büyük şeyleri atlayıp anlamsız şeylerle ilgilendiğimi ileri süremez. (144) Çünkü bu sitemleri engellemek için, Deriyklidas'ın bin Hoplit'le Aiolia'ya sahip olduğunu, Drakon'un Atarneios'u aldıktran sonra otuzbin Peltats'tan oluşan bir ordu oluşturup Mysia ovalarını yıktığını, ki burayı Thibron yalnızca bir kaç kişi daha fazlasıyla, tüm Lydia'yı yakıp yıkmıştı; ve Agesilaos'un Kyros'un ordusuyla Halys nehrinden bu yana olan tüm topraklara hükmettiğini, unutmadan, en mükemmel şeyleri yaptım."

_____, (*Panathenaicus*), II, 59-60

“...Tekrar ben bu iki şehrin kendilerini barbarlara karşı nasıl alçalttıklarını anlatmak zorundayım. Bizim üstünlüğümüzün olduğu bir zamanda barbarlar Halys nehrinin ötesine bir ordu ile ilerlemeye ve Phaselis’in bu kesiminden savaş gemileri ile yelken açmaya hazırlandılar ama Lacedaemonian’ın hegemonyası altında beğendikleri yerlere ilerleyerek ve yelken açarak sadece özgürlükleri kazanmadılar aynı zamanda pek çok hellenistik merkezin hakimi oldular...”

_____, (Arcopagitikos), VII, 80

" Yunanlıların, o zamanlar kendilerini yönetenlere karşı öyle güvenleri vardı ki onlardan bir çokları Atina'ya teslim oldular. Barbarlar ise Yunan meselelerine karışmaktan o kadar uzaklardı ki ne savaş gemileriyle hareket ettiler ne de Halys nehrini geçtiler, tam tersne barışçıl bir tutum izlediler."

M.Ö. IV.-III. Y.Y.

KSENEPHON, Hellenika, VII, ii, 4-8

" Ertesi gün Hellenler gemi ile buradan (Sinope) yola çıktılar, ve uygun bir rüzgarla iki gün kara boyunca ilerlediler. Bu yolculuk esnasında Argo'nun yananmış olduğu söylenen Iason burnu ve aşağıda yazılı nehirlerin mansaplarını gördüler: Evvela Thermedon'un sonra Iris'in, ondan sonra da Halys'ün..."

M.Ö. III. Y.Y.

APOLLONIUS RHODIUS, *Argonautika*, II, 954

" Aynı şekilde , kendisinden uzanıp dinlenmeyi arzu eden Apollon'u ve hatta nehir tanrısı Halys'ü kandırdı (Sinope): Hiç bir erkek candan arzu ederek sarılmaya zorlayamadı..."

_____, II, 963

"Onlarla birlikte (Deimakhos'un oğulları olan Deileon, Autolykos ve Phlgios ile) kuvvetli rüzgarlarla sürüklenerek Halys'ü arkalarında bıraktılar (Argonautlar), ayrıca yakınlarında akan Iris'i ve hatta Asur'lu alüvyonu."

_____, IV, 240-245

" Tanrıça Hera'nın isteği ile Medea'lı Aia'nın ve Pelias'ın evine felaket getirmesi için en hızlı yoldan Pelasglar'ın ülkesine ulaşmasını sağlayacak sert ir rüzgar esti; bu sebeple üçüncü günün sabahında Paphlagonialılar'ın kıyılarında , geminin iplerini Halys'ün ağzında bağladılar."

M.Ö. II. Y.Y.

POLYBIOS, *Historiai*, XXIV, 14

M.Ö. I. Y.Y.

DIODORUS SICILUS, *Bibliotheke Historike*, IX, 31,1

"Kroisos, Pers Kyros'a karşı sefere çıkarken kahine sordu. Hikmet şu idi: 'Kroisos, Halys'ü geçersen güçlü bir krallık yok olacak!' Fakat o, kahinin çift anlamlı kehanetini istediği gibi yorumladı ve zarar gördü."

_____, XVII, 39

"... (Dareios) şunu da ilave etti (mektubunda), onun (Aleksandros) Halys'e kadar Asia'yı, ülke ve kentlerle kendisine bırakması gerektiğini, eğer dostu olmak istiyorsa..."

_____, XVII, 54

"Aleksandros'a önceden Halys'e kadar ülkenin, delegelerce terk edilmesi ve bundan başka ikibin gümüş talanton ödemek şartıyla barış teklifinde bulunmuştu (Dareios); fakat buna kendisi bile uymadı..."

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 1

"Pontos'a gelince; Mithradates Eupator kendini buranın kralı ilan etti ve Tibaren'ler ve Armenia'ya kadar Halys nehrinin sınır-ladığı ülkeye egemen oldu, ayrıca Halys'ün beri tarafındaki, Amastris ve Paphlagonia'nın belirli yerlerine kadar uzanan bölgeyi de ele geçirdi..."

_____, XII, III, 2

"Bir kimse Propontis'ten Eukseinos'a, denize doğru açılırsa, sol tarafında Byzantion'a komşu kısımlar, sağ tarafında Kalkhedon'a komşu kısımlar kalır. İkincisinde ilk bölge Bithyn'lere, sonraki Mariadyn'lere (bazıları bunlara Kaukon'lar da derler) daha sonraki Halys nehrine kadar olan Paphlagonia'lılara ve ondan sonraki Pontos Kappadokia'lılarına ve Kolchis'e kadar da oralardan sırayla gelen halklara aittir..."

_____, XII, III, 9

_____, XII, III, 12

"Bundan sonra Halys nehrinin ağzına gelinir. Nehir 'Halai' yakınından geçtiği için bu ismi almıştır. Kaynakları Pontos ülkesinin civarında Büyük Kappadokia'daki Kamisene'dedir ve batıya doğru çoğalarak akar ve sonra Galatia ile Paphlagonia arasından kuzeye doğru dönerek, bu iki ülke arasındaki sınır ile, Beyaz Syrialıların ülkelerinin sınırını meydana getirir. Hem Sinopitis'de ve hem de Bithynia'ya kadar uzanan ve evvelce sözü edilen kıyının gerisindeki topraklarda gemi yapımı için olağanüstü elverişli olan ve kolaylıkla ihraç edilebilen kereste bulunur. Masa yapmak için kullanılan tahtayı bu ağaçlardan elde ederler. Bütün toprakları işlenmiş olan ve denizden biraz yukarda bulunan bu ülke zeytin ağaçları ile kaplıdır."

_____, XII, III, 13

“Halys’ün ağzından sonra Gazelontis gelir, ve bu ülke Saramene’ye kadar uzanır; burası verimli bir yer olup, her yanı düzdür ve her şey yetişir. Burada yumuşak yünlü hayvan sürülerinin bolluğu nedeniyle oluşmuş bir koyun yünü endüstrisi de vardır. Bu tür hayvanlara bütün Kappadokia’da ve Pontos’da çok az rastlanır...”

_____, XII, III, 24- 25

_____, XII,III, 38

“Şimdi bu ülkeyle Amisos Sinopelilerin ülkesi arasında kalan ve Kappadokia, Galatia ve Paphlagonia’ya doğru uzanan Pontos’un anlatamadığım kısımlarını tanımlayacağım. Amisosluların arazisinden sonra Halys nehrine kadar uzanan Phazemonitis gelir...”

_____, XII,III, 39

_____, XII,III, 40

“Bundan başka, Pontos eyaletinin, Halys nehrinin dışındaki kısmı kaldı, yani Sinopis yakınındaki Olgassy dağı etrafındaki ülkeyi kastediyorum...”

_____, XII, VIII, 6

“Fakat sözünü ettiğim ülkenin (Halys’in bu tarafındaki

ülke) verimli olması Troia savaşlarından önce dahi meydana gelmiş olan birçok olaylarla doğrulanmış ve buraları kudretlilerin önünde, doğal bir savaş ödülü olarak uzanmıştır...”

TITUS LIVIUS, Ab Urbe Condita, XXXVIII, 16, 1

"... Trocmeler Hellespontos'un kıyılarını aldılar; Tolistoboglar Aeolis ve Ionia'yı aldılar; Tectostaglar ise Orta Anadolu'yu. Bunlar tüm Küçük Asia'da , Tauroslar'ın bu yanında yağmalarını başlattılar, kendileri ise Halys nehrinin her iki yanında oturdular..."

M.S. I. Y.Y.

VALERIUS FLACCUS, Argonautika, V, 112

"...Iupiter'in gülümseyen hırsı alay ediyordu göksel taliplere dokunmadan; yalnız Halys değil Apollon da şaşırıldı tanrıçaya olan sevgisinde."

_____, V, 120

"Önder seviniyor, yeni adamların ondan öküz kürekleri teslim alacağına, Halys'i geçti ve Iris uzakta kıvrılarak akıyor."

IOSEPHUS, Bellum Iudaecum, IV, 632

"... O Mucianus'u önemli bir süvari ve piyade gücüyle

beraber Halys'e gönderdi; o da kışın ortasında bir deniz yolculuğunu göz alamayarak ordusunu Kappadokia ve Phrygia'dan geçirdi."

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, II, 6,7

"...Cappadocialıların bir ırkı olan Caturia Zaceplum'un şehri ve Toros dağından doğup Cataonia ve Cappadocia'dan Halys nehri akar..."

M.S. I-II. Y.Y.

DIO CHRYSOSTOMUS, *Orationes*, X, 26

"(Diogenes:) kendinde duydun; tanrıya mutlaka itaat etmek için Halys'ü geçen ve bu nedenle vatandaşlarını kaybeden, hatta kendisi de zincirlenerek az kalsın canlı canlı yakılacak olan Lydialı Kroisos'un başına gelenleri..."

_____, LXXXVIII, 31

"Sanırım, aynen şöyle söylediler; Sardes'in ortasında akan Paktalos, Kroisos için zenginlik getirdiği günlerde Halys'ün bu tarafında sahip olduğu tüm topraklardan , bütün Lydia ve Phrygia ve Maionialılar ve Mysialıların verdiği haraç ve gelirlere daha fazla kazanç sağlamıştı..."

M.S. II. Y.Y.

APPIANOS, **Romaike Historia**, (Mithr.) 65

"Bunun üzerine Mithridates, senatoya ve Roma'daki Sulla'ya, Murena'nın tutumundan şikayetçi olmak için elçiler gönderdi. Bu arada sonuncusu; güçlü ve o sırada yağmur damlalarıyla yükselmiş ve kendisi için ancak güçlkle geçilebilir bir nehir olan Halys'ü geçmiş ve Mithridates'in dörtyüz köyünü basmıştı. Çünkü kral ona hiçbir engel koymamıştı, sadece elçi heyetinin yurda dönüşü bekliyordu. Zengin ganimet yüklenmiş olan Murena, geri dönüşte Phrygia ve Galatia'ya ayak basmıştı; burada Mithridates'in şikayeti üzerine Roma'dan gelen Calidus, senatonun karar vermemiş olmasına rağmen tüm dinleyiciler önünde, senatonun bir anlaşma yapmış olan krala saygı göstermesini emrettiğini anlattı...."

ARRIANOS, **Anabasis**, II, 4, 1-2

, VI, 12.4

"...Halys'ün beri yakasındaki memleketi tamamiyle zapt ettiği gibi, henrin öbür yanından da epey yerleri ele geçirdi (Aleksandros)..."

KLEMENTOS ALEKSANDREOS, **Proteptikos Pros Hellenas**, 95

"... (Phoibos) arkadaşı Kroisos'u yanlış yola sürükledi, ve genellikle kabul edilmiş ödlülü unutarak (sevgisi onuru kadarmış), kralın kendi ölüsünü yakmak için toplanan odun yığınına doğru, Halys nehrini geçmesi için yol gösterdi..."

LUKIANOS, *Kyniskos*, 14

"Gelecektek haber diye söylediklerinizin çoğu karışık anlaşılmaz şeyler olduğunu da unutmayalım; Halys'ü geçen, kendi devletini mi, yoksa Kyros'un devletini mi yıkacak, bir türlü bilinemez, sözünüzden iki anlam çıkar."

_____, *Zeuksis*, II, 121

"...(İnsanlar) Bilhassa bunun gibi kehanet duyduklarında: 'Kim Halys'ü geçerse, büyük bir krallık düşecek' hem de kenedisininki mi yoksa düşmanıninki mi diye sorulmamış..."

_____, *Zeuksis*, II, 121

(Damis Timokles'e cevap verir): "...Kroisos nasıl bilebilirdi, Halys'ü geçerse Kyros'un krallığı mı yoksa kendi krallığı mı yok olacaktı?..."

M.S. III. Y.Y.

DIOGENES LAERTIUS, *De Clarorum Philosophorum Vitis*, I, 38

"Apollodoros, *Chronica* adlı eserinde Thales'in doğum tarihini 35. Olympiad'ın birinci yılına koymaktadır (M.Ö.640). O 78 yaşında veya Sosikrates'in dediği gibi 90 yaşında öldü. Çünkü 58. Olympiadlar'da ölmüş olmalıydı (M.Ö. 548/545) ve Halys'ün akıntısını başka yöne sevk ederek ona halys'ü köprüsüz olarak geçme sözü verdiği Kroisos'un da çağdaşı olmalıydı."

M.S. III.-IV. Y.Y.

ALCIPHON, Letters of Courtesans, IV, 18,15

"Tatlı Nil'i görmek büyük ve olağanüstü bir şeydir; fakat Euphrates'i görmek de büyük bir şey değil midir? Ve aynı zamanda Istros'u da görmek büyük bir şey değil midir? Ve thermedon'u, Tigris'i, Halys'ü..."

LUCANUS, De Bello Civile, (Pharsalia) III, 272

" Adam, Phasis'in Colchisliler'in ülkesini yardığı bölgeden geliyor orada Craesus'a felaket getiren Halys akar..."

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum Gestarum Libri, XXII, 8, 20

"Buradan fazla uzakta olmayan ve hafif bir eğimle kuzeye doğru uzanan Garambis yükselmektedir, onun karşısında ve 2500 stadia uzaklıkta olan Tauros'daki Criumetepon dağları vardır. Buradan Halys nehrinin tüm kıyıları ipe çekilmiş gibi bir düzlükle uzanmaktadır ve bir yayın her iki yanına bağlanmış gibi bir sahne oluşturmaktadır..."

CLAUDIUS, Carmina, V, 31

_____, XX, 240

"... Bunun (Phrygia'nın) ilerisinde, Ionia'nın gün batımı,

bunun da ilerisinde Galatia'nın gün doğumu bulunmaktadır... Daha kısa süre önce Gallialılar'ın çok büyük bir ordusu, en sonunda bu civara yerleşmek için geldi; bunlar mızraklarından ordular ve Yunanlılar'ın uygar elbiselerini giydiler ve Rhenus'un değil fakat Halys'ün suyundan içtiler.

IRIS

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, Geographika, XII, III, 15

_____, XII, III, 30

_____, XII, III, 39

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, Naturalis Historiae, VI, iii, 8-9

_____, VI, III, 10

VALERIUS FLACCUS, Argonautika, V, 120

M.Ö. III. Y.Y.

APOLLONIUS RHODIUS, Argonautika, II, 963

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIOS, Peri Ton Polemon, I, xvii,12-20

KARMALAS

STRABON, *Geographika*, XII, II, 6

_____, XII, II, 8

KAPPADOKS

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historia*, VI, ii, 6-9

LYKOS

M.Ö. V.-IV. Y.Y.

HERODOTOS, *Historiai*, VII, 30

“ Ve dediğini yaptı, sonra yola koyuldu. Phrygia kenti Anaua'nın ve tuz çıkarılan bir gölün yanından geçti, büyük bir Phrygia kenti olan Kolossai'ye geldi; Lykos ırmağının bir yarıktanakıp kaybolduğu yer burasıdır; aşağı yukarı beş stad ötede gene yeryüzüne çıkar ve Maiandros'a karışır. Kolossai'den çıkan ordu Phrygia ve Lydia'yı ayıran sınıra Kydrara'ya geldi, burada toprağa çakılı bir dikmetaş vardı. Kroisos tarafından diktirilmiştir ve üzerindeki yazıt sınırı göstermektedir.”

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 15

_____, XII, III, 30

MELAS

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 8

“Ayrıca kentin önünde ovada bir de nehir vardır, ismi *Melas*’dır; Kentten yaklaşık 40 stadia uzaklıktadır. Ve kaynakları kentin seviyesinden daha aşağıda bir yerde bulunur. Bu nedenle yerli halk bunu kullanamaz, çünkü yukarı doğru düzenli bir şekilde akmaz, fakat yayılarak bataklık ve göller meydana getirir ve yazın kentin etrafındaki havayı bozar başka zamanlarda kolay olan taş çıkarma işini zorlaştırır; burada *Mazakalıların* yapıları için bol miktarda çıkardıkları düz taşlar vardır. Fakat bu sal taşları ile örtüldükleri zaman kolay çıkartılmazlar. Bu bataklıklar her yerde volkaniktir. Melas dar bir geçitte Euphrates’e bağlandığından, kral Ariarathes buraya bir baraj yaparak, komşu ovayı denize benzer bir göl haline sokmuş, bazı adaların Kykladlar gibi dış dünya ile ilgisini keserek bu arada çocukça zevklerle vakit geçirmiştir. Fakat birden baraj çökmüş, sular tekrar yayılmış ve bu şekilde dolan Euphrates Kappadokia toprağının bir çoğunu silip süpürmüş, bir çok iskanı ve ekili araziye bozmuş, ayrıca Phrygia’yı elinde tutan Galatialıların ülkelerine de oldukça zarar vermiştir. Bu olay hakkındaki kararı Romalılara bırakan yerli halk, zarara karşı kraldan üç yüz talantonluk bir cereme almışlardır. Herpa’da aynı şey olmuştur. Kral orada da Karmalas nehrinin bir koluna baraj yapmış ve ağzın açılması ile su *Mallos* civarında Kilikia’da çeşitli bölgeleri harap etmiş, o da zarar

görenlere tazminat vermiştir.”

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum Gestarum Libri, XIV, 2, 9

“Ve çok büyük zorlukların üstesinden geldikten sonra hızlı ve girdaplı bir nehir olan Melas’ın dik kıyılarına geldiler. Melas burada oturanları tıpkı bir duvar gibi çevreler ve korur...”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, Naturalis Historiae V. XXII, 91-93

PYRAMOS

M.Ö. I. - M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 4

“ Kaynağı ovanın ortasında bulunan ve gidiş-gelişe açık olan Pyramos nehri Kataonia’yı baştan başa geçer. Toprakta önemli bir çukur vardır ve burada suyun yer altında gizli bir geçide aktığı görülür. Bu su sonradan tekrar yüze çıkar. Birisi bu çukura bir kargı atacak olursa, suyun basıncı o kadar kuvvetlidir ki kargı güçlkle içeri girer. Nehir olağanüstü geniş ve derin olduğundan, her ne kadar büyük hacimde akarsa da Tauroslara geldiği zaman öerimli bir küçülme görülür; ayrıca dağdaki nehrin aktığı yarık da dikkati çeker; zira kırılarak ikiye ayrılan kayalarda olduğu gibi, her iki taraftaki çıkıntılar karşı taraftaki oyuklara o kadar uyarlar ki bunlar birbirlerine tamamen intibak ettirebilirler. Benim gördüğüm kayalar böyleydi. Nehrin her iki kıyısında birbirinden iki, üç plethron uzaklıkta bulunan ve aşağı yukarı dağın zirvesine kadar uzanan kayalarda birbirlerine intibak edebilecek çıkıntılar ve oyuklar bulunuyordu. Nehrin yatağı tamamen kayadır. Ve ortasında derin, fakat çok dar bir yarık bulunur. Buradan bir köpek ya da bir yabani tavşan atlıyabilir. Bu yarık nehrin kanalıdır ve ağzına kadar doludur; genişliği bakımından bir kanala benzer; akışının çarpılığı ve genişliğinin birden daralması ve yarığının derinliği nedeniyle gezginlerin kulağına, daha buraya erilmeden çok evvel gök gürültüsünü andıran bir ses gelir. Dağlardan geçerken kısmen Kataonia’dan

kısmen de Kilikia ovalarından denize pek çok mil getirir. Hatta bu konuda bir kehanet de vardır. Buna göre: “*Geleceğin insanları gümüş girdaplı Pyramos’un, kutsal kıyılarını mille dolduracağını ve Kypros’a ulaşacağını göreceklerdir.*” Gerçekten buna benzer bir şey Mısır’da olmaktadır. Nil getirdiği millerle denizi kuru toprak haline sokmaktadır. Buna dayanarak Herodotos Mısır için “*Nil’in armağanı*” demektedir. Halbuki Homeros Pharos’dan “*Açık denizde*” diye söz etmektedir. Çünkü eski zamanlarda burası bugünkü gibi Mısır topraklarına bağlı değildi.”

, XIV, V, 16

“Kydnos nehrinden sonra daha önce sözünü ettiğim ve Kataonia’dan akan Pyramos nehrine gelinir. Artemidoros’a göre buradan Soli’ye düz hat şeklinde yolculuk beş yüz stadiadır. Amphilokhos ve Apollon ile Manto’nun oğlu olup hakkında pek çok mitos söylenmiş olan Mopsos tarafından bir tepeye kurulmuş olan Mallos’da buraya yakındır. Gerçekten ben bu mitoslardan Kalkhas’ın öyküsüne söz etmiş ve Kalkhas ile Mopsos arasındaki tanrısal güçleri üzerine yaptıkları çekişmeyi anlatmıştım. Bazı yazarlar, örneğin Sophokles bu kavgayı Kilikia’ya aktarır ve o, trajik şairlerin adetlerine uyarak Lykia’ya Karia, Troia’ya ve Lydia’ya da Phrygia dediği gibi Kilikia’ya da Pamphylia der. Diğerleri arasında Sophokles bize, Kalkhas’ın burada öldüğünü söyler. Fakat mitosa göre çekişme sadece tanrısal güçle ilgili olmayıp, egemenliği de içeriyordu, çünkü o, şöyle anlatıyor: Mopsos ve Amphilokhos Troia’dan gelip

Mallos'u kuruyorlar ve Amphilokhos sonradan Argos'a gidiyor ve orada durumdan memnun kalmayarak Mallos'a geri dönüyor ve buradaki yönetimde bir pay isteyince Mopsos'la çatışarak bir düello yapıyorlar ve birbirlerini görmeyen yerlere gömülüyorlar. Bugün mezarları Pyramos nehri yakınında Magarsa dolaylarında görülebilir. Mallos gramerci Krates'in doğduğu yerdir ve Panalitios'un onun öğrencisi olduğu söylenir.”

_____, XIV, VI, 2

“Kypros'un çevresi körfezlerin girintileriyle beraber üç bin dört yüz yirmi stadiadır. Kleides'den Akamas'a kadar, doğudan batıya doğru, karadan uzunluk bin dört yüz stadiadır. Kleides Kypros'un doğusunda iki adadır ve Pyramos'dan yedi yüz stadia uzaklıktadır...”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, V, XXII, 91-93

“ Fakat Kilikia'ya komşu olan Syria sahillerine dönecek olursak, burada Diaphnes nehri, Timsah dağı, Alma dağı kapıları, Androkus , Pinarus ve Lycus nehirleri, Issos körfezi, Issos kenti, Aleksandria gibi, Chlorus nehri, özgür bir şehir olan Aegaeae, Pyramos nehri, Cilicia kapıları, Mallos ve Magirsos kentleri ve Tarsus içlerinde, Aleian ovası, Kasyponis, Mopsos (Pyramos nehri üzerinde özgür bir şehir) kentleri, Tyros, Zephyrium ve Ankhiale; Saros ve Kydnos nehirleri, daha sonra özgür Tarsus'dan kopan ve denizden bir hayli uzak olan; Kelenderitis ile onun

kasabası, Nymphaeum, Cilicia'nın Soloi'si şimdi Pompeiopolis, Adana, Cibyra, Pinare, Pedalie, Ale, Selinus, Arsinoe, Iotape, Dorion ve sahilde Corycos, orada aynı isimde bir kasaba, bir liman ve bir de mağara vardır. Sonra Kalycadnus nehri, Sarpedon burnu. Holmoe ve Myle kasabaları, Venus kenti ve burnu ki burası Cyprus adasına az bir mesafededir. Anakara'da Mysanda. Anemurium, Coracesium kentleri ve Melas nehri vardır, burası eski Kilikia sınırır. İç kesimler için adını anmaya değecek kentler Anazarbeni (şimdi Caesarea), Augusta, Castabala, Epiphania, (önceden Oeniandos adıyla anılmaktaydı), Eleusa, Iconicum, ve Calycadnus nehrinin ötesinde Seleucia, Seleucia Tracheotis adıyla da bilinir, deniz kıyısından taşınan Hermia adlı kent..."

TACITUS, *Annales*, II, LXVIII

"...Yorucu yolculuk bahanesiyle sahilden ayrılarak kuş uçmaz kervan geçmez ormanlık bir bölgeye geldi (Vibius Fronto), ve atının hızından yararlanarak Pyramos nehrine doğru süratle yol aldı. Burada onun kaçıışının duyulması üzerine bölge halkı tarafından köprüler yıkılmıştı ve nehri içinden geçerek aşmak imkansızdı..."

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIOS, *Peri Ktismaton*, V, v, 4

"Kilikia'da Mopsuestia adıyla bilinen ve şu eski kahinin vücuda getirdiği söylenen bir şehir vardı. Bu şehir

boyunca, ona güzellik katmakta olan ve sadece bir köprü ile geçilebilen Pyramos nehri akar.”

SAROS

M.. I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 3

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, V, XXII, 91-93

M.S. II. Y.Y.

APPIANOS, *Romaike Historia*, (Syr.) I, 4

“ ...fakat Saros nehri aēzında bir fırtınayla karřılařtıēı için gemilerinin oēunu kaybetti ve askerleri ile arkadaşlarından bazılarını zarar gören filosunun toparlanmasını saēlamak amacıyla Syria’daki Seleukia’da bıraktı...”

M.S. VI. Y.Y

PROCOPIOS, *Peri Ktismaton*, V, v, 8-9

“Bunun tesinde, Saros nehrinin Armenia daēlarından aktıēı yataēın doēu yakasında Adana adlı bir Şehir vardır.

Saros deniz taşımacılığına izin vermesine rağmen yürüyerek geçmek neredeyse imkansızdır. Bu nedenle eskiden bu nehrin üzerinde dönemin modasına uygun büyük ve dikkate değer bir köprü inşa edilmişti...”

_____, **Peri Ton Polemon**, I, xvii, 13-20

TATTA

M.Ö. I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, V, 4

“Galatia’dan sonra güneye doğru Tatta gölü gelir. Bu göl Morimene yakınında Büyük Kappadokia boyunca uzanır fakat, Büyük Phrygia’nın bir parçasıdır. Bundan sonra da büyük bir kısmı Amyntas’a ait olan ve Tauroslara kadar uzanan bölge gelir. Tatta gölü doğal bir tuzla havuzudur; içine sokulan şeyin etrafında su o kadar çabuk donar ki buradaki insanlar ipten yapılmış halkaları içine soktukten kısa bir zaman sonra tuzdan çelenkler şeklinde çıkarırlar; ve tuzun çekmesinden dolayı kanatları ile suya dokunan kuşlar hemen oraya düşerler ve bu suretle yakalanırlar..”

, XII, VI, 1

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, XXXI, XLI, 84

BİTKİ ÖRTÜSÜ

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 7

_____, XII, II, 10

M.S. I.YY.

PLINIUS, *Naturalis Historia*, XIII, ix, 45-46

_____, XXIV, cii, 162

“Democritus Armenia ve Cappadocia’ya has ‘adamantis’ adlı bir bitkiyi anmaya devam eder; ‘Eğer bitki aslanların yakınında biterse, aslanlar sırtlarının üzerine uzanır ve yorgunlukla esnerler. Bitkinin bu adı taşımasının nedeni ise onun ezilmez oluşudur.”

_____, XXIV, cii, 163

“Democritus Therionarca’nın Cappadocia ve Mysia’da yaşadığını söyler. Bu bitki tüm vahşi hayvanları uyuşturur ve onlar bir sırtlanın üresi üzerlerine serpilmeden tekrar canlanamazlar.”

_____, XXV, xxix, 64

“İki kral kendilerinin *Polemonia*’nın kaşifi olduklarını ilan ettiler, bazılarına göre bitki bu isimle, bazılarına göre

ise *philetaeria* adıyla adlandırılırken Cappadocialılar ona *Chilodynamia* adını vermişlerdi. Bitkinin kalın bir kökü, ince dalları, dipten çıkan salkımları ve siyah tohumları vardır. Başka açılardan sedef otuna benzer ve dağlık arazilerde yetişir.”

, XXV, xxxvi, 74

“ Kadınlar da bu üstünlüğü elde etme konusunda hırslıydı. Onların arasında Mausolos’un daha önce Parthenis olarak bilinen bitkiye adını veren karısı Artemisia’da vardı. Bazıları soyadının Artemis Ilithyia’dan türediğini düşünüyordu çünkü bitki kadın hastalıkları için faydalıydı. O aynı zamanda çalı gibi, pelin otuna benzeyen bir bitkidir ama yaprakları daha geniş ve etlidir. Bu bitkinin iki türü vardır; biri daha yüksek ve geniş yapraklı, diğeri yumuşak ve ince yapraklıdır ki bu tür sadece deniz kenarlarında yetişir, ancak bazıları, iç kesimlerde yetişen, tek saplı, çok küçük yapraklı, üzümler olgunlaştığında bol tomurcuk veren, kokusu kötü olmayan bir bitkiyi aynı adla isimlendirmektedirler. Cappadocia’da yetişen bu cinse bazıları ‘Botrys’, diğerleri ise ‘Ambrosia’ demektedir.”

, XXVII, xi, 28

“ Sarı ince dallarıyla *Botrys* çalılık bir bitkidir. Tohumlar dalların çevresini sararak büyür ve yaprakları hindibağınkiler gibidir. Bunlar taşkın kıyılarında bulunur ve *orthopnea* için kullanılır. Cappadocialılar onu ‘ambrosia’, diğerleri ise ‘artemisia’ olarak adlandırırılar.”

“Ambrosia, bu belirsiz isim tutarsızca diğer bitkilere de verilmiştir ama aslında bu özel ve belirli bir bitkinin adıdır. Bu bitki çalimsı, sık, ince, yaklaşık üç karış yüksekliğinde, bundan bir karış daha az köklüdür ve gövdenin üst kısmı tıpkı sedef otuna benzemektedir. İnce dalların üzerindeki tohumlar salkımlar halinde aşağı iner ve şarabımsı bir kokusu vardır ve bu nedenle bitki bazılarınca ‘artemisia’ olarak adlandırılmasına rağmen bazılarınca da ‘botrys’ olarak isimlendirilir. Cappadocialılar bu bitkiyi çelenk yapımında kullanırlar...”

M.Ö. IV. III. YY

THEOPHRASTUS, *Peri Phyton Historias*, VII, ii, 9

“... Daha az şaşırtıcı olarak başka bölgelere transfer olan ürünlerde bir fark olmalıdır, onların da söylediği gibi Kilikia’dan Kappadokia’ya, ya da Taurosların ötesine giden ürünlerde buna rastlanır; bu bölgelerin farklılığı çok açıktır.”

KENTLER

PONTOS KAPPADOKIASI

AMASEIA

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, ii, 6-9

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 15

_____, XII, III, 30

_____, XII, III, 39

“Benim kentim (Amaseia), içinden Iris nehrinin aktığı geniş ve derin bir vadide kurulmuştur. İnsan emeği ve doğa buraya hem kent hem de kale karakterini olağanüstü bir şekilde sağlamıştır. Çünkü burası yüksek ve çok sarp bir kaya olup dimdik nehre doğru iner ve nehir tarafında, kentin kurulmuş olduğu yerde, kıyıda bir duvar ve her iki tarafta sivri tepelere doğru uzanan duvarlar vardır. Nu tepeler iki tane olup doğal bir şekilde birbirlerine bağlıdırlar ve görkemli birer kule halinde yükselmektedirler. Bu alan içinde kralların hem sarayları hem de anıt mezarları bulunur. İki sivri tepe birbirine tamamen dar bir geçitle bağlıdır. Burası her iki tarafta kıyıdan ve varoşlardan beş veya altı stadia yüksekliktedir ve bu geçitten tepelere bir stadialık, hiçbir kuvvetin

aşamayacağı, dik bir yokuş daha vardır. Bu kayaların içinde sarnıçlar da bulunur, fakat kentin bu kaynaklardan faydalanmasına olanak yoktur. Buradan bir tanesi nehre, bir tanesi de boğaza olmak üzere kayalara, boru şeklinde iki tane kanal oyulmuştur. Nehrin üzerine, bir tanesi kentten varoşlara, diğeri de varoşlardan dışarıya olmak üzere iki köprü kurulmuştur; kayalığın yukarısında olan dağ bu köprüde son bulur. İlk önce çok geniş olmayan nehir boyunca uzanan bir vadi vardır, bu sonunda genişleyerek Khiliokomon ovasını meydana getirir; ondan sonra her ikisi de verimliolan Halys nehrine doğru uzanan Diakopene ve Pimolisene bölgeleri yer alır. Bunlar Amaseialıların ülkesinin kuzey kısmını meydana getirir ve uzunluğu yaklaşık beş yüz stadiadır; bundan sonra ülkenin geri kalan kısmı gelir. Burası çok daha uzun olup Babanomos ve Ksimene'ye kadar uzanır ve bu ikincisi Halys nehrine kadar gider. Amaseialıların ülkelerinin uzunluğu budur. Halbuki kuzeyden güneye kadar genişliği yalnız Zelitis'e kadar olmayıp Trokmi'ye ve Büyük Kappadokia'ya kadar uzanır. Ksimene'de 'halai' denen tuzlalar vardır. Nehrin buna izafeten Halys ismini aldığı zannedilmektedir. Ülkemde Mithridates savaşları nedeniyle tahrip edilmiş birkaç müstahkem yer ve pek çok terk edilmiş arazi bulunur. Ancak bu topraklar ağaçlarla doludur; bir kısmı da atlar için otlaktır ve diğer hayvanları yetiştirmek için uygundur ve tamamı yaşamaya elverişlidir. Her ne kadar şimdi bir eyalet ise de Amaseia vaktiyle krallara aitti.

AMISOS

M.Ö. I.Y.Y.

DIODORUS SICILUS, *Bibliothekes Historikes*, XIX, 60, 2

M.Ö.I.- M.S. I. Y.Y.

MEMNON, *FGrH*, 434, 16

"...(Bunun üzerine) Herakleia'lılar Amisos'a hububat gönderdiler. Buna kızan Galat'lar Herakleia'ya asker gönderdiler ve orayı işgal ettiler..."

STRABON, *Geographika*, XII, III, 8

".... Zenedotos "*Enete'den*" diye yazar ve Homeros'un açıkça bu günkü Amisos'a işaret ettiğini söyler. Ve bazıları da Kappadokialıların sınırında oturan Enetler isimli bir kabilenin Kimmerler ile bir sefer yaptıklarını ve sonra Adria denizine sürüldüklerini söylerler...."

_____, XII, III.13

"Halys'ün ağzından sonra Gazelontis gelir, ve bu ülke Saramene kadar uzanır; burası verimli bir yer olup, her yanı düzdür ve her şey yetişir. Burada, yumuşak

yünlü hayvan sürülerinin bolluğu nedeniyle oluşmuş bir koyun endüstrisi vardır. Bu tür hayvanlara bütün Kappadokia'da ve Pontos'ta çok az rastlanır. Bu ülkede ayrıca başka yerlerde çok az bulunan ceylan bulunur. Bu ülkenin bir kısmı Amisos'lular tarafından işgal edilmiş fakat diğer kısmı ve ayrıca Pharnakia bölgesi ve Kolkhis ve Küçük Armenia'ya kadar Trapezusia, Pompeius tarafından Deiotaros'a verilmişti. Pompeius, Galatia tetrarkh'ının, ecdadından kalma topraklarını ele geçirince, onu Tolistobog'lar ülkesinin kralı olarak atadı. Fakat ölümünden sonra topraklarının bir çok varisi olmuştur."

_____, XII, III, 14

"Gazelonitis'den sonra, Saremene'ye ve Sinope'den aşağı yukarı dokuz yüz stadia uzaklıkta bulunan ve önemli bir kent olan Amisos'a gelinir. Theopompos buranın ilk defa Miletoslular, ...Kappadokialı bir lider tarafından ve üçüncü defa da Athenokles ve Athenalılar tarafından kolonize edilerek , isminin Peiraios olarak değiştirilmiş olduğunu söylemektedir..."

_____, XII, III, 17

"Sidene'den sonra, tahkim edilmiş bir kent olan Pharnakia'ya, ondan sonra bir Yunan kenti olan Trapezus'a gelinir., buradan deniz yolu ile Amisos iki bin iki yüz stadiadır. Sonra buradan Phasis'e yolculuk yaklaşık bin dört yüz stadiadır. Bu şekilde Hieron'dan Phasis'e olan uzaklık yaklaşık sekiz yüz stadiadır, bu biraz az ya da çok olabilir. Amisos'dan kalkıp, denizden kıyı

boyu gidilirse; ilk önce Herakleia burnuna, ondan sonra Iasonion denen başka bir burna ve Gentes'e ve sakinleri Pharnakia'yı iskan etmiş olan Kytoros'a , ondan sonra şimdi harabe halinde olan Iskhopolis'e ve ondan sonra orta büyüklükteki Kerasos'a ve Hermonassa yakınında Trapezus'a ve ondan sonrada Kolchhis'e gelinir..."

_____, XII, III, 24 -25

_____, XII, III, 38

_____, XIV, III, 1

"...Daidala'nın sınır olduğu Rhodosluların Peraia'sından yelken açarak, Pamphylia'ya kadar uzanan Lykia'ya gelinir; buradan Kilikia Thrakeia'ya kadar uzanan Pamphylia'ya buradan da bunların ülkesine, diğer Kilikia'luların yaşadığı Issos körfezinin dolaylarına kadar gelinir; yarımadanın bölümleri bunlardır. Berzah söylediğim gibi Issos'dan Amisos'a veya bazılarına göre Sinope'ye uzanan doğrudur..."

_____, XIV, III, 5

"...Gerçek şudur ki, tanımını yaptığım yarımadanın şimdiki berzahı Tarsos'dan ve Kydnos'un denize döküldüğü yerden Amisos'a kadar uzanır, çünkü burası Amisos'dan Kilikia sınırlarına kadar en kısa uzaklıktır; ve o yerden Tarsos'a uzaklık yüz yirmi stadiadır ve buradan da Kydnos'un denize döküldüğü yere kadar uzaklık bundan daha çok değildir. Gerçekte Amisos'dan Issos'a

ve onun yakınındaki denize Tarsos'un içinden geçen yoldan daha kısası yoktur...”

_____, XIV, III, 22

“...Şayet gerçekten onlar Sinope ile Issos arasındaki dar geçitlerin dışında iseler; sadece bunun dışında değil, aynı zamanda Amisos ile Issos arasındaki geçitlerin de dışındadır...”

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, III, 10; IV, 11

“...Kıyıda Amisos'dan sonra Khadisia şehri ve aynı ismi taşıyan bir nehir ve Themiskyra bölgesine sınır olan Lykastus şehri vardır. Bu bölgede yer alan nehir Iris'tir. İçeride Ziela'nın yenilgisi ve Gaius Caesar'ın galibiyeti bakımından önemli olan Triarius şehri vardır. Kıyıda phanarias sınırından doğan ve Mason dağı eteklerinden akan Themedon nehri vardır. Buralarda önceleri biri nehirle aynı ismi taşıyan beş şehir daha vardı. Amazonium, Themiskyra, Sotira, Amasia ve Komana. Şimdi Matium şehri vardır. Buradan sonra Kaenar ve Khalyb kabileleri ve Kotyora şehri Tibaren ve Mossnoik kabileleri ikinci de döğme yaptırılıyordu. Kerasus şehrinin Kardule limanı, Bekhires ve Bukseri kabileleri, Kara nehir, Makron kabilesi, Sideni ve Amisos'dan 120 mil uzakta olan ve Polemoniokus'u yıkayan Sidenus nehri, daha sonra Iasonius ve Melanthius nehirleri ve Amisos'dan 80 mil uzakta olan Pharnakia şehri, Tripolis nehri, Philokolia nehri ve sınırı, Liviopolis ve sınırı,

Pharnakia'dan 100 mil uzakta Trapezus serbest şehri ki burası dağlara hapsedilmiştir ...”

MS. II. Y.Y.

APPIANNOS, **Romaike Historia**, (Mith.) XII, II, 8-12

APPIANNOS, **Romaike Historia**, (Mith.) XII, 24

“Pontos'ta Helen asıllı bir şehir olan Amisos'a asli anayasası olarakdemokrasisis geri verildi.”

M.S. II.- III. Y.Y.

CASSIUS DIO, **Historia Romana**, XLII, 48.

M.S. III. Y.Y.

PROCOPIOS, **Peri Ton Polemon**, VIII, II

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, **Rerum Gestarum Libri**, XXII, 8, 16

“...Bithynia'dan ileride Pontos ve Paphlagonia şehirleri yer alır. Bu şehirler Sinope, Heraklea, Polemonion, Amisos, Tios ve Amastris'tir. Bu şehirler orjinlerini Yunanlıların aktivitelerinden almışlardır. Örneğin Lucullus kiraz meyvesini Kerasus için getirmiştir. Ayrıca burada Trapezus ve Pityus şehirlerinin bulunduğu iki ada vardır...”

GAZIURA

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 15

“Themiskyra bir ovadır; bir tarafını deniz yalar ve kentten yaklaşık altmış stadia uzaklıktadır ve diğer taraftan güzel ormanlarla ve kaynakları dağın içinde bulunan küçük akarsularla kaplı dağlık bir arazi ile çevrilidir. Böylece bütün bu akarsularla beslenen Thermedon nehri, ova boyunca akar ve Phanaroia’dan çıkan diğer bir nehir de aynı ovadan akar ve bunun ismi Iris’dir. Bunun kaynakları Pontos’dadır ve Pontos’daki Komana kentinin ortasından, verimli bir ova olan Dazimonitis’den batıya doğru aktıktan sonra, şimdi terk edilmiş olan eski krali Gaziura kentine doğru kuzeye kıvrılır, Skylaks’ın ve diğer nehirlerin de sularını alarak tekrar doğuya doğru döner, çok sağlam bir şekilde tahkim edilmiş olan anavatanım Amaseia’nın surlarını aşarak Phanaroia’ya ulaşır. Burada, Armenia’dan çıkan, Lykos nehri katılır ve o da Iris olur. Bundan sonra nehir, Themiskyra’ya ve Pontos denizine akar. Bu nedenle, burada düzlük daima nemlidir ve otlaklıdır, sığır ve at sürüleri besleyebilir ve burada pek çok miktarda ak darı ve süpürge otu yetişir. Bu kadar bol sulanmasından dolayı, burada bir kere dahi kıtlık olmamıştır ve dağların eteğindeki bölgede o kadar çok kendi kendine yetişen yabani meyveler, yani üzüm, armut, elma ve fındık vardır ki, senenin herhangi bir gününde ormana giden bir kimse bol miktarda meyve bulabilir, meyveler bazen ağaçlardan sarkarlar bazen de düşmüş

yaprakların altında veya üstünde bulunurlar ve bu suretle pek çoğu korunmuş olur; ayrıca iyi gıda bulabildiklerinden her çeşit vahşi hayvan avı da boldur.”

M.S. II.-III.

CASSIUS DIO, *Historia Romana*, XXXVI, 12

“...Bir sonraki yıl Manius Acilius ve Gaius Piso'nun konsüllüğü sırasında, Mithridates Gaziura yakınında, Triarius'un karşısında, meydan okuyarak savaşa kışkırtmak niyetiyle kamp kurdu...”

KERASUS

KSENEPHON, *Anabasis*, V, v , 7-25

M.Ö. I.- M.S. I. YY.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 17

“...Amisos’dan kalkıp, denizden kıyı boyu gidilirse; ilk önce Herakleia burnuna ondan sonra Iasonion denen başka bir burna ve Genetes’e ve sakinleri Pharnakia’yı iskan etmiş olan Kytoros’a, ondan sonra şimdi harabe halinde olan Iskhopolis’e ve ondan sonra orta büyüklükteki Kerasos’a ve Hermonassa yakınında Trapezus’a ve ondan sonra da Kolkhis’e gelinir...”

M.S. I. YY.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, IV, 11

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, *Rerum Gestarum Libri*, XXII, 8, 16

KOMANA

STRABON, *Geographika*, XII, III, 15

_____, XII, III, 32

“Phanaroia’ın üst tarafında, Büyük Kappadokia’daki kentle aynı ismi taşıyan ve o kentteki aynı tanrıçaya vakfedilmiş bulunan, Pontos Komana’sı bulunur; ve diyebilirim ki burada oturanların, özellikle bundan evvelki krallar zamanında kurban törenlerinin uygulanması, kutsal inanışları ve rahiplerine karşı olan saygıları hemen hemen aynı idi. O zamanlarda tanrıçanın yılda iki defa yapılan “Eksodos”unda rahip bir taç giyer ve onur sırasında kraldan sonra gelirdi.”

_____, XII, VIII, 9

“...Bundan böyle Antonius’dan elde ettiklerine ilaveten Caesar’ın verdiklerine de sahip olmuştur; öyle ki haydutluktan hükümdarlık katına erişmiştir (Kleon) . Bir Mysia tanrısı olan Zeus Abrettenos’un rahibi olmuş ve keza Abrettene gibi Mysia’da olan Morene’nin bir kısmını da tabiyetine almış ve son olarak da Pontos Komana’sı rahipliğini elde etmiş, fakat Komana’ya gelişinden sonra bir ay içinde ölmüştür. Kleon şiddetli bir hastalık sonucunda ölmüştü. Fakat kan hücumu veya başka bir nedenden olan bu ölümü, tapınak yakınları tanrıçanın gazabı şeklinde açıklıyorlardı; çünkü içeride oturulması, giriş ve çıkışı rahip ve rahibelere ayrılmış olan bu kutsal alanda, saygısızlıkta bulunulması, özellikle domuz eti

yenmesi hatta bu hayvanın kente sokulması yasaklanmıştı. Kleon bir rahip olarak değil de, sanki kutsal olan her şeyi bozmak düşüncesiyle buraya gelmiş gibi, kendisinin haydutluk karakterini açıklayan ilk yaptığı iş, bu adeti bozmak oldu.”

_____, XII, III, 33

“ Bundan öne annemin büyük babası olan taktikçi Dorylaos ve bunun yeğeni ve Philetairos’un oğlu olan ikinci bir Dorylaos’dan söz etmiş ve onun Eupatordan bir çok onurlu payeler ve bunların en onurlusu olan Komana baş rahipliğini almış olduğunu ve krallığı Romalılara karşı ayaklandırırken yakalandığını söylemişim. Bu olaydan sonra o, mevkiini ve ailesi de saygınlığını yitirmiştir...”

_____, XII, III, 34

“Krallar zamanında Komana’nın işleri anlattığım şekilde yönetiliyordu. Fakat Pompeius egemenliği ele alınca, Arkhelaos’u rahip atayarak, çevresi iki ‘*Skhoini*’ (yani altmış stadia) olan bir toprak parçasını kutsal alana kattı ve burada oturanların Arkhelaos’a itaat etmelerini emretti. Şimdi o buraların hakimi ve kentte yaşayan tapınak hizmetkarlarının efendisidir, fakat bunları satmaya hakkı yoktur. Burada da tapınak hizmetkarlarının sayısı altı binden aşağı değildir. Bu Arkhelaos, Sulla ve senato tarafından onurlandırılan Arkhelaos’un oğlu ve konsül katında bir adam olan Gabinus’un arkadaşıydı. Gabinus Syria’ya yollandığı zaman Parth savaşları için yaptığı hazırlıkları paylaşmak ümidiyle Arkhelaos da oraya gitti.

Fakat senato ona izin vermeyince bundan vazgeçerek daha önemli bir ümide kapıldı. Çünkü o sıralarda Kleopatra'nın babası olan Ptolemaios, Mısırlılar tarafından sürgün edilmiş ve Kleopatra'nın büyüğü olan kızı krallığı ele geçirmişti; ve ona, krali soydan gelen bir koca arandığından Arkhelaos kendisini Mithridates Eupator'un oğlu gibi göstererek kraliçenin adamlarına öneride bulundu ve kabul edildi. Fakat sadece altı ay saltanatta kalabildi. Gabinius, Ptolemaios'a krallığını geri vermek için yaptığı bir meydan savaşında Arkhelaos'u öldürdü.”

_____, XII, III, 36

“Şimdi Komana kalabalık bir kenttir ve Armenia'dan gelen halk için önemli bir ticaret merkezidir; ve Tanrıçanın 'eksodos'u zamanında festivale katılmak için kentlerden, kasabalardan, her yerden kadınlar ve erkekler hep birlikte burada toplanırlar. Belirli bazı kişiler daha vardır ki bir yemine uyararak daima orada yaşarlar, tanrıça onuruna kurbanlar keserler. Yerli halk lüks içinde yaşar ve toprakları bağlarla doludur; ve çoğu, kendini tanrıçaya vakfetmiş olan, vücutlarından kazanç sağlayan kadınlardır. Bu nedenle bir bakıma kent küçük Korinthos gibidir. Çünkü orada da Aphrodite için kutsal olan kurtisanlar çok olduğundan pek çok yabancı buraya gelerek tatil yapar. Buraya giden tüccar ve askerler bütün paralarını harcadıklarından, bunlar için şu atasözü söylenir: 'Korinthos'a seyahat etmek her adamın harcı değildir.' İşte benim Komana hakkında söyleyeceklerim.”

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIOS, *Peri Ton Polemon*, I, xvii,12-20

“ Benim dönemimde de Komana’da bulunan diğer tapınak ‘Taurianların içinden’ değildi. Fakat bu tapınağın nasıl vücuda geldiğini anlatacağım. Orostes kızkardeşi ile birlikte Taurianlardan aceleyle ayrıldı. Ve daha sonra bir hastalığa yakalandı. Ve bu hastalık hakkında bir araştırma yaptığında ona Taurianların arasında uygun bir noktada Artemis adına bir tapınak kurup, saçını burada kestikten sonra şehri isimlendirmedikçe iyileşemeyeceği söylendi. Böylece Orostes bu bölgeye giderek Pontos’a geldi. Eteklerinde Iris nehrinin aktığı son derece yüksek ve dik bir dağ gördü ve buranın kehanette belirtilen yer olduğunu düşündü. Böylece burada büyük bir şehir ve bir Artemis tapınağı inşa etti. Saçını kesti ve bundan sonra şehri ‘Komana’ olarak isimlendirdi. Hikaye Orostes bunları yaptıktan sonra da devam eder. Hastalık tüm bu olaylardan sonra da eskisi gibi tüm şiddetiyle devam etmiştir. Böylece adam bu tip şeyleri yaptığı sürece kehanet için tatmin edici olmadığına (Orostes) ikna olmuştu, tekrar her yeri gözden geçirmek için gitti ve Taurianların arasındakine çok benzeyen uygun bir yeri bu kez Kappadokia’da buldu. Ben kendi adıma bu yeri pek çok kez gördüm ve hayran kalarak Taurianların ülkesinde olduğumu hayal ettim, çünkü bu dağ diğerine çok benziyordu, Tauros burada bulunuyordu ve ayrıca Saros da Euphrates’e benziyordu. Böylece Orestes burada görkemli bir şehir ve iki tapınak inşa etti, bunlardan biri Artemis diğeri ise kız kardeşi Iphigenia adına idi ki burada

hristiyanlar bu yapıları değiştirmeden kendileri için tapınaklar yaptılar. Burası şimdi 'Altın Komana' olarak adlandırılıyor ve bu isim Orostes'in dertlerinden kurtulmak için burada kesmiş olduğu söylenen saçlarından adını alıyor..."

KOTYORA

M.Ö. V. – IV. Y.Y.

KSENEPHON, *Hellenika*, VI, I, 11

“Kotyora’da oturularken, bazıları pazardan satın aldıklarıyla, bazıları da paphlagonia’ya yaptıkları akınlarda elde ettikleriyle geçiniyorlardı...”

_____, *Anabasis*, V, V, 7-25

“ ‘...Sinope’den elçiler geldi. Oradakiler gerek Kotyora şehri (çünkü burası Sineope’nin bir kolonisi idi ve ona vergi verirdi) gerekse yağma edildiğini duydukları bu şehre üzüntüye düşmüşlerdi. Elçiler ordugaha gelince büyük bir hatip addolunan Hekatonymos’un ağzıyla şöyle söylediler. “Askerler Sinope şehri siz Hellenleri barbarlara karşı olan zaferinizden dolayı kutlamak için bizleri gönderdi. Bundan başka bu kadar çok ve duyduğumuza göre tehlikeli maceralardan başarıyla kurtularak, buraya kadar sağ salim gelişinizden dolayı sizleri tebrik etmektedir. Hellen olan bizler, siz Helenlerden kötülük beklemeyiz. Çünkü esasen biz de hiç kimseye bir fenalık yapmadık. Kotyora bizim kolonimizdir, barbarlardan almış olduğumuz bu araziyi buralılara verdik. Bundan dolayı bunlar Kerasuslular gibi bize vergi önerirler. Bu sebeple onlara yapılan her fenalığı Sinope kendisine yapılmış farzeder. İşittiğimize göre , sizler bu şehre cebren girdikten sonra içinizden bir takımları bu evlere yerleşmiş. Size lüzumlu olan şeyleri de

muvafakat istemeye lüzum görmeden bir şehre ait araziden zorla alıyormuşsunuz. Buna biz razı olmayız. Eğer bu şekilde harekete devam edecek olursanız Korylasla, Paphlagonialılarla ve daha kimi bulursak hepsiyle dost olacağız.’ Bu nutuk üzerine, Ksenophon ayağa kalktı ve ordu namına şunları söyledi: ‘Sinopeliler, biz buraya ancak hayatımızı ve silahlarımızı kurtarabildiğimize sevinerek geldik. Çünkü hem ganimet getirme hem de düşmanla savaşma imkanı yoktu. Helen şehirlerine varınca Trapezuslular bize bir Pazar kurdular. Biz de yiyeceğimizi para ile tedarik ettik. Onların dostluk hediyeleri göndererek ordumuza gösterdikleri hürmete biz deaynı tarzda mukabele ettik. Onların dostu olan barbarları koruduk. Düşmanlarına da elden gelen fenalığı yaptık. Nasıl adamlar olduğumuzu onlara sorun. İşte bu şehrin bize kılavuz olarak vermek dostluğunda bulunduğu birkaç kişi de şuradadır. Fakat bir yere varıp da orada yiyecek satın almak imkanını bulamazsak ister barbar, isterse Yunan memleketi olsun talan ederiz. Bunu da kasten değil sırf ihtiyaç yüzünden yaparız. Kardukhlar, Taokhlar ve Khaldialılar büyük kralın tebaları değillerdi, fakat kafi derecede korkunç idiler. Onlar da bizim için Pazar kurmadılar. Bunun üzerine talanla yiyeceğimizi temin yüzünden onlarla düşman olduk. Makronlara gelince, Barbar oldukları halde, bir Pazar açtılar. Ellerinden geldiği kadar şeyi getirdiler ve satılığa çıkardılar. Biz de onlara dost gözüyle baktık ve mallarından hiç birini zorla almadık. Size ait olduklarını söylediğimiz Kotyoralılara gelince; eğer biz talan ettikse, kabahat tamamen onlardadır; çünkü bize karşı dost muamelesi etmediler. Bilakis şehrin kapılarını kapayarak

ne bizi içeriye soktular, ne de yiyecek sattılar. Onlardan kabahati sizin tarafınızdan nasbedilmiş olan valiye atmaktadırlar. Sen içimizden bazılarının zorla şehre girdiğini ve oraya yerleştiğini söyledin: Biz onlardan hastalarımızdan bazılarını içeri almalarını rica ettik. Fakat kapılarını açmadıklarını görünce girilebilecek bir yer bularak içeri girdik, fakat hiç kimseye bir şey yapmadık. Hastalarımız şimdi evlerindedir ve kendi mallarıyla geçiniyorlar. Şehri kapılarını da, hastalarımızı valinin hükmü altında bırakmamak ve ne zaman istersek beraberimizde alıp götürebilmek için muhafaza altına aldık. Biz de gördüğün gibi, açık havada konaklıyoruz ve bize iyilik edenlere iyilikle mukabeleye, kötülük etmek isteyenlere karşı da kendimizi müdafaya hazırız. İşinize gelirse Korylas ve Paphlagonialılarla bize karşı ittifak edebileceğiniz hakkındaki tehdite gelince; eğer lazım olursa biz de ikinizle harb edebiliriz. Çünkü şimdiye kadar sizden çok daha kalabalık düşmanların hakkından geldik. Hatta işimize gelirse biz de Korylas ve Paphlagonialılarla dost olabiliriz. Çünkü onun deniz kenarındaki şehir ve kasabalarınızda gözü olduğunu duyduk. Biz de planlarını hakikat haline getirmek hususunda yardım ederek onun dostluğunu kazanmaya çalışırız.’ Bundan sonra, geri kalan elçiler Hekatonymos’un sözlerinden hoşnut olmadıklarını aşikar bir surette gösterdiler. Bir diğeri ilerleyerek kendilerinin harbi körüklemek için değil, dostluk göstermek için geldiklerini söyledi, ve : ‘Eğer Sinope’ye gelerseniz’ dedi, ‘orada sizleri dostluk hediyeleri ile karşılayacağız. Şimdi buradakilere ne isterseniz vermelerini emredeceğiz, çünkü söylediklerinizin hepsinin hakikat olduğunu görüyoruz.’

Bunun üzerine, Kotyoralılar dostluk hediyelerini gönderdiler. Helen komutanları Sinope elçilerini misafir ettiler. Dostça konuşmalar esnasında her iki taraf da Helenlerin bundan sonraki yolculukları hakkında bilmek istediklerini öğrenmeye çalıştı.”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, III, 10; IV, 11

MAGNOPOLIS/MEGALOPOLIS

_____, XII, III, 30

_____, XII, III, 31

“...Mithridates’in en kıymetli hazineleri burada korunurdu. Bunlar şimdi Pompeius tarafından bağış yapıldıkları Capitolium’da korunurlar. Pythodoris, işgal etmiş olduğu barbar ülkeye ve ayrıca Zelitis ve Megalopolis’in yanında bulunan bütün topraklara sahiptir. Pompeius tarafından bir kent haline getirilen ve Diospolis olarak adlandırılan Kabeira’ya gelince Pythodoris sonradan burayı bayındırlaştırarak, ismini Sebaste olarak değiştirmiştir ve şimdi kenti krali ikametgahı olarak kullanmaktadır...”

_____, XII, III, 37

"Civardaki bütün ülkeye Pythodoris egemendir. Bundan başka Phanaroia ve Zelitis ve Megalopolitis’in de sahibesidir. Phanoria hakkında konuşmuş bulunuyorum. Zelitis’e gelince: Semiramis tepesi üzerinde , içinde Armanialıların da saygı gösterdikleri Anaitis’e ait bir tapınak bulunantahkim edilmiş olan Zela kenti vardır. Şimdi burada yapılan kutsal ayinler daha da kutsal bir karakter taşır. Bütün Pontos halkı en önemli sorunlarına ilişkin yeminlerini burada yaparlar. Krallar zamanında tapınak hizmetkarlarının sayısı ve rahibe verilen onur evvelce sözünü ettiğim şekilde idi, fakat şimdi her şey Pythodoris’in egemenliği altındadır. Bir çok kimseler

tapınak hizmetkarlarının sayısını ve tapınağın gelirlerini kötüye kullanmışlar ve azaltmışlardır. Komşu topraklar da, yani Zelitis'de çeşitli nüfuz alanlarına bölünmüştür; çünkü eski devirlerde krallar Zela'yı bir kent olarak değil, fakat Pers tanrılarının kutsal bir alanı olarak idare ederlerdi ve rahip her şeyin efendisi idi. Burada çok sayıda tapınak hizmetkârı ve zengin gelir kaynaklarına sahip olan rahip otururdu; bu kutsal arazi kendi öz topraklarıymış gibi rahibe ve kalabalık maiyetine bağlı idi. Pompeius, Zelitis'in sınırlarını birçok eyaletler ilave ederek genişletmiş ve Megalopolis'e yaptığı gibi Zela'ya da kent sıfatını vermiş ve Megalopolis'i Kulupene ve Kamisene ile birleştirerek bir eyalet haline getirmiştir; son ikisi hem Küçük Armenia hem de Laviasene'ye sınır oluşturur. Burada kaya tuzu ve şimdi harabe halinde olan Kamisa isminde bir kale bulunur. Daha sonraki Roma valileri bu iki ülkenin bir kısmını Komana rahiplerine, bir kısmını Zela rahibine bir kısmını da Galatia tetrarkhları hanedanından olan Ateporiks'e tahsis etmiştir, fakat şimdi Ateporiks öldüğüne göre, çok büyük olmayan bu kısım Roma'lılara tabi bir eyalet haline getirilmiş (halkı özel bir siyasi organizasyonu olan Karana ile birleştiğinden burası Karanitis ismini almıştır) olup geri kalan kısım Pythodoros ve Dyteutos'a aittir."

M.S. II. Y.Y.

PAUSANIAS, *Periegesis Tes Hellados*, (Arkadia) VIII, XXVIII, 2-3

BKZ. BÖLÜM III, S. 131.

PHAZEMONITIS/NEAPOLIS

M.Ö. I.- M.S. I. YY.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 38

"Şimdi bu ülkeyle (Zelitis Amisos, Sinope'lilerin ülkesi arasında kalan ve Kappadokia, Galatia ve Paphlagonia'ya doğru uzanan Pontos'un anlatmadığım kısımlarını tamamlayacağım. Amisosluların arazisinden sonra Halys nehrine kadar uzanan Phazemonitis gelir. Pompeius burada bulunan Phazemon Köyü'ndeki yerleşmeyi bir kent olarak ilan etmiş ve Neapolitis ismini vermiştir. Bu kuzey kısmı Gazelonitis ve Amisos'luların ülkesi ile sınırdadır. Batısı Halys nehri, doğusu Phanaroria ve geri kalan kısmı da hepsinin en büyüğü ve en iyisi olan benim memleketim Amaseia ile çevrilidir. Phazemonitis'in Phanoria'ya doğru uzanan kısmında Stiphane isminde denize benzeyen bir göl vardır. Burada pek çok balık ve etrafında her çeşit otlak bulunur. Bu gölün kenerasında şimdi terk edilmiş olan İkizari kalesi ve yakınında şimdi harabe halinde olan krali bir saray vardır. Ülkenin geri kalan kısmı genellikle ağaçsız ve ekime elverişlidir. Amaseialıların ülkesinin üst tarafında, Phazemonitis sıcak su kaynakları bulunur, bunlar sağlık için çok iyidir. Ayrıca her biri gaga şeklinde uzanan sarp bir dağın üzerinde Sagyionkalesi vardır. Sagyion'da bulunan ve şimdi terk edilmiş olan bol sulu sarnıç bir çok bakımlardan krallara yararlı olmuştur. Kral Pharnakes'in oğullarından biri olan Arsakes kendine hükümdar ünvanını vererek ayaklanma girişiminde bulunmuş fakat yakalanarak burada öldürülmüştür. Kale

her ikisi de kral olan Polemon ve Lykomedes tarafından alındığı halde , Arsakes zorla değil, fakat aç ve susuz bırakılarak yakalanmıştır. Yanına erzak almadan ovalardan uzaklaşarak dağlara kaçmış ve sarnıçları büyük kayalarla dolu olarak bulmuştur; çünkü, haydutluk amacıyla yukarılara çıkanlara yararı olmasın diye bunların doldurulması ve garnizonların yıkılması Pompeius tarafından emredilmişti. İşte Pompeius Phazemonitis'in yönetimini bu şekilde düzenlemişti, fakat ondan sonraki yöneticiler bu ülkeyi de krallara dağıtmışlardır."

PTERIA

M.Ö. V. -IV. Y.Y.

HERODOTOS, *Historiai*, I, 76
_____, I, 79

SEBASTEIA

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, iii, 8-9

SEBASTOPOLIS

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS, *Peri Ton Polemon*, VIII, IV

“Abasgonlar ilerisinde, Kaukasus sırası boyunca, Abasgonlar ve Alanonlar arasında Bronkhoiler vardır. Bu sırada, Pontos Eukseinos boyunca Zekhoiler oturur. Eski çağlarda Roma imparatorları bunların krallarını atarlardı ama şu anda artık Zekhoiler Romalılara bağlı değildir. Bunların ilerisinde Saginailer vardır. Eski çağlardan beri Romalılar bunların bir kısım toprağını ellerinde tutarlar. Kıyı kesimindeki bu topraklara aralarında iki günlük yol olan Sebastopolis ve Pityus’a iki kale inşa etmişler ve buralara garnizonlarını bırakmışlardır. Daha önceki dönemlerde Trapezus’tan Saginai’ye kadar olan yerdeki tüm şehirler Romalılarındı, zamanla sadece bu ikisi onlara kaldı ve benim zamanıma kadar bu şehirleri ellerinde tuttular (ama daha uzun değil). Pers kralı Kosroes, Lazilerin Petra’ya davetiyle, bir Pers ordusunu kalelerin alınması için yola çıkarttı. Bu Pers ilerleyişini öğrenen Roma askerleri, Lazilerin evlerini yaktılar, duvarlarını yıktılar ve küçük botlarla hemen karşı kıyıda bulunan Trapezus’a kaçtılar...”

_____, II, XXIX

“...Iberia sınırına kadar Lazi köylerinin hepsi nehrin arkasındadır ve aralarında Arkhaiopolis, Pityus’un kalesi Sebastopolis ve Iberia sınırına doğru Skanda ve Serapis şehirleri ki bunlar çok eskiden kurulmuştu...”

THEMISKYRA

M.Ö. VI.-V. Y.Y.

AISKHYLOS, *Prometheus Desmotes*, 725

“...Burada tüm erkeklerden nefret eden Amazonlar vardır. Zamanında Thermedon’daki Themiskyra’ya yerleşmişlerdir...”

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

HERODOTOS, *Historiai*, IV, 86

“...Ve Sindos’ların ülkesinden Thermedon üzerindeki Themiskyra’ya kadar –Pontos Eukseinos’un geniş yeri- üç gün iki gecelik yoldur, bu da üç yüz otuz bin kulaç, ya da üç bin üç yüz stad tutar...”

M.Ö. III. Y.Y.

APOLLONIUS RHODIUS, *Argonautika*, II, 997

“... ve rüzgarla Themiskyralı Amazonların savaşa hazırlandıkları sahili terk ettiler. Onlar tek bir şehirde kümelenmemişler, üç kabile halinde tüm topraklara yayılmışlardı. Birinci bölümde o sıralarda Hippolyte’in hükmettiği Themiskyralılar vardı, diğerinde Lykastianlar ve üçüncüsün de ise ok atmada usta Khadesianlar...”

M.Ö. I.- M.S. I. YY.

STRABON, *Geographika*, XII, III, 9

STRABON, *Geographika*, XII, III, 15

_____, XII, III, 16

“Themiskyra’dan sonra, Themiskyra gibi iyi sulanmadığı halde verimli bir ova olan Sidene’ye gelinir. Deniz tarafında kaleleri vardır...”

_____, XII, III, 18

“Trapezus ve Pharnakia’nın üst tarafında Tibarenler ve eski zamanlarda Makronlar denen, Sanlar ve küçük Armenia bulunur ve erken devirlerde Kerkitler denen Appaitler kavmi bu bölgeşere oldukça yakındır. Bu insanların ülkesini iki dağ keser. Burada yukarı Kolkhis’deki Moskhia dağları ile birleşen ve çok kayalık olan Skydises dağı ve aynı zamanda Sidene ve Themiskyra bölgesinden Küçük Armenia’ya kadar uzanarak, Pontos’un doğu tarafını meydana getiren Paryadros dağı da vardır...”

_____, XII, III, 30

“Sidene ve Themiskyra, Pharnakia’ya yakındır ve bunların üst tarafında Pontos’un en iyi kısmı olan Phanaroria bulunur. Burası zeytin ağaçları, pek çok bağlar ve bir

ülkenin sahip olabileceği bütün diğer nimetlere sahiptir. Doğu tarafında Paryadros dağı tarafından korunur ve ülkenin uzun tarafı bu dağa paralel durumdadır; batı tarafında Lithros ve Ophlimos dağları vardır. Bunlar oldukça geniş ve uzun bir vadi meydana getirirler; ve Armenia'dan akan Lykos nehri ile Amaseia yakınındaki dar geçitten akan Iris nehri ülkeyi baştan başa keser. İki nehir hemen vadinin ortasında kavuşurlar ve bunların birleştiği yerde bir kent kurulmuştur ki, burasını ilk ele geçiren kimse kendi ismine izafeten Eupatoria adını vermiş, Fakat Pompeius burayı bitmemiş bulduğundan daha fazla arazi ilave ederek, nüfusunu çoğaltılmış ve Magnapolis olarak adlandırmıştır. Şimdi bu kent düzlüğün ortasında bulunmaktadır, fakat Kabeira, Magnopolis'den aşağı yukarı yüz elli stadia daha güneyde Paryadros dağlarının hemen eteklerinde kurulmuştur. Amaseia'da Magnopolis'den batıya doğru aynı uzaklıktadır. Kaberia'da Mithridates'in sarayı ve ayrıca bir su değirmeni ve hayvanat bahçeleri ve bunun yakınında av sahaları ve madenler vardır.”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, III, 10; IV, 11

M.S. II.-III. Y.Y.

MARCUS IUNIUS IUSTINUS, *Historiae*, II, 4

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIOS, *Peri Ton Polemon*, VIII, II

“Bu Pontos, Byzantion ve Kalkhedon’dan başlar ve Kolkhis’de sona erer. Biri denize açıldığında, sağ taraftaki topraklar Bithynialılara aittir, onlardan sonra Honoriatai ve Paphlagonialılar ki bunlar diğer şehirlerden başka Herakleia ve Amastris gibi kıyı şehirlerine de sahiptir. Buralardan Trapezus şehrine kadar Pontik insanları yaşar. Bu sırada Sinope ve Amisos gibi birkaç kıyı şehirleri de vardır. Yine Amisos’a yakın bir şehir olan Themiskyra ve Thermedon nehri vardır. Bu bölgenin Amazonların yaşadıkları bölge olduğu söylenir. Amazonlar hakkında daha sonra yazacağım. Buradan Trapezuntia bölgesi Susurmena köyüne ve Rhizaeum’a kadar uzanır. Şimdi Trapezus’tan bahsettiğim için burada meydana gelen garip bir olayı anlatmalıyım. Trapezus bölgesinin etrafındaki her yerde bal üretilir ve üretilen bu ballar ekşidir. Burası çok ünlü bir bölgedir. Buraların sağında Tzanika dağları yükselir...”

TRAPEZUS

M.Ö. V.- IV. Y.Y.

KSENEPHON, *Anabasis*, V, II, 19

“Artık askerlerin bir gün içinde yağma edip dönebilecekleri yerlerde yiyecek kalmayınca Ksenophon, Trapezuslulardan kılavuzlar alarak ordunun yarısıyla Drillere karşı gitti; ordunun diğer yarısını ordugahta bıraktı. Çünkü meskenlerinden kovulmuş olan Kolkhlar bir araya toplanmış ve dağ tepelerinde yerleşmişlerdi. Trapezuslular Helenleri kolaylıkla erzak bulacakları yerlere götürmediler. Çünkü buralarda oturanlar ile dost idiler...”

_____, V, II, 28

“...Helenler iğtinam ettikleri yiyeceklere geri döndüler. Fakat bayır aşağı Trapezus’a giden yol çok dik ve dar olduğu için, bir baskından korktular ve düşmanı bir pusu taklidi ile ürkütmek istediler...”

_____, V, V, 7-25

M.Ö. I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographica*, XII, III,13

"Halys'ün ağızından sonra Gazelontis gelir, ve bu ülke Saramene'ye kadar uzanır; burası verimli bir yer olup, her yanı düzdür ve her şey yetişir. Burada, yumuşak yünlü hayvan sürülerinin bolluğu nedeniyle oluşmuş bir koyun endüstrisi vardır. Bu tür hayvanlara bütün Kappadokia'da ve Pontos'ta çok az rastlanır. Bu ülkede ayrıca başka yerlerde çok az bulunan ceylan bulunur. Bu ülkenin bir kısmı Amisos'lular tarafından işgal edilmiş fakat diğer kısmı ve ayrıca Pharnakia bölgesi ve Kolkhis ve Küçük Armenia'ya kadar Trapezusia, Pompeius tarafından Deiotaros'a verilmişti. Pompeius, Galatia tetrarkh'ının, ecdadından kalma topraklarını ele geçirince, onu Tolistobog'lar ülkesinin kralı olarak atadı. Fakat ölümünden sonra topraklarının bir çok varisi olmuştur."

, XII, III, 17

"Trapezus ve Pharnakia'nın üst tarafında Tibarenler ve eski zamanlarda Makronlar denen Sanlar ve Küçük Armenia bulunur..."

, XII, III, 18

, XII, III, 28

"Pharnakia ve Trapezus bölgelerinin üst tarafında, ülkeleri Küçük Armenia'ya kadar uzanan Tibarenler ve Khaldai

kavmi bulunur. Bu ülke oldukça verimlidir. Küçük Armenia, daima Sophene gibi, bazen diğer Armenialılara dost olan bazen de yalnız kendi sorunları ile uğraşan, kralların egemenliği altında idi. Bunlardan Khaldai kavmini ve Tibarenler'i egemenlik altına almışlardı ve bu nedenle imparatorlukları Trapezus ve Pharnakia'ya kadar uzanmıştı..."

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, IV, 11

QUINTIUS CURTIUS RUFUS, *Historia Alexandri Magni*, X, x, 6

M.S. I.-II.Y.Y.

PLUTARKHOS, *Bioi Paralleloi* (Eumenes) III, 2

M.S. II. Y.Y.

PAUSANIAS, *Periegesis Tes Hellados*, (Arkadia) VIII, XXVIII, 2-3

"...Alttaki şehirler Arkadialıların, Lakedaimonialıların nefretinden dolayı, terk etmeye ikna edildikleri şehirlerdir. Her şeye rağmen bu şehirler onların evleriydi. Alea, Pallantium, Eutaea, Sumateium, Asea, Peraethenses, Helisson, Oresthasium, Dipaea, lykaea, ... Arkadialılar çoğunlukla genel kararlılığa itaat ederlerdi. Derhal Megalapolis'te toplandılar. Fakat Lykaea, Trikolini, Lykosura ve Trapezus insanları (Diğer Arkadialılar hariç)

pişman oldular. Eskiden beri sahip oldukları iehirleri terk etmeye hazır değillerdi. Geçmişte bir istisna vardı. Onların azimlerine karşı Magalopolis'in alınması. Trapezos halkı hep beraber Peloponnesos'dan ayrılırken orada kalanlar yavaş yavaş gözü dönmüş Arkadialılar tarafından katledildiler...”

_____, VIII, XXIX, 1

“Alpheius’u geçtikten sonra Trapezuntia bölgesi adı verilen Trapezus şehrinin yıkıntılara gelirsiniz. Sol tarafta Trapezus’tan Alpheis’e indikçe nehre yaklaşılr. Burası Bathos’tur...”

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum Gestarum Libri, XXII, 8, 16

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIOS, Peri Ton Polemon, VIII, II

_____, VIII, IV

_____, VIII, XIII

“...Petra’dan güneye doğru giderseniz, Roma toprakları gelir. Buralarda ünlü şehirler vardır. Rhizaeum, Atina ve Trapezus’a kadar diğer yerler...”

_____, Peri Ktismeton, III, VII, 1-4

“Buranın şlerisinde (Tzanika) Pontos Eukseinos boyunca uzanan topraklarda Trapezus adında bir şehir vardır. Bu şehirde su kıtlığı vardı ve imparator Iustinianus bu kıtlığa bir son verdi. Hem orada hem de Amaseia’da çoğu kiliseyi restore ettirdi. Ayrıca Trapezus’a yakın Rhizaeum denen şehri restore ettirdi. Çünkü Pers sınırındaki her şehir düzgün ve güvenli olmalıydı...”

M.S. V.-VI. Y.Y.

ZOSIMUS, Historia Nova, II, 33, 1

“...Skythialılar yürüyüşlerine devam etmek için önlerindeki garnizon kıtalarını sürerek mevkileri zabtediyorlardı. Sayısız gemiyi ellerinde bulunduruyorlardı. Esirler arasında kürek çekmesini bilenleri deniz seferinde kullanıyorlardı. İstikametlerini Trapezus üzerine çevirdiler. Burası büyük, çok nüfuslu bir yer idi. Kendi askerlerinden başka sayısız müdafacıdan oluşan diğer kuvvetleri kendi surları içinde bulunduruyordu.”

ZELA

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

IULIUS CAESAR, De Bello Aleksandrino, 72

“Zela etrafında doğal korumaların olduğu bir Pontos kentidir. Arkasını tepelere yaslamıştır ki burası etraftaki yükseltelerin en yükseğidir. Ve ayrıca kentin etrafında, vadilerle ayrılmış tepecikler vardır. Bunlardan en ünlü

olanı Mithridates'in galibiyetine ve Triarus'un kötü şansına tanık olmuş Zela'ya üç mil kadar uzaklıktadır. Burada Pharnakes babasının başarılı kampının eski işlerini tamir etmiş ve büyük kuvvetleriyle bu duruma gelmiştir.”

STRABON, **Geographika**, XII, III, 30

_____, XII, III, 31

_____, XII, III.37

BÜYÜK KAPPADOKIA

DAORA

STRABON, *Geographika*, XII, II, 7

DIOKAISERIA

M.S.I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historia*, VI, 2, 6-7

M.S. IV. Y.Y.

GREGORIUS, *Epigrams*, VIII, 134

“Amphilocus öldü; Adamların arasından iyi bir tanesi gitti, belagatın gücü gitti. Musalarla üç güzel tanrıça karıştılar. Ve tüm bunların da ötesinde, sevgili şehrin Diokaisereia senin için yas tutuyor.”

_____, VIII, 134

“Ben (Diokaisereia) küçük bir kentim fakat içimden adalet ve mahkemeler için büyük bir adam çıkardım ki o Amphilocus'tur. Onunla birlikte güzel konuşma sanatının ateşi söndü. Onun doğumu ile asilleşen şehrin iftihar, gidişiyle yok oldu.”

GARSAURA/ARKHELAIS

M.Ö.I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, VI, 1

“İşte Tatta böyledir. Orkaorki ve Pitnissos’un etrafındaki bölgelerle Lykaonia platosu soğuk, ağaçsız olup az su bulunduğu halde yabancı merkeplerin otlak yeridir; hatta suyun bulunabildiği yerlerde de, halen suyun parayla satıldığı Soatra’da (Garsaura yakınında bir kasaba) olduğu gibi kuyular dünyanın en derin kuyularıdır. Fakat gene de, ülke sulanmadığı halde olağanüstü sayıda koyun yetiştirir; fakat yünü serttir, buna rağmen bazı kimseler yalnız bunun üzerinden büyük servet elde etmişlerdir. Amyntas’ın bu bölgede üçyüzün üzerinde sürüsü vardı. Büyüğü Koralis, küçüğü de Trogitis gölü olmak üzere iki de göl bulunur. Ayrıca bu civarda iyi iskan edilmiş, yukarda sözü edilen merkep otlaklarından daha zengin toprakları bulunan Ikonion kenti de yer alır. Buraya Polemon egemendi. Sözü geçen bölge, Kappadokia ile Lykaonia’yı Kilikia Trakheia’dan ayıran yerdedir ve bölgeye hakim bir durumda uzanır. Lykaonialılarla Kappadokialılar arasındaki sınır Lykaonialılara ait Koropasos köyü ile Kappadokialılara ait Garsaura kenti arasındadır. Bu iki kale arasındaki uzaklık yüz yirmi stadia kadardır.”

STRABON, *Geographika*, XII, II, 6

STRABON, *Geographika*, XII, II, 10

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historia*, VI, ii, 6-9

_____, XIII, IX, 45-46

“Ama sadece bu ağaçlar Judaea’da doğmuyor aynı zamanda en ünlüleri de bu ülkede bulunuyor. Ayrıca sadece bu ülkede değil, aynı zamanda Jericho’da Archelais ve Phaselis’in vadilerinde ve Livias’da da oldukça fazla sözleri ediliyor.”

KOMANA

M.Ö. I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 3

“ Bu Antitauroslardaki derin ve dar vadilerde Komana ve buradaki halkın “Ma” dedikleri Enyo tapınağı bulunur. Burası önemli bir kenttir; halkını çoğunlukla dindar kişiler ve tapınakta yaşayan hizmetkarlar oluşturur. Halkı Kataonialılar olup genellikle krala tabi olarak sınıflandırılırlarsa da, aslında çoğunlukla rahibe tabidirler. Rahip tapınağın ve hizmetkarlarının ruhani başkanıdır. Ben orada konuk olduğum zaman bunların sayıları, kadın erkek karışık altı binden fazla idi. Ayrıca tapınağın, geliri rahipler tarafından kullanılan önemli bir de arazisi vardı. Kappadokia’da kraldan sonra rahip gelir ve genellikle rahip kralla aynı soydandır. Artemis Tauropolos onuruna yapılan ayinlerin buraya, Orestes ile kızkardeşi Iphigenia tarafından Tauroslar Skythiası’ndan getirildiği ve kente ismini veren yas saçının buraya bunlar tarafından bırakıldığı zannedilmektedir. Şimdi Saros nehri bu kentin içinden akar ve Tauroslardan geçerek Kilikialıların ovalarına ve sonra da denize ulaşır.

KRITALLA

M.Ö. V.-IV. Y.Y.

HERODOTOS, *Historiai*, VII, 26

BKZ. BÖLÜM , S. 70.

KYBISTRA

M.Ö. I. – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, I, 4

_____, XII, II, 7

_____, XII, II, 9

M.Ö. II.-I. YY.

CICERO, *Epistulae Ad Familiares*, XV, II, 1

_____, *Epistulae Ad Familiares*, XV, IV, 4

_____, *Epistulae Ad Atticum*, V, 18

“Eğer şehirde değilseniz, olduğunuz yerde size iyilikler diliyorum. Haziranın 19’una tarihlenen ve 1 Ağustos’ta Epirus’a gideceğinizi haber veren mektubun üzerine size olumlu haberler veremeyeceğim. Fakat ister Epirus’ta ister Roma’da olun Parthlar, Parth kralı Orodes’in oğlu Pakorus’un önderliğinde tüm kuvvetleriyle Euphrates’i geçtiler. Bibulus’un Syria’da bulunup bulunmadığına dair bir bilgimiz yok: Cassius ise tüm ordusuyla beraber Antiokheia’da. Ordumla beraber Cybistra’ya yakın olan Tauros civarında Cappadocia’daydım. Düşman benim eyaletime katılmakta olan bir Syria bölgesi olan Cyrrhestica’daydı. Bu durum üzerine senatoya bir mektup gönderdim. Eğer Roma’da iseniz şimdiye dek ulaşmış olması gereken mektuba göz atarak fikrinizi söyleyiniz...”

_____, VI, 1

“...Diyorsunuz ki sizin benden aldığınız son mektup Cybistra’dan yolladığım 21 Eylül tarihli mektuptur. Ve benim de size ait hangi mektupları almış olduğumu öğrenmek istiyorsunuz...”

MAZAKA/EUSEBIA/CAESAREA

M.Ö.I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 7

“ Yalnız iki valiliğin kentleri vardır. Kilikia ile Syria’ya en kolay geçit veren ve en çok kullanılan Taurosların altındaki Kilikia kapılarında bulunan Tyanitis’de Tyana kenti. Buna “ *Tauros yakınında Eusebeia*” da denir. Toprakları genellikle düz ve verimlidir. Tyana iyi bir şekilde tahkim edilmiş bulunan Semiramis tepelerinden birinde kurulmuştur. Buradan pek uzakta olmayan Kastabala ve *Kybistra* kasabaları dağa daha yakındır. Kastabala’da bulunan Perasia Artemis’inin tapınağında rahibelerin çıplak ayakla, hiç acı duymadan kızgın kor üzerinde yürüdükleri söylenir. Burada da bize bazı kimseler Orestes ile Tauropolos’u tekrar tekrar anlattılar ve “*diğer taraftan*” geldiği için Perasialı dendiğini ısrarla söylediler. Kappadokia’daki on valilikten biri olan Tyanitis eyaletinde yukarıda sözü edilen kentlerden Tyana bulunur. (Ben bunların arasında, sonradan kurulmuş olan Kastabala ve *Kybistra* valiliklerini ve Kilikia

Trakheia'daki çok verimli bir ada olan çoğu zamanını burada geçiren Arkhelaos tarafından önem verilerek iskan edilen Elaiussa'yı saymıyorum). Kabilenin metropolisi olan Mazaka ise Kilikia eyaleti olarak adlandırılan yerdedi. Bu kente aynı zamanda "Eusebia" ve ilave olarak da "Argaios'un yanında" denir. Çünkü burası tepesinde hiçbir zaman kar eksik olmayan dağların en yükseği, Argaios'un eteklerinde kurulmuştur ve buna tırmananlar (ki çok azdır) berrak havada hem Pontos hem de Issikos denizinin görülebildiğini söylemektedirler. Genellikle Mazaka bir kentin kurulması için uygun bir yer değildir. Çünkü burada ne su vardır ne de doğal bir şekilde tahkim edilmiştir; ve valilerin ihmali yüzünden surları da yoktur. (bir ok atımlık mesafede bulunan ve yararlı tepelerin önünde yaşayan halk, surlara çok güvenerek yağmacılık yapmasınlar diye, belki de bilerek tahkimat yapılmamıştır). Ayrıca bütün çevredeki toprak düz olduğu halde, çok kıraçtır ve çift sürmeye elverişli değildir. Kumlu ve altı kayalıktır. Biraz daha ilerleyince, içinde ateş çukurları bulunan bir çok stadia uzunluğundaki volkanik araziye gelinir. Ayrıca elverişli gibi gözükken bir şey de aslında tehlikelidir. Çünkü bütün Kappadokia'da hiç kereste, olmadığı halde Argaios'un bütün çevresi ormanlarla kaplıdır, ve böylece kolaylıkla kerestecilik yapılabilir; fakat ormanlık bölgenin hemen altında bir çok yerlerde ateşler ve aynı zamanda yer altında soğuk su vardır; fakat ateş ve su yüzeye çıkmaz. Bazı yerlerde de arazi bataklıktır ve geceleri burada ateş çıkar. Ülkeyi tanıyanlar ağaçları işleyebilirler, çünkü onlar tehlikeye karşı dikkatlidir, fakat burası çoğu kimseler ve özellikle sığırlar için tehlikelidir, çünkü görünmeyen ateş

çukurlarına düşebilirler.”

_____, XII, II, 8

_____, XII, II, 9

“Her ne kadar Mazakalıların bölgesi bir çok bakımdan yaşamaya elverişli değilse de, kralların burayı yeğledikleri görülüyor, çünkü ülkedeki bütün yerlerin içinde yapılar için gerekli kereste ve taş bulunan, merkeze en yakın yer burasıdır. Bunlar sığır yetiştirdiklerinden hayvan yemine de çok miktarda gereksinimleri vardır. Kent onlar için bir kamptı ve genellikle hem kendilerini, hem de tutsaklarının güvenliğini, bazıları krala, bazıları da dostlarına ait olan çok sayıda müstahkem mevkiileri savunmaları ile sağlıyorlardı. Mazaka, Pontos’un yaklaşık sekiz yüz stadia güneyindedir. Euphrates’e olan uzaklığı bunun iki katından biraz azdır. Buraya, Kilikia kapılarından ve Kyros’un kampından, Tyana’dan geçerek gitmek için altı günlük bir yolculuk gerekmektedir. Tyana yolculuğunun ortasındadır ve Kybistra’dan üç yüz stadia uzaklıktadır. *Mazakalılar Kharondas*’ın kanunlarını kullanırlar, ayrıca bir nomodus seçerler ve bu kişi Romalıların kanun bilginleri gibi kanunları yorumlar. Fakat Armenia kralı Tigranes Kappadokia’yı aldığı zaman halkı kötü duruma soktu, çünkü her birini Mesopotamia’ya göç etmeye zorladı ve bunların çoğu ile Tigranokerta kentini kurdu, fakat Tigranokerta’nın zaptından sonra, gelebilenler geri geldiler.”

_____, XII, III, 9

M.S. I.Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, ii, 6-7

_____, VI, x, 26

“...Küçük Armenia'nın önemli şehirleri Caesarea, Ezaz ve Nicopolis'tir. Büyük Armenia'ninkiler ise Euphrates yakınlarındaki Arsemeta, Kharput, Tigris ve Sert'tir.”

_____, VI, xxii, 91-93

M.S. II.Y.Y.

APPIANNOS, *Romaike Historia*, (Mith.) X II, XVII, 115

“ Ayrıca şehirler de kurdu, Küçük Armenia'da , savaş sonrası Nikopolis olarak adlandırılan şehir, Pontos'da Eupatoria ki bu şehri ilk kuran ve adını veren kişi Mithridates Eupator'dur fakat burası Romalıları kabul ettiği için yıkılmıştı, daha sonra ise Pompeius şehri yeniden kurdu ve onu Magnopolis olarak adlandırdı, Kappadokia'da ise savaş nedeniyle tamamen yıkılan Mazaka'yı yeniden kurdu. Bunların dışında pek çok yerde de yıkılmış ya da zarar görmüş pek çok şehri yeniden vücuda getirdi...”

M.S.II.-III.Y.Y.

PHILOSTRATUS, *Bioi Sofiston*, II, 13

M.S. IV.Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, *Rerum Gestarum Libri*, XX, 9, 1

“ Elçiler yanlarında bahsetmiş olduğum mesaj ve yolculuğa çıkış amaçları ile dikkatli bir şekilde yola çıktılar fakat yüksek rütbeli memurlar tarafından gizlice alı konulup mütemadi olarak eziyet çektikten ve bunun sonucu olarak ciddi gecikmelerden sonra İtalya ve İlyricum’u aştılar, son olarak ise Bosphorus’u geçtiler ve yavaş bir ilerlemeyle Constantius’u hala Cappadocia’da Caesarea’da beklerken buldular. Bu Argaios dağının eteklerinde bulunan kalabalık ve iyi konumda bir şehirdi ve eskiden Mázaka olarak anılmaktaydı.”

, XXVI, 7, 2

“ Tüm bunlar, bu sırada sekreter ve daha sonra ise Constantinople’de şehir valisi olan Sophronias tarafından hızla geçildi. Cappadocia’da Caesarea’yı terk edip Antiocheia’daki ikametine dönmek üzereyken Valens ile karşılaştı. Cilicia’daki kötü hava henüz yeni yeni hafiflemeye başlamıştı...”

EUTROPIOS, *Breviarum Ab Urbe Condita*, VII, 11

GREGORIUS, *Epigrams*, VIII, 3

“Trinity tanrısal Basil’in (ki o, gitmek için arzulu ve sevinçliydi) ruhunu uzaklara götürdüğünde cennetin tüm ev sahipleri onun (Basileios) gelişi nedeniyle sevindiler. Ve inleyen sadece Kappadokia şehri (Kaisereia) değildi, onun için tüm dünya yüksek sesle ağladı. O gitti, müjdecî, şerefli barışın teminatı, gitti.”

_____, VIII, 6

“Burada Kaisereialılar, Basil oğlu Basil’i, Gregorius’un arkadaşı olan ve tüm kalbimle sevdiğim yüce rahiplerini bana gönderdiler. Tanrı ona tüm inayetini bağışlasın...”

_____, VIII, 9

“Yüce şerefli Basil, Kaisereia’nın büyük iftiharını. Senin sözlerin fırtına ve senin yaşamın da şimşekti. Fakat kutsal koltuğunu kaybettin; çünkü yüce İsa senin cennetlikler arasına erken katılmayı uygun buldu.”

M.S. V. Y.Y.

SIDONIUS APOLLINIARIS, Letters, (IULIANA) LXIV, 1-2

Juliana adlı Cappadocia’nın Caesarea şehrinde yaşayan bir bakire vardı. İyi eğitim aldığı ve çok inançlı olduğu söyleniyordu. Yazar Origen Paganların isyanından kaçtığında bu kız onu kabul etti ve iki yıl boyunca onu destekledi. Bu yazıyı onun çok eski, mısralar kitabında buldum. Kitap origen’in bizzat el yazısı ile yazılmıştı. "Kitabı ise beni sakladığı sırada Caesarealı bakire

Juliana'nın evinde buldum. Onu Yahudi yazar Symmachus'un kendisinden aldığını söyledi.”

M.S. VI.Y.Y.

PROCOPIOS, Peri Ktismaton V, iv, 17-18

“... Ama imparator Iustinian çevre duvarının gereksiz kısımlarını yıktırdı ve şehri gerçekten emniyetli bir surla kuşatarak her hangi bir saldırı durumunda aşılamayacak bir savunma kurdu, ayrıca alanı yeterli bir garnizon ile iyice güçlendirdi. Böylece Kappadokia'daki Kaisareia'nın sakinlerinin güvenliğini garanti etmiş oluyordu.

Kappadokia'da Mokesus adıyla yer seviyesinde, oldukça eğilmiş, bir parçası yıkılmış, gerisi ise onarım gerektiren durumda bulunan bir kale vardı. İmparator Iustinian bunu aşağı indirdi ve eski kalenin soluna doğru çok güçlü bir duvar inşa ettirdi. Saldırı durumunda tamamıyla ulaşılmaz olan, oldukça sarp bir yokuşun üzerinde bulunan bir alana ise bir çok kilise, hayır evleri, hamamlar ve zengin bir şehre işaret eden diğer benzer yapıları inşa ettirdi. Sonuç olarak şehir 'metropolis' sınıfına yükselmiş oluyordu ve böylece Romalılar bu şehri “eyalet” olarak adlandırdılar. Tüm bunlar Kappadokia'da yapılmıştı.”

MELİTENE

M.Ö.I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, Geographika, XII, I, 2

_____, XII, II, 1

“Melitene Kommagene’ye benzer, çünkü her tarafında meyve ağaçları vardır ve bütün Kappadokia’da böyle olan tek ülkedir. Böylece hem zeytin üretir, hem de Yunan şarabı ile rekabet eden, Monarite şarabı elde eder. Melitene Sophene’nin karşısında kurulmuştur. Euphrates nehri bununla Kommegene arasında akar ve sınırı oluşturur. Uzakta, nehrin karşı kıyısında, Kappadokialılara ait ismi Tomisa olan bir kale vardır. Burası Sophene’nin hükümdarlarına yüz talantona satılmıştır, fakat sonradan Lucullus tarafından, Mithridates’e karşı yapılan savaşta kendisi ile birlikte sefere katılan Kappadokia hükümdarlarına yiğitlik armağanı olarak sunulmuştu

_____, XII, II, 6

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historia*, VI, ii, 6-9

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, *Rerum Gestarum Libri*, XX., 11, 4

“Kral Cappadocia’dan gönderildikten sonra Constantinus Melitene, Lacotena ve Samosata yoluyla giderek Euphrates’i geçti ve Edessa’ya geldi...”

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS, *Peri Ton Polemon*, I, XVII, 22

“Armenia Tauroslarından ve Celesene bölgesinden Euphrates nehri Tigris’in sağına doğru görkemli bir arazide akar. Bu nehre pek çok nehir daha katılır. Bunların arasından Arsinus bereketli bir vadi ile Persarmenialıların topraklarından akar, doğal olarak büyük bir nehir halini alır ve eskiden “Beyaz Suriyeliler” adı verilmiş olan insanların ülkesinden geçer ki bu bölge bugün Küçük Armenia olarak adlandırılmaktadır. Bu bölgenin başlıca şehri Melitene’dir ve çok önemli bir yere sahiptir...”

OUNESA

M.Ö.I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 6

“Kataonia ovasının ve Melitene’nin kentleri yoktur, fakat dağlarda tahkim edilmiş yerleri vardır. Bununla Azamora ve Dastarkon’u kastediyorum. İkincisinin etrafında Karmalas nehri akar. Burada ayrıca Kataonia Apollonu’nun bir tapınağı da vardır ve Kappadokialılar bu tapınağı kendilerinininkine örnek aldıkları için, bütün Kappadokia’da itibar görür. İkisi dışında diğer valiliklerde de kent yoktur. Geri kalan valiliklerden Sargarausene’de Herpa isimli küçük bir kasaba ile Kilikia denizine akan Kamalas nehri vardır. Diğer valiliklerde, Tauros yakınında yüksek, tahkim edilmiş bir yer olan Argos ve şimdi Neroassos denen Nora vardır. Bu sonuncusunda Eumenes

uzun zaman bir kuşatmaya karşı koyabilmiştir. Benim zamanımda burası Kappadokialıların imparatorluğuna saldıran Sisines'in hazinesi görevini yapıyordu. İçinde krali saray bulunan ve bir kent manzarası gösteren Kadena da ona aitti. Bir de Lykaonia sınırında kurulmuş olan Garsauira kasabası vardır. Bunun da bir zamanlar ülkenin metropolis'i olduğu söylenir. Ounesa'daki Morimene'de, üç bin hizmetkarı barındıran Ounesa Zeus'una ait bir tapınak ile rahibe yılda yüz talantonluk gelir sağlayan verimli bir kutsal arazi bulunur. Komana'da olduğu gibi bu da yaşamı boyunca rahiplik eder ve rütbe itibarıyla Komana rahibinden sonra ikinci gelir.”

SOANDOS

M.S. I. Y.Y.

FRONTINUS, Stratagemata, III, ii,8-9

TYANA

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

KSENOPHON, *Anabasis*, I, ii, 20

M.Ö.I.- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 6

_____, XII, II, 7

_____, XII, II, 8

_____, XII, II, 9

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, *Rerum Gestarum Libri*, XXIII, 6, 19

_____, XXV, 10, 6

“Bundan sonra imparator Tarsus’u terk etti uzun bir yürüyüşten sonra bir Cappadocia kasabası olan Tyana’ya vardı. Dönüşleri sırasında katip Procopius ve tribun Memoridus onunla buluştu ve ona görevleri hakkında bilgi verdiler...”

M.S. I.Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, VI, II, 6-7

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum Gestarum Libri, XXIII, 6, 19

FLAVIUS CLAUDIUS IULIANUS, letter to Aristoxenus, a Philosopher , 35

“...Bunun için Tyana’da benimle arkadaşlık tanrısı Zeus’un adına buluş ve bana Kappadokialıların arasında gerçek bir Hellene göster...”

EK III: ANTİK KAYNAKLARDA PERS HAKİMİYETİ ALTINDA KAPPADOKIA KONULU PASAJLAR

M.Ö. 5.-4. Y.Y.

HERODOTOS, *Historiai*, I, 71

“ Krateros’un başına gelen işte budur. Bu arada oraklı yanlı yorumlamakta olan Kroisos, Kappadokia’ya karşı sefer açmıştı, Kyros’u devirmeyi, Pers devletini yıkmayı umuyordu. Tam Perslerle savaşa tutuşacağı sırada, yurttaşları arasında bilgeliği ve akli başında oluşuyla tanınan bir Lydialı, ona düşüncelerini şu sözlerle bildirdi: (Bu Lydialının adı Sandanis’di.) “Kral savaşa tutuşmaya hazırlandığı bu insanların ne halde olduklarını düşünün: Ayaklarında bol deri pantolonlar var, zaten üst başları hep deriden, istedikleri kadar değil buldukları kadar yiyorlar, zira toprakları taştır. Şarap içmesini bilmezler; içkileri sudur; ağızlarını tatlandırmak için incirleri ya da başka bir şeyleri yoktur. Ellerinde başka bir şey olmadığına göre , bunları alt etsen de eline ne geçecektir? Ama yenilirsen bak neler kaybedeceksin: Bir kez bizdeki şeylerin tadını tattılar mı sınıksız yapışacaklar, bir daha da bırakmayacaklar. Bana kalırsa, tanrılara şükrediyorum, Perslerin kafasına Lydia üzerine yürütmek düşüncesini sokmuyor diye”. Kroisos bu öğüde kulak asmadı. Gerçekten de Perslerin, Lydia’lıları yenmeden önce bir tek lüksleri ve iyi şeyleri yoktu.”

_____, I, 72

“Kroisos, Kappadokia’ya sefer açıyordu, çünkü bir defa imparatorluğuna yeni topraklar katmak isteyen bir fatih olma tutkusu vardı içinde, bir de asıl, Kyros’tan Astyages’in öcünü almak istiyordu, zaten orakl de kendisine başarı ümidi vermişti. Bu Astyages Kyaxares oğlu, Kroisos’un kayını ve Medler’in kralıydı ve Kambyses oğlu Kyros tarafından devrilmişti...”

“Kroisos, ordusuyla birlikte ırmağı aştıktan sonra Kappadokia’da Pteria denilen yöreye vardı. (Pteria bu bölgenin en sağlam yeridir;aşağı yukarı Karadeniz’in tanınmış kentlerinden Sinop yörelerine düşer) Orada konakladı ve Suriyelilerin yurtlarını yağma etti; ülkenin başkentini aldı ve halkını köleleştirdi; çevrede köy, kasaba ne varsa hepsini aldı ve kendisine hiçbir zararları dokunmamış olan Suriyelileri göç etmek zorunda bıraktı. Kyros ordusunu toplamıştı ve aralarında geçtiği bütün halklardan da beslenip gücünü artırarak, Kroisos’a karşı yürüyüşe geçmişti. Onu topraklarından atmak için yola çıkmadan önce, İonialılara elçiler göndermiş, Kroisos’a karşı ayaklandırmayı denemişti. İonialılar kulak asmadılar. Sonunda Kyros, Kroisos’a ulaştı ve geldi Pteria’da onun karşısında konakladı, işe başladılar ve birbirlerinin boyunu ölçtüler. Büyük savaş oldu, iki yandan da çok adam düştü; sonunda gece ayırdı onları birbirlerinden, yenen yenilen belli olmadı.

_____ , I, 79

“Kyros, Pteria savaşından sonra, daha Kroisos’un yola çıktığı an kestirmişti ki, Kroisos dönüşte ordusunu terhis etmeyi düşünmektedir....

_____ , VII, 26

“ İstihkam ve levazım servisleri bu işlerle uğraşıyorlardı, Kserkses toplanan kara ordusu ile birlikte Sardes üzerine yürümeye başlamıştı. Ordu Kappadokia’daki Kritalla’dan yola çıkmıştı; Kserkses’in komutasında ana karayı geçecek olan bütün birlikler için toplanma yeri olarak burası seçilmişti...”

_____ , V, 72

“Paphlagonialılar savaşa örme başlıklar, küçük kalkanlar, oldukça kısa kargılar, mızraklar ve hançerlerle gidiyorlardı; ayaklarında bacaklarının yarısına kadar gelen, kendilerine özgü pabuçlar vardı. Lykialılar, Matienler, Mariandynler ve Suriyeliler, Paphlagonialılar’la beraber diler. Bu Suriyelilere Persler, Kappadokialılar derler. Paphlagonialılarla Matienlerin başında Megasidros oğlu Dotos vardı; Mariandynler ile Suriyeliler ise Dareios’un Artystone’dan olma oğlu Gobryas’ın komutası altındaydılar.”

“Buradan üç günlük bir yürüyüşle, 60 millik bir yol sonunda Iconicum’a vardı, ardından da beş günlük yürüyüşle 90 millik yol sonunda Lykaonia’ya ulaştı. Bu düşman bölgeyi, yağmalanması için Greklere verdi ve Kilikia kraliçesinin en kısa yoldan, Menon’un askerleri ve Menon’un bizzat kendisinin koruması altında ülkesine dönmesini sağladı. Kyros, ordunun geri kalan kısmıyla ise Kappadokia’ya doğru 75 millik, bir yolculukla geniş ve zengin bir yerleşim merkezi olan Dana şehrine ulaştı. Orada üç gün kaldılar ve bu süre boyunca Kyros kraliyet başlığını giyen Megaphernes adında bir Persi ve yönetici sınıfından, güçlü başka bir kişiyi, suikasta karışması dolayısıyla idam etti.”

_____, I, ix,7

“O (Kyros) tekrar babası tarafından Lydia, Büyük Phrygia ve Kappadokia satrabı olarak gönderildiğinde ayrıca tüm birliklerin komutanı olarak da atanmıştı. Onun görevi Kastolus ovasında tüm birlikleri toplamaktı. İlk elde gösterdi ki, ona çok büyük bir oranda güveniyordu, özellikle bir anlaşma yaptığında ya da bir söz verdiğinde hiçbir şart altında oğlunu yalanlamıyordu.”

_____, VII, VIII, 25

“Geçmiş olduğumuz Büyük kralın vilayetlerinin satrapları şunlardı: Lydia’da Artimas, Phrygia’da Artakamas, Lykaonia’da ve Kappadokia’da Mithridates, Kilikia’da Syennesis, Phoinike ve Arabia’da Dernes...”

_____ , **Kyro Paedia**, I, i, 4

“ ... Ama Kyros aynı yolla bağımsız devletler de dahil olmak üzere Asia'daki milletleri bularak, küçük bir Pers ordusu ile işe başladı. Böylece onların tam desteği ve Medes'in, Hyrkanların desteğiyle Hyrkaniyalıların lideri oldu. Sonra Syria, Asur, Arabia, Kappadokia, her iki Phrygia, Lydia, Karia, Phoinikia ve Babylonia'yı zaptetti, ayrıca Bactria, India ve Kilikia'ya da hükmetti...”

_____ , I, v, 2-3

“ Bu esnada Astyages Media'da öldü, ve Astyages'in oğlu ile Kyros'un annesinin kardeşi Media tahtına geçti. Bu sırada Assyria kralı çok büyük bir millet olan Syria'ya boyun eğdirmiş ve Arabia kralını kendi vassalı haline getirmişti; ve Hyrcania'yı kendi hükmü altına almış, Bactria'yı kuşatmıştı. Bu nedenle eğer en güçlü komşusu olarak gördüğü Medes'in gücünü kırabilirse bu çevredeki tüm milletler üzerinde hakimiyet kurabileceğini düşündü. Buna uygun olarak, bu yönetim altında bulunan herkese; Lydia kralı Kroisos'a, Kappadokia kralına, her iki Phrygia'ya, Paphlagonia'ya, Hind'e, Karia'ya ve Kilikia'ya elçiler gönderdi ve bir ölçüde Medes'i ve Persleri kötü tanıtarak dedi ki; bu iki büyük ve güçlü millet iç içe geçmiştir ve bir ortak hedef etrafında birleşmişlerdir. Biri erken davranıp onlara saldırmak suretiyle güçlerini yok etmedikçe, tek tek diğer milletlere saldıracak ve onları hakimiyetleri altına alacaklardır...”

_____ , II, i, 4-5

“... Üstümüze gelecek olan gücün büyüklüğünü biliyorsan anlatabilir misin, ve tabii bununla beraber bizim gücümüzü de söyle, ve bu sayede iki tarafın gücünü de bilerek buna uygun bir plan ortaya koyabilir ve çarpışmaya en uygun girişi bulabiliriz.’ dedi Kyros. Kyaksares ‘O zaman dinle’ diyerek sözü aldı; ‘Lydia kralı Kroisos’un 10.000 atının ve 40.000 peltast ve okçunun başında geldiği söyleniyor ve onlar Büyük Phrygia’nın kralı Artakamas’ın sekiz bin at, kırk bin mızraklı süvari ve kalkanlı askerin başında gittiğini, Kappadokia kralı Aribaeus’un ise altı bin at ve otuz binden az olmayan okçu ve kalkanlı askere sahip olduğunu söylüyorlar...”

_____ , IV, ii, 29-31

“Yaz mevsimi olduğu için Kroisos kadınlarını gece arabalarla gönderdi böylece gecenin serinliğinde daha rahat yol katedebileceklerdi. Ve kendisi de onları süvari birlikleri ile arkadan izliyordu. Phrygia’nın yöneticisi, Phrygia kralının da aynı şeyi yaptığını söylerler. Ve yetişmekte olan kaçakları gördüklerinde neler olduğu hakkında onları sorguladılar ve ondan sonradır ki mümkün olduğunca hızlı bir şekilde kaçmaya başladılar. Ama hala yerlerinde silahsız olarak duran Kappadokia kralı ve Arabia kralı, Hyrkanianlar tarafından bozguna uğratıldılar. Fakat ölenlerin çoğunu Assyrialılar ve Arabialılar oluşturuyordu çünkü kendi ülkelerinde

oldukları için kaçma konusunda tembellik etmişlerdi.”

_____, VI, ii, 9-10

“...Onlar bu durumdayken, Kyros’un düşman kampına ajan olarak yollanmış olduğu İndialılar Kroisos’un tüm düşman saflarında mareşal ve başkomutan seçildiğini bildiren raporla geri döndüler ki tüm müttefik krallar var güçleriyle ona katılmayı tercih etmişlerdi. Taahütleri bol miktarda para yardımı sağlamayı ve bu parayı, bulabildikleri tüm askerleri ordularına katmakta harcamayı ve ödüllendirmeleri gerekenlere de hediyeler vermeyi içeriyordu.

Halihazırda tutulmuş bir çok Thrakialı piyadeyi (kılıçlı) ve gemi ile onlara katılmak üzere yola çıkmış Mısırlıyı güçlerine kattılar ve bugün de dolaştıkları şekilde kalkanları ayaklarına kadar uzanan, ellerinde büyük mızraklar tutan kılıçlı 120.000 askeri biraraya getirdiler. Bunların yanı sıra Kypros’un da ordusu vardı. Kilikialılar halihazırda oradaydılar ve her iki Phrygia’dan da yedekler vardı.

Asurlular orada Babylon kralına tabiydiler; İonialılar, Aeoliahlılar ve Asia’daki neredeyse tüm Yunan kolonistler Kroisos’a katılmaya zorlandılar ve o Lacedaemon’a ortaklık için bir yüzük göndermişti.”

_____, VII, iv, 16

“(Kyros) Babil yolunda Büyük Phrygia ve Kappadokia’ya boyun eğdirdi ve Arabialıları boyun eğmeleri için yıprattı...”

_____, VII, V, 13-14

“...Bunu duyduktan sonra Kyros her ay birinin diğeri denetlemesini planlayarak ordusunu 12 parçaya böldü. Fakat Babilliler bunu duyunca, Phrygialıların, Lydialıların, Arapların ve Kappadokialıların onları kontrol etmeleri düşüncesi karşısında alaycı bir şekilde güldüler zira bunlar kendilerine Perslere olduğundan daha dost idiler.

_____, VIII, vi, 7

“Bu sözlerle bu konu üzerinde söylevini sonlandırdı (Kyros); ve arkadaşları arasında dile getirilen şartları uygulamaya en hevesli olan ve ona en yetkin görünen kişileri seçerek aşağıdaki ülkelere satrap olarak gönderdi. Megabyzos’u Arabia’ya, Artabates’i Kappadokia’ya, Artakamas’ı Büyük Phrygia’ya, Khrysantas’ı Lydia ve Ionia’ya, Adius’u Karia’ya...”

M.Ö. I, – M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika* XII, I, 4

EK IV: ANTİK KAYNAKLARDA HELLENİSTİK DÖNEM VE KAPPADOKIA HAKKINDAKİ PASAJLAR

M.Ö. II.-I.Y.Y.

CICERO, *Pro Deiotaro*, 37

“... Nasıl bir değişiklik, nasıl bir kader, nasıl bir zorbalık Deiotarus hakkında generallaerimizin kararnamesini iptal etmeye faydalı olacak? O hizmet etmeye başladığı yaştan itibaren onların tümü tarafından şereflendirilmişti. Bize Asia’daki savaşlarımızda, Cappadocia’da, Pontos’ta, Cilicia’da, Syria’da hizmet etmişti...”

M.Ö. II.Y.Y.

POLYBIOS, *Historiai*, IV, 2

“...Demetrius’un oğlu Philip hala bir çocuk olduğu halde Makedonya tahtını miras almıştı. Tauros’un bu tarafında tüm Asia’nın yöneticisi olan Akhaeus ise şimdi sadece devlete değil aynı zamanda bir kralın gücüne de sahipti. ‘Büyük’ soyadı ile anılan Antiokhos ise hala çok genç olmasına rağmen kardeşi Seleukos’un ölümünden kısa bir süre önce, Syria’da onun yerine geçti. Aynı zamanda Ariarathes Kappadokia kralı, Ptolemaios Philopator ise Mısır kralı oldu...”

_____, XXIV, 14

“Asia’da kral Pharnakes yine Roma hükümeti kurallarını hiçe sayarak kış mevsiminde on bin süvariyle Leocritus’u Galatia’da kalması için gönderdi ve baharda kendi kuvvetlerini Kappadokia’yı işgal için toplamaya başladı.

Bunun duyulması Eumenes'in korkunç öfkesini uyandırdı, çünkü Pharnakes bütün dostlarını çiğniyordu, tüm halkların sınırlarının üzerine çıkıyordu; fakat kendini aynı zamanda silahlara sarılmak için zorlanmış gibi görüyordu. Ordusunu hazırladığında, Attalos ve kardeşleri gemilerle Roma'dan dönüyordu. Birbirleriyle konuştular ve hemen yola koyuldular. Galatia'ya geldiklerinde Leokritos'u bulamadılar. Karsignatos ve Gaizatorix onlara dönerek korunmalarını istediler ve tüm emirlere uyacaklarına dair söz verdiler. Fakat bunların bir yıl önce Pharnakes'in partisini ele geçirmelerinden dolayı kendilerinin güvenilmezliğini ispatladıkları için, misafirleri reddettiler ve tüm orduyla birlikte Pharnakes'e karşı yürüdüler. Kapiltos'tan hareket ettikten sonra beşinci günde Halys'e vardılar, altıncı günde Parnassos'a doğru devam ettiler -ki burada Kappadokia kralı Ariarathes ile ordusu onlara katıldı- ve Mokisos'un yakınına geldiler. Orada kamplarını henüz kurmuşlardı ki, barış tekliflerini getirecek olan Romalı habercilerin geldiğini haber aldılar. Eumenes, Attalos'u onları karşılamak için gönderdi; kendisi ise ciddi bir duruma hazırlıklı olmak için ve aynı zamanda Romalılara kendi başına bile Pharnakes'e karşı koyabileceğini göstermek için askerlerini ikiye katladı ve onlara sıkı talim yaptırdı.”

POLYBIOS, *Historiai* , XXV, 2

“Ani saldırı Pharnakes'i tüm şartlara boyun eğmeye mecbur bıraktı. Eumenes ve Ariarathes'e elçiler gönderdi; onlar da barış arayışlarını kabul ettiler ve bu elçilerle kendi delegasyonlarını Pharnakes'e gönderdiler. Tam

yetkililerin sağı ve sola gidip gelmelerinden sonra şu şartları taşıyan bir barış anlaşması yapıldı: Eumenes, Ariarathes, Prusias bir tarafta; Pharnakes ve Mithridates diğer tarafta olmak üzere aralarında ebedi bir barış olacaktır. Pharnakes hiç bir suretle Galatia topraklarına ayak basmayacaktı. Pharnakes ile Galatlar arasında daha önce yapılmış olan anlaşmalar geçersiz sayılacaktı. Aynı zamanda Paphlagonia boşaltılacak ve kendi döneminde uzaklaştırdığı vatandaşları geri getirilecek ve hatta silahlar, mancınıklar ve diğer savaş aletleri geri verilecekti. Aynı zamanda, Ariarathes'ten çaldığı tüm yerleri nasıl donatılmışlarsa aynı şekilde esirlerle beraber geri vermeliydi. Eumenes, Prusias'ın ricası üzerine, burayı ona vermiş ve böylece ona gebe kalmıştı. Anlaşma aynı zamanda, Pharnakes'in esirleri ve (düşman tarafına geçen) asker kaçaklarını fidyersiz olarak geri vermesini de içeriyordu. Bundan başka Morzios ve Ariarathes'ten kaçırdığı para ve değerli eşyalardan, adı geçen krallara 900 talanton; ve Eumenes'e savaş tazminatı olarak da 300 talanton vermeliydi...”

_____, XXXI, 8

“Bu esnada, Roma'dan elçiler geldi; önce M. Iunius önderliğindeki ilk elçi, Galatlar ve kral Ariarathes arasındaki anlaşmazlığı düzeltmek amacıyla geldi. Çünkü Trokmeler, kendi güçleriyle Kappadokia'dan bir parça alamadıkları ve bu yüz­süz saldırılarının cezasını anında çektiklerinden, Romalılar'a sığındılar ve Ariarathes'i şikayet etmeye çalıştılar. Bu da Iunius'un gönderilmesinin sebebiydi. Kral onları öyle samimiyetle karşıladı ve olayı

onlara öyle ikna edici şekilde açıkladı ki, tüm sevgileriyle geri döndüler. Bundan sonra ise Cn. Octavius ve Sp. Lucretius ‘un elçileri göründü ki bunlar, kral ile Galatlarla olan ayrılıkları üzerinde konuştular.”

_____, XXXI, 32

“Prusias, Eumenes’i şikayet etmek için, elçileri Galatlarla birlikte Asia’dan Roma’ya gönderdi. O (Eumenes) ise kardeşi Attalos’u iftiralara karşı kendini savunması için gönderdi. Ariarathes, Roma için 10.000 altın parçasından oluşan bir tacı ve Tiberius’u nasıl karşıladığını iletmeleri ve bundan başka kendisinin Romalıların istediği herşeye hazır olduğunu iletmeleri için elçiler gönderdi.”

_____, XXXII, 1

“Bu esnada, (V.)Ariarathes’in elçileri geldiler ve 10.000 altın parçasından oluşan tacı getirdiler ve krallarının Romalılara olan sadakatlerinin teminatını iletiler. Onlar ise bunun için Tiberius’un (emri) altındaki elçileri şahitlik için çağırdılar. Onların onayından sonra senato hararetle tacı teslim aldı ve krala, onlar için en değerli şey olan Roma magistratının fildişinden sopasını ve koltuğunu, iade-i hediye olarak gönderdiler. Senato bu elçileri kıştan hemen önce yolladı. Attalos, yeni konsuller göreve başladıktan sonra geldiğinde ve Prusias’ın gönderdiği Galatlar ile onu şikayet eden Asia’daki birçoklarından sonra herkesi dinleyen senato, Attalos’u yalnızca iftiralardan kurtarmakla kalmadı aynı zamanda ona karşı olan dostluklarını daha da ispatladılar...”

M.Ö. I.Y.Y.

CORNELIUS NEPOS, **Eumenes**, XVIII, II, 2

“ Aleksandros Babylonia’da öldüğünde eyaletleri arkadaşları arasında bölüşüldü. Ülkenin yönetimi ise Aleksandros’un ölüm döşeginde iken yüzüğünü vermiş olduğu Perdikkas’a verildi. Aleksandros’un bu davranışı kendi çocuğu büyüyene dek ülkeyi yönetmesi için Perdikkas’a güvendiği anlamına geliyordu; Ondan çok daha istekli olan Krateros ve Antipatros için ise böyle bir durum mevcut değildi. Aleksandros’un içlerinde en çok saygı gösterdiği Hephaestion ise ölmüştü. Bu sırada Kappadokia Eumenes’e verilmişti ya da en azından buna dair söz verilmişti...”

, XVIII, xiii, 4

“ Antiokhos, Eumenes’in vücudunu cenaze töreni için akrabalarına gönderdi. Onlarsa bir askere ve saygıdeğer bir adama layık, tüm ordunun katıldığı bir tören yaptılar. Ve küllerini Cappadocia’daki annesi, karısı ve çocuklarına götürdüler.”

DIODORUS SICILUS, **Bibliothekes Historikes**, XVIII, 39, 6

“... (Antipatros) kuzeye bakan satraplıklardan Kappadokia’yı Nikanor’a, Büyük Phrygia ve Lykia’yı

daha önce Antigonos'a vermişti. Karia'yı Asandros'a, Lydia'yı Kleitos'a ve Hellespontos Phrygia'sını da Arrhidaios'a verdi..."

_____, XIX, 57, 1

"Antigonos yukarı Syria'ya giderken Ptolemaios, Lysimakhos ve Kassandros'tan elçiler geldi. Bunlar konseyden Kappadokia ve Lydia'nın Kassandros'a, Hellespontos Phrygiasının Lysimakhos'a, bütün Syria'nın Ptolemaios'a ve Babylonia'nın Seleukos'a verilmesini istediler. Ayrıca onlar da savaşta yer almış olduklarından, Antigonos'un Eumenes'le olan savaşı sırasında ele geçirmiş olduğu hazinenin aralarında paylaşılmasını talep ettiler. Bu söylediklerini herhangi bir şekilde yapmazsa, hepsi birleşerek ona savaş açacaklardı."

_____, XIX, 60, 2

"...Diğer general Ptolemaios ordusuyla Kappadokia'ya ilerledi ve Kassandros'un generallerinden Asklepiodoros'un Amisos'u kuşatmış olduğunu gördü. Asklepiodoros'la bir ateşkes imzalayarak şehri tehlikeden kurtardı. Bithynia'ya ilerlediğinde Bithynia kralı Zibytes'i Astakanos'luları kuşatmış buldu ve onu kuşatmayı kaldırmaya zorladı..."

_____, II, 2, 3

"Ninos, deniz kenarındaki ülkeleri ve bunların komşularını: Mısır'ı ve Phoinikia'yı, sonra Syria'yı,

Sicilia'yı, Pamphylia'yı ve Lykia'yı, Karia'yı, Phrygia'yı ve Lydia'yı ele geçirdi. Ayrıca Hellespontos'daki Phrygia'yı, Troia'yı, Propontis'i, Bithynia'yı, Kappadokia'yı ve Tanais'e kadar uzanan tüm barbar milletleri nüfuzu altına aldı. Kendini ayrıca Kadusii, Tapyri, Hyrkani, Drangi, Karmanii, Khoromnaei, Borkanii ve Parthyaei ülkelerinin kralı ilan etti. Persis, Susa ve dar geçitlerden dolayı Kaspian geçitleri olarak bilinen Kaspiana'yı işgal etti...”

, XVIII, 3, 1-3

“Perdikkas, büyük bir görev aldıktan sonra adamlarını ve Mısır'ı Logos oğlu Ptolemaios'a ve Media'yı Pithon'a verdi. Paphlagonia'yı ve Kappadokia'yı Eumenes'e verdi....”

, XLII, 45, 2-3

“...Daha önce de söylendiği gibi, bu kişi (Pharnakes) Mithridates'in oğluydu ve Kimmer Bosphoros'unun hükümdarıydı. Ataları tüm krallığını geri kazanmak niyetinde olduklarından, Caesar ve Pompeius arasındaki Siviller savaşı sırasında başkaldırdı ve bu dönemde Romalıların birbirleriyle meşgul olmaları nedeniyle ve daha sonra da Mısır'da kaldıklarından dolayı, Kolkhis'i Deiotaros'un orada olmasından dolayı-tüm Armenia'yı, Kappadokia (bir bölümünü) ve Bithynia bölgesine bağlı olan bazı Pontos kentlerini ele geçirdi.”

_____, LXXII, 23

“Marcus, Kappadokia valisi Verus tarafından ayaklanma hakkında bilgilendirildi ve gerçekleri bir süre için sakladı ...”

M.Ö.I.- M.S. I.Y.Y.

STRABON, Geographika, XII, I, 4

TITUS LIVIUS, Ab Urbe Condita, XXXVIII, 26, 1

“... Engebeli kayalıklar arasında atlar kullanışsız olduğundan, onbin adam gücündeki aşağıya doğru inen atlıları, sağ kanada yerleştirdi. Sol tarafta Ariarathes’in Cappadocialıları ve Morzius’un yardımcı birlikleri, neredeyse 4.000 adam kadar vardı. Olympos dağındaki gibi hafif birliklere ön saflarda yer veren konsül, aynı zamanda her türlü taşın büyük stoklarla elde bulunmasını temin etti...”

M.S. I. Y. Y.

QUINTIUS CURTIUS RUFUS, Historia Alexandri Magni, III, i, 24

“Tüm bu bölgeyi ve rehineleri vererek, haraç ödemekten doğan bir özgürlük elde etti ki onlar bunu Perslere dahi vermemişlerdi. Kalas bu bölgenin valisi yapıldı ve bizzat Aleksandros’un kendisi Makedonia’dan dönen süvari birliklerini alarak Kappadokia’ya ilerledi.”

, III, iv, 1

“ Bu arada Aleksandros Sabistamenes’e Kappadokia görevini vermiş olarak tüm güçleriyle Kilikia yolunda ilerlemekteyken ‘Kyros’un kampı’ olarak anılan yere geldi. Orada Kyros Kroisos’a karşı ordularını Lydia’ya sürerken kalıcı bir kamp meydana getirmişti...”

,IV, I, 34-36

“... Darius’un, Issos savaşına katılmış olan komutanlar ve onları izleyen kuvvetleri ki bunlara bir çok enerjik genç Kappadokialı ve Paphlagonialı asker de katılmıştı, Lydia’yi ele geçirmeye çalışıyorlardı. Lydia’nın yöneticisi İskender’in generallerinden Antigonos’du. Garnizondaki askerlerin çoğunu krala (İskender) göndermiş olmasına rağmen, düşmanını küçümsedi ve kuvvetlerini savaşa yolladı...”

,IV, xii, 12

“...Bunlar sol kolun formuydu. Sağ ise Büyük Armenialılarca Kadusii ile Kappadokialılar, Syrialılar ve Medes’ce tutulmuştu. Bunların ayrıca arabaların çektiği elli tırpanı vardı...”

VI, iii. 3

“Hellespontos’ta savaşı başlatarak İonialıları ve Aeolialıları vahşi barbara köle olmaktan kurtardık,

kendimizi Karia, Paphlagonia, Pamphylia, Pisidialıların, Kilikia, Syria, Phoenica, Phrygia ve Parthiene'nin sahipleri kıldık.”

_____ , X, x, 6

“... Kappadokia bölgesi Paphlagonia ile birlikte Eumenes'e düştü. O, bu bölgenin Trapezus'a dek olan bölümünü müdafaa etmekle yükümlüydü. Ariarathes'le savaşa devam etmek için anlaşmayı reddetti. Media Pithon'a verilmişti. Thrakia'ya bitişik olan Pontos'un kenarlarını ve Thrakia'yı Lysimakhos almıştı...”

TACITUS, Annales, II, LX

“...Eski ihtişam hikayelerini kanıtlayan yığınla Mısır mektubu duvarların üzerinde baki kalmıştır ve kıdemli rahiplerden biri kendi yerel dilini açıklamak için şunları söyler: ‘ Öncelikle şehir yediyüzbin askere sahipti ve bu ordu ile Kral Ramses (Ramses II -M.Ö. 1333) , Libya ve Ethiophia'yı, Medes ve Persleri, Bactria'yı ve Scyth ve Suriyelilerin yaşadığı yerleri ve Armenia'lıları aldıktan sonra ve Cappadocia'da oturanlara komşu olduktan sonra bir tarafta Bithynia denizine bir tarafta da Lycia'ya kadar her yere hakim oldu'...”

M.S. I.-II.Y.Y.

LUCIUS ANNAEUS FLORUS, Epitoma De Tito Livio, I, 47

“...Armenialıların ve Britonialıların boyunduruğunda olan toprakları, Cappadocia, Cilicia, Thracia ve Gallia'nın

zengin ve güçlü eyaletlerini kazanmak onurlu ve şerefli bir iştir...”

_____, II, 13, 5

“...eğer müttefikler tarafından verilen yardıma bakılırsa bir taraftan Gallia ve Germania’dan alınan vergileri, diğer taraftan da Deiotarus, Ariobarzanes, Tarcondimotus, Cotys ve Rhascypolis, Thracia’nın, Cappadocia’nın, Macedonia’nın, Cilicia, Graecia ve tüm Doğu’nun gücü fark edilebilecektir.”

PLUTARKHOS, Bioi Paralleloi (Aleksandros), XVIII, 3

“Oradan yola çıkarak, Paphlagonia ve Kappadokia’yı zaptetti (İskender) ve mecliste Darius’un kumandanlarından biri olan ve İskender’e bela açmayı ve rahatsızlık vermeyi planlayan Memnon’un ölümünü haber alması üzerine, bölgeye yapacağı yürüyüş için daha çok cesaretlenmişti...”

_____, (Eumenes) III, 2

“...Eumenes Kappadokia, Paphlagonia ve Eukseinos denizinin Trapezus’a dek olan güney kıyılarını aldı. Şurası kesin ki bölge henüz Makedonluların boyunduruğu altında değildi, çünkü Ariarathes burada krali bir yönetim kurmuştu fakat Leonnatus ve Antigonus büyük bir orduyla Eumenes’i oraya göndermek ve satrap olarak atandığını söylemek üzereydi.”

_____, (Eumenes) III, 6

“...Bunların üzerine Kappadokia'ya Perdikkas komutasında bir orduyla gitmesinden kısa bir süre sonra Ariarathes tutuklandı, ülke işgal edildi ve Eumenes satrap ilan edildi. Eumenes ülkenin şehirlerini kendi dostlarının idaresine emanet etti, garnizon komutanlarını atadı ve ardında bu şekilde, seçtiği yöneticileri ve yargıçları bıraktı...”

_____, (Pompeius), XXX, 2

“... Zira şimdiye kadar ki askeri harekate dahil olmayan Phrgia, Lykaonia, Galatia, Kappadokia, Kilikia, Yukarı Kolkhis ve Armenia eyaletleri, tüm orduları ve yardımlarıyla, ki bunlarla Lucullus, Mithridates ve Tigranes'i yenmişti, şimdi Pompeius için güçlerini birleştiriyordu...”

MS. II. Y.Y.

APPIANNOS, Romaike Historia, (Mith.), iii, 5, 2

“...Sonra Kappadokia kralı V. Ariarathes kendi krallığından, Orophernes tarafından, Kral Demetrius'un aracılığıyla kovuldu ve atadan kalma tahtını II. Attalos'un (Bergama kralı) yardımıyla geri aldı.”

_____, (Mith.) XII, II, 8-12

“ Onlar Makedonialılardan önce Kappadokia'nın

yöneticileriydiler. Dareios'a mı bağlı olduklarını yoksa kendilerine ait bir yönetimleri mi olduğunu tam olarak söyleyemeyeceğim. Fakat sanırım Aleksandros orada bulunduğu yöneticilere, vergi ödemeleri şartıyla dokunmadı çünkü bir Pontos şehri olan Amisos'u, demokratik yönetimine geri döndürmeye çalışan Dareios'a karşı bir sefer düzenlemek için acele ediyordu. Hieronymus bu milletlerle onun hiç ilişkiye geçmediğini fakat Dareios'un peşinden, farklı bir yoldan, Pamphylia'nın ve Kilikia'nın sahil şeridinden geçerek gittiğini söyler. Aleksandros'dan sonra Makeodonia'ya hükmeden Perdikkas Kappadokia yöneticisi Ariarathes'i isyan ettiği gerekçesiyle ya da ülkeyi yeniden Makedonia yönetimi altında birleştirmek istediği için yakaladı ve astırdı, yerine ise Kardialı Eumenes'i getirdi. Fakat kısa süre sonra Eumenes bir Makedonia düşmanı olarak yargılandı ve o da asıldı, bunun akabinde ise Perdikkas'ın yerine Aleksandros'un topraklarının koruyucusu olarak geçen Antipatros Kappadokia satrapı olarak Nikanor'u atadı.

Makedonialılar arasındaki ihtilaflar patlak verdikten kısa bir süre sonra Antigonos Laomedon'u Syria'dan atıp, Pers sarayının üyesi olan Mithridates'i de kendi yanına çekerek yönetimi üzerine aldı. Ama bir süre sonra düşünde bir tarlaya altın ektiğini ve Mithridates'in bunları biçip Pontos'a taşıdığını gördü ve böylece onu öldürmek amacıyla tutuklattı fakat Mithridates altı atlı ile beraber Kappadokia'nın bir kalesine sığınarak güç toplamaya başladı, burada Makedonia baskısından bunalan pek çok kişi ona katıldı. Sonuçta tüm Kappadokia ve Eukseinos boyunca uzanan halklara hükmetmeye başladı. Daha sonra meydana getirdiği bu büyük gücü

oğullarına devretti, onlar da birbiri ardına, devletin kurucusundan VI. Mithridates'e dek ülkeyi yönettiler ve o Romaluların yanında savaşa katıldı. Hem Kappadokia hem de Pontos kralları bu durumdayken yönetimi böldüler ve farklı ülkeleri yönetmeye başladılar.

Gene de 'Euergetes ' (iyilik eden) adıyla anılan, onların arasında Roma halkına dost ilk kişi olan, Kartacalıların saldırısına karşı Roma'ya gemiler ve küçük yardımcı kuvvetler yollayan Mithridates onlara saldırmaktan geri durmadı. Kappadokia yabancı bir ülke olduğu halde 'Eupator' ve 'Dionysos' lakaplı oğlu Mithridates tahta geçti. Romalılar ondan, Kappadokia için Mithridates'ten çok daha iyi bir yönetici olacak gibi görünen ve kendilerine sığınan Ariobarzanes'e Kappadokia'yı vermesini istediler. Ya da belki onlar Mithridates'in büyük imparatorluğuna güvenmeyerek onu gizlice birkaç parçaya ayırmak istediler. Mithridates de emirlere uydu fakat Roma'nın Bithynia kralı olarak, atadan kalma topraklarında görevlendirdiği Nikomedes'e (Nikomedes'in oğlu, Prusias'ın oğlu) karşı, kendi kardeşi Sokrates Chrestus'u (iyi) bir orduyla beraber gönderdi. Sokrates Bithynia topraklarını ilhak etti. Aynı sıralarda Mithraas ve Bogoas Roma'nın Kappadokia kralı olarak atadığı Ariobarzanes'i bölgeden çıkardılar ve yerine Ariarathes'i getirdiler.

Romalılar Nikomedes ve Ariobarzanes'e kendi krallıklarını iade etmek istediler ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için oraya Manius Aquilius önderliğinde elçilik gönderdiler ve Pergamus etrafındaki Asia halklarıyla ilgili görevlendirilen ve kumandasına küçük bir ordu alan Lucius Cassius'a kendileriyle işbirliği

yapmasını emrettiler. Benzer emirler Mithridates Eupator'un kendisine de gitti fakat Mithridates, Kappadokia meselesinde Romalıların işe karışması ve Phrygia meselesine (Hellen tarihimde aktardığım gibi) kızgın olması dolayısıyla onlarla işbirliğine yanaşmadı. Bununla beraber Cassius ve Manius eski ordu ve Galatlarla Phrygialılar arasından toplanan geniş bir güçle Nikomedes'e Bithynia ve Ariobarzanes'e Kappadokia'yı verdi. Aynı zamanda Mithridates'in komşuları olmaları dolayısıyla bunları onun topraklarına saldırarak bir savaş başlatmaları için kışkırttı ve onlara Roma yardımı vaad etti. Fakat her iki taraf da, kendi sınırlarında bu denli büyük ve önemli bir savaşa başlama konusunda tereddütlüydüler çünkü Mithridates'in gücünden korkuyorlardı. Elçinin ısrarları üzerine, gücünün ona geri verilmesi karşılığında generaller ve elçilere yüklü miktarda para ödemeyi kabul eden ve hala borçlu bulunan Nikomedes, diğer borçları ve Romalıların sıkıştırılmaları sonucunda Mithridates'in topraklarına isteksizce bir atakta bulundu ve Amastris şehrine dek ülkeyi hiçbir direnişle karşılaşmadan yağmaladı. Mithridates ise ordusunu hazırlamış olduğu halde geri çekildi çünkü savaş için iyi ve geçerli bir nedene ihtiyacı vardı.

Nikomedes zengin ganimetlerle geri döndü ve Mithridates Pelopidas'ı Roma generallerine yolladı. Aslında onların sadece savaş çıkarmak istediklerini ve bu saldırıyı teşvik ettiklerini bilmiyor değildi fakat ufuktaki savaş için daha fazla ve geçerli neden elde edebilmek için gerçek düşüncelerini gizledi; bu amaçla, onlara kendisinin ve babasının Roma'ya müttefikliğini ve dostluğunu hatırlattı. "Bunun karşılığı olarak" diye söze başladı

Pelopidas, “Phrygia ve Kappadokia ondan zorla alındı. Kappadokia daima onun atalarına ait olmuştur ve babası tarafından, Phrygia generallerinizce Aristonicus’a karşı kazandığı zaferin ödülü olarak ona verildiği sırada geri alınmıştır ve ayrıca o bunun karşılığı olarak generalinize büyük miktarda para ödemiştir. Fakat şimdi siz, Nikomedes’ e Amastris’e dek ülkeyi işgal edebilmesi ve miktarını pek iyi bildiğiniz ganimetleri taşıyabilmesi için Eukseinos’un ağzını kapatma iznini veriyorsunuz. Kralımız zayıf değildi ve kendini koruyamayacak denli hazırlıksız da değildi, fakat sizin bu olaylara şahit olmanız için bekledi. Her şeyi gördüğünüzden beri dostunuz ve müttefikiniz olan Mithridates sizi kendisine müttefik ve dost olarak, Nikomedes’in saldırısına karşı bizi müdafaaya ve saldırıyı engellemeye çağırıyor.”

APPIANOS, *Romaik Historia*, (Mak.), XI, 4

“ Eumenes Asia’ya dönerken şükranlarını sunmak için Kirrha’dan Delphoi’ye gitti ama orada, bir duvarın arkasına saklanmış dört kişi onun hayatına kastetti. Bunun yanındaki diğer olaylar Perseus’a karşı bir savaş için Romalılar tarafından meydana getirildi ve elçiler Eumenes, Antiokhos, Ariarathes, Massinisa, Mısır’da Ptolemaios, Yunanistan, Thesselia, Epirus, Akarnia ve diğer yakın adalar gibi kendi taraflarına çekebilecekleri dost krallara gönderilmişti.”

_____, (Syr.),32

“Antiokhos’un tüm güçleri yetmiş bin kişiden oluşuyordu.

Bunların arasında en güçlü grubu on altı bin savaşıdan oluşan ve Aleksandros ile Philippos'un düzenlemiş oldukları gibi, Makedonia Phalanksları oluşturuyordu. Bu adamlar Antiokhos tarafından merkezde tutuluyordu, ve her biri binaltı yüz askerden oluşmaküzere on bölüme ayrılmışlardı; böyle bir grubun baş kısmı elli, geriye gidildikçe otuziki savaşıdan oluşuyordu ve bunları her yandan yirmiiki fil çevreliyordu. Phalanksların bu görüntüsü bir duvarı, fillerinki ise kuleleri anımsatıyordu. Antokhos, piyadelerini böyle oluşturmuştu. Süvarilerin yeri kanatlardaydı ve zırhlı Galatlar ve Makedoniahların Agemalarından oluşuyordu; bunlar özel bir atlı grubuydu ve bu nedenle bu adı taşıyorlardı. Bu adamlarla aynı sayıdan oluşan bir grupphalanks'ların kanatlarında duruyordu; bunların dışında sağ tarafta, belli bir sayıda hafif silahlanmış askerler, gümüş kalkanlı atlılar ve ikiyüz ok savunucusu kanatları tutuyordu. Solda Tektosag'lar, Trokmeler ve Tolistoboglar gibi Galat kabileleri bulunuyordu; ve kral Ariarathes tarafından sağlanan Kappadokialılar ile diğer kabilelerden topluluklar da vardı.”

_____, (Syr.) IX, 55

“Antigonos savaşta öldürülmüştü ve sonra ona karşı olan ve Seleukos'la aynı tarafta bulunan bütün krallar onun topraklarını kendi aralarında bölüştüler. Bu paylaşımında denizden Euphrates'e dek tüm Syria ve ayrıca Phrygia'nın iç kısımları Seleukoslara düştü. Askeri açıdan güçlü, diplomasi alanında ikna edici olan ve daima komşu halklar üzerinde gözü olan bir kişi olarak o artık, Mesopotamia,

Armenia, Seleukos Kappadokiası, Persler, Parthlar, Bactrialılar, Arabialılar, Tapyri, Sogdiana, Arachotes, Hyrcanialılar ve İndus nehrine dek Aleksandros tarafından zapt edilen tüm komşu halkları elde etmişti ve böylece de Aleksandros hariç Asia'da hüküm süren tüm atalarından çok daha geniş bir alanın hakimi olmuştu.”

ARRIANOS, *Anabasis*, II, 4, 1-2

“ Ertesi gün İskender, Galatia'da Ankyra'ya doğru yola çıktı. Burada yanına Paphlagonia elçi heyeti geldi. Ona milletlerinin, emirlerine boyun eğdiğini bildirdiler, konuşmalara başladılar. Yalnız İskender'in ordusuyla memleketlerine girmemesini rica ettiler. İskender, Paphlagonları Phrygia satrabı Kalas'ın idaresi altına verdi. Kappadokia'ya yürüdü. Halys'in beri yanındaki memleketi tamamiyle zaptettiği gibi nehrin öbür yanından da epey yerleri ele geçirdi, Kappadokia satraplığına Sabiktas'ı tayin etti. Bundan sonra Kilikia geçitlerine doğru ilerledi.”

_____, III, 18, 1-2

“Bundan sonra ağırlıkları, Thessalia atlılarını, müttefikleri, yabancı ücretli askerleri, orduda daha ne kadar ağır silahlı asker varsa hepsini Persa'ya giden ordu caddesinden oraya doğru ilerlemek üzere, Parmanion'un emrine verdi. Kendisi de Makedonialı yayalar, atlı hassa askerleri ve çarhacılar, agrianlar ve okçuların başında olarak dağların üstünden hızla ilerledi. Persis geçitlerine geldiği zaman, kırk bin kadar yaya ve yedi yüz kadar atlı ile gelip,

kendisinin geçmesine engel olmak için, geçidi duvarla kapamış ve bunun arkasında ordugah kurmuş olan Pers satrabı Ariobarzanes ile karşılaştı.”

_____, VI, III, 1-3

“Makedonialılar ve müttefikler tehlikelere karşı artık eski gayretle peşimden gelmediğinizi gördüğüm için sizi buraya topladım. Ta ki, ya ben sizi ileri gitmeye razı edeyim, yahut siz beni geri dönmeye kandırın Eğer şimdiye kadar çekilen sıkıntılardan ve benim sizi sevk ve idare edişimden şikayetçi iseniz artık tek bir söz bile söylemek faydasızdır. Fakat İonia, hellespontos, her iki Phrygia, Kappadokia, paphlagonia, Lydia, Karia, Lykia ve pamphyliya’yı işte bu sıkıntılar bize kazandırdı...”

_____, VI, III, 1-3

“Askerler, geriye baktığımızda gördüğünüz zaferlerin büyüklüğüne rağmen, zafere doymamışsınız ve huzur isteğiniz de şaşkıncı değil. İlyrialılar hakkında bir şey söylemeden Peloponnesos’un genelini, Triballer, Boiotia, Thrakia, Sparta ve Akhaialıları liderliğim altında tuttum. Hellespontos’daki savaşın başında İonları ve Aiolialıları vahşi bir barbarın tutsaklığından kurtardık. Karia, Lydia, Kappadokia, Phrygia, Paphlagonia, Pamphyliya, Pisidialılar, Kilikia, Syria, Fenike, Armenia, Persia, Media ve Parthia bizim liderliğimizi tanıdı...”

M.S. II.-III.

ATHENAEUS, *Deipnosophistae*, V.215

“Böylece Orbius bu bölgelere bir sefer düzenledi ve üzerine şunları yazdırdığı bir altar inşa ettirdi; ‘Bu mezarın barındırdığı vücutlar Atinalıların Kappadokia kralı ile aynı cephede bulunduğu ve kutsal adayı kaybettiği savaşta, Delos yakınlarında savaşı ve denizde hayatlarını kaybeden yabacılara aittir.’”

CASSIUS DIO, *Historia Romana*, XX, Zonaras, 9, 24

“... Bu sırada Kappadokia olayları bu şartlarda ortaya çıktı. Bu ülkenin mutlak hükümdarı Ariarathes’in yine Ariarathes adında meşru bir oğlu vardı. Ama eşi, uzun bir süre önce, bu çocuğu doğurmadan önce, yanlış bir karar vererek Orophernes adlı bir çocuğu evlat edinmişti. Daha sonra öz oğulları doğduğunda bu çocuğun durumu ortaya çıktı ve sürgüne gönderildi. Fakat Ariarathes’in ölümünden sonra Orophernes yeniden ortaya çıktı ve legal kardeşine karşı isyan etti. Eumenes Ariarathes ile, Syria kralı Demetrius ise Orophernes ile müttefik oldu. Ariarathes tahtından kovulduktan sonra Roma’ya sığındı ve Orophernes ile ortak olmaları istendi. Ama Ariarathes Romalılar tarafından dost ve müttefik olarak belenmişti ve sonradan tüm ülkenin onun olması sağlandı. Akabinde de Attalus, Orophernes ve Demetrius’u Kappadokia’dan sürdü.”

_____, XLIV,32

“... Fakat Antonius, yukarıda sayılan görevlerden başka

hükümdarlıklar da kaybetti; Galatia'yı Amyntas'a vermesi gibi ki bu yalnızca Deiotarus'un katibi idi; ve kendi bölgesine Pamphyliya'nın ve Lykaonia'nın (bazı) bölümlerini kattı; aynı zamanda Ariarathes'i kaçırdıktan sonra, Kappadokia'yı Romalılara karşı çıkmaktan muflu Arkhelaos'a bıraktı..."

M.S. III. Y.Y.

MARCUS IUNIUS IUSTINUS, *Historiae*, (Pompeius Trogus), XIII, 4

"(Aleksandros'un ölümünden sonra) Büyük Phrygia, Philippus'un oğlu Antigonos'a bırakıldı. Lycia ve Pamphyliya, Rearkhos'a; Caria Cassandros'a; Lydia Menandros'a bırakıldı. Leontus'a ise Küçük Phrygia'nın bir bölümü; Lysimachos'a Thracia ve Pontos denizindeki bazı yerler bırakıldı... Cappadocia ve Paphlagonia ise Eumenes'e verildi..."

EK V: ANTİK KAYNAKLARDA ROMA DÖNEMİ VE KAPPADOKIA HAKKINDAKİ PASAJLAR

M.Ö. II. I. Y.Y.

CICERO, *Epistulae Ad Atticum*, V, 18

_____, *Epistulae Ad Atticum*, V, 20

"17 Aralık sabahı, kuşatmanın 57. gününde Pindenissitae bana boyun eğdi. "Pindenissitae!!" sen açıklayacaksın "Kim bu herifler! Adlarını hiç duymadım!" Bu benim hatam değil. Cilicia içlerine, Aetolia ya da Macedonia'ya dönebilir miyim? Bütün bunları olmuş kabul et ki ben ve ordum için bu denli büyük bir işi başarmak neredeyse imkansızdı. İşte olayın bir özeti; Geçen mektubunuzda bunu kabul ettiniz. Ephesus'a varışından haberdardınız ve varış günümdeki karşılamada beni tebrik ederek beni mutlu ettiniz. Yolum üzerinde bulunan şehirlerdeki muhteşem karşılamadan sonra Haziranın 31'inde Laodicea'ya ulaştım. Orada çok iyi bir şekilde iki gün geçirdim ve eski zehirleri ve incinmelerin etkisini kaldıracak çok latif konuşmalar yapıldı. Aynısını Colossae'de de yaptım ve 5 gün Apamea'da, 3 gün Synnada'da 5 gün Philomelus'da ve 10 gün de Iconicum'da kaldım. Hiçbir şey benim resmi kararımın daha adil, daha lütufkar ve daha uygun olamazdı. Oradan kampa 24 Ağustos'ta vardım. Ayın 28'inde Iconicum'da orduyu gözden geçirdim. Pathlar hakkındaki bu kara haberleri aldıktan sonra Armenialı Artavasdes ve

Parthlar'ın Cappadociaya girmekten men edildiklerini anlamalarını planlayarak Cappadocia'nın Kilikia'ya sınır olan bu bölgesinden geçerek Cilicia'ya gidebilmek için kampı terk ettim. Cappadocia'da Cybistra'da 5 gün kamp yaptıktan sonra Parthların Cappadocia girişine yakın oldukları ve Cilicia'yı tehdit ettikleri haberini aldım. Bu nedenle mecburi olarak Tauros kapıları yoluyla Kilikia içlerine yürüyüşe geçmek zorunda kaldım. 5 Ekimde Tarsus'a ulaştım. Buradan Syria ve Kilikia'yı birbirinden boşaltma havzası ile ayıran ve her zaman bizim düşmalarımızla dolu olan Amanus'a hızla hareket ettim. 13 Ekimde burada büyük miktarda düşmanı yendik. Bazı iyi tahkim edilmiş karakolları Pomptius tarafından gerçekleştirilen bir gece baskını ve benim tarafımdan gerçekleştirilen bir gündüz baskını ile ele geçirerek onları yaktık. Sizden ve benden çok daha iyi bir general olan Aleksandros'un Darius'a karşı kamp kurduğu Issos yakınlarındaki noktada birkaç günlüğüne kamp kurduğum esnada "General" olarak adlandırıldım. Amanus'u yağmalayarak harap ettik ve 5 gün geçirdikten sonra burayı terk ettik. Bu sırada (Bildiğiniz gibi 'panik' ya da 'savaş belirsizlikleri' gibi kelimeler vardır) benim varışım Antiokheia'da bulunan Cassius'a cesaret verdi ve Parthlar arasında korku saldı. Böylece Parthlar şehirden çekildiklerinde Cassius peşlerine düşerek büyük bir başarı kazandı. Bu çekiliş sırasında Parth liderlerinden yüksek rütbeli biri olan Osaces yaralandı ve birkaç gün sonra da öldü. Ben Syria'da çok rahattım. Bu esnada Bibulus geldi. Zannımca bu adı konmamış konuda bana eş olmak niyetindeydi ve aynı dağ üzerinde (Amanus) samanlıkta iğne arama projesine başladı. Birinci manganın tümü ki

bunun içinde birinci sırada bir centurion, bir asil olan Assinius Dento, aynı mangadan diğer centurionlar, bir askeri mahkeme, zengin ve nüfuzlu bir adam olan T. Gavius Caepio'nun oğlu Sex. Lucilius da yitirildi. Bu son derece küçük düşürücü ve zamansız bir terslikti. Ben Eleutherocilicia'daki en iyi tahkim edilmiş ve çok eskiden beri savaflara sahne olmakta olan Pindenissos kentindeydim. Buranın sakinleri bir kuşatmaya karşı koymak üzere son derece dikkatli şekilde hazırlanmış gürbüz savaşçılardır. Biz burayı sırtık, hendekler, yüksek bir kule, büyük bir topçu birliği ve çok sayıda okçu ile çevirdik. Aralıksız çalışmalar ve hazırlıklarla yaralılar olmasına rağmen tek bir hayat bile kaybetmeden işimizi ortaya koyduk. Atlar dışında tüm ganimeti dağıttığım askerlerime bir şenlik düzenledim. Ele geçen esirler Saturn festivalinin 3. gününde satıldılar. Açık artırmada 12.000.000 sester gelir elde edildi. Şimdi kendim Laodicea'ya dönerken, ordumu eyaletin daha huzursuz bir bölgesinde yer alan kış karargahına götürmesi için kardeşim Quintus'a veriyorum.

Bunun için eski konulara dönerek senin öğütlerin üzerine konuşacağım ki bunlar endişelendiğin diğer konuların içinde en önemlisidir- Ligur'u (Aelius Ligur, sürgün esnasında Cicero'nun karşısında olmuştur) mutlu edebilirdim- şayet hareket benimkinden daha başarılı olsaydı ölebilirdim. Nefsine hakim olma hakkında konuşmayacağım. Hayatımda hiçbir şey bana açık kalplilikten daha büyük bir mutluluk getirmedi. Önemli olmasına rağmen ünüm de fazla artmadı. Beni erdem için aldığım yol mutlu ediyor. Sana şunu söyleyebilirim ki, sürgüne gönderilmek de son derece saygın bir olaydı

çünkü ne kendimi anlayabilmiş ne de bu noktada neye muktedir olduğumu farkedebilmişim. Şişinmeye başlayabilirdim. Bu şahanedir. Bu sırada başarılı bir hareket yaptım: Ariobarzanes'in yaşıyor olması ve hüküm sürmesi benim sayemdedir. Eyalet içindeki yürüyüşüm sırasında nasihatlerimin ağırlığı, resmi pozisyonum ve komplocuların rüşvet ziyaretlerini kabul etmememle bir kralı ve krallığı kurtardım. Aynı sırada Cappadocia'dan bir saç telinden kıymetsiz..."

_____, *Epistulae Ad Atticum*, VI, 1

"...O bana bazı görevler verdi ve sen bana onun meselelerini anlattın. Ben onların tümüyle elimden gelenin en iyisini yaptım; her şeyden önce Ariobarzanes'i bana söz verdiği parayı ödemeye ikna ettim. Kral pompeius'un onlarca ajanı tarafından sıkıştırılana kadar, asalet mahapları benimle birlikte idi ve işler iyi gidiyordu. Pompeius pek çok nedenden ötürü onun üzerinde herkesten daha fazla etkiye sahipti çünkü Parthlara karşı yapılacak savaşı onun yöneteceğine ilişkin söylentiler bulunmaktaydı. Ona dahi ödeme aşağıdaki koşullarda yapılmaktaydı: kralın uyruklarından alınan haraç suretiyle her 30 günde bir 8000: bu küçük miktar dahi aylık faizi karşılamayacaktır. Fakat arkadaşımız Gaius son derece rahat bir alacaklıdır. Anaparasından vazgeçmeyi göze almıştı ve faizden memnundu. Kral başkasına herhangi bir ödeme yapmıyordu vezaten ödeme olanaklarına da sahip değildi. O nun hazinesi de yoktu ve düzenli aldığı haraç ve vergilere de sahip değildi. Vergileri Appius metodu ile artırıyordu, bunlar da Pompeius'un parasını ödemeye

yeterli değildi..”

_____, **Epistulae Ad Atticum, VI, 3**

“... Cappadocia’da bulunan Scaptius sanırım memnundu. Her şeyden önce o, benden askeri bir memuriyet almayı kabul etti ki bu işi ona teklif etmeyi Brutus’ten aldığım bir mektupla ikna olmuşum...”

_____, **Epistulae Ad Atticum, XIII, II a**

“... Ariobarzanes’in oğlu Ariarathes Roma’ya geldi. Sanırım, o dönemdeki şartlar yüzünden kendi kendine yapamadığı için Caesar’dan bir kısım toprak satın almak istiyordu. Dostumuz Sestius karakteri ile onu tekeline aldı ve ben bunun için üzgün değilim...”

_____, **Epistulae Ad Familiaris, XV, 1-8**

“Eğer siz iyiyseniz her şey yolunda, ben ve ordum da iyiyiz. Ordumla eyalete vardığım haziranın son gününde ki kara ve denizde yolculuk etmenin zorlukları nedeniyle çok yıpranmıştık, ofisim için uygun, halkın endişelendiği her an savaşa hazırlanabilmesi açısından en isabetli olan ve aslında askeri güçlere ait olduğunu düşündüğüm bu yere yerleştiğimde hemen her gün, Parthlar tarafından Syria’ya sıçratılan savaş hakkında mektuplar ve elçiler alıyordum.

Ordumu Lycaonia, Isauria ve Cappadocia’dan geçirmenin mantıklı olduğunu düşündüm çünkü Parthların Syria’dan çıkıp rotalarını benim eyaletim üzerinde

çizdiklerine ilişkin sağlam duyumlar aldım, onlar Cappadocia'dan ilerleyerek en az direnci gösterebilirlerdi. Bundan dolayı Cappadocia'nın Cilicia'ya katılan bu bölgesinden ordumla birlikte geçtim ve kampımı Tauros dağı eteklerinde bir şehir olan Cybistra'da kurdum. Böylece Armenia kralı Artavasdes'in aklından ne geçerse geçsin Roma ordusunun ona hiç de uzak olmayan bir noktada olduğunu anımsayacaktı. Ve en sadık kral ve Roma'nın en yakın dostu olan Deiotarus ise benimle yakın ilişkide olabilecekti. Böylece cumhuriyet, müttefiklerinin yardımı ile güçlenmiş oluyordu.

Bu noktada kamp kurarak ve süvari birliklerimi buradaki halklara, bölgeye varmış olduğumu bildirmek üzere Cilicia içlerine göndererek sadakatlerini denedim ve tabi Syria'da neler dönmekte olduğunu da önce ben öğrenmeliydim. Sonuçta benim için bu kampta 3 gün geçirmenin bu görev açısından zorunlu olduğunu düşündüm.

Bundan sonra senin 'Eusebes' ve 'Philoromaeus' sıfatlı Ariobarzanes'i korumam konusundaki kararlılığın ile duruma müdahale ettin ve bu krallığın güvenliği ve hükümdarlığının varlığını, hem hükümdarlığın hem de hükümdarın koruyuculuğunu savundun. Ve böylece kral halk ve senato için ölümcül bir korku kaynağı haline geldi. Başka hiçbir kral için bizim tarafımızdan çıkarılmamış bir kararname- Senin ilanını krala rapor etmeye ve onu korumaya alacağıma, karşılıklı sadakat ve adamaya söz vermeye karar verdim. Onun kişisel güvenliği ve varlığı senin tarafından bana emanet edilmişti. Yerine getirilmesini istediği her şeyi bana söyleyebilirdi.

Meclisimin önünde krala bütün bunları açıkladığımda, o ilk olarak, konuşmasının başında sana şükranlarını sundu ve tabi ardından da bana. Çünkü ona göre Roma senatosu ve halkının onun özel güvenliği için gösterdiği bu şiddetli çaba ve tabi benim sebatkarlığım (ister içtenliğimden ister senin otoritenin ağırlığından kaynaklı olsun) çok büyük bir iltifattı. Bu ilk seferde onun konuşmaları genelde etkilerin ve izlenimlerin aktarımı şeklindeydi (ki ben bundan çok hoşlandım). Hayatı hakkında hiçbir komplodan şüphelenmiyordu. Onu tebrik edip durumdan memnuniyetimi bildirdiğimde henüz genç bir adam olması nedeniyle onun babasının suikastını unutmuyarak tetikte olması için uyardım. Sonra beni bıraktı ve Cybistra'ya döndü.

Bir sonraki gün kampta beni kardeşi Ariarathes ve babasının arkadaşı olan bazı yaşlı adamlarla ziyaret etti. Kardeşi ve arkadaşlarıyla beraber son derece heyecanlı ve göz yaşlarına boğulmuş bir haldeydi. Ve bana verilen sözün yerine getirilmesi ve bana verdiğiniz güvenin sağlanması için yalvarmaya başladı. Neler olduğunu merak etmeye başlamıştım ki onun kulaklarına kadar gelen ve doğruluğu şüphe götürmeyen suikast planını anlatmaya başladı. Bu bilgi benim gelişimden önce korku nedeniyle saklanmıştı. Ama şimdi onları koruyabileceğimi umuyorlardı, bu nedenle pek çok kişi cesurca bildiklerini ortaya döktü. Bunların arasında ona son derece düşkün olan ve şefkatli bir mizaca sahip bulunan kardeşi (ki o da kulağıma bütün bunları tekrarladı) tahtı hedeflemişti. Ama kardeşi yaşadığı sürece bunu başaramayacaktı. Bunu dile getirmedi çünkü tehlikeden korkmuştu.

Bunları duyduğumda krala kendi güvenliği için her

türlü önlemi almasını tavsiye ettim ve arkadaşlarıyla babası ve dedesinin güvenini kazanmış olan ve babasının trajik ölümüyle uyarılmış olan adamlarına kralın hayatını tüm güçleriyle korumalarını emrettim.

Kral benden süvari birlikleri ve orduma dahil olmayan güçler talep ettiğinde, sizin senato kararınız uyarınca bu kuvvetleri ona verme yetkim olduğundan şüphe duymamama rağmen yapmam gereken başka görevlerim de vardı. Syria'dan gelen günlük mesajlar ordumu en kısa sürede Cilicia içlerine getirmem gerektiğini gösteriyordu. Ayrıca kral hakkındaki suikast planının da ifşa olması nedeniyle tehlikenin boyutu çok azalmış ve bir Roma ordusuna'da gereksinim kalmamıştır. Kendisini kendi güçleri ile rahatça koruyabilir. Onu kral olmanın en önemli kısmının kendi kendine ayakta kalabilmek olduğunu öğrenmeye zorladım. Tehlikenin geçtiğine ikna oldu. Suçluları cezalandırmak ise en önemlisi idi ve böylece geri kalan korkular da bastırılmış olacaktı. Üstelik çekişmeleri körukleyenlere gözdağı verilmiş olacaktı. Aynı sırada onu, sizin iradeniz ile senatonun kararı uyarınca, her ihtiyaç doğduğunda koruyacağıma ve hep yanında olacağıma ikna ettim.

Onu cesaretlendirmiş olarak kampımı toplayarak Cilicia'ya doğru yürütmeye başladım. Cappadocia'yı sizin şahane ve neredeyse bütünüyle mantıklı bir tesadüf sonucu ortaya çıkan politikanıza teşekkür ederek terk ettim. Benim korumama bıraktığınız, bir kararname ile güvenliğinin sizin için önemli bir sorun olduğunu ilan ettiğiniz kral benim gelişimle yakın bir suikastten kurtuldu. Bunları size yazmam nedensiz değil, bu nedenle sizin meydana gelmesine engel olduğunuz olayları

öğrenmenizi sağlamış olacağım ve sizi bilgilendirmenin zevkini yaşayacağım. Çünkü bence Ariobarzanes'in sizin çok fazla saygıyı ve ilgiyi hak ettiğinizi görmesini sağladım.”

_____, **Epistulae Ad Familiaris, XV, 3, 1**

“ 30 Ağustos'da Commagene kralının göndermiş olduğu elçiler Iconicum yakınındaki kampıma ulaştılar. Ve Armenia kralının kızkardeşi ile evli olan Parth kralının oğlunun büyük bir Parth ordusu ve müttefik devletlerin ordusundan oluşan başka bir güçlü ordu ile birlikte Euphrates'in kollarına ulaştığını rapor ettiler ve Armenia kralının Cappadocia üzerine bir saldırıda bulunmaya niyetlendiği söylendi. Bizim samimi bağımız göz önüne getirildiğinde sana bu mektubu yollamamın benim için bir zorunluluk olduğunu düşündüm.”

_____, **Epistulae Ad Familiaris, III, VI, 6**

“Kendi adıma dostlarımı ve düşmanlarımı benzer olarak anlamaya çalışacağım ve sen benim en hevesli olarak meyl ettiğim kişisin. Bana karşı hislerinle sen düşmalarıma karşı başka türlü düşünceleri için en küçük fırsat tanımıyorsun, eğer bu izlenimi düzeltebilirsen ve benimle buluşacağın noktayı hesaplayıp aynı zamanda Cornelia hukuna da uymak husunda özen gösterirsen benim için büyük zevk olacaktır. Eyalete 31 Temmuzda ulaştım. Cappadocia üzerinden rotamı Cilicia'ya çevirdim. Kampımı ise Iconicum'dan 31 Ağustos'ta hareket ettiriyorum.”

_____, **Epistulae Ad Familiaris, XV, i, 2**

“ Commagene kralı Antiokhos’un elçileri bana Parthların büyük ordularının Euphrates’i geçmeye başladığını haber veren ilk kişiler oldular. Bu haberin üzerine, krala tam olarak güvenmeyen kimseleri de görerek daha fazla ve daha kesin bilgiler elde edene dek bekleme kararı aldım. 19 Kasım da Cilicia içlerine ilerlerken Lycaonia ve Cappadocia arasında ön saflarda Tauros dağlarının ötesindeki en sadık müttefikimiz olan ve Roma’nın en yakın dostu olan Tarcondimotus’tan bir elçi kabul ettim. O, Orodes’in oğlu olan Parth kralı Pacorus’un son derece güçlü bir ordu ile Euphrates’i aşarak kampını Tyba’da kurduğunu ve Syria eyaletinde büyük bir isyanın başgösterdiğini rapor etti. Aynı gün içerisinde aynı olaylar üzerine, yine Roma’ya dost olarak bilinen Arapların yönetici kabilelerinden Iamblichus’tan da bir elçi aldım.”

_____, **Epistulae Ad Familiaris, XV, i, 6**

“...Dostluk adına, güçleri ne olursa olsun Deiotarus’u bizim tarafımızda kabul ediyorum. Cappadocia boş bir kabuktur. Diğer krallar ve otokratlar ne kaynakları ne de arkadaşları açısından tam olarak güvenilir değillerdir...”

_____, **Epistulae Ad Familiaris, XV, iv, 4-7**

“ (Parthlar Syria içlerine girmişlerdi) Bunu duyar duymaz

Syria için, kendi ülkem adına endişelendiğim kadar endişelendim ve tabi Asia'nın geri kalanı için de. Bu nedenle ordumun Cappadocia'nın Cilicia'ya dokunduğu bu kesimde yürütmesinin gerekli olduğunu düşündüm.....Ama diğer taraftan Syria'ya açık olarak uzanan, sınırlarında her ne kadar bizimle gizli dostluk anlaşması yapmış olsa da, Parthlara açıkça düşmanlık göstermeye cesaret edemeyen krallara sahip olan Cappadocia için endişe duyuyorum. Bunun için Cappadocia'nın en güney kesiminde, Tauros dağından uzak olmayan bir yer olan Cybistra'da ordugah kurdum. Böylece Cilicia'yı korurken aynı zamanda sınır kabilelerindeki herhangi yeni bir plan ya da değişikliği denetleyebilmek için Cappadocia'yı kontrol altında tutabilirdim.

Tüm bu heyecanın ve çıkacak ciddi savaşın bekleyişi arasında erdemlerine senin benim ve senatonun daima sahip olduğu kral Deiotarus hiçbir sebep yokken bütün vergiyi ödedi. Bu adam dikkat çekici nezaketi ve destansılığı yanında dostluğu ve sadakati ile de Roma halkı için bir timsaldi. Onun tüm güçleriyle kampımda bana katılabilesini sağlamak için bana bir elçi göndermenizi söyledim ve o, tüm bağlılığı ve zerafetiyle hareket etti, ben de ona minnetimi bir mektupla sunarak teklifini yerine getirmesi için baskı yaptım

Savaş planım beni Cybistra yakınlarında beş gün kalmaya zorladı. Rıcanız üzerine güvenliği senato tarafından bana emanet edilen kral Ariobarzanes'i gerçekleşmesi çok yakın olan ve onun kesinlikle farkında olmadığı bir suikasttan kurtardım ve sadece onun hayatını kurtarmakla kalmayıp onun bir kral olarak

otorite kurmakta çektiği acıları da dindirdim. Metras ve bana övmüş olduğunuz Athenaeus, Athenais'e karşı merhametsiz düşmalıklarından dolayı sürgünle cezalandırılmışlardı ama benim tarafımdan kral ile iyi ilişkiler kurdukları bir mertebeye yerleştirildiler. Ve şu görüldüyordu ki 'rahip' olayı çerçevesinde, Cappadocia sınırında ciddi bir savaş patlak vermek üzereydi. Para, at ve malzeme ile tehzatlanmış bir genç darbe isteyenlere karşı taviz vermeksizin ordularıyla kendini savunuyordu. Bu durumda rahibin hemen ülkeyi terk etmesi gerektiğini düşündüm. Ve kral başkaldırı ya da destek olmaksızın, meclisin tüm otoritesi ile korunmuş olarak ağırbaşlılıkla ülkesinin başında olmalıydı.

Bu arada dört bir yandan gelen sözlü ya da yazılı mesajlar sayesinde Parth ve Arap güçlerinin Antiocheia'ya yaklaşmakta olduğu haberini almıştım. Onların büyük orduları benim tarafımdan Epiphane'da garnizon görevinde olan practorian birlikleri ile parçalara ayrılmış olan Cilicia içlerine geçmişti. Parth güçleri Cappadocia'dan hareket ettiklerinde, Cilicia sınırından uzak olmayan bir noktada, ordumu kaplayabildiği kadar fazla yer kaplamaya zorlayarak Amanus'a yürüttüm..

_____, **Epistulae Ad Familiaris**, XV, iv, 15

“...ayrıca senin iki büyük müşterin, topluluklar, Cypros adası ve Cappadocia krallığı da sana benim hakkımda konuşacak...”

_____, **De Provinciis Consularibus**, IV, 9

“Ve tekrar Syria: bu yeni Semiramis hala burada tutulacak mıdır? Kendi bölgesine doğru yürüyüşe geçince kral Ariobarzanes’in Thracialı katiller gibi öldürüp katletmesi için sizin kendi konsülünüzü görevlendirmiş gibi görünmekte idi. Syria’ya ulaşır ulaşmaz da süvarilerini kaybetti ve sonra mükemmel süvari birlikleri parçalara ayrıldı Böylece Syria’da generalken prenslerle para pazarlıklarda zorbalıkla, soygunla, katliamla uzlaşmayı sağladı...”

_____, **Pro Flacco**, XXV, 61

“...Bu tüm Asia’nın konsül Lucius Flaccus’a karşı kapılarını kapattığı istisnai bir zamandı. Bu dönemde Cappadocialı * (Mithridates) onu şehirlerine kabul etmekle kalmadı ayrıca gönüllü olarak onu ülkesine davet etti...”

M.S. III. Y.Y.

ATHENAEUS, Deiphnosophistae, X, 440 b

“.. ve o da, yani kısa bir süre için Cappadocia tahtına geçmiş olan ve atalarının adetlerini hiçe sayan Orophernes Ionia’nın şahane müsrifliğini Polybios’un 32. kitabında söylediği gibi ülkesine soktu...”

* ‘Cappadocialı Mithridates için kullanılan aşağılayıcı bir sıfattı.

M.S. III. Y.Y.

POLYBIOS, *Historiai*, III, 5

“...Sonra Kappadokia kralı V. Ariarathes kendi krallığından Demetrius’un aracılığıyla Orophernes tarafından kovuldu ve atadan kalma tahtını Attalus’un yardımıyla geri aldı.”

_____, V, 43

“ O şimdi Euphrates geçişindeki şehir Seleukia yakınındaydı ve Kappadokia Pontikalı amiral Diognetus sayesinde Mithridates’in bakire kızı, kralın inançlı gelini Laodike’yi getirerek onlara katılmıştı...”

_____, XXI, 40

“Bu sırada, yani Romalı kumandan Gnaeus’un kışlada olduğu zaman, Olympiad’ın bu olduğunu, son yıllarda (Gnaeus), Galatlar üzerindeki başarısı nedeniyle ona altın çelenkler vermek üzere Asia’nın Grek kentlerinden ve diğer şehirlerden elçiler geldiler. Çünkü bu ülkede, Taurosların bu tarafında oturan kişiler, onları vergilerden, garnizonlardan ve krala karşı itaatlerinden kurtaran Antiokhos’un yenilgisine pek sevinmiyorlardı. Hatta Barbarların zorlamalarından ve cürümlerinden doğan korkularının giderilmesine bile sevinmediler.

Antiokhos'un görevlendirdiği Musaios ve Galatların elçileri, hangi şartlarda Romalılar ve Kappadokia kralı Ariarathes'in dostluğunu edinebileceklerini sordular. Antiokhos'un yanında ve Romalılara karşı yapılan savaşta yer aldığından, geleceğinden kaygılı ve habersizdi. Bunun üzerine tekrar hatasının bedelini ödemek için ne yapması gerektiğini öğrenmek üzere elçiler gönderdi. Komutanı kentlerden gelen tüm elçileri büyük bir nezaketle karşıladı, onları övdü ve evlerine geri gönderdi. Galatlara ise, kendisinin Eumenes'in cevabını beklemek zorunda olduğu yanıtını gönderdi; Ancak bundan sonra onlarla bir anlaşma yapacaktı. Ariarathes'in elçilerine ise barış yapmak için 600 talanton ödemesi gerektiğini aktardı. Antiokhos elçileriyle , onun tüm askerleriyle , 2500 talantonu ve tahılı teslim almak için Pamphylia sınırına gelmeleri konusunda anlaşılardı...”

_____, XXIV, 15

" Romalı habercilerin onlara (Eumenes ve Attalos'a) varması ile ve onlardan savaşa bir son vermelerini istemeleri üzerine, Eumenes ve Ariarathes onlara istenilen şeylere hazır olduklarını söylediler; Fakat Romalılardan (onunla) gözgöze geldiklerinde onun sadakatsizliğine ve korkunçluğuna tanık olmaları için bir buluşma yeri ayarlamalarını istediler. Eğer bu mümkün değilse bizzat kendilerinin tarafsız ve adil hakimlerin yerlerini almalarını istediler. Elçiler ellerinden geleni ve doğru olan her şeyi yapmaya söz verdiler, fakat onların burada olmalarını ve barış istemelerini yersiz bularak, ordularını memleketten dışarı çıkarmasını istediler,

çünkü burada savaş vardı ve bundan dolayı birisi diğerine gücünden dolayı zarar veriyordu. Eumenes zorluk çıkarmadı ve ertesi gün derhal Galatia'ya doğru yola çıktı. Romalılar, Pharnakes ile buluşmalarında Eumenes ile özel bir görüşme önerdiler; çünkü bu anlaşmaya varmak için en iyi yoldu. Pharnakes buna karşı çıkarak sonunda kararlı bir şekilde reddetti. Böylece Romalılar onun kendini suçlu hissettiğini ve kendi meselesine güveni olmadığını hemen anladılar...”

_____, XXXI, 2

“...Elçiler önce gemileri yakmak, ikinci olarak da fillerin sınırlarını yatıştırmak ve kraliyet kuvvetlerinin gücünü kırmak için yola çıktılar. Ayrıca Makedonia'daki ilişkilerini de dikkate almaları gerekiyordu; çünkü demokratik ve parlamenter bir ilişkiye alışmak için kendi aralarında şiddetli parti savaşları sürdürüyorlardı. Sonunda ise Galatia'da ve V. Ariarathes'in ülkesinde bir gözlem gezisi yapmaları gerekiyordu. Bir müddet sonra , onların peşinden senatonun bir mektubu gönderildi; Aleksandria'daki kralları da yapabildikleri kadar kendi aralarında barıştırmaları gerekiyordu.”

_____, XXXI, 3

“Bu sırada varolan ittifakı yenilemek ve senatoya, bu kral sayesinde Roma devleti ve halkı ile aralarında doğan iyi niyet ve dostluğu kendileri adına faydalı şekilde kullanmak için yalvarmak üzere kısa süre önce Kappadokia tahtına geçen V. Ariarathes'ten elçiler geldi.

Senato bu konuşmaları dinledikten sonra ittifakı yeniledi ve onları nazik bir şekilde cevaplayarak kralın davranışlarını onayladı. Aslında bunların tümü Tiberius ve diğer elçilerin kralın tutumunu araştırmak için gönderilmelerinden sonra, geri döndüklerinde kralın babasını ve krallığın genel durumunu öven bir rapor yazmalarına dayanmaktaydı. Senato bu rapora güvenerek elçiyi iyi karşılamış ve kralın davranışlarını takdir etmişti.”

_____, XXXI, 7

“Kappadokia kralı V. Ariarathes Roma’ya göndermiş olduğu elçilerden aldığı cevaplarla, şimdi krallığının emniyetli bir durumda olduğunu düşünüyordu. Romalıların iyi niyet dileklerini kazandığında tanrılara bu başarısı için bir şükran adağında bulunmuş ve kendi soylularına bir ziyafet tertip etmişti. Bundan sonra Antiocheia’daki Lysias’a annesi ve kızkardeşinin kemiklerini alma konusunda, son derece endişeli olarak elçiler gönderdi. O Lysias’ı bu konu için suçlamamanın daha iyi olacağını düşünüyordu çünkü derin bir hayal kırıklığına uğramasına rağmen onu görevinde başarısız olma kaygısıyla kızdırmak istemiyordu. Fakat bazı talimatlarla, sadece ricasını bildirmek için elçiler gönderdi. Lysias bunu onayladı ve kemikleri ona iade etti. O da kemikleri görkemli bir kabulle aldı ve hürmetkar bir törenle babasının mezarı yanına gömdü.”

_____, XXXI, 16

“Artaksias öldürmek istedi....fakat Ariarathes’in tavsiyesi ile böyle yapmak yerine ona eskisinden çok daha fazla onur verdi...”

_____, XXXII, 10

“Kral V. Ariarathes henüz yaz mevsiminde iken Roma’ya vardı; ve sonra, konsüller ve ardından Sextus Iulius Caesar ile Lucius Aurelius Orestes ofise girdi. Giysisini ve maiyetini mevcut zor koşullara uydurarak kendisini özel görüşmelerle meşgul etti. Bu arada Mithridates de Demetrius’un görevlendirmesiyle her iki şekilde de konuşmak üzere gelmişti. Yani, Demetrius’u Ariarathes’e karşı savunmaya ve Ariarathes’i olabilecek en ağır şekilde suçlamaya hazırды. Orophernes de Roma’ya adanmış tacı getirmek ve ittifakı yenilemekle görevli ama her şeyden önce Ariarathes’in içini rahatlatmayı ve kendilerini savunarak onu suçlamayı amaçlayan Timotheus ve Diogenes’i elçi olarak göndermişti....”

_____, XXXII, 11

“Para elde etme hırsına hayatlarını adayan adamların sayısı az değildir. Bunların arasından Kappadokia kralı Orophernes bu tutkusu nedeniyle kendini mahvetti ve krallığını kaybetti. Şimdi Ariarathes’e iade konusunun kısa bir özetinden sonra bu çalışmanın tümünde olduğu gibi hikayemin normal seyrine döneceğim. Şimdi Yunanistan’daki olayları geçerek bu Asia’ya ilişkin, Kappadokia ile alakalı olayları ekliyorum çünkü Ariarathes’in İtalya’dan ayrılışında ve gücüne yeniden

kavuşmasının ayrı tutulmasında haklı bir taraf göremiyorum. Bunun için ben de aynı tarihte Yunanistan’da olan olaylara döneceğim. Bunların arasında Oropus şehri vakası özel ve ilginçtir. Bu olayın tümünün kısa bir özetini zaman zaman geçmişe yönelik hatırlatmalar ve zaman zaman da geleceğe yönelik tahminlerle vereceğim. Detaylara fazla girilmemesi hikayenin vuruculuğunun azalması anlamına gelmemektedir. Bütün olarak yakın ilgiye layık olmayan bu hikayeyi bir öğrencinin çalışma konusu yapması ne derece mümkündür? Hele de hikaye farklı tarihlerde bölük pörçük anlatılmışsa.

Erkekler çoğu zaman birbirleri ile iyi geçinirler ama başarısız olduklarında, olaylarla sıkılır ve alıngan hale gelerek arkadaşlarına karşı tedirgin bir tavır alırlar. Bu da olayların Theotimus Orophernes’e karşı geliştiği bir durumdu ve Theotimus ile birbirlerini suçladılar.

Orophernes... Kappadokia’da kısa bir süre için hüküm sürdü ve onların geleneklerini hor görerek Ionia’nın sefahat hayatını burası ile tanıştırdı.”

_____, XXXII, 12

“... Attalos’un önceliklerine ve politikasına dair verdiği ilk örnek kardeşi Eumenes’e Ariarathes’in krallığını ona geri vermesini sağlamak oldu...”

_____, XXXIII, 6

“ Bu sıralarda beklenmedik bir felaket Priene halkını sardı. Onlar Orophernes iktidarda iken 400 talanton

almışlardı. V. Ariarathes ise krallığı ele geçirdiğinde onlardan bu parayı geri ödemelerini bekledi. Şimdi kanaatimce Prieneliler Orophernes'in hayatı süresince parayı borcu veren kişi dışında, başka birine vermeyi reddetmekte haklıydılar. Ve birçokları Ariarathes'n para üzerindeki hakkının kalkmış olduğunu ve onun artık bu parayı talep etmeye hakkı olmadığını düşünüyordu. Belki onun, paranın kendi krallığına ait olduğunu düşünmesi bu hareketini belli bir dereceye kadar mazur gösterebilirdi ama tavırlarındaki aşırılık ve öfke, istediğini ele geçirme kararlılığından kaynaklanıyordu ki bence bu onu haksız duruma düşürüyordu. Anlattığım dönemde , o Priene'yi tahrip etmek için bir ordu gönderdi ve Priene ile zaten özel bir davası olan Attalus tarafından cesaretlendirildi ve desteklendi. Bir çok kölenin ve sığırın kaybı, şehrin harabeye dönmesinden sonra Prieneliler kendilerini savunamadıklarını kanıtlamış oldular ve Rodos'a bir elçi gönderip Roma'ya başvurdular, fakat Roma onları ve taleplerini hiç dikkate almadı.

M.Ö. I. Y.Y.

CORNELIUS NEPOS, (**Datames**), XIV, vi, 7-8

“Bu adamlar Syrialılarca ayrılmıştı. Onun en büyük oğlu krala giderek babasının çekilişini rapor etti. Bununla ilgili haberler cesur ve enerjik bir adamla ki bu adam planını gerçekleştirecek cesarete sahipti ve harekete geçmeden önce düşünen bir kişiydi, bu tip bir adamla ne yapılabileceğini bilen Artkserkses'i endişelendirdi. Buna bağlı olarak Autophrodates'i Kappadokia'ya

gönderdi. Datames onun ülkeye girişini engelleyebilmek için Kilikia kapılarının bulunduğu ormanlık geçidi ele geçirmek istiyordu. Fakat ordularını yeterli süratle toplayamadı. Bu şekilde engellenmiş olarak, toplayabildiği askerlerle, düşman tarafından kuşatılamayacağı bir yer seçerek yerleşti. Düşmanlarından hiç biri yakalanmadan bu elverişsiz mevziden geçemezdi, ve eğer orada savaşmayı yeğlerse düşmanın büyük kuvvetleri bu küçük ordu karşısında çok da avantajlı olmayacaktı. Her ne kadar Autophrodates durumu kavramışsa da, bir tek mevkide bu kadar uzun süre gecikmek veya böylesine büyük bir kuvvetle dönmektense, çarpışmaya karar verdi. Barbarlardan alınan yirmi bin atlı ve Perslerin Karkades dedikleri kuvvetlerden yüz bin piyade bundan başka aynı ulustan üç bin sapancı ve ilaveten sekiz bin Kappadokialı on bin Armenialı, beş bin Paphlagonialı, on bin Phrygialı, beş bin Lydialı, üç bin Aspendoslu ve Pisidialı, iki bin Cilicialı, aynı sayıda Captrani ve üç bin Grek ücretli askeri ve bunların yanı sıra büyük, hafif silahlı birlikler.”

DIODORUS SICILUS, Bibliothekes historikes, II, 2, 3

“Ninos, deniz kenarındaki ülkeleri ve bunların komşularını: Mısır’ı ve Phoinikia’yı, sonra Syria’yı, Sicilia’yı, Pamphylia’yı ve Lykia’yı, Karia’yı, Phrygia’yı ve Lydia’yı ele geçirdi. Ayrıca Hellespontos’daki Phrygia’yı, Troia’yı, Propontis’i, Bithynia’yı, Kappadokia’yı ve Tanais’e kadar uzanan tüm barbar milletleri nüfuzu altına aldı. Kendini ayrıca Kadusii, Tapyri, Hyrkani, Drangi, Karmanii, Khoromnaei,

Borkanii ve Parthyaeci ülkelerinin kralı ilan etti. Persis, Susa ve dar geçitlerden dolayı Kaspian geçitleri olarak bilinen Kaspiana'yı işgal etti..."

M.Ö. I.-M.S. I. Y.Y.

IULIUS CAESAR, De Bello Civile, III, 4, 4

"...Bunun üzerine Deiotarus 600 kişilik bir Galat ordusu, Ariobarzanes ise 500 kişiyi yardım olarak göndermiştir(Pompeius'a)."

, De Bello Aleksandrino, 34-36

"Caesar, Asya'nın ona komşu bölgelerinin yönetimini Domitius Kalvinus'a vermişti. Bu arada Deiotarus, Domitius Kalvinus'tan, Pharnakes'in Armenia'yı, kendi krallığını veya Ariobarzanes'in krallığı Kappadokia'yı işgal etmesini engellemesini istedi. Eğer bu yapılmazsa o, felaketten kurtulamaz ve Caesar'a söz verdiği parayı ödeyemezdi. Domitius bu paranın harcamalar için çok gerekli olduğunun farkındaydı. Ayrıca Caesar'ın arkadaşlarına ve tanıdıklarına saldırmanın bir hakaret olduğunu düşünüyordu. Bu yüzden Pharnakes'e bir elçi göndererek, Armenia ve Kappadokia'dan çekilmesini isteyecekti. Bu uyarının, elindeki kuvvetleri bölgeye getirmekle daha etkili olacağını düşünerek bölüklerini hazırladı ve üç bölükten birini (otuz altıncı) kendi aldı ve diğer ikisini Mısır'daki Caesar'a gönderdi. Sonra bu iki bölüğü kendi harekete geçeceği zaman tekrar geri çağırdı. Bunlardan biri Suriye üzerinden gelirken İskender savaşı

yüzünden zamanında varamadı. Domitius otuz altıncı bölüğü, Deiotarus'tan iki bölükle kuvvetlendirdi, bunlara yüz atlı ekledi ve bir o kadar da Ariobarzanes'ten aldı. Ayrıca P. Sestius'u, C. Plaetorius'a göndererek Pontos'ta acele oluşturulmuş birlikleri geri getirmesini istedi. Quintius Patisius'u da kuvvetleri birleştirmesi için Kilikia'ya gönderdi. Bütün bu kuvvetler Domitius'un emriyle Komana'da birleştiler. Bu sırada Pharnakes'ten cevap geldi. Pharnakes Kappadokia'dan çekiliyordu ama babasından miras olduğunu ileri sürerek Armenia'nın kendi hakkı olduğunu söylüyordu. Kısaca bunu Caesar'ın kararına bıraktı. Şimdi Domitius anladı ki, Pharnakes Kappadokia'dan mecburiyetten çekilmişti. Çünkü Armenia kendi ülkesine daha yakındı ve uzak olan Kappadokia için çarpışmak daha zor olacaktı. Ayrıca Domitius'un üç birliğinden ikisinin Caesar'a gönderildiğini duyunca, Armenia'da kalma düşüncesi daha da güçlendi. Sonuçta Domitius, Pharnakes'in buradan geri çekilmesi gerektiğini savundu. "Yasal haklar işledikçe Armenia ve Kappadokia arasında bir fark gözetilmemelidir. Bunun için Armenia konusunu Caesar'ın gelişine kadar açık bırakmamalıyız." Şeklinde bir cevap alınca Domitius, elindeki kuvvetleri Armenia'ya gönderdi. Pontos'daki Komana'dan Armenia'ya inen bir bayır vardır ve bu yolu kullanmanın büyük avantajları vardı. Çünkü bu yüksek yolda düşmanlar saldıramazdı ayrıca bu bayırın bağlandığı Kappadokia'dan malzeme yardımı da gerçekleştirilebilirdi. Bu sırada Pharnakes birkaç elçi göndererek barış görüşmeleri istedi ve Domitius'un kendisine de hediyeler gönderdi..."

STRABON, *Geographika*, XII, I, 4

_____, XII, II, 8

_____, XII, II, 11

“Antiokhos’u yendikten sonra Romalılar, Asia’nın işlerini idare etmeye ve hem kabilelerle ve hem krallarla dostluk kurmaya ve ittifaklar yapmaya başlar başlamaz, diğer hallerde kralların şahsına verdikleri bir şerefi Kappadokia kralı ve kabilesine müştereken vermişlerdir. Krali aile son bulunca kabile ile yaptıkları dostluk ve ittifak koşullarına uygun olarak Romalılar bunların kendi kanunları ile yaşama hakkını tanıdılar. Fakat elçiler bu bağımsızlıktan kurtarılmaları için yalvarmakla kalmayıp (çünkü buna dayanamadıklarını söylüyorlardı) ayrıca kendilerine bir kralın atanmasını da rica ettiler. Romalılar, herhangi bir kimsenin özgürlükten bu kadar bıkkın olabileceğine şaşırıyorlardı. Romalılar onlara oylama ile aralarından diledikleri bir kimseyi seçmelerine izin verdiler ve onlar da Ariobarzanes’i seçtiler; fakat üçüncü kuşakta bunun soyu tükendi ve halk ile ilişkisi olmadığı halde Arkhelaos, Antonius tarafından kral olarak atandı. Büyük Kappadokia için bu kadar yeter. Büyük Kappadokia’ya katılmış olan Kilikia Trakheia’ya gelince, bütün Kilikia hakkında söyleyeceklerim sırasında burasını anlatmam daha doğru olacak.”

_____, XII, III, 34

_____, XIV, I, 38

“ ....Önce beklenmedik bir anda Thyateira’ya saldırdı (Aristonikos), sonra Apollonis’i ele geçirdi ve sonra da kuvvetlerini diğer kalelere karşı yöneltti, fakat uzun zaman bu başarısını sürdürmedi. Kentler hemen kendisine karşı Bithynialı Nikomedes’in ve Kappadokia krallarının yardımıyla çok sayıda birlikler gönderdiler....”

TITUS LIVIUS, Ab Urbe Condita, XXXVII, xxxi

“Antiochus bu nedenle alarma geçmişti çünkü denizdeki egemenliğini kaybetmesi ile istikbaldeki pozisyonunu da kaybedeceği fikrine kapılmıştı. Böylece garnizonuna Lysimachia’dan (Hellespontos’un Avrupa tarafına kurulmuştu) çekilmesini emretti. Romalılarca orada yıkıma uğratılabilirdi. Mevcut neticenin sonradan ortaya koyacağı gibi, aptalca bir karardı bu. Sadece Lysimachia’nın Romalıların ilk saldırısında savunmanın zor olması nedeniyle değil, bütün bir kış mevsimi boyunca bir kuşatmanın devam ettirilebilmesi ve kuşatılanları ihtiyacın son noktasına kadar sıkıştırıp zaman içinde barışçı bir uzlaşmanın sağlanabilmesinin güçlüğünden kaynaklanıyordu. O sadece denizdeki yenilgiden sonra Lysimachia için düşmana boyun eğmedi ayrıca Colophon kuşatmasından da vazgeçerek Sardes’e çekildi; ve böylece Antiochos’un damadı Ariarathes’e elçi göndererek yardımcı kuvvet talebinde bulundu, ve kendini bütünüyle, bu savaş için mümkün olan her yoldan asker bulmaya adadı...”

_____, XXXVII, xl

“...Phalangitae'nin sağına binbeşyüz Galatyalı piyadeyi yerleştirdi. Bunlara da Catophracti dedikleri zırhlı atlıları ekledi. Bunlara ek olarak Agema dedikleri yaklaşık üç bin zırhlı süvariye ekledi... Bunu takiben, kalabalık olan diğer bir piyade birliği, sağ taraftakileri karşılamak için geldi; İlk önce Tarentus'lular, bundan sonra ikibinbeşyüz Galat piyadesi, bunalan bin Neocretalı ve binbeşyüz hafif zırhlı Carialı ve Cilicia'lı...”

_____, XXXVIII, xxvi

“ Konsül dağın karakterini keşfetmek için 2 gün harcadı, bu onun için alışılmamış bir durum olmamalıydı. Üçüncü gün desteklere dikkatini çevirerek sonra da kurban sundu ve ordusunu 4'e ayırdı. Bunlardan 2 bölüğü dağın merkezine , diğer iki bölüğü ise Kelt saflarının karşısına göndermeyi planladı. Tectosagi ve Trocmiler düşman kuvvetlerini oluşturuyordu. Merkezi 50.000 adamla tutmuşlardı; süvariler atlarından inmişlerdi zira taşlı yamaçlarda atlara ihtiyaç bulunmamaktaydı.ve on bin kişiyi sağ kanada yerleştirdi. Ariarathes'in Cappadocialıları, Morzius'un (Paphlagonia prensi) yardımcı kuvvetleri sol kanatta yaklaşık 4.000 adama tekabül ediyordu...”

_____, XXXVIII, xxxvii

“...Ayrıca Antiochus ve Keltlerden elçiler gelerek açıklanması gereken barış şartlarını öğrenmek istediler. Cappadocialı Ariarathes'ten de af dilemek ve Antiochos'a

yardımcı kuvvetlerle yardım ederek işlediği suçu para ile kapatmak için bir elçi geldi. Ondan gümüş olarak 600 talanton talep edilmişti; Keltler'e ise Eumenes geldiğinde barış şartlarını bildireceği söylenmişti. Şehirlerden gelen elçiler nazik yanıtlarla ve geldiklerinden çok daha iyi bir halet-i ruhiye içinde geri gönderilmişlerdi. ...”

_____, XXXVIII, xxxix

“Gnaeus Manlius, Antiochos'tan alınan diğer şeylerin yanı sıra filler de almıştı ve bunların tümünü Eumenes'e hediye olarak sundu. Akabinde de değişiklikler neticesinde şehirlerde meydana gelen karışıklıkları araştırdı. Ve kral Ariarathes'ten talep edilen paranın yarısı Eumenes'in mal ofisi tarafından tahsil edilmekteydi. Bu sıralarda Ariarathes kızını onunla nişanlamış ve böylece bir dostluk oluşmuştu. 10 komiser şehirlerin durumuna bakarak farklı durumlar için farklı yapılar oluşturdular...”

_____, XL, xx

“ Sonra onlar senatoda elçileri tanıştırdılar. Önce şu krallar; Eumenes, Cappadocialı Ariarathes ve Pontoslu Pharnaces. Onlara senatonun onların farkını araştırarak bir yargıya varması için adam göndereceği dışında başka bir yanıt verilmedi ...”

_____, XLII, xix

“Senato, Hangi kralların onların dostluğunu ve hangi kralların Perseus'u takip edeceği beklentisi içindeyken

(savaş resmi olarak açıklanmamış olsa da kesinleşmişti), Ariarathes'ten Roma'ya yanında onun genç oğluyla beraber elçi geldi. Mesajı şuydu; Kral Roma'ya oğlunu büyümesi için yollamıştı. Çocukluğunun son döneminde Roma adetlerini ve insanlarını tanımalıydı. Ve elçi Romalılara çocuğu kabul edip edemeyeceklerini sordu...”

_____, XLII, xxix

“Cappadocia kralı Ariartehe gerçeklerden ayrı olarak Romalılara yardım sözü vermişti. Evlilik yoluyla Eumenes ile müttefiklik gerçekleşmiş ve savaş ve barışla ilgili tüm planlarda uyum sağlanmıştı...”

VELLEIUS PATERCULUS, *Res Gestae Divi Augusti*, II, XXXIX, 3

“...O (Tiberius Caesar) ayrıca imparatorluğumuza Raetia, Vindelicia, Noricum, Pannonia ve Scordisci gibi, silah zoruyla aldığı yeni eyaletler de ekledi. Adının prestiji sayesinde Kappadokia'yı Roma adına vergiye bağladı....”

M.S. I. Y.Y.

FRONTINUS, *Stratagemata*, I, i, 6

“...Ve korkunç olanı, Parthların Euphrates'i, o Kappadokia'da, Tauros dağlarının ötesinde toplanan lejyonlarla güçlenmeden geçebileceği idi, o ciddiyetle kendi tabi hainliğine uygun olarak bunu yapmak istedi ve Parthlara ordularını, en kısa yol olan ve Euphrates'in derin bir kanaldan aktığı Zeugma yolundan götürmesini tavsiye

etti. Gaius Caesar, Mithridates'in oğlu Pharnakes ile savaşmak üzereyken muharebe çizgisini bir tepede oluşturdu. Bu ona zaferi getirdi, çünkü düşmanlar yukarıdan daha kolay hedef oluyorlardı ve aşağıdan saldıran barbarlar geldikleri gibi kaçıyorlardı. Lucullus, Büyük Armenia'da Tigranocerta'da Mithridates ve Tigranes ile çarpışmadan önce kuvvetlerinin bir bölümü ile bir tepeye hızla çıkarak düşmana yukarıdan saldırdı. Bu sırada atlıları da düşmana kanatlardan saldırdılar. Atlıların düşmanı şaşkına uğratmalarıyla, Lucullus kolayca savunmayı yardı ve büyük bir zafer kazandı...”

, **Stratagemata**, I, v,18

“ Sulla, Mithridates'in generali Arkhelaos'a karşı Kappadokia'da savaşırken bölgenin zorlukları ve çok sayıdaki düşmanlarca bunalmıştı ve barış teklif etti ve sonra ateşkesin ona vermiş olduğu avantajdan yararlanarak kaçmayı başardı...”

, **Stratagemata**, II, ii,1- 2

“...Gnaeus Pompeius Kappadokia'da kamp kurmak için bir yer seçti ve bu mevki sonuçta ordusunun harekete geçmesine ve saldırısının ağırlığıyla Mithridates'i yenmesine neden oldu...”

, **Stratagemata**, II, vii, 9

“Kappadokia'da bulunan ve Autophradates'e karşı Perslerin komutanı olan Datames, süvari birliklerinin bir

kısımının firar ettiğini öğrenerek, birliklerinin geri kalan kısmının kendisini izlemesini, istedi...”

_____, **Stratagemata**, III, ii, 8-9

“ Spartalı Aristippus, Tegeanların bir bayramında, tüm halk Minerva ritlerini kutlamak için dışarı çıktığında Tagea’ya kepekle dolu hububat çantaları ile yüklü katırlar yolladı. Katırlar tüccar gibi kılık değiştirmiş askerler tarafından çekilmekteydi. Şehrin kapılarını yoldaşlarına açtılar. Antiochos Kappadokia’daki takviye dilmış Soandos şehrinde tarla sürmeye gitmiş bazı yük hayvanlarını durdurup hayvanların sürücülerini öldürterek elbiselerini kendi adamlarına giydirmiş. Bunlar da bu kıyafetle bekçileri aldatıp, kaleye girerek şehri Antiochos’a teslim etmede başarılı olmuşlardır.”

IOSEPHUS, Bellum Iudaecum, I, 446

“... Yıllar boyu düşmanlıkları büyüdü; ve evlenme yaşına geldiğinde biri, teyzesi Salome’nin kızı ile diğeri ise Kappadokia kralı Arkhelaos’un kızı ile evlendi. Onların nefreti zayıf kişilerle başa çıkmalarını sağladı ve bu zamandan sonra bazı kişiler krala iki oğlunun da ona karşı komplo kurduğunu ve Arkhelaos’un damadının kayınpederinin nüfuzuna güvenerek imparator önünde babasını suçlamak amacıyla kaçmaya hazırlandığına dair çok daha bariz ipuçları vermeye başladılar...”

_____, **Bellum Iudaecum, I, 501**

“... Ama sen, komplonun kurbanı olmak üzere olan kişi, olayı görüldüğü gibi bırakarak beni sabrınla şaşırtıyorsun, Aleksandros hala yaşıyor! Kendi payım için hızla Kappadokia’dan buraya geldim. Suçlunun cezasının diyetini çoktan ödediğini görmeyi ve sizinle kızın üzerine bir soruşturma yapmayı ümit ederek garibanı saldırdım...”

_____, **Bellum Iudaecum, I, 530**

“... Bu alçak adam, meydana gelen olayın gerçek hikayesi ortaya çıkmadan Arkhelaos’tan Herodes ile Aleksandros’u barıştırdığını iddia ederek arsızca para aldığı Kappadokia’ya kaçtı, oradan da Yunanistan’a geçti...”

_____, **Bellum Iudaecum, I, 553**

“...Aleksandros’un Glaphyra’dan Tigranes ve Aleksandros adında iki oğlu vardı. Aristobulos’un ise Salome’nin kızı Berenike’den Herodias ve Mariamme adlı iki kızının yanında Herodes, Agrippa ve Aristobulos adlı üç oğlu vardı. Aleksandros’un ölümünden sonra Herodes Glaphyra’yı Kappadokia’ya çeyiziyle beraber geri göndermişti...”

_____, **Bellum Iudaecum, II, 114**

“ Sanırım anma, karısı Glaphyra’nın hayali üzerine yapılmış olmalıdır. O Kappadokia kralı Arkhelaos’un kızı idi...”

_____, **Bellum Iudaecum, II, 367**

“...kendi sınıflarından olmayan bu insanlar, şimdi üçbin askere boyun eğmek zorundaydı ta ki bu vahşi ve yönetilmez denize 40 savaş gemisi barışı getirinceye kadar. Bithynia, Kappadokia, Pamphylia bölgesi, Lykialılar ve Kilikalılar için ne gibi güçlü talepler özgürlüğü getirebilir? Yine de çaresiz vergilerini ödediler...”

_____, **Bellum Iudaecum, II, 368**

“... Özgürlük için yapılan nasıl güçlü bir açıklama Bithynia, Kappadokia, Pamphylia, Lykia ve Kilikia tarafından böyle kabul görür, ki onlar orduya başvurmadan vergilerini henüz ödemişlerdi...”

_____, **Bellum Iudaecum, VII,18**

“...Cestius kumandasındaki 12. lejyon Yahudilerin baskılarına dayanamayıp onlara katıldı ve o da tümünü Syria'dan sürgün etti - çünkü onlar Raphanaea'da dörde bölünmüşlerdi- ve ve Euphrates civarında, Armenia ve Kappadokia sınırındaki Melitene adlı bölgeye gönderdi...”

_____, **Ioudaika Arkhaiologia, XVI, 11**

“... O Aristobulos'u Salome'nin kızı Berenike ile ve Aleksandros'u da Kappadokia kralı Arkhelaos'un kızı

Glaphyra ile evlendirdi.”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia XVI, 23**

“Şimdi Agrippa'nın da gönderilmiş olduğu Pontos'daki görevlerini tamamlamışlardı. Fakat denizden dönmeyi istemeyerek Paphlagonia ve Kappadokia yoluyla karadan Ephesus'a ulaştılar ve buradan da deniz yoluyla Samos'a geçtiler...”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia, XVI, 74**

“...Gençler umutlarını, yardımları ile babalarına karşı değişimler getirebilecek ve Caesar'a ulaşmalarını sağlayabilecek Kappadokia kralı Arkhelaos'a bağlamışlardı...”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia, XVI,131**

“... Ve sonra Herodes oğulları ile beraber deniz yoluyla Elaeusa'da Kilikia'ya geldi ki buranın adı şimdi bir değişiklikle “Sebaste” olarak bilinmektedir. Burada onu dostça karşılayan ve oğullarıyla barıştırıldığı ve kızıyla evlenen Aleksandros, kendisine yöneltilen suçlamalardan amlandığı için çok sevinçli olan Kappadokia kralı Arkhelaos'u buldu. Ve iki kral adet olduğu üzere birbirlerine hediyeler sundular...”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia, XVI, 261-270**

“ Kappadokia kralı Arkhelaos Herodes'un tarafında neler

olup bittiğini anladığında kızı ve damadı için endişelenerek ve acı çeken dostunun halinden anlayarak son derece müteessir şekilde gitti (Judaea'ya). Tüm olaylara son derece ciddi bir şekilde yaklaşıyordu. Bu ülkede Herodes'i bulduğunda onu azarlamının ya da sert davranarak değiştirmenin tam zamanı olduğunu düşündü. Fakat eğer Herodes kötü durumdaysa, kavgacı davranabilirdi ya da kendini savunmak durumunda kalırsa öfkesi daha da büyük olabilirdi. Arkhelaos bu yüzden talihsiz olayların yaşandığı ülkede doğruları yerleştirmek için başka bir yola başvurdu; Damadına Herodes'in şefkatli olduğunu ve sertliğe başvurulmamasını söyledi. Ayrıca Aleksandros ile kızının evliliğini sona erdirebileceğini de ekledi. Genç adama doğru hareketlendi ve dedi ki; Herodes hiçbir şeyi acele ile yapmadığı için bağışlayıcı davrandı ve kızının Aleksandros'la olan evliliğini geçersiz kılacağını ekledi ve Herodes'e söylemediği kocası hakkındaki yeni bir şeyi bile öğrenmiş olsa onu affetmeyeceğini ekledi.

Arkhelaos bu şekilde davrandığından beri, ki bu Herodes'un hiç de beklemediği bir tutumdu, böylece kralın hırçınlığı da bir parça kırılmış oldu ve bu dakikadan itibaren onun tüm bunları içgüdüsel olarak yaptığı sonucuna ulaştı. Ve yavaş yavaş bir babaya ait farklı bir tutuma sahip oldu. Başka bir açıdan ise acınacak durumdaydı. Bazı kişiler genç adama karşı yapılan suçlamayı red etmeye çalıştıklarında onu öfke kapladı fakat Aleksandros'u suçlama konusunda kendisine katıldığında kral göz yaşlarına boğularak dokunaklı bir hüzne gömüldü. Gerçekten de o, evliliği bozmaması ve yaptığı haksızlığa çok kızmaması için yalvardı. Bunun

üzerine Arkhelaos onu daha yumuşak bularak kralın arkadaşlarına karşı suçlamaktan vazgeçti ve şunları söyledi: aralarından çok genç olan bu kişiyi kötülüğün masum görünüşü baştan çıkarmıştır. Böylece Herodes'un kardeşine dair içindeki şüphe büyüdü.

Ve Arkhelaos'un onun üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu gördü (Herodes üzerinde), onu arayarak siyah bir yas kılığı ve müstakbel yıkıntının tüm işaretleri ile ona döndü. Arkhelaos onun yalvarışlarını küçümsemedi fakat kralın tutumunu hemen değiştirmesinin mümkün olmadığını da söyledi. Ayrıca kendisinin bizzat krala başvurmasının ve tüm belalardan kendisinin sorumlu olduğunu itiraf etmesinin daha iyi olabileceğini söyledi. Bu yolla kralın büyük öfkesini az da olsa yatıştırabilirdi. Ve Arkhelaos her zaman yardım için onun yanında olacağını da ekledi. Pheroras bunu yapmaya ikna olduğunda iki amaç aynı zamanda başarıya ulaştı. Gence (Arkhelaos'un damadı) dair değişiklikler beklentinin aksine gelişti ve Arkhelaos da Pheroras ile kral arasında arabulucuk görevi üstlendi ve daha sonra kendini hiç kimsenin bu kritik durumda sevdiremeyeceği kadar Herodes'a sevdirecek Kappadokia'ya döndü. Bu sebeple Herodes onu en gösterişli ve değerli hediyeler ile onurlandırdı. Ve diğer açılardan da ona en değerli arkadaşı olarak muamele etti..."

_____, *Ioudaïke Arkhaiologia*, XVI, 302

"... Antipatros'un evinde misafirdi. Kappadokia kralı Arkhelaos'un saygısına mahzar olduğundan Aleksandros'u hem tanıyordu hem de onunla

görülebiliyordu. Bu yüzden Glaphyra'yı prestijini korumak için elinde tuttuğunu iddia etti. Bu arada gizliden gizliye onların hepsini işlemekle meşguldü ve neler denip neler yapıldığını sürekli gözledi. Kendisine yapılan iyilikleri de onları riyakarlıkla suçlayarak ödedi...”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia**, XVI, 309

“...Bunun için bir keresinde Eurycles'e 50 talanton hediye etti. Eurycles'te bu parayı alarak Kappadokia kralı Arkhelaos'a gitti, o ve babasının barıştırılmasında çok yardımcı olduğunu iddia ettiği Aleksandros'a şükranlarını sundu. Arkhelaos'tan da para aldıktan sonra hainliğinin ortaya çıkmasına fırsat vermeden orayı terk etti...”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia**, XVI, 325

“Bu sıralarda Arkhelaos'un elçisi olarak Kappadokia'dan Melas geldi. O , bu kralın prenslerinden biriydi. Herodes Arkhelaos'un kendisine dost olmadığını göstermeyi dileyerek Aleksandros'u hapisten çağırdı ve ona kaçmalarının nedeni ile nereye kaçmaya niyetli olduklarını sordu...”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia**, XVI, 357

“... O (Herodes) ayrıca sonra, Romalıların kolonize ettiği Berytus'ta bir meclis toplamayı kararlaştırmasını ve Syria valisini, Kappadokia kralı Arkhelaos'u ve onun dikkat

çekici derece dost ya da önemli olduğunu düşündüğü diğerlerini çağırıp tavsiyelerini alarak ne yapabileceğine karar vermesini önerdi...”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia**, XVII, 350

“...Aleksandros babası tarafından ölüme mahkum edilince, o Libya kralı Juba ile evlendi ve Libya kralının ölümünden sonra Kappadokia’da babası ile beraber bir dul olarak yaşamaya başladı. Arkhelaos onunla evlenebilmek için karısı Mariamme’den boşandı. Onun Glaphyra’ya olan aşkı çok kuvvetliydi. Glaphyra Arkhelaos’un karısı iken şu düşü gördü....”

_____, **Ioudaike Arkhaiologia**, XVIII, 139

“... Kral Herodes’un oğlu Aleksandros kendi babası tarafından ölüme gönderilmişti, Aleksandros’un Tigranes ve Aleksandros adında Kappadokia kralı Arkhelaos’un kızından olan iki oğlu vardı...”

TACITUS, Annales, II, 42

“...Gerisi için Tiberius, Germanicus’un adıyla, halka adam başı 300 sester dağıttı. Meslektaşlarına konsüllük için kendini aday gösterdi. Fakat tüm bunlar ona gerçek sevgi adına hiçbir şey kazandıramadı. O da, prensi bir onur gösterisi altında yolundan çekmeye karar verdi. Bu planı gerçekleştirebilmek için bazı bahaneler üretti ve önüne çıkan şansları değerlendirdi. Kral Archelaos 50 yıldır Cappadocia’ya malikti ve Tiberius Rhodos’ta iken

kendisine karşı en ufak saygı göstermediğini düşündüğü Archelaos'tan nefret ediyordu. Archelaos'un bu ihmali gururdan değil Augustus'un özel dostlarının tavsiyesinden kaynaklanmıştı. Çünkü Gaius Caesar en parlak günlerini yaşarken ve doğu mesleleri ile meşgulken Tiberius'un dostluğu tehlike arz eder bir görünümdeydi. Fakat Caesar hanedanının soyu tükendikten sonra imparatorluğun başına Tiberius geçti. Ve akabinde annesinden gelen ve oğlunun kırgınlığını saklamayarak, eğer geri dönerek yalvarırsa şefkat garanti edeceğini bildiren bir mektupla Archelaos'u Cappadocia tahtından uzaklaştırdı. Archelaos ortadaki hainlikten hiç şüphelenmeyerek ya da belki korku nedeniyle acele bir şekilde Roma'ya gitti. Orada acımasız bir hükümdar tarafından karşılandı ve hemen ardından senato önünde yapılan suçlamalarla karşı karşıya kaldı. Keder, ilerleyen yaşının verdiği zayıflık, kral olarak tanınmamış olması, uğradığı hakaretin verdiği utanç ya da belki de başına gelenlerin verdiği korku ile hayatına kendi elleriyle son verdi ya da belki de başına gelen doğal bir ölümdü. Archelaos'un ölümünden sonra krallığı eyalet statüsüne indirildi ve Caesar halihazırda vergilerde yüzde bir indirimle gidileceğini açıkladı. Daha sonra ise yüzde yarım indirim sabitlendi.”

, **Annales**, II, 56

“...Diğer taraftan Cappadocia eyalet statüsüne indirilerek başına vali olarak Quintus Veranius verildi ve Roma yönetiminin uyumluluğu ile insanları cesaretlendirmek için pek çok krali vergide indirim yapıldı...”

, **Historiae, I, 78**

“Aynı cömertlikle Otho halkların ve eyaletlerin desteğini sağlamak istedi. Hispalis ve Emerita kolonilerine yeni aileler gönderdi. Lingones’in tüm halkını Roma vatandaşlığına kabul etti ve Mauritania’daki Baetica’yı tüm kasabaları ile armağan etti. Africa ve Cappadocia’ya yeni bir anayasa verilmişti ama bu, eyaletlerin sağlam avantajlara sahip olmasından çok gösteriş amaçlıydı...”

, **Historiae, II, 6**

“...Bu sırada Otho ve Vitellius’un güçlü ordularıyla imparatorluk kuvvetlerini dağıtmak üzere yola çıktığı haberi ulaşınca askerler mırıldanmaya ve kendi imkanlarını tartmaya başladılar. Öyle ki imparatorluğun mükafatları diğerlerine kalmamalı ve onlara sadece köleliğin gerektirdiği şeyler kalmalıydı. İlk anda sadece yedi alaya güvenebilirlerdi. Bundan başka Suriye ve Iudea’daki büyük yardımcı kuvvetlerle , diğer tarafta iki alayla Mısır ve Kappadokia, Pontos ve Armenia sınırı boyunca uzanan tüm garnizonlarla donanabilirlerdi...”

, **Historiae, II, 81**

“...Kraliçe Berenice gençliğinden kaynaklanan büyük bir güzelliğe sahipti ve muhteşem hediyeleri sayesinde yıllar boyunca kendini Vespasianus’a övdü. Achaia ve Asia sınırına dek sahildeki tüm eyaletler ve iç kesimdeki Pontos ve Armenia gibi eyaletler müttefiklik yemini ettiler; Fakat

onların valileri silahlı bir orduya sahip değillerdi tıpkı Cappadocia'nın hala bir orduya sahip olmayışı gibi..."

, **Historiae**, XIII, 35

"Fakat Corbulo'nun, düşmanlarının hesaplanamazlığından ziyade, askerlerinin tembellikleriyle daha çok uğraşması gerekiyordu; çünkü Suriye'den buraya sevk edilen lejyonlar, uzun barış döneminde gevşemişlerdi ve Romalı askerlerin görevlerini istemeyerek yerine getiriyorlardı. Bu ordunun, henüz nöbete yollanmamış olan ve duvar ile sığınakları olağanüstü şeyler olarak gören, miğfersiz ve zırhsız olarak etrafta dolaşan ve görevlerini kentlerde tamamlayan, ticareti bilen adamlardan oluştuğu açıktır. Bu nedenle hasta veya yaşlı olanları terhis etti ve yedek adam istedi. Böylece Galatia ve Cappadocia'da askere alımlar başladı ve bunlara ek olarak Germania'dan da bir lejyon getirildi..."

, **Historiae**, XIV, 26

"...Ateş ve kılıçla kendisine üstünlük kuranları yakıp yıkarak Armenia'yı hakimiyetine aldı. Tigranes geldiği zaman Neron hakimiyetini ilan etmişti. Her ne kadar bir Cappadocia soylusu olsa ve her ne kadar Arkchelaus'un torunu olsa da uzun zamandan beri bir Roma tutsağı idi ve bu onu köle gibi davranan itaatkar biri haline getirmişti..."

, **Historiae**, XV, 6

"Onun (Corbulo'nun) ordusu şu şekilde düzenlenmişti; 4.

ve 12. lejyon, Moesia'dan kısa bir süre önce çağırılan 5. lejyon ve Pontos, Galatia ile Kappadokia takviye kuvvetleri Paetus'un emri altındaydı. 3., 6., 10. lejyon ve daha önce Suriye'de olan askerler Corbulo'ya tabiydi..."

M.S. II.- III. Y.Y.

CASSIUS DIO, *Historia Romana*, XIX, 63

"Bu sırada Manlius Pisidia, Lykaonia, Pamphylia ve Galatia üzerinde başarılı oldu. Çünkü Orada da Avrupalı kabilelerden ayrılan Gallialıların bir kolu yaşamaktadır. Kralları Brennus ile önce Yunanistan ve Thrakia'ya girmişler ve sonra Bithynia'yı geçerek Phrygia, Paphlagonia, Mysia ve Kappadokia'dan bazı bölgeleri ayırarak ikametgahlarını burada yükseltmişler ve Galatialılar adında yeni bir millet olarak ortaya çıktılar. Bu insanlar Manlius'un (Gn. Manlius Vulso) başına sorun açtılar, fakat o, onları şehirleri Ankyra'ya saldırmak suretiyle yenmeyi başardı ve geri kalan şehirlerde de kapütülasyonlarla kontrolü sağladı. Bu işleri bitirdikten ve Kappadokia kralı Ariarathes'ten barış için yüksek bir para aldıktan sonra eve doğru yelken açtı."

_____, XXXI, 2

Mithridates Romaya elçiler yollayarak Romalılardan Nikomedes'i eğer dost olarak görüyorlarsa onu ya ikna etmelerini ya da onu adil davranmaya zorlamalarını istedi. Aksi halde, onun (Mithridates) düşmanlarına karşı

tedbir uygulamasına izin vermemekle cezalandıracakları yolunda tehdit ettiler. Ve onu Kappadokia'yı Ariobarzanes'e geri vermezse ve Nikomedes'le barış halini devam ettirmezse ve onlara boyun eğmediği sürece cezalandırmakla tehdit ettiler...”

, XXXVI, 12

, XXXVI, 15-17

“ ... Lucullus bu sebeple büyük bir şaşkınlık içindeydi, sonra bu iki nedenden dolayı ve asıl hedeflediği eyalet olan Cilicia'ya gitmekte olan Marcus (Rex)'in selefi , bir yandan kampı hiçbir neden olmaksızın vurma konusunda tereddüt etti, diğer yandan Tigranes'e karşı olarak hazırlıksız olduğu bir anda onu püskürtebileceğini düşündü ve yürüyüşten de yorgun bir durumda olduğundan, aynı zamanda askerler arasındaki bir ayaklanmayı da durdurmayı istediğinden yardım talebini red etmişti. Ancak bu iki amaca da ulaşamadı.

Ordu ona Kappadokia içlerine dönülebilecek, uygun bir yerde katıldı. Ve tümü sorgusuz, bu yönde ilerledi. Valerianlar ülkelerindeki güçler tarafından terhis edildiklerini duyunca hep beraber geri çekildiler.

Komutanlıkta kendini en yetenekli kişilerden biri olarak ispatlayan Lucullus savaşmak için Taurosları bir orduyla beraber aşan ilk kişi olacaktı. O iki büyük kralı yenmişti ve eğer savaşı çabuk bitirmeyi tercih etseydi yine onları yakalayabilirdi ama şimdi adamlarını kontrol etmekten uzaktı. Askerler sürekli isyan ediyorlardı ve sonunda da onu terk ederek kaçtılar.

Çok sayıda askere ihtiyaç duyduğundan artık hedefini gerçekleştirme zordu. Görevi ile ilgili isteklerinde kararlı, cezalarında acımasız bir yapıya sahip olduğundan etrafındaki insanları ikna yoluyla yenmeyi, ılımlı konuşmalarla kendine bağlamayı ya da şeref ya da zenginlik bağlayarak elde etmeyi bilmiyordu. Böylece askerler başarılı olup ganimetler aldıklarında ki bu iyi bir nedendi göğüs gerdikleri tehlike için, ona itaat ettiler ama tehlike ile karşı karşıya gelince ve ümitlerin yerini korku alınca onu daha fazla dikkate almadılar. Bunun kanıtı olarak. Pompeius'un aynı adamları en ufak bir isyan belirtisi olmadan elinde tutmayı başarması gösterilebilir. Sonuçta bu adamların hiç birinin diğerinden farkı yoktu.

Bu olaydan sonra Mithridates neredeyse tüm topraklarını geri kazandı ve Lucullus'un bölgeyi müdafaa edememesi nedeniyle Kappadokia'da büyük bir yıkıma neden oldu. Acilius ise yakında olmasına rağmen orada değildi...”

, XXXVI, 50

“...Bu olaylar esnasında Pompeius onu ikna etmek için adamlar gönderdi; ama Phasis'den geçerek onlardan uzaklaştığında Roma lideri bölgede, galip olduğu bir noktada, bir şehir kurarak gazi ve emekliye ayrılmış askerlere tahsis etti. Komşu halklar gönüllü olarak bu yerleşime katıldılar ve daha onlara ait sonraki kuşaklar Nikapolitenler adıyla halen Kappadokia eyaletine bağlı olarak varlıklarını sürdürmektedirler.”

, XXXVI, 53

“Sonraki gün , her ikisinin açıklamalarını duyduktan sonra, büyük olana tüm miras kalan toprakları verdi (Tigranes’e). Fakat elde etmiş olduklarının yanında (Kappadokia’nın önemli bir parçası ve Syria, Phoenica ve Sophene’nin Armenia’ya sınır olan büyük kısmı) sonradan para da talep etti...”

, XIX, ZONARAS, 9, 18

“...Romalıların Antiochus’un yengisi hakkında hiç ümitleri yoktu ama eğer sadece önceki fetihlerini koruyabilirlerse bundan memnun kalacaklardı. O, gücünün erdemi ve diğer başarılarının yanı sıra Media’ya da boyun eğdirmesi nedeniyle güçlü bir yönetici olarak saygı görüyordu; fakat Mısır kralı Ptolemy, Kappadokia kralı Ariarathes gibi damatlar edinerek çok çok daha güçlü bir hale geldi.”

, XLI, 63

“ ... O, pek çoğu Pompeius’tan çok sayıda değerli hediye almasına rağmen onlara başka bir şey yapmadı ve onlardan başka bir şey de almadı. Bir süre önce Armenia’nın Deiotarus’a ait olan bir parçasını Kappadokia kralı Ariobarzanes’e verdi, fakat bunu yaparken Deiotarus’u incitmedi hatta ona fazladan bir iyilik de yaptı. Onun topraklarını küçültmedi fakat daha önce Pharnaces’in elinde tutulan tüm Armenia’yı işgal ettikten sonra bir bölümünü Ariobarzanes’e, kalanını da Deiotarus’a bıraktı...”

, XLII, 45

“... Bu kral Mithridates’in oğluydu(Pharnakes) ve Kimmer Bosphoros’una hükmetmişti ve ifade ettiği gibi, atalarına ait tüm toprakları geri alma tutkusuyla, Caesar ve Pompeius arasındaki çatışma sırasında isyan etmişti. Bu sırada Roma başka olaylarla meşgul olduğu ve akabinde de Mısır’da alıkoyulduğu için de o Kolkhis’i hiçbir zorlukla karşılaşmadan aldı ve Deiotarus’un yokluğunda tüm Armenia’yu, Kappadokia’nın bir bölümünü ve Pontos’un Bithynia bölgesine ayrılan bazı şehirlerini zaptetti.”

, XLII, 48

“...Daha sonra o (Caesar) Romalılara ait olan tüm bölgeyi ve Pharnakes’in almış olduğu ve anlaşma altında olan bölgeyi yeniden ele geçirdi ve Ariobarzanes’e bahsettiği Armenia’nın bir bölümü hariç zamanında buradan kovulan kırallara iade etti. Amisos halkını özgürlükle ödüllendirdi. Mithridates’e ise Galatia’da bir tetrarklık, krallık ünvanı ve Asander’e karşı savaş açma yetkisi verdi.”

, XLVII, 33

“...Bu bölgedeki neredeyse tüm diğer insanlar, hatta önceden olayların akışının değişmesini beklemekte olanlar bile bir defa şartlara uydular ama Ariobarzanes, Rhodianlar Ve Lykialılar onlara karşı değilken bile bir ittifakın parçası olma fikrinde isteksizdiler...”

_____, LI, 1

“... O, Amyntas ve Arkhelaos dışındaki tüm prensleri ve kralları Antonius’dan aldıkları topraklardan mahrum bıraktı ve tahtlarından uzaklaştırdı. Bunlar; Tarcondimotus’un oğlu Philopator, Pontos Kappadokia’sının bir bölümünün kralı Lycomedes ve Iamblichus’un kardeşi Aleksandros’tu...”

_____, LIV, 9

“...Bu endenle, hiç olmazsa o an için hiçbir savaşa girmede ama bazı prenslikleri Iamblichus’un oğlu Iamblichus’a verdi, Arabialılar üzerindeki atadan kalma egemenliğini Tacondimotus’un oğlu Tarcondimotus’a, babasının elinde bulunan Cilici a krallığını kıyıda birkaç yer dışında küçük Armenia ile beraber Arkhelaos’a bıraktı, çünkü onlara hükmeden Mede ölmüştü...”

_____, LIV, 24

_____, LVII, 17, 3

“ Onun Kappadokia kralı Arkhelaos’a olan öfkesi şahlandı çünkü bu prens Augustus döneminde bazı meseleler nedeniyle suçlandığında, yardımını alabilmek için onun ayaklarına kapanmıştı fakat daha sonra onu hiçe saydı ve Asia gezisinde Gaius’a dalkavukluk etti...”

_____, LVII, 17, 7

“.. O an için Arkhelaos’un hayatı bağışlanmıştı; fakat kısa süre sonra başka bir nedenden ötürü öldü, bunun akabinde de Kappadokia Romalılara düştü ve yönetimine de vali olarak bir soylu getirildi.”

_____, LVIII, 26

“Yaklaşık bu sıralarda bir Parth olan Artabanus, Artaxes’in ölümü üzerine, oğlu Arsaces’e Armenia’yı bağışladı ve bunun için Tiberius’tan herhangi bir tepki gelmeyince Kappadaokia üzerine de bir harekatta bulundu ve her Parth gibi kibirli davrandı...”

_____, LXII, 20

“... Nero ona hızlı ya da kesin bir yanıt vermedi ama Lucius Caesennius Paetus’u onu görmek için Kappadokia’ya gönderdi çünkü Armenia bölgesinde bir ayaklanma olmayabilirdi.”

_____, LXVIII, 19

“...Parthamasiris oldukça sert bir şekilde davrandı. İlk mektubunda imzasını ‘kral’ ünvanını kullanarak atmıştı ama buna hiç bir cevap alamayınca, bu kez bu ünvanı atlayarak yeni bir mektup yazdı ve ona gönderilen Kappadokia valisi Marcus Junius aracılığıyla bir ricasını bildirmek istediğini ifade etti. Trajan buba uygun olarak

ona Iunius'un oğlunu yolladı..."

_____, LXIX, 15

"Bu, Yahudiler'le savaşın sonuydu. İkinci savaş Alani (onlar Masagetaeler'dir) tarafından Pharasmenes'in kışkırtılmasıyla başladı. Bu Albania bölgesinde ve Media'da korkunç zararlara yol açtı ve sonra Armenia ve Kappadokia'ya sıçradı. Bundan sonra, Alani sadece Vologaesus'un hediyeleri ile ikna edilmiş değildi aynı zamanda Kappadokia yöneticisi Flavius Arrianus'dan da korkuyordu ve böylece her şey bir nihayete erişti."

_____, LXXIX,27

" Üstelik önceden anlatmış olduğum, Armenia kralına karşı devam eden savaş korkusu son buldu. Tiridates'in ona Makrinus tarafından gönderilen tacı kabulünden ve annesini geri alışından sonra (Tarautas onu 11 ay hapsedmişti) Armenia'da ele geçirilen ganimet ile birlikte (ve babasının Kappadokia'da sahip olduğu bütün toprağa) Romalıların yıllık olarak ödedikleri miktara da sahip olmayı umuyordu Ve Dacialılar Dacianın bir bölümünü talan ettikten sonra da savaşmak konusunda istekli görünmekle birlikte Caracallus'un ittifak adı altında aldığı savaş esirlerini geri aldıktan sonra bu niyetlerinden vazgeçtiler."

_____, LXXIX, 39-40

"... Kalkhedon'a gitmek için Eribolon'dan denize açıldı.

Kalkhedon'da iken bir vekil göndererek para istetti. Fakat burada fark edilerek yakalandı. Sahte Antonius'un gönderdiği adamların gelişiyle, Aurelios Kelsos tarafından tutuklandı ve bir toplum suçlusu gibi Kappadokia'ya getirildi. Oğlunda yakalandığını öğrenince (oğlu Claudius Pollio tarafından, Zeugma'ya giderken tutuklanmıştı) konvoydan atladı (bağlı değildi) ve omzunu incitti. Ama Antiokheia'ya girmeden, bir yüzbaşı olan Markianos Tauros tarafından öldürüldü ve vücudu Suriye'den Bithynia'ya gitmekte olan sahte Antonios tarafından zevkle seyredilmeden gömülmedi... (Makkinos'un)"

, LXXX, 4-5

"...Ayrıca o, Kappadokia valisi olan fakat bölgeyi terk eden Sulla'yı öldürdü..."

, XXXVI, 10-11

"Fabius müteakiben Kabira'da durdu ve kuşatıldı fakat Triarius tarafından kurtarıldı. Sonra Asia'dan Lucullus'a olan yürüyüşü esnasında, neler olduğunu öğrenmesi üzerine şartların müsaade ettiği kadar toplayabileceği güçlerin en çoğunu toplayarak Mithridates'i alarma geçirdi. O Roma ordusunun tüm güçleriyle ilerlediğini ve görüş sahasına girmeden geri çekilmelerini sağlayabileceğini düşünüyordu. Bu esnada Roma ordusunun tam gücü ile yaklaştığını sanan Triarius, cesaretini topladı ve o göze dahi görünmeden geri çekildi. Triarius bundan cesaret alarak kralı çekildiği Komana'ya

dek izledi ve orada ona karşı zafer kazandı. Mithridates nehrin karşı kıyısında Romalıların yaklaşmaya başladıkları bir noktada kamp kurdu. Savaşa katılma konusunda endişeliydi çünkü yürüyüş nedeniyle yıpranmışlardı. Buna uygun olarak onlara karşı bizzat kendisi gitti ve savaştaki krizi kendisi yönetti ve başka bir köprüden geçerek onlara saldırılması gerektiğini söyledi. Mücadelede uzun zaman kendi...sını tuttuğu halde sadece desteklerinden yoksun kalmadı fakat üstüne çok adam yığılması nedeniyle köprünün çökmesi onu ciddi bir şekilde utandırdı.

Daha sonra herkes kendi saflarına çekilerek kış nedeniyle dinlendi. Komana Kappadokia'ya aittir ve şehrin şimdiye dek Artemis'in Tauric heykelini ve Agamemnonun torunlarını barındırdığı düşünülmektedir. Bunlar onlara nasıl ulaştı ya da orada kalmayı nasıl başardılar bu konudaki gerçeği keşfedemedim çünkü konu hakkında pek çok farklı hikaye vardı. Fakat anladıklarımı güzel bir dille ifade edeceğim Kappadokia'da aynı adı taşıyan iki şehir vardı ve birbirlerinden çok uzak değillerdi ve aynı onura sahiptiler. Anılan hikayelere ve burada kalan eski kalıntılara göre bunların ikisi de her alanda aynıydı hatta ikisininde sahip olduğunu sandığı Iphigenia'ya ait kılıçta bile. Bunlar bu anlatılanlar için fazlasıyla yeterlidir.”

FLAVIUS PHILOSTRATUS, Tyanea Apollonion, I, XII

“... ‘Sen delisin, seni pislik!’ , diğeri sadece bu sözcüklerle alevlenmekle kalmadılar aynı zamanda onu başını kesmekle de tehdit etti. Apollonius ona güldü ve yüksek sesle bağırdı, ‘ Ha! Böyle zamanlar!’ ve bu olay aslında Ruffian’ın yargıçlar tarafından Kappadokia kralı

Arkelaos'la Romalılara karşı bir entrika çevirdiği için, yolda idam edilmesinden üç gün sonra meydana geldi..."

M.S. I-II. Y.Y.

LUCIUS ANNAEUS FLORUS, Epitome de Tito Livio, I, XL, 12-14

"...Sulla Mithridates'e karşı acele bir zaferi değil de, zamanında, tam bir zaferi planlamış olsaydı savaş sona erecekti. Şimdi yazılanlar Sulla'nın Asya'da uyguladıklarıdır. Pontoslularla bir anlaşma yapıldı. Bithynia Mithridates tarafından Nikomedes'e verildi. Kappadokia Ariobarzanes'e verilmeden önceki gibi bizimdi. Sadece Mithridates bozguna uğramıştı. Bu olaylar Pontos insanının canını sıkmanın yanında onların ateşlenmesine de neden oldu. Kral Asya ve Avrupa'yı silah gücüyle almak istiyordu, çünkü buraların başkasına ait olmadığını, kendisinin buraları koruyamadığı için kaybettiğini düşünüyordu. İşte bu tür bir kıvılcımla ki bu bir süre sonra büyük bir ateşe dönüştü, Mithridates artırdığı gücüyle (bu krallığın tamamına yakınına kapsıyordu) Asya'yı tekrar kara, deniz ve nehir yoluyla istila etti."

I, XLVII, 12

"... Takip eden yüzlerce yıl Caesar, Pompeius ve onların takipçisi Augustus dönemlerine dek Kartaca'nın, Corinth, Numantia ve Attalus'un Assiatik kralığının yıkıntılarını izledik, biz hala iç felaketler ve askeri kazanımlar nedeniyle iğrenç ve utanç verici bu tarihle ilgilenmek zorundayız. Her ne kadar zengin ve güçlü

Kelt , Thrakia, Cilicia, Cappadocia kadar Armenia ve Briton bölgelerini de kazanmış olmak onur verici ve şerefli ise de bunlar pratik bir amaca hizmet etmemektedirler, sadece emperyalari için önemli titrler idi...”

_____, II, XIII, 6

“...Müttefikler tarafından yapılacak yardımlara bakılacak olursa , bir taraftan Kelt ve Germania’da yapılan hacizler, ve diğer yanda Deiotarus, Ariobarzanes, Tarcondimotus, Cotys Rhascypolis, Thrakia’nın boğazları , kappadokia, Makedonia, Kilikia, Yunanistan ve tüm doğu...”

_____, II, XIII, 63

“... Kral Pharnaces, kendi değerlerine dayanmaktan çok aramızdaki düşmanlığa dayanarak, düşman bir güçle beraber Kappadokia’yı işgal etti. Caesar ona hücum etti ve bir tek savaş ile-veya daha doğrusu bir savaş parçasıyla onu, bir anda çarpıp giden bir yıldırım gibi ezdi.

PLUTARKHOS, Bioi Paralleloi, (Antonius), LXI, 1

“Askeri birlikler ve araçlar savaş için bir araya toplandığında, Antonius’un beş yüzü aşkın savaş gemisi vardı; bunlardan bir çoğu sekiz ya da on sıra kürekliydi, sanki şenlik varmış gibi görkemli bir şekilde donatılmıştı.

Ayrıca yüz bin yaya ve oniki bin atlı askeri vardı. Onun yönetimine bağlı krallar savaş için ona (Antonius'a) eşlik ediyordu; bunlar Libya kralı Bocchus, yukarı Kilikia kralı Tarkondemus, Kappadokia kralı Arkhelaos, Paphlagonia kralı Philadelphus, Kommagene kralı Mithridates ve Thrakia kralı Sadalas idi; bunların hepsi kişi olarak onun yanında hazır bulunuyordu Pontos'tan Polemon ona önemli miktarda askeri güç gönderdi; Arabistan'dan Malkhos, Yahudi Herodes ve Lykonia ile Galatia kralı Amyntas'da böyle yaptı; Med kralı da ona katılması için bazı yardımcı birlikler yolladı. Caesar'ın iki yüz elli savaş gemisi, seksen bin yaya ve aşağı yukarı düşmaninkine eşit sayıda atlı askeri vardı. Antonius'un egemenliği, Euphrates (Fırat ırmağı) ve Armenia'da İon denizine ve İlyria'ya dek yayılıyordu..."

_____, (Caesar), L, 1

" Bu ülkeyi terkedip Asia'ya geçerken Domitius'un Mithridates'in oğlu Pharnakes tarafından bozguna uğratıldığını ve birkaç kişi ile Pontos'tan kaçtığını , ayrıca Pharnakes'in zaferini kayıtsızca kullanarak Bithynia ve Kappadokia'yı Küçük Armenia'nın güvenliğini sağlamak için işgal ederek ve oradaki tüm prenslerle tetrarkları ayaklanmaya kışkırtarak isyan ettiğini öğrendi. Bunun üzerine Caesar üç lejyonla onun üzerine yürüdü ve Zela yakınlarında büyük bir savaş meydana geldi. Onu (Mithridates) Pontos'ta kaçmaya zorladı ve ordusunu ortadan kaldırdı..."

_____, (Cicero), XXXVI, 1-2

“ Parthlar arasında ölen Genç Crassus’un sarayında Romalıların Augurs olarak adlandırdığı bir rahip haline geldi (Cicero). Sonra talih ona bir orduyla beraber Kilikia eyaletini verdi...Silahlı 12.000 piyade ve 1200 süvari. Böylece Kappadokia’yı dost ve Ariobarzenes’i (III.) itaatkar olarak tutmak amacıyla yola çıktı.”

_____, (Crassus), XVIII, 4

“... Askerler bunu duyduklarında cesaretleri birden sönüverdi çünkü onlar Parthların Lukullus’un yorgun düşene dek yağmaladığı ve tahrip ettiği Armenialılardan ve Kappadokialılardan pek de farklı olmadıkları konusunda tamamen ikna olmuşlar ve savaşın en güç yönünün sadece uzun yolculuk ile yakın bölgelere gitmeyen adamların takibi olacağını düşünmüşlerdi...”

_____, (Demetrius), IV, 4

“... Bunu duyduktan sonra Demetrius çok mutsuz oldu ve isteği üzerine genç adam sapkınlıklarını paylaşmaya geldiğinde onu peyderpey arkadaşlarından uzaklaştırdı ve sessizlik yemini sonucunda onu sözle uyaramamasına rağmen bir başlarına kaldıkları zamanda yere onun görebileceği şekilde mızrağının kör ucuyla “Kaç Mithridates” yazdı. Durumu anlayan Mithridates gece uzaklara, Kappadokia’ya doğru kaçtı..”

_____, (Lucullus), VI, 1 (c.II,1928)

“ Bu sırada Kilikia valisi Octavianus’un ölüm haberi geldi. Eyalet için pek çok hevesli aday vardı ve bunlar planlarının gerçekleşmesini sağlayabilecek tek kişi olan Cethegus’un gözüne girmeye çalıştılar. Lucullus Kilikia ile pek ilgilenmedi ama eğer bu eyaleti alırsa Mithridates’e karşı savaşmak üzere kimsenin gönderilemeyeceği fikri yüzünden eyaleti kimseye vermemek için herkesi diken üzerinde bıraktı...”

_____, (Lucullus), XIV, 6

“...Neden bunu geçiştireceğiz, niçin ona kendi kaynaklarıyla ekipman sağlayıp yeni baştan cesaret vereceğimize isteği hilafına ve bir son çare olarak Tigranes’in kollarına atacağız.ve bize karşı savaşta kimlerle işbirliği yapacağını bilmeyen Mithridates’e ne yapacağını öğreteceğiz. O zaman Medes ve Armenialılardan çok, Kolkhianlar, Tibareni ve pek çok kez yenmiş olduğumuz Kappadokialılarla yeniden çarpışacağız. Sonra Medes ve Armenialılardan çok daha fazla yendiğimiz Colchianlar, Tibareniler ve Kappadokialılarla savaşacağız...”

_____, (Lucullus), XXXV, 5

“..Bunun için askerlerini daha fazla zorlamaksızın ve savaşa sürmeksizin biraraya topladı. Onunla ilgili olanlar tam da onun beklediği gibiydi ve o çaresizce Tigranes’in Kappadokia’yı işgalini ve Mithrisates’in küstah davranışlarını seyretti...”

_____, (Marius), XXXI, 1

“...Diğerlerinin arasında yalnızca Marius, Metellus’un geri dönüşüne seyirci kalmayı kendisine yediremedi ve Ana Tanrıça’ya sevdiği kurbanı hala borçlu olduğunu bahane ederek gemiyle Kappadokia’ya ve Galatia’ya gitti...”

_____, (Pompeius), XXX, 2

“...Zira şimdiye kadar ki askeri harekate dahil olmayan Phrygia, Lykaonia, Galatia, Kappadokia, Kilikia, Yukarı Kolkhis ve Armenia eyaletleri, tüm orduları ve yardımlarıyla, ki bunlarla Lucullus, Mithridates ve Tigranes’i yenmişti, şimdi Pompeius için güçlerini birleştiriyordu...”

_____, (Pompeius), XXX,1-2

“ Fakat bu Roma nüfuzunu sadece tek bir adamın ellerine bırakmak anlamına geliyordu; Phrygia, Lycaonia, Galatia, Cappadocia, Cilicia, yukarı Colchis ve Armenia gibi eski yasa nedeniyle onun egemenlik alanı dışında olan eyaletler Lucullus’un Mithridates ve Tigranes’i fethetmekte kullandığı askeri güçleri ile birlikte şimdi onunkilere eklenmişti...”

_____, (Sertorius), XXIV, 2

“... Bu sırada bir antlaşma yapılarak yeminlerle onaylanmıştı. Mithridates, Cappadocia ve Bithynia’yı

alacaktı. Sertorius ona bir general ve askerler gönderecekti ve buna karşılık Mithridates'ten 3000 talanton ve 40 gemi alacaktı. Buna uygun olarak Sertorius Asia'a senatörlerden Marcus Marius adlı bir general gönderdi..."

_____, (Sulla), V

"...Sulla praetorluğundan sonra Kappadokia'ya gönderildi, gösterilen neden Ariobarzanes'i eski egemenliğine kavuşturmak, gerçek neden ise bir çok iş beceren, egemenlikler ve elinde bulundurduğundan az olmayan yeni bir güç elde eden Mithridates'in önünü kesmekti. Yanında büyük bir güç götürmediği halde bağdaşıkların yardımıyla Kappadokialılardan birçoğunu, sonra yardıma gelen Armanialılardan daha da çoğunu yok edip Gordios'u kovdu ve Ariobarzanes'i kral yaptı.

Sulla Euphrates kıyısında vakit geçirirken Arsakes'in elçisi Part Orobazos çıkageldi, bu iki ulus bundan önce birbiriyle hiç ilişki kurmamıştı, Romalılalarla bağlaşmak ve dostluk kurmak için ilk başvurdukları Romalının Sulla olması da onun büyük talihine bir örnektir. O zaman Sulla'nın biri Ariobarzanes, biri Orobazos, biri de kendisi için olmak üzere üç taht getirttiğini ve görüşmeler sırasında ikisinin ortasında oturduğunu söylerler..."

_____, (Sulla), XI, 1-3

"Dediklerine göre, Sulla'nın İtalya'dan ayrıldığı günlerde Bergama'da yaşamakta olan Mithridates'e bir çok ilahi işaretler verilmiş. Bergamalılaların kendisine indirdiği

çelenkli bir Nike heykelinin başını eller ellemez heykel kırılmış, çelenkte tiyatrodaki yere düşüp parçalanmış. Bunun üzerine halkı dehşet, Mithridates'i de büyük bir ümitsizlik kaplamış ama gene de işleri umduğundan çok başarılı olmuş. Öyle ki, Asya'yı Romalılardan, Kappadokia ve Bithynia'yı da krallarından zorla almış ve Bergama'da yerleşerek burada dostlarına servet, güç ve tiranlıklar dağıtmıştır.

Oğullarına gelince(Mithridates'in), birisi Pontos ve Bosphorus'da Maiotis'in ötesindeki ıssız sahalara kadar uzanan yerlerde hiç kimse tarafından rahatı kaçırılmadan hakimiyeti elinde bulunduruyordu. Ariarathes ise büyük bir ordu ile Thrakia ve Makedonia üzerine yürümeye çalışırken komutanları da büyük kuvvetlerle başka topraklarda başarılar elde ediyorlardı. Bunların içinden Arkhelaos gemileriyle hemen hemen tüm denize hakimdi; Kyklad adalarını idaresi altına almaya çalıştı ve Kalos'un doğusundaki adaların hepsini hatta Euboiya'yı bile ele geçirdi..."

.(Sulla), XXII

“ Cinna ve Carbo'ya gelince, Roma'da bellibaşlı insanlara yasadışı ve çok kötü davranıyorlardı, bunlardan bir çoğu tiranlıktan kaçarak sanki bir sığınağa gider gibi kendilerini Sulla'nın ordugahına attılar, az zamanda Sulla'nın yanında bir tür senato oluştu. Metella ise canını ve çocuklarını güçlkle kurtararak Sulla'ya gelip düşmanların evini, köşklerini yaktığını haber verdi, kenttekilerin yardımına koşsun diye yalvardı.

Yurdunun ezilmesine göz yummak da,

Mithridates savaşı gibi önemli bir işi yarıda bırakıp yurda dönmek de istemeyen Sulla ne yapacağını şaşırılmış bir durumdayken Kralın komutanı Arkhelaos'dan gizlice bazı şüpheli fakat umut verici haberler ve teklifler getiren Deloslu bir tüccar çıkageldi. Bu iş Sulla'nın o kadar hoşuna gitti ki Arkhelaos ile bir an önce buluşup görüşmek için sabırsızlandı. Bu görüşmeyi, Apollon tapınağı'nın bulunduğu Delion (Boiotia'nın kuzey kıyısında, Euboia'nın karşısında bulunan bir kent) kenti yakınlarında, deniz kıyısında yaptılar.

Söze Arkhelaos başladı, Sulla'dan Asia ile Pontos'u bırakıp kraldan para, gemi ve istediği kadar askeri güç alıp Roma'daki savaşa gitmesini önerdi. Söz sırası Sulla'ya gelince, ona Mithridates'i düşünmeyip yerine kendisinin krallığı almasını, gemileri vererek Roma'nın müttefiği olmasını önerdi. Arkhelaos bu ihanet önerisini şiddetle geri çevirince Sulla şöyle dedi: 'Demek ki Arkhelaos, sen Kappadokialı, bir barbar kralın adamı (ya da istersen dostu diyelim) olduğun halde bunca iyiliğe karşılık hiçbir onursuzluğa katlanmıyorsun, öyle mi? O halde nasıl oluyor da Romalı bir komutan olan bana , Sulla gibi bir adama, hainlikten söz etmeye cesaret ediyorsun? Şu yanındaki yüz yirmi bin kişiden kalan pek az insanla Khaironei'dan kaçan, iki gün Orkhomenos bataklıklarında saklanan, Boiotia'yı ölümlerden geçilemeyecek bir durumda bırakıp giden Arkhelaos olduğunu unutuyor musun?'

Bunun üzerine Arkhelaos Sulla'ya karşı davranışını değiştirdi, dizlerine kapandı, savaşı bitirmesini, Mithridates ile uyuşmasını istedi. Sulla bu öneriyi kabul etti. Aralarındaki anlaşmanın maddeleri

şöyleydi: Mithridates Asia ile Paphlagonia'yı bırakacak, Bithynia'yı Nikomedes'e, Kappadokia'yı da Ariobarzanes'e geri verecek, romalılara iki bin talanton ödeyecek ve donanımlı, bakır süslü yetmiş gemi verecekti; Sulla'da ona kalan yerlerin egemenliğini sağlayacak ve onun Roma'nın müttefiği olduğunu açıklayacaktı.”

_____, (Sulla), XXIII

“Bu anlaşma yapıldıktan sonra Sulla Thesselia ve Makedonia yolunda, saygıyla davrandığı Arkhelaos yanında olduğu halde, Hellespontos'a doğru ilerledi. Fakat Arkhelaos Larissa'da tehlikli derecede hasta düşünce Sulla yürüyüşünü durdurmak zorunda kaldı ve tıpkı kendi emrindeki komutan ya da yöneticilerden biriymişcesine onunla ilgilendi. Bu Khaironeia savaşıyla ilgili dedikodulara yol açtı: Sözde bu savaş dürüst bir biçimde kazanılmamış, hem de Sulla Mithridates'in tutsak alınan dostlarını geri vermiş, yalnızca, Aristion'u zehirle öldürtmüştü, bunun sebebi ise Aristion'un Arkhelaos'a düşman olmasıydı. Özellikle bu dedikoduların nedeni Sulla'nın bu Kappadokialı'ya Eubolia'dan on bin pletronluk bir toprak vermesi, onu Roma'nın dostu saymasıydı. Sulla anlarında bu konularda suçsuz olduğunu kanıtlamaya çalışır.

O zaman Mithridates'ten elçiler gelip Sulla'ya onun bütün konuşulanları kabul ettiğini, yalnızca Paphlagonia'nın elinden alınmasını doğru bulmadığını ve gemilerinin hepsini vermeyi kabul etmediğini söyleyince Sulla öfkelenerek: ‘Ne diyorsunuz? Eğer, bunca Romalının canına kıyan, sağ elini kendisine bağışlarsam

dizlerime kapanacağını sandığım Mithridates benimle Paphlagonia'yı çekişiyor, gemileri vermem diyor, ha? Şimdi oturmuş Bergama'da, bu görmediği savaş hakkında düşünce üretiyor, ama ben Asia'ya geldiğim zaman herhalde başka bir dil kullanacak.' dedi. Elçiler bunun üzerine ağızlarını açmadılar, yalnızca Arkhelaos ağlayarak, Sulla'nın sağ elini tutup yalvardı ve onun öfkesini yatıştırdı. Ne yapıp yapıp onun istediği koşullarda barışı sağlayacağını, Mithridates'i kandırmazsa kendi canına kıyacağını söyleyerek sonunda Sulla'yı kendisinin Mithridates'e gönderilmesinin iyi olacağına inandırdı.

Bu konuşma üzerine Sulla, onu yola çıkardıktan sonra kendisi Maidike'ye girdi, orada bir çok yeri yağmaladıktan sonra yine Makedonia'ya dönüp Arkhelaos'u Philippi yakınlarında kabul etti. O da her şeyin yolunda olduğunu fakat Mithridates'in her ne pahasına olursa olsun Sulla ile görüşmek istediğini söyledi. Bu isteğinin nedeni özellikle Fimbria idi. Karşı partiden olan Fimbria Flaccus'u öldürmüştü, Mithridates'in birkaç komutanını yenmişti, şimdi de Mithridates'e karşı yürümekteydi. Mithridates bunlardan korkarak Sulla ile dost olmayı daha uygun buluyordu.

(Sulla), XXIV

“Mithridates ile Sulla Troas'ın Maltepe Dardanos kentinde buluştular. Mithridates'in yanında iki yüz kürekli gemi, yaya askeri güç olarak yirmi bin silahlı asker, altı bin atlı, çok sayıda tırpanlı araba; Sulla'nın yanında ise dört kohort ile iki yüz atlı vardı. Mithridates Sulla'ya doğru gidip sağ elini uzatınca, Sulla

Arkheleas'un kabul ettiği koşullarda savaşı bitiriyor mu diye sordu. Kral ses ıkarmayınca, Sulla: 'İlk sözü söylemek bir Şey dileyenlere düşer, kazananlara ise susmak yeter.' dedi. Bunun üzerine Mithridates savaşın nedenini bir yandan tanrısal güçlerin, bir yandan da Romalıların üstüne atarak sorumlu olmadığını kanıtlamaya çalıştı. Sulla sözü alarak: 'Mithridates'in dil ustası olduğunu eskiden beri başkalarından duyarım ama Şimdi buna kendim de tanık oldum.' dedi. Çünkü Mithridates bu kadar kötü ve yasal olmayan işleri haklı gibi göstermek için bol bol güzel sözler bulmuştu. Sulla Mithridates'in acımasız davtanışlarını sayıp döktükten, onu kötü olmakla suçladıktan sonra, Arkheleas'la kararlaştırdıklarını yerine getiriyor mu diye sordu. Mithridates'in evet demesi üzerine Sulla onu selamladı ve sarılıp öptü, sonra kral Ariobarzanes ile Nikomedes'i çağırarak onlarla barıştırdı."

M.S. II. Y.Y.

APPIANOS, *Romaike Historia*, (Mith.), VIII, 56

"... Mithridates kendisinin ve babasının Romalılar ile dostluğunu ve ittifakını tartışmaya başladı. Bundan sonra Romalı elçileri, temsilcileri ve gereralleri Ariobarzanes'i Kappadokia tahtına geçirerek, onu Phrygia'dan mahrum bırakarak ve Nikomedes'in kendisine kötülük yapmasına izin vererek (kendisine) zarar vermekle suçladı bütün bunları para için yaptılar dedi, sırayla kah benden kah onlardan aldılar. Bu nedenledir ki pek çoğunuz ithama açıksınız. 'Ey Romalılar, agözlüsünüz!' Sizin

generallerinizin eylemleri nedeniyle savaş patladığında kendimi savunma babında ben sadece zorunlu olanları yaptım. Kasıtlı bir davranışım yoktur.”

_____, (Mith.), VIII, 57

“Mithridates konuşmasını bitirdiğinde Sulla yanıtladı:
‘Bizi buraya başka bir amaç için çağırmana rağmen senin barış şartlarını kabul etmek için bu konular hakkında kısaca konuşmayı reddetmeyeceğim. Ben Kilikia’da vali iken Kappadokia tahtını senato kararıyla Ariobarzanes’e geri verdim ve sen de kararnameye uydun. Bu durumda, sonsuza dek susmalısın ya da itirazını o zaman yapmalı ve nedenlerini açıklamalıydın. Manlius sana Phrygia’yı rüşvet olarak verdi ki bu ikiniz adına da büyük bir suçtur.”

_____, (Mithr.), III, 15-17

“ Mithridates bu halk sorununda Romalılarca adaletten yoksun bırakılınca oğlu Ariarathes’i geniş bir güçle Kappadokia krallığını ele geçirmeye gönderdi. Ariarathes hızla üstün geldi ve Ariobarzanes’i bölgeden sürdü. Sonra Pelopidas Roma generallerine döndü ve şunları söyledi:
‘Ey Romalılar, kral Mithridates Phrygia ve Kappadokia’dan yoksun bırakılınca büyük bir sabırla sizden gelen zararlara katlandı ve Nicomedes’in, onun başına ne belalar açtığını görmenize rağmen önemsemediniz ve biz sizin dostluğunuzla yandaşlığınıza başvurduğumuzda bize yanıtınız davacı değil davalı olduğunuz oldu. Sanki mağdurlardan biri oymuşçasına. Nicomedes’e verilecek cezanın sizi ilgilendirmediğini

söylediniz. Bunun için Kappadokia'da meydana gelenlerden Roma cumhuriyetine karşı sorumlusunuz. Mithridates her ne yaptıysa bunun sorumlusu sizsiniz çünkü bize hakaret ettiniz ve kaçamak cevaplarla bizi başınızdan savdınız. O, şikayetlerini bildirmek için senatonuza bir elçi göndermeye niyetli ve sizi kendinizi savunmaya çağırıyor. Bundan önce yapacak bir şey yok. Ve Roma'nın emri olmadan bu büyüklükte bir savaşa başlamak istemiyor. Şunu aklınızdan hiç çıkarmayın ki Mithridates atadan kalma 20.000 stadia uzunluğundaki topraklara hükmetmektedir ve savaşçı bir toplum olan Kholkhisle, Eukseinos'a sınırdaş olan Yunanlılar ve onların ötesindeki Barbar kabileler gibi pek çok komşu milleti de elde etmiştir. Ayrıca o, Scythianlar, Taurianlar, Bastarnae, Thrakialılar, Sarmatianlılar tüm Don, Danube ve Azof denizi çevresinde oturanlar gibi her emrine itaat etmeye hazır müttefiklere de sahiptir. Armenialı Tigranes onun damadı ve Parthialı Arsaces onun müttefiğidir. Halihazırda ve yapım aşamasında çok sayıda gemiye ve savaş malzemesine sahiptir.”

Bithynialılar son zamanlarda size Mısır ve Suriye kralları hakkında anlattıklarında haksız değildiler. Eğer savaş patlarsa sadece bu saydıklarımıza güvenmiyoruz ayrıca sizin yeni ele geçirdiğiniz Asia eyaletleri, Yunanistan, Afrika ve İtalya'nın kayda değer bir bölümü sizin açgözlülüğünüze dayanamadıkları için sizinle teskin edilemez bir savaş içindeler. Ve siz henüz bu savaşa bir son vermeye bile muktedir olmamanıza rağmen Mithridates'e saldırıp Nicomedes ile Ariobarzanes'i onun üzerine saldıktan sonra hala onun dostu ve müttefiği olduğunu söylüyorsunuz. Böyle görünmeye çalışmanıza

rağmen hala ona düşman gibi davranmaktan da geri kalmıyorsunuz. Şimdi eğer son davranışlarınızı gözden geçirmek sizi mantık çerçevesine oturtursa ya Nicomedes'i dostlarınıza zarar vermektan alıkoyun(bu durumda şuna söz veriyorum ki; kral Mithridates size İtalya'da bir isyan çıkmasında yardım edecek) ya bize karşı takındığınız arkadaşlık maskesini indirin ya da bırakın gidip bu tartışmayı Roma'ya taşıyalım.

Böylece Pelopidas sözlerini sona erdirdi. Romalılar onun bu konuşmalarını küstah buldular ve Mithridates'e Nicomedes ve Cappadocia'yı rahat bırakmasını emrettiler(ve ileride Ariobarzanes'e tahtını iade etmeye niyetli olduklarını söylediler). Ayrıca Pelopidas'a derhal kamplarını terk etmesini ve kral verilen emirlere itaat etmedikçe geri dönmemesini emrettiler. Ve onu bir koruma eşliğinde (yolda insanları kandırma ihtimalini ortadan kaldırmak için) ordugahtan uzaklaştırdılar.

Bu konuşmaların bitiminden sonra senatonun ya da halkın böyle bir savaş için karar vermelerini beklemeden Bithynia, Kappadokia, Paphlagonia ve Asya'da bulunan Galatlardan savaş kuvveti toplamaya başladılar. Lucius Cassius, Asya'da ordu hazır olur olmaz ve bütün müttefikleri toplar toplamaz generallerine kuvvetleri paylaştırdı. Cassius'u Bithynia ve Paphlagonia arasındaki sınıra, Manius'u Mithridates'in istila alanı olan Bithynia'ya ve üçüncü general olan Quintius Oppius'u Kappadokia dağlarına gönderdi. Bu generallerin yanına 40.000 süvari ile aşağı yukarı 40.000 kişiden oluşan piyade askerleri verildi. Ayrıca Minucius Rufus'un emrinde bir donanma ve aynı şekilde Pontos'un çıkışını muhafaza eden Gaius Popilius'un emrinde başka bir

donanma mevcuttu. Bundan başka yanında 50.000 kişiden oluşan piyade ve 6.000 atlıdan oluşan bir orduyla Nikomedes bulunuyordu. Bütün bunların bir arada bulunmasıyla korkunç bir savaş kuvveti meydana geldi. Buna karşın Mithridates'e ordusuna 250.000 piyade ve 40.000 atlı gönderdi. Bundan başka güverteli 300 gemiye, iki kürekli 100 tekneye tatmin edici miktarda diğer savaş levazımına sahipti. Mithridates'e general olarak, iki kardeş olan Neoptolemus ve Arkhelaos hizmet veriyordu. Mithridates'in oğlu Arkathias müttefik olarak küçük Armenia'dan da asker temin etti. 10.000 atlı süvari ve 6.000 piyade, ayrıca Krateros'un 130 savaş arabası vardı. Her iki tarafın savaş hazırlıkları böyle büyüktü. Takriben 173. olimpiyatında Romalılar ve Mithridates birbirlerinin üzerine yürüdü. Amneios ırmağı boyundaki geniş, oval yaylada Nikomedes ve Mithridates'in generalinin birbirini görmesiyle meydan savaşı başladı.”

_____, (Mith.), XII, II, 10-12 ,

_____, (Syr.), I, 5

" Şimdi o (Antiokhos) Romalılara karşı başlatmayı düşündüğü savaşı daha fazla saklamamaya karar vererek komşu krallardan evlilik yoluyla müttefikler meydana getirdi. Mısır'daki Ptolemaios'a Syro soyadı ile bilinen kızı Kleopatra'yı gönderdi ve Lübnan'ı çeyiz olarak verdi ki burası önceden Ptolemaios'tan alınmıştı. Böylece genç kralı yücelterek onun Romalılara karşı yapılacak savaşta sesiz kalmasını sağladı. Kappadokia kralı Ariaraethes'e (IV.) kızı Antiochis'i, Pergamon kralı Eumenes'e ise

diğer kızını gönderdi..."

_____, (Syr.), VII, 42

".... Zaten Antiokhos'a askeri yardım göndermiş olan Kappadokia kralı Ariarathes alarma geçti ve ricalarıyla beraber 200 talanton para gönderdi, zaten böylece o Manlius'u kendi ülkesi dışında tutmuş oluyordu. Sonra Hellespontos'a çok daha fazla ganimetle döndü; hesapsız para, ağır ganimetler ve fazla yükle yüklenmiş bir ordu."

_____, (Syr.), VIII, 47-48

"...Demetrius Kappadokia yönetimini Ariarathes'ten aldı ve Ariarathes'in kardeşi Olophernes'e, karşılığında bin talanton alarak verdi. Romalılar her iki kardeşi de istediler. Ariarathes ve Olophernes beraber hüküm sürmeliydiler. Bu prensler ve kısa süre sonra onların halefi Ariobarzanes, Pontos kralı Mithridates tarafından krallıklarından mahrum bırakılmışlardı..."

_____, (Civ.), II, 49

"...Caesar o sıralarda 10'un üzerinde piyade lejyonuna ve onbin Gallialı atlıya sahipti. Buna karşılık Pompeius İonia denizini geçtiği, İtalyalı beş lejyona, bununla birlikte atlılara, ayrıca arta kalan Parth lejyonlarına ki bunlar Licinius Crassus'un emrinde oradaki savaşta çarpışmışlardı....(metinde boşluk) ... zamanında Mısır'ı istila etmişlerdi. Genel olarak birlikler, İtalyalı onbir lejyon ve yaklaşık yedibin süvariden oluşuyordu. Buna

Ionian, Makedonia, Peloponnesos ve Boiotia, Kretalı uzak okçular, Thrakialı sapancılar ve Pontoslu kargıcılar olan müttefikler katıldı. Ayrıca ona bazı Kelt atlıları ve doğu Galatia'dan başkaları, sonra Antiochos'a elçilik yapmış olan Kommageneliler, Kilikalılar, Kappadokialılar, Küçük Armenia'dan çeşitli gruplar, son olarak Pamphyialılar ve Pisidialılarda hizmet ediyordu...”

_____, (Civ.), V, 7

“... O(Antonius) Laodikea ve Tarsus'u tamamen özgür bıraktı ve vergileri bütünüyle kaldırdı. Tarsus'un köle olarak satılan sakinlerini bir emirle serbest bıraktı. Atinalılara, kendisine Tenos'u sormaya geldiklerinde Aegina, Icos, Ceos, Sciathos ve Peparethos'u verdi. Phrygia, Mysia, Galatia, Kappadokia, Kilikia, Koile Syria (bugünkü Lübnan yöresi), Palestine, Ituraea ve Syria'nın diğer eyaletlerine ağır vergiler koydu ve şehirler ile krallar arasında hakem rolünü aldı, - örneğin Kappadokia'da, Ariarathes ve Sisina arasında, krallığı annesi Glaphyra dolayısıyla Sisina'ya verdi, çünkü o güzel bir kadın olarak onu etkilemişti...”

_____, (Civ.), VIII, 56

“...Deiotarus (Galatia tetrarkı) ve Kappadokia kralı Ariarathes Armenialılara Euphrates'in bu yakasından itibaren kumanda etti...”

_____, (Civ.), VIII, 63

“Cassius yeğenini Suriye’deki lejyonun başına bıraktı ve süvarilerini kendinden önce Kappadokia’ya yolladı. Süvari birliği Ariobarzanes’i Cassius’a karşı suikast planladığı gerekçesiyle öldürdü ve onun askeri mühimmatına ve zengin hazinelerini ele geçirip Cassius’a teslim etti.”

_____, (Mith.), IX, 60

“ Böylece tıpkı Mithridates gibi Asia’ya şiddetle eziyet eden Fimbria’yı mahvetti ve Sulla cesedini gömülmesi için adamlarına, onun Roma’da bir çok kişiyi hayatlarından ve cenaze törenlerinden mahrum bırakan Cinna ve Morius’u örnek almamasını ekleyerek adamlarına verdi. Fimbria’nın ordusu geldi ve rehineleri takas ettikten sonra kendi ordusuyla ona katıldı. Sonra Curio’ya Bithynia’yı Nikomedes’e ve Kappadokia’yı Ariobarzanes’e iade etmesi için emir verdi ve aslında düşmanına yatırım yapmakta olduğu gerçeğini fark etmeksizin her şeyi senatoya rapor etti.”

_____, (Mith.), IX, 64

“...Onun hazırlıklarının büyüklüğü, kısa süre içinde hazırlıkları kabilelere karşı değil Romalılar’a karşı yaptığı inancımı oluşturdu çünkü Kappadokia’nın tümünü Ariobarzanes’e hala vermemiş bir kısmını elinde tutmaktaydı. O aynı zamanda Arkhelaos hakkında da şüphelere sahipti ve onun Yunanistan’daki pazarlıklar sonucunda Sulla’ya gerektiğinden fazla taviz verdiğinden şüpheleniyordu. Arkhelaos bunu duyduğunda paniğe

kapılarak Murena'ya gitti ve onun üzerinde etkili olarak Mithridates'in düşmanca davranışlarda bulunacağı ynünde onu ikna etti. Murena aniden Kappadokia içinden geçerek Mithridates'e ait, büyük bir şehir olan ve zengin bir tapınağa sahip olan Komana'ya saldırdı ve kralın atlılarından bir kısmını öldürdü. Kralın elçileri antlaşmayı gündeme getirince böyle bir antlaşma olmadığını söyledi çünkü Sulla onu (antlaşmayı) yazıya dökmemişti ve sesli olarak önerdiği hususların uygulandığını da gördükten sonra gitmişti. Murena bu cevabı verdikten sonra tapınakların paralarını dahi ayırt etmeden yağmaya başladı ve sonra Kappadokia'daki kış ordugahlarına girdi.”

_____, (Mithr.), XII, 13

“...O Phoenicia ve Mısır'a gözcü ve dümenciler gönderdi. Mithridates'in tüm bu topladıkları bize göre Romalılara değil size karşıdır, çünkü o size kızgın. Sizin generallerinizden kötü bir pazarlık sonucu Phrygia'yı aldığıında siz ondan haksız kazançlarından vazgeçmesini istediniz. O sizin trafınızdan Ariobarzanes'e verilen Cappadocia meselesi için de kızgın ve yükselen gücünüzden korkuyor...”

_____, (Mith.) X, 31

“...Romalılar ona Kappadokia tahtını, kaçarak kendilerine sığınan ve bu ülkenin yönetimi için Mithridates'ten çok daha iyi bir isim olacak gibi görünen Ariobarzanes'e geri vermesini emretti...”

, (Mith.), XV, 105-106

“...Ve Şimdi Pompeius savaşın sonuna geldiğini dŐŐunerek, savaşta Mithridates’i yendiği yerde Nicomedia olarak anılan bir Şehir kurdu (adı zafer Şehri anlamındadır). Burası kŐŐuk Armenia’daydı. Ayrıca Pompeius Ariobarzanes’e Kappadokia krallığını geri verdi ve buna 6nceden Tigranes’in oğulları arasında paylaŐtırdıĐı, Şimdi ise Kappadokia’nın parÇası olarak y6netilen Sophene ve Gordyene’yi de ekledi. O ayrıca ona Kastabala ve Kilikia’daki bazı diğer Şehirleri de verdi fakat yine de Ariobarzanes, henŐz hayatta iken tŐm krallığını oğluna devretmiŐtir.”

, (Mith.)III, 17

“Bu konuŐmanın sona ermesinden sonra, senatonun ya da halkın, Mithridates ile yapılacak olan bŐyŐk savaŐa karar vermesini beklemeden Bithynia’dan, Kappadokia’dan ve Asia’da oturan Galatialılardan kuvvetler toplamaya baŐladılar. Asia’nın valisi Lucius Cassius ordularını hazır olunca ve tŐm mŐttefikler bir araya gelince, baŐkumandanlar birliklerini paylaŐtılar ve karargahlarına yerleŐtiler; Cassius, Bithynia ve Galatia arasındaki sınıra; Manius, Mithridates’in baskın yolu olan Bithynia’ya ve ūcŐncŐ general Oppius Kappadokia dağlarına gitti...”

, (Mith.), XII, 67-68

“... Aynı sıralarda Ariobarzanes, ya kendi fikri nedeniyle ya da baŐkalarının baskısıyla oraya Kappadokia’nın

kendisine verilmediğini ve bölgenin büyük bölümünün Mithridates tarafından alı konulduğunu bildirmek için birini gönderdi. Sulla Mithridates'e Kappadokia'yı bırakması için emir verdi, o da emri yerine getirdi ve anlaşmayı imzalamak için başka bir elçi gönderdi. Fakat şimdi Sulla ölmüştü ve senato da meşgul olduğu için konsüller onları kabul etmedi. Bu nedenle Mithridates damadı Tigranes'in Kappadokia'ya, bölgenin kendi sorumluluğunda olmasına rağmen, bir akın yapmasına müsaade etti. Fakat bu aldatmaca Romalıları kandıramadı, fakat Armenia kralı Kappadokia çevresinde bir kordon meydana getirdi, yaklaşık üç yüz bin kişiyi kendi ülkesine götürdü ve diğerleriyle beraber Armenia tacını ilk taktığı ve daha sonra Tigranocerta olarak adlandırılan şehre yerleştirdi.

Asya bu olaylar meydana gelirken , İspanya valisi Sertorius bu eyaleti ve diğer tüm komşu halkları Roma'dan intikam almaya kışkırttı ve müttefikleri arasından Roma taklidi bir senato seçti. Birliği içinden iki kişi; Lucius Magnus ve Lucius Fannius Mithridates'e Asia'ya ve komşu halklara ilişkin büyük umutlar sunarak Sertorius'un tarafına geçmesini teklif etti. Mithridates bu öneriyle çöktü ve Sertorius'a elçiler gönderdi, daha sonra onları kendi senatoyla tanıştırdı. Daha sonra ününün Pontos'a dek genişlediğini görerek kendini onurlandırdı. Şimdi o Roma gücünü doğudan ve batıdan muhasara edebilirdi. Ve o (Iberia valisi Sertorius) Mithridates ile Asia, Bithynia, Paphlagonia, Kappadokia ve Galatia'ya ona bırakmak istediğine dair bir anlaşma yaptı; ve Marcus Varius, ona komutan olarak iki Luci'yi, Magius ve Fannius'u danışman olarak gönderdi.....”

_____, (Mith.), 114-115

“... O (Pompeius), boyunduruk altına alınan milletlerin bir kısmını müttefik olmaları koşuluyla serbest bıraktı, diğerlerini ise Roma yönetimi altına yerleştirdi, geri kalanları ise krallar arasında dağıttı - Tigranes’e Armenia; Pharnakes’e Bosporus; Ariobarzanes’e Kappadokia ve evvelce adı geçen diğer eyaletleri verdi. Kommageneli Antiokhos’a Seleucia’yı ve feth etmiş olduğu bazı Mesopotamia topraklarını verdi. Ayrıca Deiotarus’u ve diğerlerini, şimdi Kappadokia’ya sınır komşusu olan Galatyalılar’dan oluşan Gallograecianların tetrarkları haline getirdi. Attalus’u Paphlagonia prensi ve Aristarchus’u Kholkhis prensi yaptı. Arkhelaos’u Komana’da tapılan tanrıçaya rahip olarak atadı ki bu krali bir görevdi. Phanagorali Kastor Roma halkının dostu olarak yazılmıştır. Diğerlerine ise bol miktarda toprak ve para bağışlandı.

_____, (Mith.), IX, 66

“Bu parlak ve hızlı zaferin haberi hızla yayıldı ve Mithridates’in tarafına pek çok kişinin geçmesine neden oldu. O Murena’nın garnizonlarının tümünü Kappadokia dışına sürdü ve orduların tanrısı Zeus Stratius’a kurbanlar adadı. Yüksek bir tepenin üzerindeki görkemli odun yığınları üzerinde, ülkesinin adetlerine uygun olarak aşağıdaki gibi sunacaktı; İlk olarak kralın kendisi ağaç yığınını taşıyacaktı. Daha sonra diğerini çevreleyen başka bir küme ağaç istiflenecekti. Yüksek olan yığına , süt, bal,

şarap, yağ ve çeşitli tütüsler dökülecekti. Daha alçakta olana ise ekme ve et ziyafeti saçılacaktı. Tüm bunlardan sonra ise odunlar ateşe verilecekti. Alevlerin yüksekliği denizden 1000 stadia yukarıdan görülebiliyordu. Hiç kimsenin günlerce ısı nedeniyle bu sunağa yaklaşmadığını söylerler. İşte Mithridates ülkesinin gelenekleri dahilinde böyle bir adak gerçekleştirmişti.

Sulla, Mithridates antlaşmayı çiğnemedikçe ona savaş açmanın doğru olmadığını düşünüyordu. Buna uygun olarak Aulus Gabinus Murena'ya ciddiye alınması gereken bir emir olan Mithridates ile savaşmama emrini iletmesi ve Mithridates ile Ariobarzanes'i barıştırmaları için gönderildi. Aralarındaki bir görüşme sırasında Mithridates 4 yaşındaki küçük kızını Ariobarzanes ile nişanladı ve bu olayı önceden sahip olmuş olduğu Kappadokia'nın yanındaki bölgenin bir bölümünün daha kendisine verilmesini şart koşarak genişletti.

, (Mithr.), XI, 1

“... Buna rağmen Cassius ve Manius, ilk ve güçlü Galatyalılardan oluşan birliklerin yardımıyla ve Phrygialılardan toplanmış kuvvetlerle Nicomedes'i Bithynia'ya ve Ariobarzanes'i Kappadokia'ya geri gönderdi...”

, (Mithr.), XVI, 112

“...(Mithridates) altmışsekiz ya da altmışdokuz yıl yaşadı, ve elli yedi yılını hükmederek geçirdi; ona henüz yetim bir çocukken kraliyet payesi verildi. Bir çok Skythialı gibi,

çevredeki barbar ülkeleri de kendine bağladı ve onlarla birlikte Romalılara kırk yıllık sert bir savaş açtı; bu süreçte tekrar tekrar Bithynia'yı ve Kappadokia'yı ele geçirdi; Asia, Phrygia, Paphlagonia, Galatia ve Makedonia'ya saldırdı, Yunanistan'ı istila etti ve pek çok anlamlı işler gerçekleştirdi..."

_____, (Mithr.), IX, 55

"İki taraf birbirine yaklaşınca (Mithridates ve Sulla), Thermopylai'den düşman kuvvetler Phokis'e doğru hareket etti; Thraklar, Pontos'tan erkekler, Skythler, Kappadokialılar, Bithynialılar, Galatlar, Phrygler ve Mithridates'e yeni katılan diğer müttefikler, toplam 12.000 adam ediyorlardı."

_____, (Syr.), VI, 32

"Antiokhos'un tüm güçleri yetmişbin kişiden oluşuyordu. Bunların arasındaki en güçlü grubu onaltıbin savaşıdan oluşan ve Aleksandros ile Philippos'un düzenlemiş oldukları gibi, Makedonia Phalanksları oluşturuyordu. Bu adamlar Antiokhos tarafından merkezde tutuluyordu, ve her biri binaltıyüz askerden oluşmak üzere on bölüme ayrılmışlardı; böyle bir grubun baş kısmı elli, geriye gidildikçe otuziki savaşıdan oluşuyordu ve bunları her yandan yirmiiki fil çevreliyordu. Phalanksların bu görüntüsü bir duvarı, fillerinki ise kuleleri anımsatıyordu. Antiokhos, piyadelerini böyle oluşturmuştu. Süvarilerin yeri kanatlardaydı ve zırhlı Galatlar ve Makedonialıların Agema'larından oluşuyordu; bunlar özel bir atlı grubuydu

ve bu nedenle bu adı taşıyorlardı. Bu adamlarla aynı sayıda oluşan bir grup Phalanksların kanatlarında duruyordu; bunların dışında sağ tarafta belli bir sayıda hafif silahlanmış askerler, gümüş kalkanlı atlılar ile ikiyüz ok savunucusu kanatkarı tutuyordu. Soltarafta, Tektosaglar, Trokme'ler ve Tolistoboglar gibi Galat kabileleri bulunuyordu; ve kral Ariarathes'in göndermiş olduğu bir takım Kappadokialılar da vardı..."

M.S. II.- III. Y.Y.

ATHENAEUS, *Deipnosophistae*, V, 212 a

"... O daha sonra Atinalılar tarafından Mithridates'e meylettikleri sırada elçi olarak seçildi ve kendisini kralın hoşgörü şemsiyesi altına saklayarak onun en yakınlarından biri oldu ve en hızlı şekilde rütbe kazandı. Kappadokia kralı üzerinde en etkili kişi oymuşcasına yazdığı mektuplarla Atinalılara sahte umutlar verdi ve onları hareketlendirdi..."

_____, V, 213, f,

"... Kral Mithridates Bithynia'nın ve yukarı Kappadokia'nın başıdır; hatta o Pamphylia ve Kilikia'ya dek tüm Asia kıtasının başıdır..."

_____, VI, 266, f,

"...Hem gezgin Nicolas hem de stoik Poseidonius tarihlerinde, 'Chian'ların Kappadokialı Mithridates'ce

köleleştirildiklerini ve Kholkhis'e sürgüne gitmeleri için zincirler içinde kendi kölelerine teslim edildiklerini söylemektedirler..."

, I, 20,

"Athenaus Roma'dan 'dünya halkı' olarak söz eder ve Roma'nın uygar dünyanın ideali olduğunu söylemenin hiç de abartma olmadığını belirtir, bu da o kadar doğrudur ki bir bakışta dünyanın bütün şehirlerinin onun içinde görülmesi mümkündür. Pek çoğunu bireysel özellikleri konusunda ayrıntılar vererek anlatır ve örneğin Aleksandria 'Altın' şehir, Antiokheia 'Güzel' şehir, Nikomedia'nın güzel şehri ve bunun ötesinde ve üzerinde tüm şehirlerin içinde en parlak olanı, Zeus'un yaratmış olduğu Atina. Cennet misali Roma'nın kapsamında olan bütün şehirleri saymak için bana bir gün yetmezdi. Hayır bir yıl içindeki bütün günler yetmezdi zira onun içinde o kadar çok şehir var ki. Hatta bütün uluslar, örneğin Kappadokialılar, Skythler ve Pontoslular ve pek çoğu 'en masse'(kitle halinde) bir şekilde oraya yerleşmiş durumdadırlar. (orada bulunmaktadırlar)"

CASSIUS DIO, *Historia Romana*, LXXIX, 39, 3

"(Macrinus) Böylece az sayıdaki maiyetiyle beraber Kilikia'daki Aigai'ya ulaştı, ve orada kurye olarak gezen bir asker olduğunu ileri sürerek, bir arabaya bindi ve

bununla Kappadokia'dan, Galatia'dan ve Bithynia'dan geçerek, Nikomedia kentinin karşısında yer alan Eribolon Limanına kadar gitti. Onun amacı, bir an önce Roma'ya dönerek senato ve halktan herhangi bir yardım almaktı..."

THE SCRIPTORES HISTORIAE AUGUSTAE, *The Two Valerians*, I, 6

"...Pontos'lu Mithridates tüm Kappadokia'yı ele geçirdi. Asya'yı katettikten sonra burası Romalıların eline geçti..."

M.S. III. Y.Y.

DIOGENES LAERTIUS, *Lives of Eminent Philosophers*, Carneades, IV,65

"... Apollodorus'un Ariarathes'e mektupları hala mevcuttur. Her şey onun öğrencilerince derlenmiştir; kendisi ise yazılı olarak geriye hiçbir şey bırakmamıştır..."

MARCUS IUNIUS IUSTINUS, *Historiae*, XXXVIII, 1-3

"Mithridates zulümlerine karısını öldürerek başladı ve ölüm hükümlerine kız kardeşi Laodice'nin (ki o Gordios'un aracılığıyla haince öldürülen Cappadocia kralı Ariarathes'in karısı idi) iki oğlu ile devam etti. Çünkü reşit olamayan küçük yeğenin, babasının yerine tahta geçmesi sağlanmadıkça, Ariarathes'in ölümünün kendisine hiçbir kazanç sağlamayacağı düşüncesiyle kavruluyordu. Mithridates bu şartlar altında ince hesaplar

yaparken Bithynia kralı Nicomedes, hükümdarını kayberedek savunmasız kalan Cappadocia'yı işgal etmek amacıyla bölgeye yürüdü. Mithridates kıvrak zekası ile kurduğu plan uyarınca, kız kardeşine duyduğu sevgi kisvesi altında Nicomedes'i Cappadocia'dan sürebilmek maksadıyla ona yardım gönderdi. Fakat Laodice çoktan Nicomedes ile evlenerek bir anlaşma yapmıştı; ve Mithridates bunu öğrendiğinde haklı bir öfkeyle Nicomedes'in garnizonlarını Cappadocia'dan sürdü ve tahtı kız kardeşinin oğluna verdi. Bu en yüksek mertebeyi her hangi bir hainlik izlemedi. Fakat birkaç ay sonra yeğeninden tahtı, babası Ariarathes'in ölümüne yol açan Gordios ile paylaşmasını istedi. Buradaki asıl niyet ise eğer genç yeğeni kendisine karşı çıkma cüretini gösterirse savaş için geçerli bir neden elde edebilecek olmasıydı, tabi isteğine karşı çıkılmayabilir ve Gordios planladığı gibi tahta çıkabilirdi, bu takdirde de yeğeninin başına tıpkı babasına olduğu gibi bir suikast gelecek ve bu şekilde yoldan çekilmesi sağlanacaktı. Genç Ariarathes onun niyetlerini sezdiğinde özellikle amcası sayesinde sürgünden geri çağırılmış olan babasının katiline karşı büyük ve haklı bir öfke sergiledi ve büyük bir ordu topladı. Mithridates seksen bin piyade, on bin atlı ve Scythlerden oluşan 600 savaş arabası toplamıştı (bu arada Ariarathes'in komşu prenslerden aldığı yardımlarla oluşturduğu ordu da bundan daha küçük değildi). Fakat ufuktaki karanlık savaştan yine de korkuyordu ve bu nedenle yeniden kalleşlik planları yapmaya başlayarak genç prensi bir görüşmeye çağırdı. Bu esnada iç gömleğine bir silah saklamıştı. Ariarathes tarafından yollanan ve kişisel olarak onu kontrol etmekle

görevli güvenlik görevlisi dikkatle kasıklarına dokunurken şunu söyledi 'O daha dikkatli olmalı çünkü aksi halde aradığından farklı çeşitte bir silaha rastlayabilir.'" Böylece hain planını bir şaka ile saklayarak yeğenini kendi elleriyle öldürdü. Cappadocia tahtına ise Gordios'un himayesi altında henüz sekiz yaşında bulunan ve Ariarathes olarak isimlendirdiği kendi oğlunu geçirdi. Cappadocialılar yöneticilerinin zalimlikleri ve ahlaksızlıkları dolayısıyla bıkkın hale gelerek Mithridates'e karşı isyan ettiler ve krallarının Ariarathes adlı Asia'da eğitim alan kardeşine başvurdular. Mithridates bu prence karşı yeniden bir savaş açtı ve yenerek Cappadocia'dan sürdü; bu olay ardından kısa bir süre sonra ise genç prens üzüntü ve kaygının neticesi olarak ortaya çıkan bir hastalık neticesinde hayatını kaybetti. Onun ölümünden sonra Niccomedes, Mithridates'in Cappadocia'yı ele geçirdikten sonra hemen onun yanında bulunan Bithynia bölgesine el atacağından korkarak taht için senatoya yeni bir aday gösterdiler ve Ariarathes'in sadece iki oğula değil, aslında üç oğula sahip olduğunu iddia ettiler. Ayrıca Nicomedes karısı Laodice'yi eski kocasına üç oğul verdiği dair tanıklık etmek maksadıyla Roma'ya gönderdi. Mithridates bu düzeneği haber aldığı anda, aynı derecede yüzsülük göstererek kendi adayı Gordios'u senatoyu Cappadocia tahtına atanan genç prensin Aristonicos isyanında Roma'ya yardım ederken hayatını kaybeden Ariarathes'in oğlu olduğuna inandırmak maksadıyla Roma'ya gönderdi. Fakat senato her iki kralın da hırs nedeniyle kurdukları kumpasları sezerek ve sahte bahanelerle birbirlerinin topraklarına göz

diktiklerini görerek Cappadocia'yı Mithridates'ten ve Paphlagonia'yı Nicomedes'ten aldı (bunu daha çok Mithridates'i rahatlatmak için yapmışlardı). Böylece krallardan her hangi birinden toprak alınıp diğerine verilmediği için ortada her hangi bir haksızlık ve bahane kalmamış oluyordu. Ayrıca bu sayede her iki halka da özgürlükleri sunulmuştu. Fakat Cappadocialılar krallıklarının bir kral olmadan varlığını sürdüremeyeceğini söyleyerek bu büyük bağışı geri çevirdiler. Sonuçta kral olarak senato tarafından Ariobarzanes atandı. Bu sırada Armenia tahtında uzun süre önce Pathların tutsağı olan ve sonradan babasının tahtına sahip olması sağlanan Tigranes bulunuyordu. Mithridates ise bu prensi kendine müttefik olarak çekmek ve uzun süredir planını kurduğu, Roma'ya karşı başlatacağı savaşta kullanmak arzusuyla yanıyordu. Sonuçta Gordios'un aracılığı ile onu, harekatta Roma'ya karşı hiçbir kusur işlenmeyeceğine ve savaşın sadece pasif tabiatlı prens Ariobarzanes'e karşı yapılacağına ikna etti ve kurduğu düzenin bir parçası olarak kızı Cleopatra'yı da ona verdi.

Tigranes'in ilk harekete geçişinde Ariobarzanes eşyalarını toplayarak Roma'ya kaçtı. Böylece Tigranes'in aracılığı ile Cappadocia yeniden Mithridates'in iradesine geçmiş oldu. Bu sırada Bithynia kralı Nicomedes ölmüş ve yerine yine aynı adı taşıyan Nicomedes geçmişti. Fakat Mithridates yeni kralı da ülkesinden uzaklaştırmakta gecikmedi. Ve Roma'ya ricacı olarak başvurduğunda senato kararı her iki kralın da tahtlarının geri verilmesi yolundaydı. Ve Aquilius ile Manlius Maltinus kararnamenin uygulanıp

uygulanmadığını takip etmekle görevlendirildiler. Bu gelişmelerden haberdar olarak Roma'ya karşı yapılacak bir savaş için Mithridates, Tigranes ile bir müttefiklik anlaşması yaptı. Buna göre düşmandan alınacak şehirler ve topraklar Mithridates'in payı olacaktı, ele geçirilen tüm savaş esirleri ve ganimetler ise Tigranes'in malı sayılacaktı. Bir sonraki aşamada ise, nasıl büyük bir savaşa girişmek üzere olduğunu iyice tartarak Cimbri'ye, Gallograecianlara, Sarmatianlarave Bastarnianlara elçiler göndererek yardım istedi, ki tüm bu milletleri, Roma ile başlayacağı savaşın planlarını yapmaya başladığı ilk dakikadan itibaren çok nazik ve politik davranarak avucuna almıştı. Ayrıca bir ordu göndermeleri için bir elçi de Scythia'ya gönderilmişti. Böylece tüm doğu dünyasını Romalılara karşı silahlandırmayı başarmıştı. Buna uygun olarak fazla zorlukla karşılaşmadan Asiatik güçlerden oluşan bir orduya sahip olan Aquilius ve Maltinus'u yendi ve Nicomedes gibi kaçmalarına izin verdi. Büyük bir mutlulukla içinde daha önceki prensler tarafından toplanan paha biçilemez çoklukta altın, gümüş ve silah depolarının bulunduğu çok sayıda şehir ele geçirdi. Bu şekilde bir pozisyona sahip olduktan sonra şehirlerin tüm borçlarını sildi ve beş yıl için, ister kamusal ister kişisel olsun onları tüm vergilerden muaf tuttu. Daha sonra ordularını toplayıp çeşitli konuşmalar ve öğütlerle cesaretlendirerek Roma ile başlayan savaşa Asia'da devam etti. Çok önemli olduğunu düşündüğüm bu konudaki konuşmalarımı bu kısa çalışma içine ekliyorum. Trogus Pompeius bunu dolaylı bir şekilde vermişti ki o, Livius ve Sallustus'un çalışmalarında, sırf kendi

belagatlarını gösterebilmek için, diyalogları direk olarak çalışmalarına katıp tarihin sınırlarını aştıklarını söyleyerek onları suçlamıştı.

_____, XXXVIII, 4

“...O Aquilius’u Bithynia ile ve Maltinus’u Cappadocia ile görevlendirmişti...”

_____, XXXVIII, 5

“...hangi özel sebeple onların ricasına boyun eğmedi? Phrygia ve Paphlagonia’dan vazgeçilmedi mi? Bir fatih gibi milletlerin ortak kanunu ile bölgeyi yasal olarak elde eden oğlu Cappadocia’dan sürülmedi mi? Zaten bu fetih onun tarafından ortaya konularak gerçekleşmeye zorlanmıştı. Senatonun üzerine savaş yapılmalıdır diyerek karar çıkardığı Bithynia kralı Christos karşılığında alacağı mükafat için, onun tarafından öldürülmemiş miydi? Zaten Gordios ya da Tigranes ona yıkılmıştı; Cappadocia’ya özgürlük senato tarafından kolayca bağışlanmıştı (ki Roma diğer milletleri bu özgürlükten mahrum etmişti). Fakat Cappadocia halkı kendilerine teklif edilen özgürlüğe rağmen Gordios’un kralları olması için yalvardılar. Sırf Gordios dostları olduğu için ve aşağılama maksadıyla ricayı yerine getirmediler...”

_____, XXXVIII, 7

“...Fakat kendisini atalarının saygıdeğerliği açısından onlarla kıyaslayacak olursa, bu karışık kana sahip yığınlardan çok daha onurlu bir soya sahipti, çünkü onun kökleri babası tarafından Pers imparatorluğunun kurucuları olan Cyros ve Dareios’a, anne tarafından ise Macedonia imparatorluğunu kuran Büyük İskender ve Seleukos Nicator’a dayanmaktaydı. Ya da kendi insanlarını onun insanları ile kıyaslayacak olursa, o tüm milletlerin başında bulunuyordu, onların tek meziyeti Roma’ya ve Macedonia’ya kafa tutabilecek denklikte olmaları değildi ayrıca tarihleri boyunca hiçbir zaman yabancı bir milletin boyunduruğuna girmemişlardı ya da hiçbir zaman kendi prensleri dışında bir yöneticinin emirlerini uymamışlardı; Cappadocia, Paphlagonia, Pontos, Bithynia, Büyük ya da Küçük Armenia’ya baktıklarında şunu anlıyorlardı ki, ne tüm Asia’ya boyun eğdiren Büyük Aleksandros ne de onun takipçileri bu adı geçen devletlere karışabilmişti...”

M.S. III.-IV. Y.Y.

EUSEBIOS, Ekklesiastike Historia, III, IV

“Hem Paul’ün kendi sözlerinden hem de Luka’nın anlatılarından ve Gentiles’e vaazından, onun Kudüs’ten Illyra’ya kadar olan kiliselerin temellerini attığı açıkça görülür. Bence kesinlikle Peter’e ait olan kotlar burada Pontos Galatia, Kappadokia, Asya ve Bithynia’da yayılan Yahudilere yazmıştır ve açıktır ki bir çok yerde yeni kitabını, İsa’nın öğretisini vaaz ederek yazmıştır...”

LUKANUS, *De Bello Civile*, VII, 54

“ ... Ya da eğer o Roma kanyla bulanmak isterse bırakın o, şu Galatları, Syrialıları, Kappadokialıları, Gaulleri ve daha uzak memleketleri bıraksın...”

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, *Rerum Gestarum Libri*, XX, 9,1

BASILEIOS, *Epistolai*, XCIX

“Kardeşlerinin verdiği onca nasihatten sonra hala Maksimus ve onun zulümlerini destekleyen Palmatius’un durumu ne olacaktır? Fakat hala ona yazmakta tereddüt etmemektedirler zira hem sağlıklarının bozukluğu hem de memleketlerindeki işlerinin çokluğu onu ziyaret etme olanakları bulunmamaktadır. Şimdi emin ol ki ey tanrının en sevgili kulu; bizim şimdiki durumumuzun senin varlığına son derece ihtiyacı vardır ve sen muhterem yaşınla bir kez daha harekete geçmeli, sendeleyerek sona yaklaşmakta olan Kappadokia’ya destek vermelisin.”

M.S. IV. Y.Y.

EUTROPIOS, *Breviarum Ab Urbe Condita*, IV, 6

“Macedonia kralı Philippos ölmüştü. O hem Roma’ya savaş açmış hem de ardından Antiokhos’a karşı Roma’nın

yanında yer almıştı. Oğlu Perseus Macedonia'da savaş için tekrar zorla bir ordu topladı ve yanına müttefik olarak Thrakia kralı Cotys'ü, Gentius adlı Illyricum kralını aldı. Romalıların tarafında Asia kralı Eumenes, Cappadocialı Ariarathes, Syriyalı Antiochos, Mısırlı Ptolemaios ve Numidialı Masinissa vardı. Bithynia kralı Prusias Perseus'un kızkardeşi ile evli olmasına rağmen tarafsız kaldı..."

, IV, 20

"Bu esnada olay Attalus'un kardeşi Eumenes'in oğlu Aristonikos tarafından Asia'da patlak verdi. Ona karşı çeşitli krallardan yeteri kadar destek görmüş olan Publius Licinius Crassus gönderilmişti, Roma'yı destekleyen sadece Bithynia kralı Nicomedes değildi, Cappadocia kralı Ariarathes, Paphlagonialı Pylaemenes ayrıca hemen akabinde Roma ile büyük bir savaşa girmiş olan Pontos kralı Mithridates'de destek vermişti. Crassus fazla dayanamayarak yenilgiye uğradı ve savaş alanında öldü; başı Aristonicus'a götürüldü ve vücudu Smyrna'da gömüldü. Bu olaylardan hemen sonra Crassus'un yerine atanan Roma konsülü Perperna savaş hakkındaki bu haberleri aldıktan sonra aceleyle Asia'ya gitti; ve savaşta Aristonikos'u yenerek kaçmış olduğu Stratonike şehri yakınlarında onu çevirip kılığa maruz bırakarak ele geçirdi. Aristonikos senato emriyle Roma'daki hapisanede boğazlanarak öldürüldü; fakat bu zafer kutlanamadı çünkü Perperna dönüş yolculuğu esnasında Pergamus'da ölmüştü."

“Armenia Minor ve tüm Pontic kıyısı Bosphrus ile beraber ele geçiren Pontos kralı Mithridates ilk olarak bir Roma müttefiği olan Nicomedes’i Bithynia’dan kovmak istedi ve senatoya uğradığı zararlar karşılığında ona savaş açacağını bildirdi. Senato ise şayet bunu yaparsa Roma ile girişilecek olan savaşın tüm ağırlığına katlanmak zorunda kalacağı cevabını verdi. Bu mektubun kışkırtıcılıyla Mithridates hemen Cappadocia’yı işgal etti ve bir Roma dostu olan Ariobarzanes’i bölgeden sürdü. Ardından ise Bithynia ve Paphlagonia içlerine ilerleyerek Roma ile müttefik olan kral Pylaemenes ve Nicomedes’i kovdu. Buradan hızla Ephesos’a geçti ve Asia’nın her yerine mektuplar yazarak Roma vatandaşlarının görüldükleri yerde öldürüleceklerini ilan etti.”

“Tiberius’un hükümdarlığı, büyük tembelliği, aşırı zalimliği, ahlaksızlığa varan hırsı ve şehvet düşkünlüğü ile kendini göstermişti. O hiçbir zaman kişisel olarak savaşmamış, tüm savaşları generalleri yürütmüştü. Bazı kralları cezbedici şeylerle baştan çıkartarak kendisini ziyaret etmeye ikna etti ve geri göndermedi. Bunların arasında krallığını eyalet statüsüne çevirmiş olduğu Cappadocia kralı Archelaos da vardı. Buranın baş şehri önceden Mazaka olarak anılan, şimdi ise Caesarea’ya çevrilen şehirdir. O Campania’da hükümdarlığının 23. ve ömrünün 83. yılında öldü.”

_____ , X, 15

“Kelt savunmasında Germen ordularının geri çekilmesinden kısa süre sonra Iulian ordunun ortak kararı ile imparator ilan edildi ve kötü bir yıldan sonra Canstantius Parthia ile meşgulken Illyricum’un yönetimini almak için gitti. Constantius neler olduğunu duydu ve sivil savaşa dönuştü esnasında 45 yaşında iken, Cilicia ve Cappadocia arasında ölererek layıkı ile tanrılar arasına karıştı.”

FLAVIUS CLAUDIUS IULIANUS, *Epistulae*, 271

“...Söylediğim gibi, onlar bize anlatmayı sürdürdüler ve bizi Constantius’un, kısmen aldatılmış ve kısmen de disiplinsiz ve asi bir ordunun karışıklığı ve şiddetine terkedilmiş olduğu için böyle davrandığına inandırmaya çalıştılar. Bu bizim Cappadocia’da bir çiftlikte hapis bulunduğumuz sırada, onların bizi yatıştırmak için sürdürdüğü baskıydı...”

_____ , 274

“...O beni bir kez Cappadocia’da bir kez de İtalya’da karşılaşmamız hariç olmak üzere hiç görmedi...”

_____ , 23

“...Ve ben ne olursa olsun tümü değilse de George’un çoğu kitabını biliyorum çünkü Cappadocia’da

bulduğum sırada o, bana bunların bir kısmını kopyalamam için vermiş ve geri almıştı.”

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIOS, Peri Ktismaton, V, iv, 17-18

PROCOPIUS Peri Ton Polemon, III, vii, 23-24

“Ve böylece Zeno imparatorluğu ikinci kez fethettikten sonra, ipoteğini resmi olarak oğlu Basiliscus Caesar’ı atayarak Harmatus’a gönderdi. Ama kısa süre sonra ikisini de ofisten uzaklaştırdı ve Harmatus’u ölüme mahkum etti. Ve o (Zeno), Basiliscus’u çocukları ve karısıyla, giyecek, yiyecek ve her türlü bakımdan yoksun bırakılmalarını emrederek, kış mevsiminde Kappadokia’ya gönderdi...”

PROCOPIUS, Anecdota, ii, 14-15

“Ve bu sırada meseleyi üzerlerine almak pek akıl karı görünmüyordu ama Antonina’nın Byzantium’a ve Theodosius’un da Ephesus’a gitmesi gerektiğinde Photius Theodosius’un parasına kolayca el koyacağı Ephesus’a varmak üzereydi. Bu sırada, onlar Persia’ya tüm ordularıyla hücum ederlerken Kappadokialı John meselesinin Byzantium’a taşınma şansı oldu...”

_____, xxii, 6

“... Böylece onlar Theodotus’u hemen, Kappadokialı’dan sonra atandığı ofisten uzaklaştırdılar ve yerine Peter’i atadılar...”

_____, iii, 7

“... Oysa Antonina bir düşmanı; Kappadokialı için son zamanlarda tuzaklar kurmuş ve onu yenmişti...”

_____, xvii, 38

“Onun (Theodora) Kappadokialı John’a yaptıkları hikaye olarak anlatılıyordu. Tüm bunlar onun tarafından öfke içindeki bir adama yapılmıştı...”

_____, xxii, 1

“İmparator ve Theodora Kappadokialı John’u ortadan kaldırdıktan sonra ofisine, onun yerine geçecek birini atamak istediler...”

EK VI: ANTİK KAYNAKLARDA KAPPADOKIA’NIN SOSYAL YAŞAMI HAKKINDAKİ PASAJLAR

DİN

M.Ö.I- M.S. I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 3

_____, XII, II, 6

_____, XII, II, 7

_____, XII, III, 32-34

_____, XII, III, 36

_____, XII, VIII, 9

M.S. I. Y.Y.

MARCUS ANNAEUS LUCANUS, *De Bello Civile*, book II, 592

“...Benim standartlarım bilinmeyen bir tanrı ve efemine Sophene’ye tapan Cappadocia ve Judaea’yı korkutur...”

M.S. I. – II. Y.Y.

PLUTHARKOS,(*Marius*), XXXI,1

M.S. II. Y.Y.

APPIANNOS, (Mith.) X II, XVII, 114-115

PTOLEMAIOS, **Tetrabiblos**, II, 3, 68

“ Bu çeyreğin geri kalanı dünyanın merkezine yakındır. Bithynia, Phrygia, Kolkhis, Suriye, Kommagene, Kappadokia, Lydia, Lykia, Kilikia ve Pamphylia. Bunlar bu çeyreğin güneybatısında yer aldıkları için güney batı çeyrekle yakınlıkları vardır. Yengeç, Akrep ve Balık ve yöneticileri Mars, Venüs ve Merkür. Bu yüzden bu ülkelerde yaşayanlar genelde tanrıların annesi olarak Venüs’e taparlar. Mars’a ise Adonis diye hitap ederler.”

M.S. II. Y.Y.

PAUSANIAS, **Perihegesis tes Hellados**, III, xvi, 8

“... ve o günden bu güne tanrıça Tauric’in ünü çok yüce olarak kaldı. Eukseinos’da oturan Cappadocialılar tanrıçanın imajının onların arasında olduğuna dair iddialarının, bir benzeri de, Anaetis’e ait bir mabede sahip olan Lydialılar tarafından yapılmaktadır. Fakat Atinalılar bunu hafife alıp Persler tarafından yağma edildiler.”

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, **Rerum Gestarum Libri XXIII**, vi, 19

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS, *Peri Ton Polemon*, I, xvii,13-20

DİL

STRABON, *Geographika*, XII, I, 1.

_____, XII, I, 2

_____, XII, III, 24 -25

“... O, Troialılara Halys’ün ötesinden hiçbir kuvvetin gelmediğini söyler. Bu nedenle biz ona ilk olarak Halys’ün bu tarafındaki ve “*gümüşün doğduğu Alybe’den uzaktaki*” Halizonların kimler olduğunu soracağız ve o bize bunu söyleyemeyecek. İkinci olarak, ona nehrin ötesindeki memlekette müttefik kuvvetin geldiğini neden kabul etmediğini soracağız; Thrakialılardan başka bütün diğer müttefik kuvvetlerinin nehrin bu tarafında yaşadıkları kabul edilirse, bu bir tek müttefik kuvvetin Halys’ün uzaklarından, Beyaz Syrialıların memleketinin ötesinden (Kappadokia) gelmiş olmasını öneleyecek bir şey yoktur. Veyahut Troialılarla savaşan insanların, söylendiğine göre Amazonların, Trelerin ve Kimmerlerin bu bölgelerden ve bu bölgelerin ötesinden gelmeleri mümkündür de, onlarla müttefik olmalarını önleyecek hiçbir neden yoktur.

Apollodoros, Troia savaşına Halys nehrinin uzaklarından hiçbir halkın katılmadığı görüşünü sanki bütün daha eski yazarlar söylemiş gibi, onlara da dayandıramaz. Halbuki bunun aksine delil bulunabilir. Maiandrios, Enetlerin ilk önce Beyaz Syrialıların ülkelerinden hareket ettiklerini ve Troialılarla müttefik

olduklarını ve Thraklarla birlikte Troia'dan gemilerle hareket ederek, Adria körfezinde yerleştiklerini, fakat bu sefere katılmamış olan Enetler'in Kappadokia'da olduklarını söyler. Aşağıdakiler bu hususu doğrular. Yani Paphlagonia boyunca uzanan Halys nehri dolayındaki Kappadokia'nın her tarafında, konuşulan dil içinde bol miktarda "Bagas", "Biasas", "Ainiates", "Rhatotes", "Zardokes", "Tibius", "Gasys", "Olygasis" ve "Manes" gibi Paphlagonialı isimler yer almaktadır ve bu isimler Bamonitis, Pimolitis, Gazakene ve daha bir çok bölgelerde geçerlidir. Bu da bölgede iki dilin kullanıldığını gösterir. Apollodoros, Zenodotos'un yazmış olduğu Homeros'a ait kıtayı , şu şekilde dile getirir: "*Yabani katırların yetiştiği Enetike'den*"; ve Miletoslu Hekataios'un Enetike'yi Amisos olarak kabul ettiğini söyler. Fakat daha önce de söylediğim gibi Amisos Beyaz Syrialılara aittir ve Halys nehrinin ötesindedir."

M.S.II.-III.Y.Y.

PHILOSTRATUS, *Bioi Sofiston*, II, 13

"Argaios'un komşusu olan Kappadokia bölgesindeki Caesarea şehri sofist Pausanias'ın doğum yeri idi. O Herodes tarafından eğitilmişti ve Clepsydron'un üyelerinden biriydi, kabaca 'susamış biri' olarak çağırılıyordu. Her ne kadar Herodes'in özel üstünlüklerini miras almışsa ve doğaçlama söylev vermede yetenekliyse de, hala konuşmalarını bütün Kappadokialılar gibi kaba ve ağır bir aksanla yapar, kısa heceleri uzatır, uzunları kısaltırdı, pahalı nefis yiyecekleri hazırlanış aşamasında

bozan bir aşı gibi...”

KAPPADOKIA VE KAPPADOKIALILARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

M.Ö. V. - IV. Y.Y.

DEMOSTHENES, *Epistulae*, IV, 7

“...Kappadokialıları, Syrialıları ve dünyanın nihayetine yakın oturan India insanlarını saymıyorum. Tüm bunlar talihsizlik eseri pek çok acı ve üzücü olay yüzünden acı çekmişlerdir...”

M.Ö. IV. Y.Y.

ARISTOTELES, *de miralibus auscultationibus*, 831 b, 17

“Kappadokia'nın bazı yerlerinde balın balmumu olmadan yapıldığını söylerler...”

_____, 835 b, 69

“ Kappadokia'da şu iyi katırların yetiştiğini söylerler ve Girit'te kavakların meyve verdiğini..”

M.Ö. IV. - III. Y.Y.

MENANDER, (Fragments from Identified plays-other fragments), 293 K

“ BIAS (kendini beğenmiş)

“Struthias Kappadokia'da, on buçuk ölçü kaldıran;

ağızına kadar dolu üç altın kupa dolusu içkiyi içip bitirdim.”

STRUTHIAS (dalkavuk)

Kral Aleksandros’dan bile daha çok içmişsin.”

M.Ö. III. Y.Y.

TITUS MACCIUS PLAUTUS, *The Braggart warrior*, 50

“pyr.- Toplam ne kadar?

Art- 7000 efendim

Pyr- Evet, bu kadar olmalı. Tahminin doğru.

Art-Hiç birini kaydetmedim efendim. Fakat ben de aynı hatırlıyorum.

Pyr- Ruhum üzerine, inanılmaz bir hafızanız var!

Art- Beni beslemeniz sayesinde.

Pyr- Davranışların sayesinde, her zaman benim soframı paylaşacaksın.

Art. - ve Cappadocia’daki şu döndeden ne haber efendim?

Eğer kılıcınız size ihanet etmemiş olsaydı ve bir vuruşta beş yüz adamı öldürseydiniz?

Pyryg. - ah, şey, doğrusu onlar sefil piyadelerdi ve yaşamalarına izin verdim.”

M.Ö. II.- I Y.Y.

MARCUS TARENTINUS VARRO, *De Re Rustica*, LVII, 2

“... Bazıları yer altı mağaralarını tıpkı Kappadokia ve Thrakia’da olduğu gibi ‘sirus’ adıyla anılan ambarlar olarak kullanır, ve diğerleri hala bunun için kuyuları

kullanırlar...”

M.Ö. I. - M.S.I. Y.Y.

STRABON, *Geographika*, XII, II, 1

_____, XII, II, 7

_____, XII, II, 10

_____, XII, III, 13

_____, XII, V, 4

_____, XII, VI, 1

IUVENALIS, *Satire*, VII, 15

“..Bunları Asia, Bithynia ve Kappadokia şövalyelerine bırakın- ortasınıf yeni Kelt’den çıplak ayaklı olarak getirildi!”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, *Naturalis Historiae*, XXXIV, xli, 142

“Kappadokia’da demirin varlığının suya mı yoksa toprağa mı bağlı olduğu bir soru işaretiydi. Çünkü bu bölgede demir sadece Kerasus nehrinin sularının toprakları getirmesiyle elde ediliyordu....”

Q. HORATIUS FLACCUS, Epistulae, I, 6

“...Para kral gibidir! İyi bir çeyiz sağlar sana, zengin bir kadın sağlar, güven, dostlar, soyluluk, güzellik getirir. Parası olan adamı, ikna tanrıçasıyla Venüs süsler, güzelleştirir. Kappadokia kralının (Arkheleas), bir çok köleleri olsa da parası yoktur. Sen de onun gibi olayım deme sakın!...”

M.S. I.-II. Y.Y.

SENECA, Apocolocyntosis, 64

“...Bu sırada evde uzun boylu, kaslı ve oldukça cesur Bir Kappadokialıya sahiptik; o kızgın bir boğayı yerden kaldıracabilecek güce sahipti...”

M.S. I. Y.Y.

PLINIUS, Naturalis Historiae, XXXI, xxxix, 73

“Tüm tuzlar yapay ve doğal olarak ikiye ayrılırlar ve her biri farklı yollarla elde edilirler. Bunun için iki yol vardır, suyu yoğunlaştırma ya da suyu kurutma. Bu, özellikle Tarentine gölünde yaz güneşi tarafından yapılmaktadır. Sürekli gölgeli olmasına rağmen tüm havuz tuza dönüştüğünde tıpkı Sicilya’da Cocanicus adlı bir göl ve Gela yakınlarındaki başka bir gölde olduğu gibi diz yüksekliğini asla aşmaz. Phrygia, Cappadocia, ve Aspendos’da sadece kenarlar kurur...”

, XXXI, xxxix,77

“Ayrıca doğal tuz dağları da vardır, tıpkı India’daki Oromenus’da olduğu gibi. Burada tuz, ocaklardan bloklar halinde çıkarılan taşlar gibi çıkarılır ve sürekli kendini yeniler ve racalara inci ve altından çok daha fazla kazanç sağlar. Tuz ayrıca Cappadocia bölgesinde topraktan kazılarak elde edilir. Bu açım şekilde nemin yoğunlaşması sonucu oluşur. Bu noktada mika gibi levhalara ayrılabilir...”

, XXXI, xxxix,82

Tuz, kuyulardan tuz havuzlarına dökülen sudan elde edilmektedir. Babylon’da ilk yoğunlaşma lambalarda kullanılan yağ gibi likid zift şeklinde katılır. Bu alındığında tuz altıdır. Cappadocia’da da tuz havuzlarına kuyulardan ve kaynaklardan su getirirler, su kaynatılıp soğutulduğunda tuz elde edilir ki bu lezzetsiz ve beyaz olmayan bir tuzdur...”

, XXXI, XLI, 84

“En iyi deniz tuzu Tarentum ve Phrygia’da Tatta adı verilen yerden getirilmekteydi. Bu iki yerin tuzu gözler için faydalıdır. Küçük Cappadocia tuğlalarından elde edilen tuzun ise cilde parlaklık verdiği söylenmektedir. Fakat Citium’dan geldiğini söylemiş olduğum tuz cildi daha da düzleştirir ve doğum sonrası melanthiumla birlikte karın bölgesine uygulanır...”

_____, XXXI, XXXIX, 86

“...Cappadocia’da çıkarılan tuz safran rengi, geçirgen ve güzel kokuludur. Eski insanlar tıbbi amaçlarla özellikle Tarentine tuzunu kullanmaktaydılar...”

_____, XXXVI, XII, 61

“...Daha sonraki çeşit bir öncekine oranla daha beyazdır fakat Carmania içlerinde en iyi olanıdır. Daha sonra ise Indian ve Syria ile Asia eyaleti gelir. En kıymetsiz olanı ise Cappadocia’ya aittir ve hiç parlaklığı yoktur. Türler arasında en şiddetle tavsiye edilen bal renkli, spiralli ve geçirgen olmayanlarıdır(opak) olanlarıdır. Boynuz rengine benzemesi, parlak beyaz olması ya da cam benzeri görünüş, oniks mermerde ciddi hatalardır.”

_____, XXXVI, XLV,160

“...Bu taşlar bir testere ile kesilebilir. Bununla beraber bu taş (çünkü bu materyal taş gibi bol bulunmaktadır) istendiği kadar ince tabakalara ayrılabilir kadar yumuşaktır. Önceleri sadece İspanya’da üretilmekteydi. Fakat bu üretim tüm eyalette değil sadece Priego şehri civarındaki yüz millik bir alan içinde sınırlıydı. Bugünlerde ise bu taşta olan ihtiyacımız Kypros, Cappadocia Sicilya ve yakın bir zamanda keşfedilen Afrika taş ocaklarından sağlanmaktadır. Fakat tüm bu sayılan bölgedeki türler İspanya’dakine göre ikinci sınıf

sayılır: Cappadocia en büyük miktarı üretmektedir fakat bu malların saydamlığı yoktur...”

, XXXVI, XLVI, 163

“Nero’nun yönetimi esnasında Cappadocia’da mermer kadar sert, beyaz ve yer yer koyu sarı damarlı, yarısaydam bir taş keşfedildi. Görünüşü nedeniyle “Phengites” ya da “ışık veren taş” olarak adlandırıldı. Nero bu taş ile Fortuna’ya ait ‘Sejanus tapınağı’ olarak bilinen tapınağı yeniden inşa ettirdi ...”

M.S. II. Y.Y.

LUCIUS APULEIUS, *Metamorphoses*, VIII, 24

“...Onun nasıl bir adam olduğunu dinle. O, uzun ve gri saçları bir ölçüde dökülmüş yaşlı ve çapkın bir adamdı ve tüm köyleri kapı kapı gezip, zil ve kemik çalarak Suriye kraliçesinin sembolünü taşıyan iffetsiz ayak takımından biriydi ve cömert halkın sadakasını almaya çalışırdı. Bu yaşlı adam tellala doğru aceleyle gitti ve benim nerede yetişmiş olduğumu sordu ‘Evlilik’, dedi ‘Cappadocia’da ve o çok güçlüdür’ Sonra yaşımı öğrenmek istedi ve tellal maskaralıkla yanıtladı...”

LUKIANOS, *Lucian Works*, (The mistaken critic), 14

“.. Sevgili efendim, belki siz endişelenir endişelenmez, sizinle sizin hakkınızda konuşmam yanılttı; evet evet, ben de sizinle konuşma konusunda Paphlagonia, Kappadokia

ya da Bactria halklarının yolunu izlemeliydim. Böylece siz ne söylendiğini tam olarak kavrayabilir ve söylenenler de kulaklarınızı okşayabilirdi.”

_____, **De Bello Civile**, III, 244

“... Vahşi Kappadokialılar ve Amanus dağının topraklarını sürmek için çok zor bulan insanlar geldi...”

_____, **De Bello Civile**, VII, 225

“... Kappadokia tepelerinin atlıları ve zayıf idareli Pontos binicileri...”

M.S. II.-III. Y.Y.

ATHENAEUS, Deiphnosophistae, II, 43, d

“... Ayrıca onlar çok iyi ve bol olan Kappadokia suyunun her ne kadar kaynağı olmasa da, yer altından akmaksızın asla bayatlamadığını ileri sürerler...”

_____, III, 112, c

“... Bu açıklamayı takiben şef Arcestratus ekmekçilerin Phoenikeli ya da Lydialı olmasını tavsiye eder; ama o Kappadokialı fırıncıların en iyileri olduğunu bilmemektedir...”

_____, III, 113, b

“...Yunanlıların ‘yumuşak’ adını verdiği ekmeğ biraz süt, tuz ve yağ ile yapılır. Hamur oldukça yumuşak olmalıdır. Bu ekmeğe ‘Kappadokialı’ adı verilir çünkü ‘yumuşak’ ekmeğin yapıldığı başlıca yer Kappadokia’dır...”

_____, III, 129, e.

“... ayrıca bir kısmını bizim yediğimiz artanını ise kölelere verdiğimiz Kappadokia somunlarının bulunduğu gümüş bir ekmeğlik...”

_____, VI, XIV, 647

_____, X, 434, c,

“ Ayrıca İskender de büyük ölçüde içti. Bundan sonra çok fazla dinlenebilir, sürekli olarak 2 gün ve gece uyuyabilirdi. Bunu Cardialı Eumenes ve Erythraeli diydoros jurnallerinde yazmıştır. Ve Menander de şunları yazmıştır: ‘Struthias, Kappadokia’da on buçuk ölçü kaldıran üç altın kupa içki içtim.’

‘Yani sen kral Aleksandros’dan bile çok içmişsin...’

_____, XI, 477, f

“ Övünen Menander: ‘Kappadokia’da Struthias, on buçuk ölçü kaldıran bir altın bardak (kondy-asia’ya ait bir içki kabı) içki içtim....’

M.S. III. Y.Y.

NEMESIANUS, *Lycidas: Mopsus*, 240

“... Öyleyse bırak Yunanlılar seçme boynuzlu-toynaklı süvari atları göndersin, bırak yüce cesaretli halk Kappadokialıların özelliklerini hatırlasın...”

M.S. III. – IV. Y.Y.

EUSEBIOS, *Ekklesiastike Historia*, VIII, XII, 1.

“ Neden isimlerini sayayım, sayılarını tutayım ya da kahraman şehitlere yapılan işkenceleri resmedeyim? Onlar bazen Arabia’da olduğu gibi baltayla doğrandılar, bazen Kappadokia’daki gibi bacakları kırıldı. Bazı durumlarda ayaklarından yüksek bir yere asılarak aşağıdan hafif bir ateşle yakıldılar...”

M.S. IV. Y.Y.

ALCIPHON, *Epistolai Etairikai*, 17, 4-6

“Bu zamandan sonra o asla bana güzel şeyler göndermeyi kesmedi; kumaşlar, mücevherler, Hintli kadın hizmetçiler, hatta en küçük nadide (turfanda) yiyeceklere bile benden önce kimsenin tadına bakmaması için mevsiminin gelmesini beklerdi, geri kalan hakkında bir şey söylemiyorum. Bu tür bir aşık için filozoflarımız derler ki: “Sustur onu! Senin yanına yaklaşmasına izin verme.” Ve ne çeşit isimlerle oğlanı çağırdığını düşünüyorsun? Ne bir Atina vatandaşı ne de Yunanistan’a ilk giren bir Kappadokia filozofu (fakat bir...palyaçosu) gibi

konuşuyordu...”

GREGORIUS, **Epigrams**, VIII, 121

" – Euphemius ve Amphilokus kardeşler üzerine- Onlar kutsal bir çiftti, bir bedende iki ruh. Her konuda kardeşiler; kan, şöhret, bilgelik... Onlar Amphilochus'un oğulları Euphemius ile Amphilocus'tu ve tüm Kappadokia'lıların gözünde farkı bir yere sahiptiler. Fakat haset onların üzerine kötülüğünü saçtı ve onlardan birinin hayatını çaldı. Amphilocus ardında diğer yarısını bırakarak bu dünyayı terk etti."

_____, VIII, 125

“Euphemius diğerlerinin yanında ışıltılı ışıltılı parlıyordu fakat bu tıpkı göz kamaştırıcı bir ışık gibi kısa sürdü. O bilgelikte, kavramada ve güzellikte birinciydi. Onun mezziyetleri bir zamanlar şan ve şöhretti ama şimdi Cappadocia'nın matemi haline geldi.”

_____, VIII, 126

“Kim ve kimin oğlu? Amphilochus'un oğlu Euphemius burada yatıyor, o tüm Kappadocia'nın dilindeydi, o Musalara zerafet verdi. Evliliğin şarkısını söyleyenler bu kapıda idi ama haset onlardan çabuk geldi.”

_____, VIII, 138

“Burası güzel ruhlu ve tüm Kappadokialıları belagat ile

zeka konusunda geride bırakan Amphilokus'un mezarıdır.”

_____, VIII, 147

“...sevgili Basus, İsa'nın kıymetli sevgilisi, evinden uzaklarda, hırsızın eliyle düştün; ve babanın mezarında dinleniyorsun. Ama senin Kappadokia'da bıraktığın ad hala çok büyük...”

_____, VIII, 5

“Yükseklerde yöneten bir tanrı vardır ve bizim neslimizin gördüğü bir değerli yüksek rahip, sen, Basil, gerçeğin tok sesli habercisi, Hıristiyanların parlak gözü, ruhunun güzelliği ile ıslık ıslık olan , Pontos ve Kappadokia'nın şanı. Sürekli sana, dünyaya bağışladığın hediyelerin ayakta kalabilmesi için yalvarıyorum.”

_____, VIII, 116

“Ünlü Martinianus'un mezarı. Sen asla roma'da tüm erdemlerle donanmış olarak soylu Kappadokialıların önderi olmadın mı?...”

SAINT BASILEIOS, Epistolai, CXII

“... Tüm Kappadokialılar geleceğe hürmet ettiği için onların bunu sizin sahip olduğunuz erdemlerden biri olarak görmeleri benim duam olacaktır.”

_____, XLVIII

“... Siz, Kappadokialıların karakteristik çekingenliği ve hareketsizliğinden haberdar olarak, bizi yakın bir zamanda yazmadığımız ve Antioch’un meselelerini siz ekselanslarının dikkatine sunmadığımız için bizi mutlaka başışlamalısınız...”

_____, CXXXV

“Birincisini şimdi sana Lector aracılığıyla işlerinin en büyüğünü elimden gelenin en iyi şekliyle okuduktan sonra geri yolladım. İkincisini ise iyi ve hızlı bir kopyacı olmadığım halde onu kopyalamayı umarak elimde tuttum. Bu yoksunluk durumunda bir zamanlar Kapadokyalıların imrenilen varlıklarından bir şeyler vardı.

M.S. IV. – V. Y.Y.

CLAUDIUS, Carmina, II, 30

_____, V, 31

_____, XVIII, 246-248

_____, XLVII, 4-5

_____, XXX, 191-192

“...Amcasına daha az minnet borçlu değildi: o da bir generalle evliydi. Fakat senin kız kardeşinin kaderi

seninkine ne kadar da uzak Serena! Evliliğin sana getirmiş olduğu çelenklerdir verilmiş Dürüst sözler ve şeref, ki Romanın koruyucu meleği onlarla meşaleleri yakar. İlk olarak ona verilmiş bir görevdir krallık ahırlarında tutulan atların bakımını yapmak; O atlar ki anaları Phrygialı kısraklardı ve babaları da Argos ovalarında otlamış Kappadokialı aygırlardı.”

M.S. V. Y.Y.

SIDONIUS APOLLINARIS, Letters (Sisinnius), XLIX, 1

“...Bu Elpidius’un Sisinnius adlı köle kökenli ama özgür bir havarisi vardı. Aslen Kappadokialı idi...”

M.S. V. – VI. Y.Y.

SCRIPTORES HISTORIA AUGUSTAE ,Hadrian, xiii, 7

“... Kampta, hizmet etmede kullanmak için Kappadokialılardan köleler aldı...”

_____, II, IV, 5

“... imparatorun izniyle yüz Sicilialı ve yüz Kappadokia atını gruplar arasında dağıttı...”

M.S. VI. Y.Y.

PROCOPIUS Peri Ton Polemon, V, xxix, 20

“... Olayın bu kısmında Romalıların arasından üç kişi diğerlerinden; Nodorus’da bir Isaurialı, Belisarius korumalarının arasında haklı üne sahip bir kişi, Theodoriscus ve George, Martinus’un mızraklı adamları ve doğuştan Kappadokialılar’dan daha cesur olduklarını kanıtladılar...”

M.S. II. III. Y.Y.

DEMODOCUS, Convivial And Satirical Epigrams, XI, 237

“Bir keresinde tehlikeli bir engerek bir Kappadokialıyı ısırıldı, ama zehirli kan içtiği için ölen Kappadokialı değil engereğin kendisi oldu.”

XI, 238

“Kappadokialılar daima kötüdür üstelik bir kemere sahip olurlarsa (asker olurlarsa) daha kötü, kazanç söz konusu olduğunda ise olabileceklerinin en kötüsü olurlar ve şayet bir iki kez büyükçe bir arabaya sahip olurlarsa (yüksek bir memuriyete sahip olurlarsa) bir yıl kadar kötü olabilirler. Sizi temin ederim kralım dört vakitten önce tüm dünya yıkılacak ve Cappadocialılaşacaktır.”

**EK VII: ANTİK KAYNAKLARDA KAPPADOKIALI ŞAİRLER,
YAZARLAR VE TARİHÇİLER HAKKINDAKİ PASAJLAR**

APOLLONIUS

M.S. IV. Y.Y.

AMMIANUS MARCELLINUS, Rerum Gestarum Libri, XXIII, 6, 19

“Cappadocia’da ünlü filozof Apollonius’un doğmuş olduğu söylenen şehir olan Tyana şehrindeki Iupiter Asbamaeus tapınağı yakınlarında bir gölcükten çıkan bir kaynak görülmüş olabilir. Bu şimdi bol miktarda su ile dolmuş ve geri çekmektedir, böylece o kıyıların ötesine taşmamaktadır.”

PAUSANIAS

M.S. II.-III. Y.Y.

PHILOSTRATUS, Bioi Sofiston, II, 13

STRABON

M.S. I. Y.Y.

IOSEPHUS, Bellum Judaecum, XIV, 3

“... Ayrıntılı olarak Kappadokialı Strabon aşağıdaki gibi yazmaktadır...”

_____ , XIII, 286

“...Ordusunu onlara emanet eden Kleopatra onların onayı olmadan hiçbir şey yapamadı, Kappadokialı Strabon’un tanıklık ettiği gibi...”

_____ , XIV, 35

“... Bu hediyeler ilerleyen satırlarda Kappadokialı Strabon tarafından zikredilmiştir...”

_____ , XIV, 138

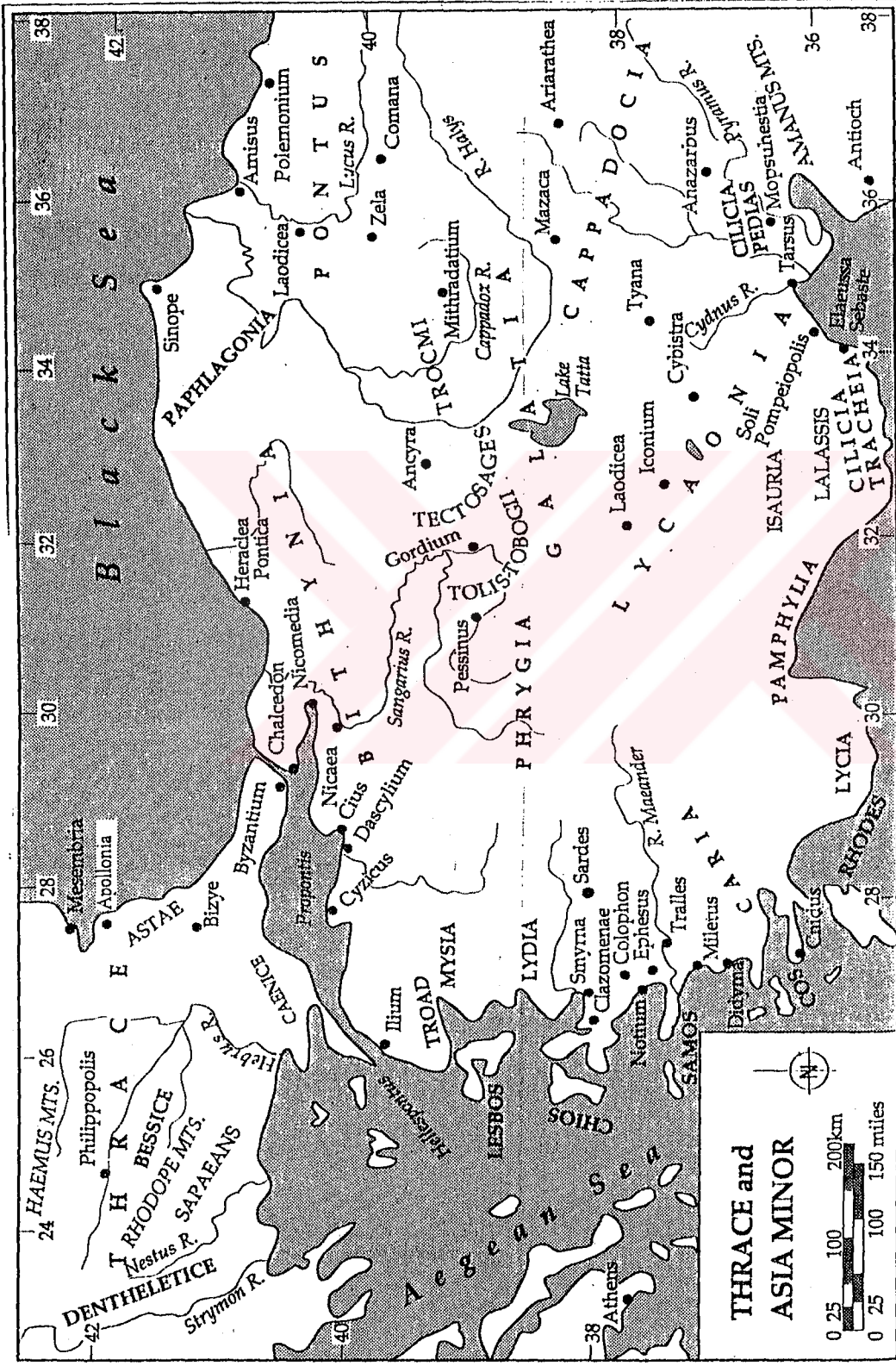
“... Ve bana ait bu cümle aşağıdaki gibi yazan Kappadokialı Strabon tarafından doğrulanmaktadır...”

_____ , XVII, 9

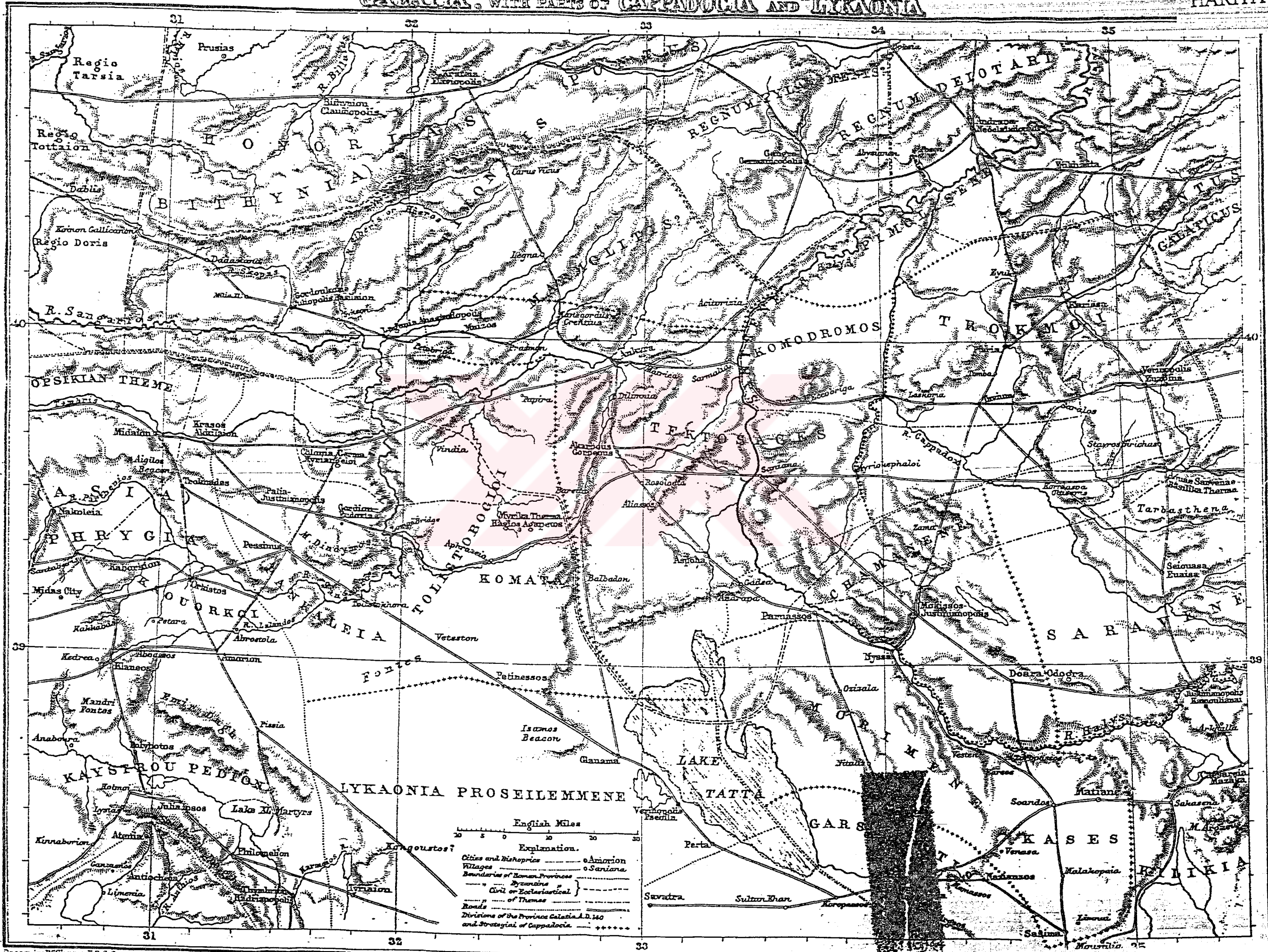
“... Ve benim sözlerim Kappadokialı Strabon’un tanıklığı ile ortaya çıkar, o şöyle der...”

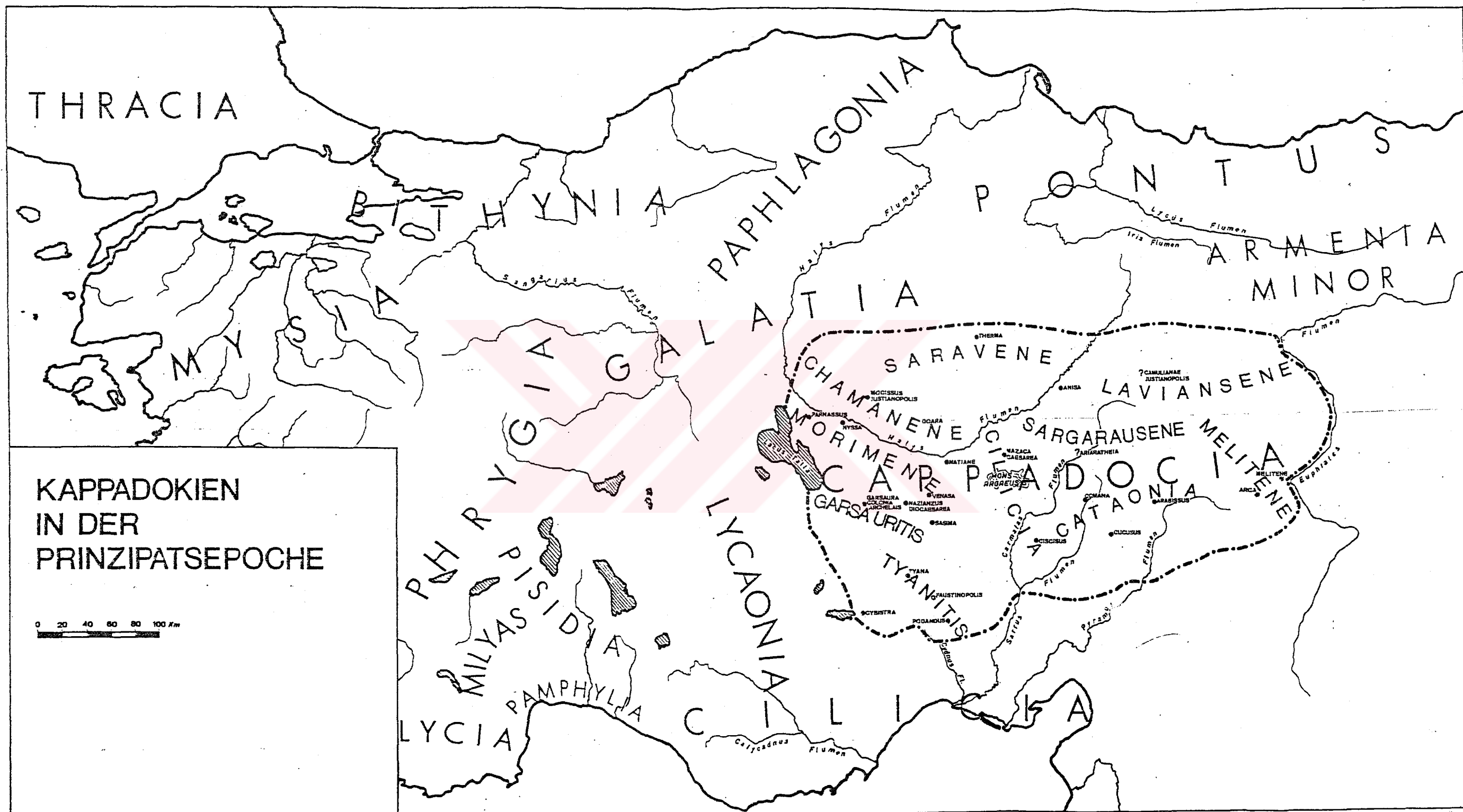

English Miles

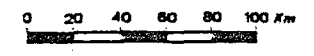
Explanation.

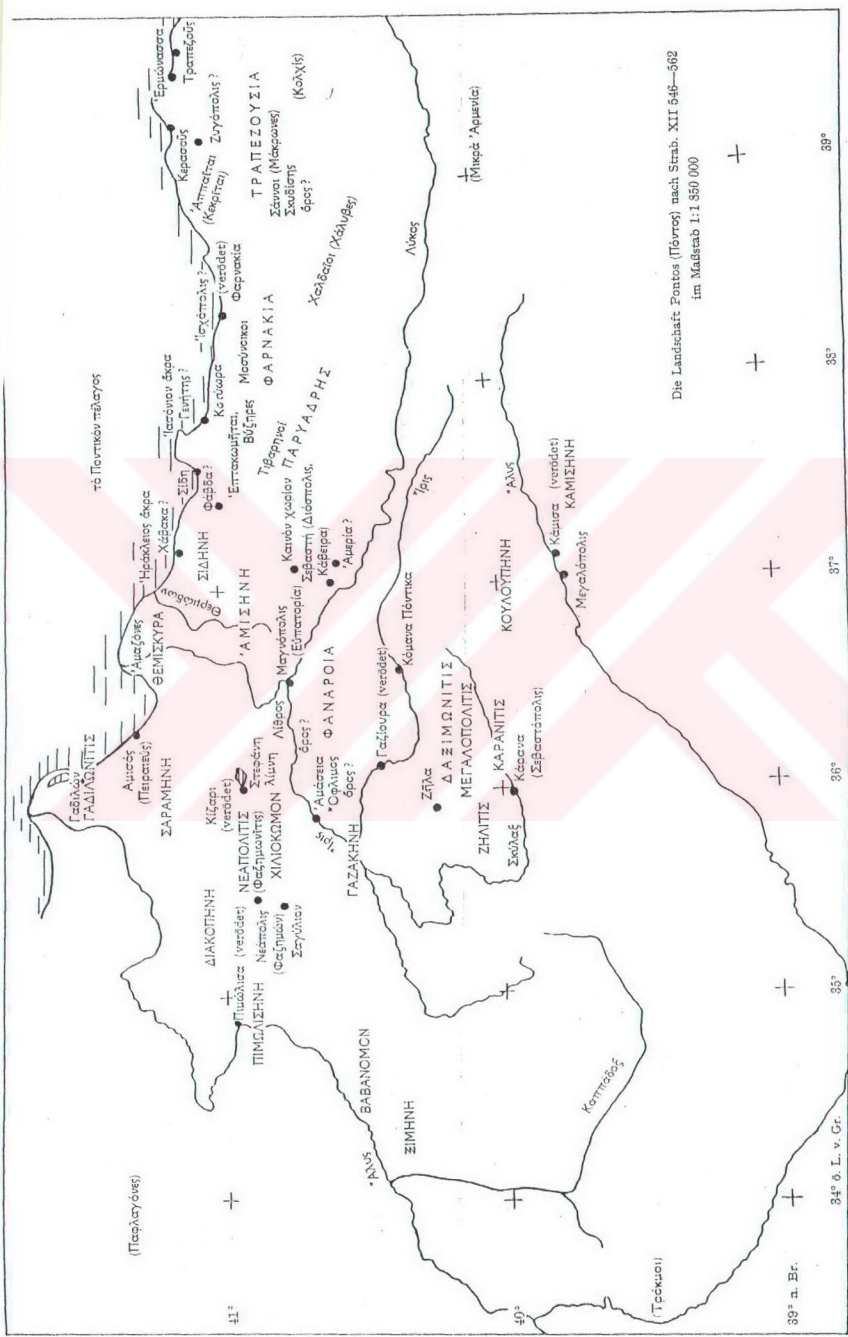
o	Amorion
o	Sarılara
—	Boundaries of Roman Provinces
—	Boundaries of Byzantine Civil or Ecclesiastical
—	of Themes
—	Roads
—	Divisions of the Province Galatia A.D. 140 and Strata of Cappadocia

KAPPADOKIEN
IN DER
PRINZIPATSEPOCHE

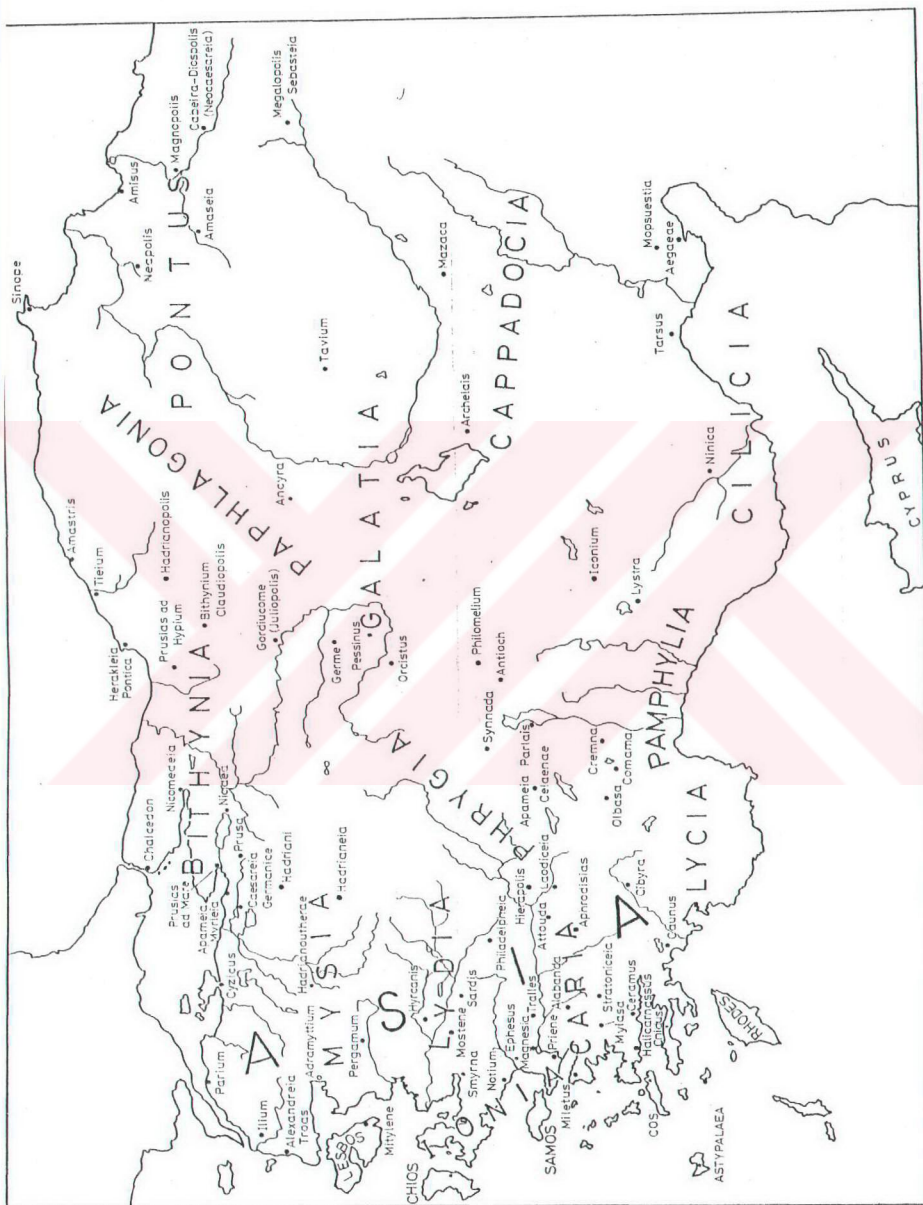
Die Landschaft Pontos (Ponros) nach Strab. XII 546-562
im Maßstab 1:1 850 000

41° + 39° n. Br.

40° +

21° + 22° + 23° + 24° ö. L. v. Gr.

39° 38° 37° 36°

Sinope

PAPHLAGONIA

CAPPADOCIA

GALATIA

CILICIA

CYPRUS

BITHYNIA

PHRYGIA

PAMPHYLIA

LYCIA

MYSIA

LYDIA

CARIA

SAMOS

PONTUS

AMAZONIA

TRACIA

CHIOS

Amisus, Neapolis, Amasea, Megalopolis, Sebastela

Amastris, Tium, Prusias, Hadrianopolis, Bithynium, Claudapolis, Gordiucome, Ancyra, Tavium, Archelais, Mazaca

Chalcedon, Nicomedia, Prusias ad Mare, Adama, Myrlea, Pusa, Nicaea, Caesarea, Hadriani, Hadrianeia, Pergamum, Myrleanis, Smyrna, Molyene, Mithyene, Traces, Adramyttium, Hadrianeuthere

Phileas, Ephesus, Magnesia, Talle, Hierapolis, Apamea, Parlati, Atfoada, Laodicea, Celasae, Cremna, albaso, Comama, Lycyc, Caranus, Rhodus, Astypallaea

Heraclea, Pontica, Prusias ad Hipium, Germe, Pessinus, Crastius, Philomellum, Antioch, Synnada

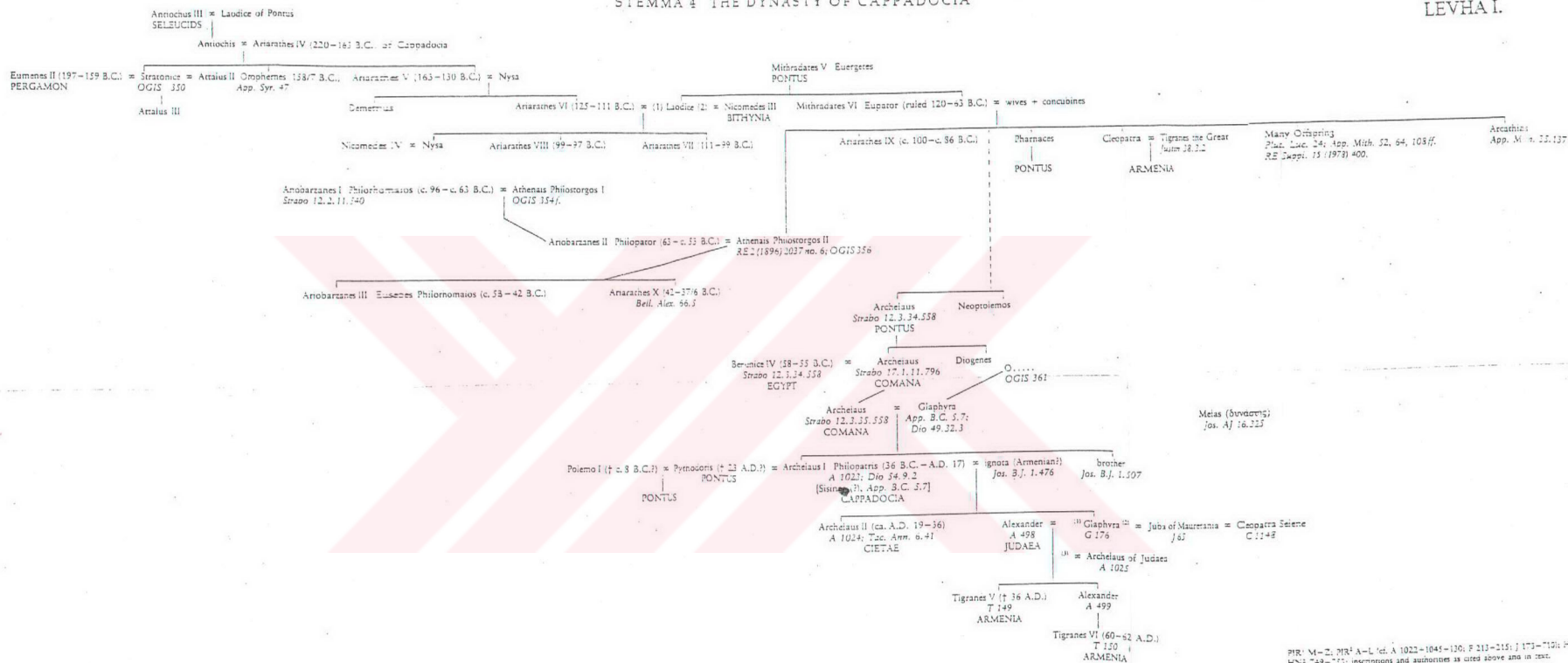
Iconium, Lystra, Tarsus, Maesuestia, Aegae

Albaso, Comama, Lycyc, Caranus

Mithyene, Molyene, Traces, Adramyttium, Hadrianeuthere, Pergamum, Myrleanis, Smyrna, Molyene, Mithyene

STEMMA 4 THE DYNASTY OF CAPPADOCIA

LEVHA I.

Plin. M-2, Str. A-L, A 1022-1041-130; F 313-215; J 173-170; Head HN 1 749-75; inscriptions and authorities are cited above and in text.

LEVHA II.

Archelaus I of Cappadocia
BMC Galatia, vii.4

LEVIIIA III.

Artiobarzanes I of Cappadocia
BMC Galatia, etc. vii. 5

LEVIA IV.

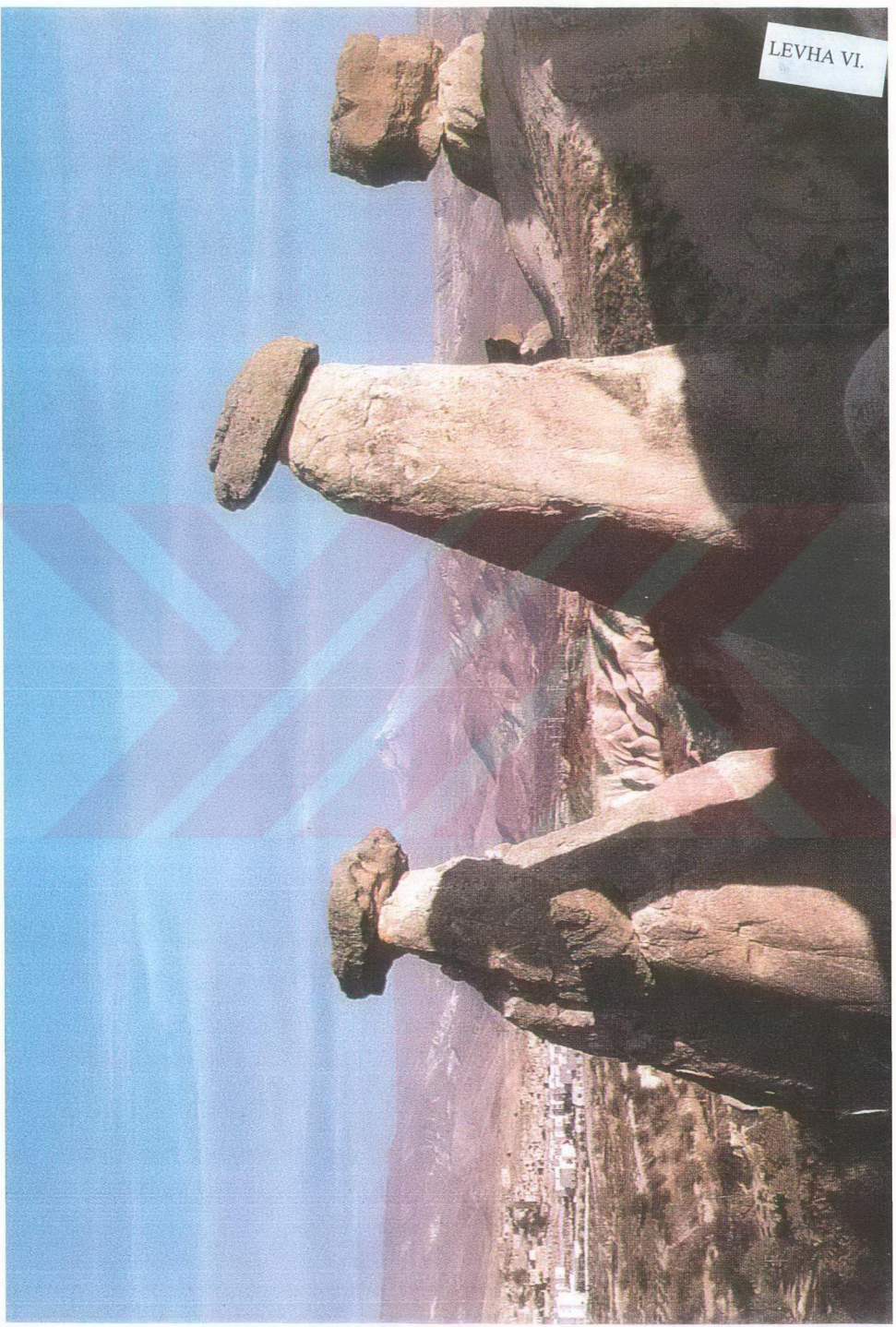
Coin of the Roman emperor Hadrian. On the reverse is a depiction of Minerva

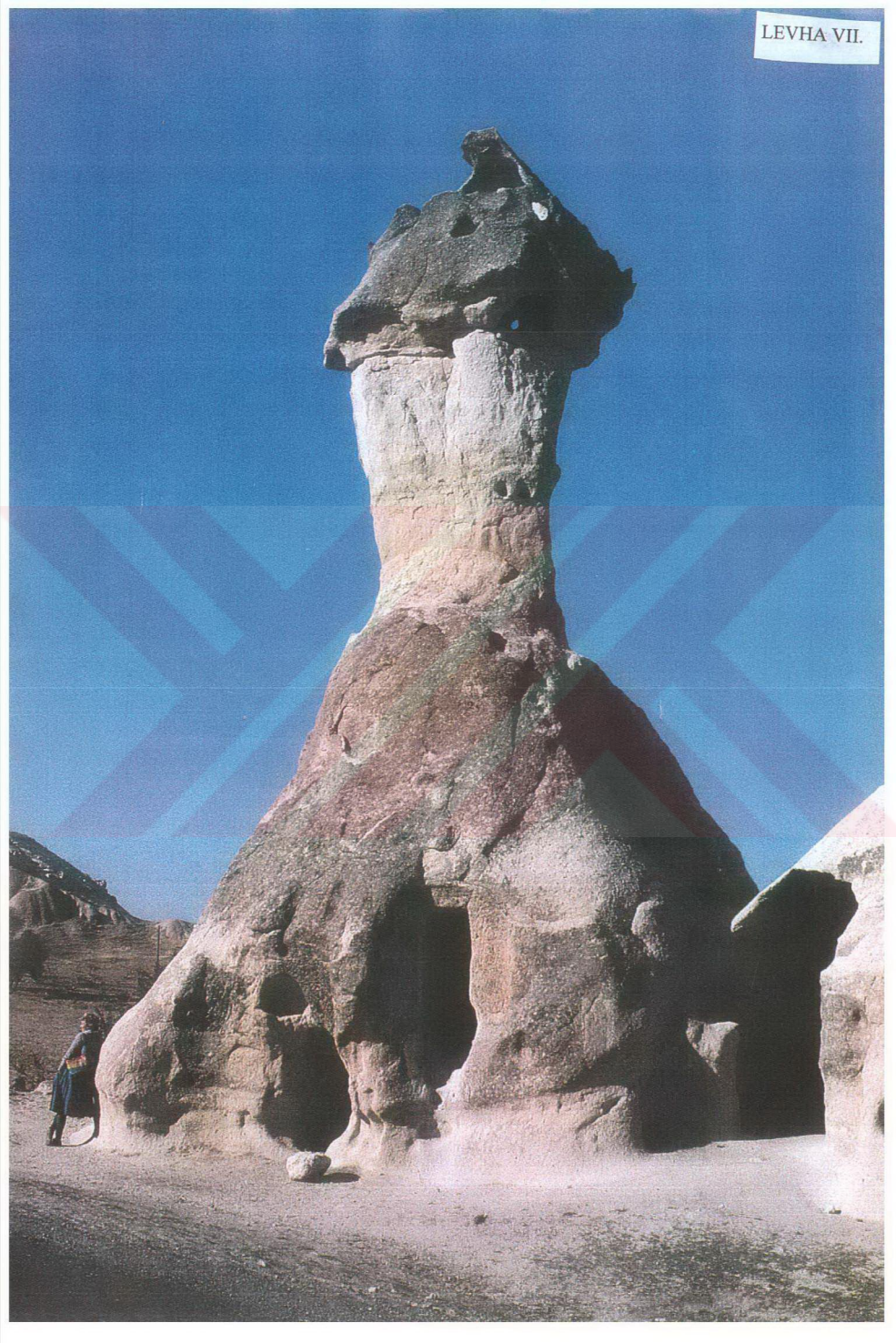
LEVHA V.

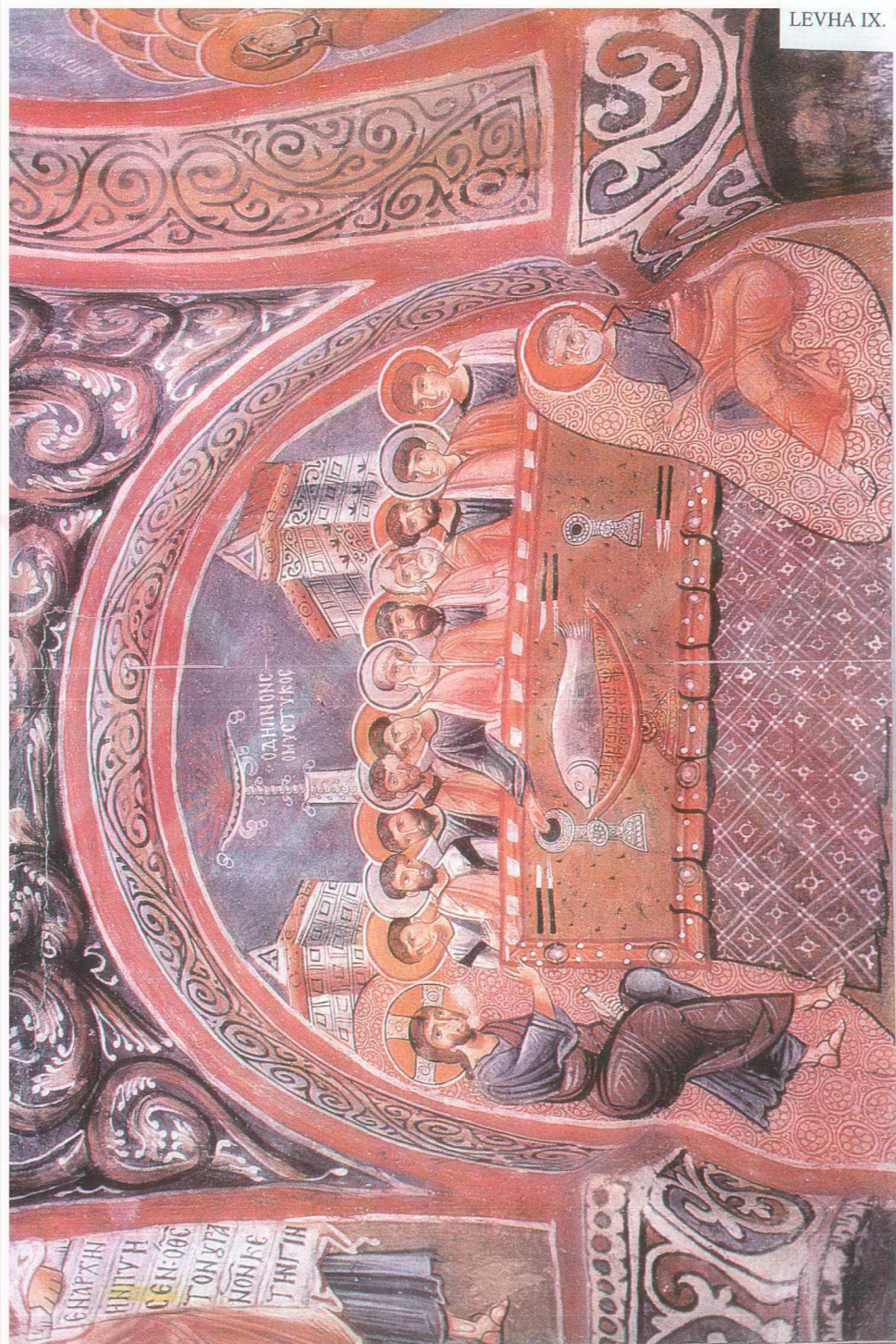

LEVHA VI.

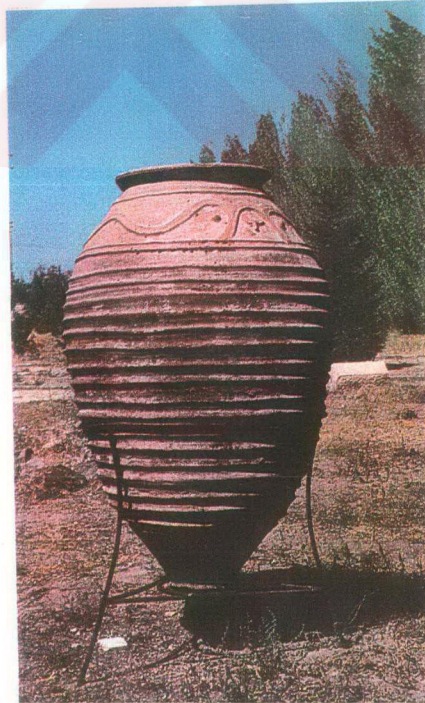
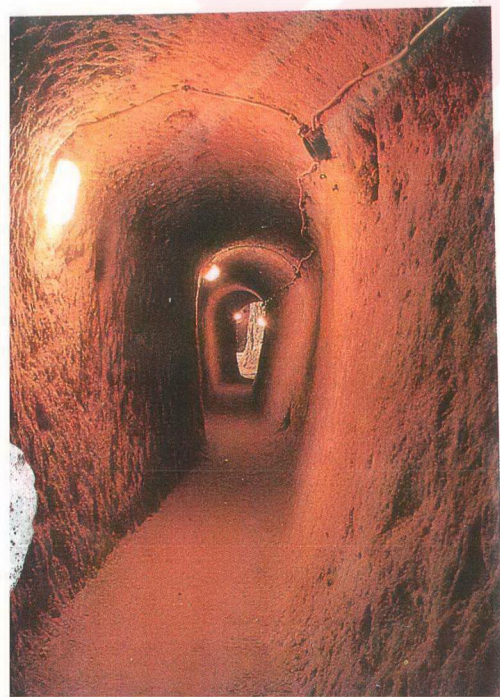
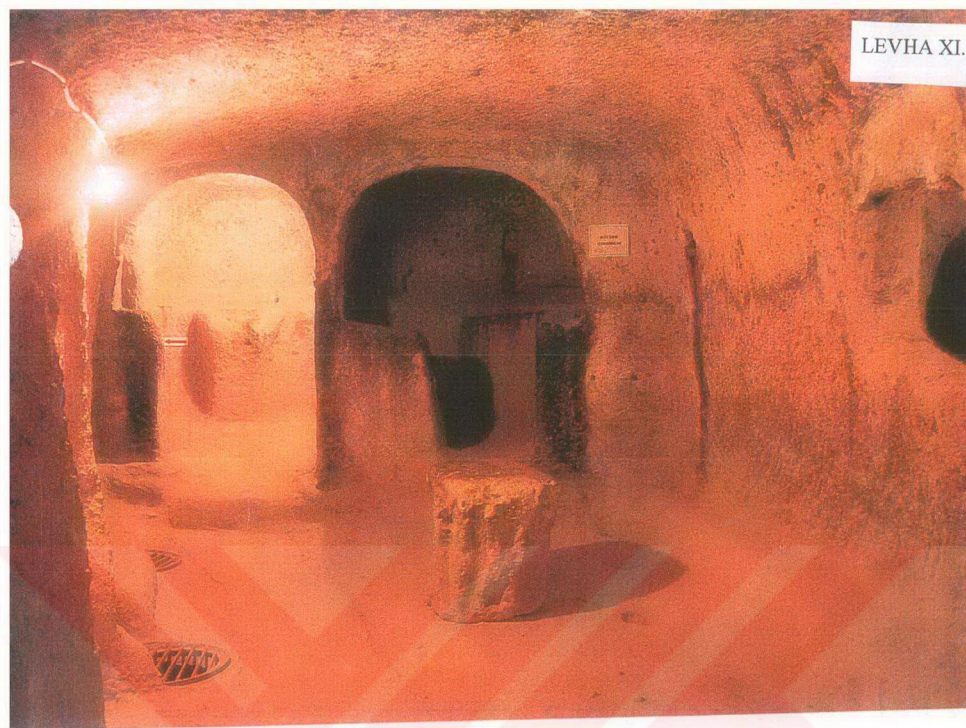

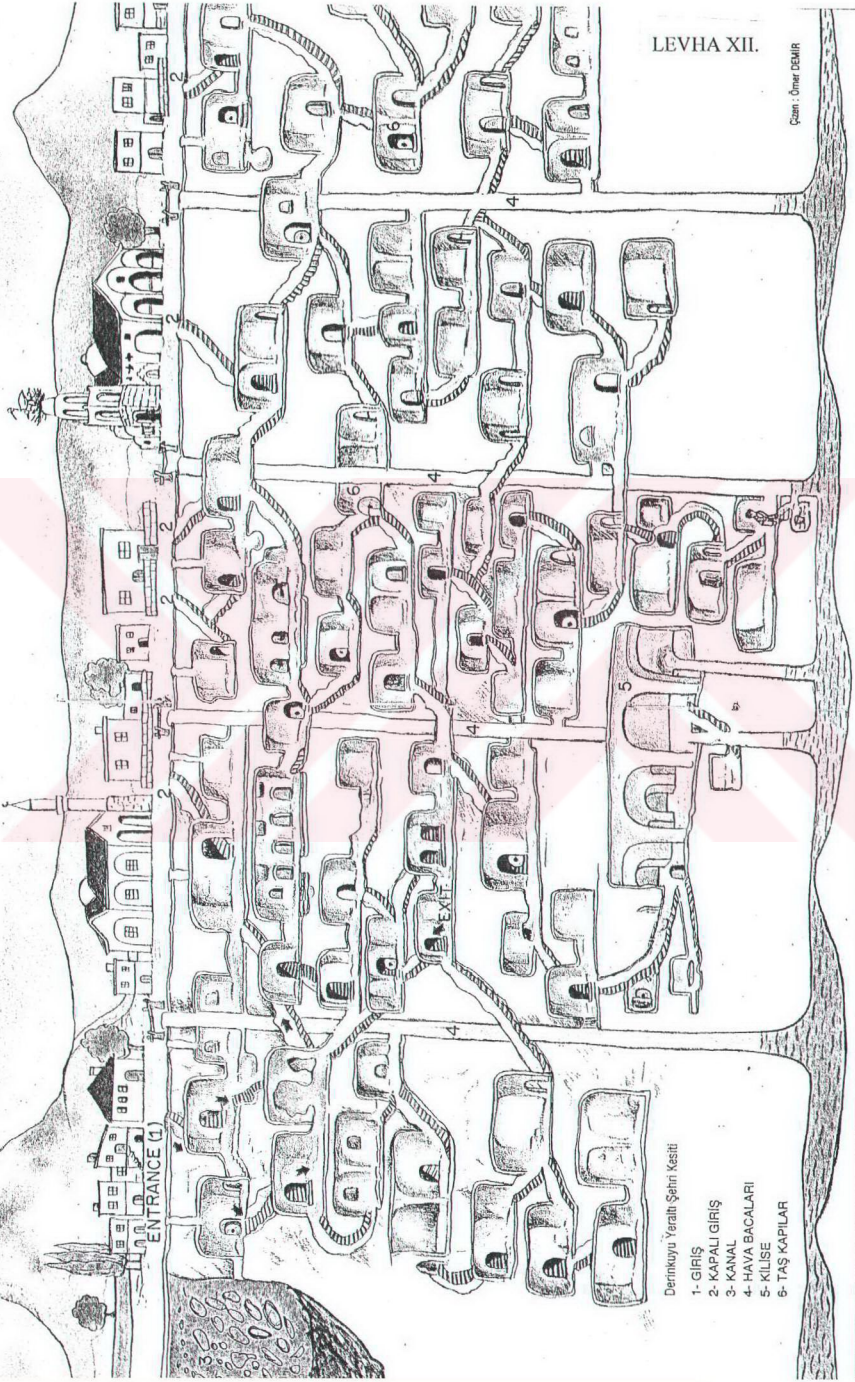

LEVHA XII.

Çizim : Ömer DEMİR

ENTRANCE (1)

Derinkuyu Yeraltı Şehri Kesiti

- 1- GİRİŞ
- 2- KAPALI GİRİŞ
- 3- KANAL
- 4- HAVA BACALARI
- 5- KİLİSE
- 6- TAŞ KAPILAR